

ศตฺตฺนตปีฎฺเฏ
ทีฆนิกายสฺส
สํลฺกขณฺธวคฺโค

๒๙๔.๓๑๑

๓. ๑๗ ๙

๓. ๑ ๓. ๓

สยามรัฐสั ต์ เคบี่ฎกั

สั ต์ ตุ ต นุ ต ปี ฎ ก เ ท ทั น ิ ก า ย สั ต์

สั ต์ ก ุ ช น ุ ช ว ุ ค ุ โ ต

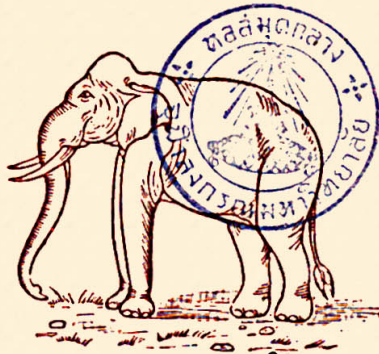
ปุ สั ต์ เ ท ว ม ห า เ ร น อ ร ิ ย ุ ว ั ส ั ค ุ ต ุ ว า เ ฉ น

อ ุ หั ส ั ก ุ ต ุ เ ร น เ ม ช ั า ร ม ุ ร เ ส ่ น ๑ อ ั ท ุ โ ส ั ช ิ โ ต

ฉ ั า น ุ ว ุ ร ุ ต ุ เ ร น ส ั ส ั น ุ โ ส ั ก ุ เ น น

ป ุ น ุ โ ส ั ช ิ โ ต

ร ั ช ุ ป ุ ม ุ เ ฉ น ส ั ย ั ม ุ ร ุ จ ุ ว ุ ต ิ น ั ห ั ม ั ห ั ช ุ เ น น ุ ม ุ ท ุ ท ั บ ิ โ ต

ส ุ ย ั ม ุ ร ุ จ ุ ส ุ ส ุ ร ั ช ุ ช ั น ุ ย ิ

ม ุ ห ั ม ุ ก ุ ร ั ร ั ช ุ ว ิ ทุ ย ั ล ุ เ ฉ น ุ ป ุ ก ั ส ิ โ ต

พ ุ ท ุ ธ ุ ป ุ ร ิ น ิ ทุ พ ั น ั น ั ๒ ๔ ๓ ๐

๓๔๔๕

ม ิ ก ุ ร ุ ร ุ ม ุ ส ิ ทุ ทุ ต ั ท ั ม ุ พ ุ ร ุ ร ั ช ุ บ ั ญ ุ ญ ุ ต ิ

กรุงเทพ ฯ

โรงพิมพ์พาณิชย์สุภผล ถนนสามเสน

๒

สยามรัฐศาสตร์ เคมีฏการมฤกถา

เคมีฏเก เถรานุตเถเว อาราเขตฺวา ปุพฺเพ มุทฺทิตํ ปุณ โสธาเปตฺวา
คตฺส มุทฺทาปเน อตฺตโน ฆนํ ปริจฺจชิตฺุ สยามรัฐศาสตร์ มหาชนํ
ตฺมาทเปตี ๑

เอวมิทํ คินฺณํ ปิฏฺกานํ ตฺมฺหฺภูตํ สยามรัฐศาสตร์ เคมีฏกํ
ราชปฺมุเจน สยามรัฐศาสตร์ มหาชนเนน พุทฺธตฺส ภควโต
ปรินิพฺพานา จตฺตตฺตคาริกานํ ทฺวินฺนํ สหตฺตฺตานมุปริ อฏฺฐตฺตจฺฉิยา
วตฺตฺตานมจฺเจเนน มุทฺทาเปตฺุ อารทฺธิ ๑

ยํ อิมตฺส เคมีฏกตฺส มุทฺทาเปตฺตฺตา ปุณฺณํ ปสฺสํ คตฺส
ปตฺติ มหาจฺฉิราจฺฉมหาราชตฺส ชานโต อุกกปฺปตฺ ๑

อปีจ

เขมี อนฺนิฆา สฺรตฺตา จ ตฺนฺโต
อนาตุราโถ สฺริชิตฺตา อเวรี
เทวา มนฺตฺตฺตา จ ปชฺชา จ เสรี
ภทฺทรานุสฺตฺตฺส จ ตฺทา ภวฺนตฺ ๑

กิตฺตฺนปตฺตํ

พฺรหฺมชาตสฺสคฺคํ ปจฺจํ	อํงเก ๓
สฺสคฺคินิทานํ	” ”
สฺสํปปียปริพฺพชกพฺรหฺมทคฺคตฺตมาณวตฺตํ	” ”
จฺหวสฺสํ	” ๕
มชฺฉิมสฺสํ	” ๗
ปญฺจ พฺชานี	” ”
ตฺวิจฺจนกถา	” ๓๐
มหาสฺสํ	” ๓๓
ตฺวิจฺจนวิชฺชา มิจฺฉาธํโว	” ”
ปฺพพฺนตฺกปฺปิกา	” ๓๖
ปฺพเพณิวาสาณสฺสคฺคิ	” ๓๗
เอกจฺจสฺสคฺคิคา เอกจฺจธสฺสคฺคิคา	” ๔๒
อนฺตานนฺตฺคิคา	” ๔๘
อมราวิกฺเขปฺปิกา	” ๓๓
อิจฺจจสฺสมุปฺปนฺนิกา	” ๓๘
อปรนฺตฺกปฺปิกา	” ๔๐
อฺทฺทฺชมาชคฺคิคา สํญฺญิวาทา	” ”
อฺทฺทฺชมาชคฺคิคา ธสฺสญฺญิวาทา	” ๔๓
อฺทฺทฺชมาชคฺคิคา เหนวสํญฺญินาสํญฺญิวาทา	” ๔๒

อฺจุเจตฺตวาทา	๑๖๓
ทฺธิจฺจมฺมณิพฺพานวาทา	๑๖๖
สํสํตฺตวาทา	๑๖๐
สํมณฺณผลสํคฺคํ ทฺคิยํ	๑๖๓
อชฺชาตสํคฺคฺวาชวตฺถุ	๑๖๖
พฺพุทฺทคฺคณกถา	๑๖๓
ปฺบูรณวาทอ	๑๖๗
มกฺกชฺติวาทอ	๑๖๘
อชฺชิตวาทอ	๑๗๓
ปฏฺกชวาทอ	๑๗๓
นิกฺคคณฺชวาทอ	๑๗๕
สํณชฺชวาทอ	๑๗๖
สํนุทฺธิจฺจิกสํมณฺณผลปฺปฺจฺจนา	๑๗๘
สํนุทฺธิจฺจิกสํมณฺณผลเทสํนา	๑๗๖
จฺจตฺถสํคฺคํ	๑๘๓
มชฺชณิมสํคฺคํ	๑๘๕
มทาสํคฺคํ	๑๘๘
ทฺวิจฺจณานวิชฺชชฺชา	๑๗๖
อฺนุทฺธิยสํคฺคํ	๑๘๓
สํคฺคิสมฺปชฺชณณํ	๑๘๕

กิตฺตฺนปคฺคํ

ง

ตํหุฏฺฐิ	ฉงฺเก ๘๔
วีนํวรณตา จิตฺตตฺถ	” ๘๕
ปณฺจวรณฺอุปมากถา	” ๘๖
จตุตฺตาริ ฐปฺชฺฌานานิ	” ๘๘
วิปฺสฺสนาฌานํ	” ๑๐๓
มโนมยฺทฺธิฌานํ	” ๑๐๒
อิทฺธิวิฌานํ	” ๑๐๓
ทิพฺพโสคณฺฌานํ	” ๑๐๔
เจโตปริยณฺฌานํ	” ๑๐๕
ปุพฺพเพณิवासํหุสฺสํติณฺฌานํ	” ๑๐๗
จุกฺกปฺปาทณฺฌานํ	” ๑๐๘
ธาสวฺกฺขยณฺฌานํ	” ๑๑๐
ธชาตฺตคฺคตฺถตฺถ อฺปฺปาสกคฺคตฺถเตสฺนา	” ๑๑๒
ธชาตฺตคฺคตฺถตฺถ อจฺจุยเตสฺนา	” ”
อมฺพฏฺฐสฺสคฺคํ ตคฺคิยํ	” ๑๑๔
สฺสคฺคนิทานํ	” ”
อมฺพฏฺฐจฺมาณววจฺจกฺก	” ๑๑๕
คโย อิปฺภวาทา	” ๑๑๘
ตํกฺกยวํสํกถา	” ๑๒๐
อมฺพฏฺฐวํสํกถา	” ๑๒๓

ตํนงฺกุमारพฺรหฺมคคาถา	องฺเก ๑๒๘
วิชฺชาจรณตํมฺปทา	” ๑๒๙
วิชฺชาจรณตํมฺปทาย จคฺคตาวี อปายมฺุขานี	” ๑๓๐
ปฺุพฺพกอิสฺโย	” ๑๓๔
ไปกฺขรตํคิพฺรหฺมคคณวตฺตฺถุ	” ๑๓๖
ไปกฺขรตํคิสฺสฺสฺส อฺุปาสกคฺคตเทสฺนา	” ๑๔๑
โสณทณฺทตฺตฺคํ จคฺคตฺถิ	” ๑๔๒
พฺุทฺธคฺคณกถา	” ”
โสณทณฺทพฺรหฺมคคณคฺคณกถา	” ๑๔๓
พฺุทฺธคฺคณกถา	” ๑๔๖
พฺรหฺมคคณปฺปณฺณคคฺติ	” ๑๕๓
องฺคกมาณวคคฺคณกถา	” ๑๕๗
โสณทณฺทพฺรหฺมคคณตฺสฺส อฺุปาสกคฺคตเทสฺนา	” ๑๖๐
โสณทณฺทพฺรหฺมคคณาริปปาโย	” ๑๖๓
กฺุฏฺฐทณฺทตฺตฺคํ ปณฺณจมนิ	” ๑๖๒
กฺุฏฺฐทณฺทพฺรหฺมคคณตฺสฺส มหายณฺโฆ	” ”
พฺุทฺธคฺคณกถา	” ๑๖๓
มหาวิชฺชิตฺรราชยณฺณกถา	” ๑๗๑
ติวิชฺชา ยณฺณตํมฺปทา โสฬสฺสปริกฺขารวา	” ”
พฺุทฺธยณฺณกถา นิจฺจุทานิ	” ๑๘๕

กิตฺตนปคฺคํ

น

จาคฺคฺทํทิสฺสงฺฆมคฺคฺทํทิสฺสวหารกฺกณํ	อังก ๓๘๖
สฺรณคฺคณํ ปณฺจกฺคฺตํสฺสมาทานํ	” ๓๘๗
กฺุฏทนฺตพฺุราหุมนฺตํ อฺุปาสกฺคฺตเทสนา	” ๓๘๘
กฺุฏทนฺตพฺุราหุมนฺตํ โสฺคาปคฺคฺตมตฺตํจฺุณิกรียา	” ๓๘๙
มหาติสฺสคฺคํ อฏฺุจํ	” ๓๙๐
พฺุทฺทชฺุฏจํกนาทคฺคฺตเดรจฺุคฺคฺ	” ”
โอบฺุชฺุทฺุชฺุติจฺุณิวิจฺุคฺคฺ	” ๓๙๓
สฺหํสฺมณฺุทฺุเทสฺวคฺคฺ	” ”
เอกํสฺภาวคฺคฺสฺมาธิ	” ๓๙๕
ทิจฺุพฺุรฺุปทฺุสฺสํ	” ”
ทิจฺุพฺุสฺททฺุสฺสํ	” ๓๙๗
สฺมาธิภาวณานํ สฺจฺุณิกรียาเหตุ	” ๓๙๘
จคฺคฺตาโร อธิยา	” ”
อวิโย อฏฺุสงฺกฺุโก มคฺคฺโค	” ๔๐๐
มณฺุชฺุยชาติยปรีพฺุพาสกฺคฺ	” ๔๐๑
ชาติยสฺสคฺคํ สฺคฺคฺคํ	” ๔๐๓
มณฺุชฺุยชาติยปรีพฺุพาสกฺคฺ	” ”
อนฺุคฺคฺคาทิกทิจฺุจิปฺุจฺุณา	” ”
มหาสฺหํสฺมาทสฺสคฺคํ อฏฺุจํ	” ๔๐๕
อเจตกสฺสคฺคฺ	” ”

อภุสฺสํปฺปหานกถา	อังกุ ๒๐๗
ภุสฺสํมาทานกถา	” ๒๐๘
คโปปภุสฺสกถา	” ๒๑๐
เมตฺตจิตฺตภาวนา	” ๒๑๔
ตั้งสมาธิปญฺญาตมฺปทา	” ๒๑๘
ตั้งหนาโท	” ๒๑๘
คิตฺติยปริวาโส	” ๒๒๓
อเจตภุสฺสํปฺปทํ ปพฺพชฺชา อุตฺตมฺปทา	” ”
ไปฏฺฐปาทสํคฺคํ นวมนํ	” ๒๒๓
ไปฏฺฐปาทปริพฺพชกถา	” ”
ติริจฺฌานกถา	” ”
อภิสํญฺฌานนิโรธกถา	” ๒๒๕
รูปชฺชฌานจฺจุตฺตํจฺจุตฺตํจฺจุตฺตํจฺจุตฺตํ	” ๒๒๖
อรูปชฺชฌานจฺจุตฺตํจฺจุตฺตํจฺจุตฺตํ	” ๒๒๘
อนุปฺพชฺชาภิสํญฺฌานนิโรธมฺปชานตฺมาปคฺติ	” ๒๒๘
ตฺตญฺฌานอตุคฺคกถา	” ๒๓๐
อพฺยาคคพฺยาคคปญฺหา	” ๒๓๓
จิตฺตหตฺติธารวํปคฺคํ ไปฏฺฐปาทวคฺคํ	” ๒๓๔
เฮกํสิทฺถมฺมา	” ๒๓๖
ตมณฺพฺราหฺมณานํ ทิฏฺฐิจิกถา	” ๒๓๗

กิตฺตฺนปตฺตํ

ณ

ตโย อตฺตปฏฺฐิตาภา	อํกุเก ๒๕๓
ไปฏฺฐปาทปริพฺพชาศตฺถ อรหตฺตผลตฺถญฺณิกิริยา	” ๒๕๔
ตฺถุตฺตํ ทตฺมํ	” ๒๕๐
ตฺถุมาณวตฺตฺต	” ”
อานนฺทตฺตฺต	” ๒๕๓
ตโย อมฺมกฺกชฺชา	” ๒๕๒
อริโย ตฺถกฺกชฺชโ อตฺถมฺปทา	” ”
อริโย ตฺมาจิกฺกชฺชโ อินทริยตฺถโร	” ๒๕๕
ตฺถิตฺตมฺปชฺชณฺณํ ตฺถคฺคฺคฺค	” ๒๕๖
วีนํวรณตา จิตฺตตฺถ	” ๒๕๗
ปณฺณํวรณฺปมากถา	” ”
ณานจตฺตฺต	” ๒๕๘
ณานฺปมากถา	” ”
อริโย ปณฺณชฺชโ	” ๒๖๓
ปณฺณากถา ปณฺณฺปมากถา	” ”
วิปตฺตนาณานํ	” ”
มโนมยิตฺตฺต	” ๒๖๔
อิตฺตฺต	” ๒๖๕
ทิตฺต	” ๒๖๖
เจตฺต	” ๒๖๗

ปฺพฺเพนิวาสาณฺสูตฺตคิณฺณวณฺณํ.	อํงเก ๒๖๘
จฺจฺจฺปฺปาตคณฺณวณฺณํ	,, ๒๖๘
อาตฺตวกฺขยคณฺณวณฺณํ	,, ๒๗๐
สฺสภมาณวสฺสูตฺต อฺปฺปาตคคฺคตเทสฺนา	,, ๒๗๒
เกวณฺณฺสูตฺตคํ เอกาทสฺมํ	,, ๒๗๓
เกวณฺณฺคหปคฺคิปคฺคตวตฺต	,, ,,
คฺคิณฺนิ ปาณฺโณวริยานิ	,, ,,
อิทฺธิปฺปฺปาณฺโณวริยํ	,, ๒๗๔
อาเทสฺนาปาณฺโณวริยํ	,, ๒๗๕
อนฺนฺสูตฺตํปาณฺโณวริยํ	,, ๒๗๖
มหาณฺณคปฺริยเสถกภิกฺขุวตฺต	,, ๒๗๗
คฺคิรทฺสูตฺตํสฺสคณฺณปฺปมา	,, ๒๗๘
มหาณฺณคปฺปณฺนเวยฺยากรณฺณํ	,, ๒๗๙
โถหิจฺจฺสูตฺตคํ ทฺวาทสฺมํ	,, ๒๘๔
โถหิจฺจฺพฺราหฺมณฺณวตฺต	,, ,,
พฺพุทฺธคฺคณฺณกถา	,, ,,
ภคฺวโต โถหิจฺจฺพฺราหฺมณฺณนิเวสฺนคฺคณฺณํ	,, ๒๘๖
ภคฺวโต โถหิจฺจฺพฺราหฺมณฺณานฺนุโยโค	,, ๒๘๗
คโย โจอฺทนารหา สฺสคฺคาโร	,, ๒๘๘
น โจอฺทนารโห สฺสคฺคาโร	,, ๒๘๙

สตฺตฺตฺนตฺตฺปีฎฺฎเก ทิฉนิกายสตฺต
ปจิม ภาโค

สฺตีลกฺขนฺทวคฺโค

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

พฺรหฺมชาลสตฺตํ

[๑] เอวมฺเม สฺตํ ฯ เอกํ สมฺมํ ภควา อนฺตฺรา ๑ ราชคหิ
อนฺตฺรา ๑ นาพฺหุทํ อทฺธานมคฺคปฏฺิปปนฺโน โหติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ
สฺทฺธิ ปณฺจมคฺคเทหิ ภิกฺขุสงฺฆเทหิ ฯ สฺบบิโยบิ โช ปริพฺพาชโก อนฺตฺรา
๑ ราชคหิ อนฺตฺรา ๑ นาพฺหุทํ อทฺธานมคฺคปฏฺิปปนฺโน โหติ สฺทฺธิ
อนฺเตวาสินา พฺรหฺมทตฺเตน มาณเวณ ฯ คตฺตฺร สฺทํ สฺบบิโย
ปริพฺพาชโก อเนกปริยาเยน พฺุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ ชฺมมสฺส
อวณฺณํ ภาสฺติ สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ ฯ สฺบบิยสฺส ปน
ปริพฺพาชกสฺส อนฺเตวาสิ พฺรหฺมทตฺโต มาณโว อเนกปริยาเยน
พฺุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสฺติ ชฺมมสฺส วณฺณํ ภาสฺติ สงฺฆสฺส วณฺณํ
ภาสฺติ ฯ อิติห เต อุกฺโก อจฺริยนฺเตวาสิ อณฺเณมณฺเณสฺส อฺชฺ-
วิปฺจุจฺฉินฺทวาทิ ภควนฺตํ ปิฎฺฎจฺโตะ ปิฎฺฎจฺโตะ อนฺพพฺุชา^๒ โหณฺติ
ภิกฺขุสงฺฆมฺเณ ๑ อถ โช ภควา อมฺพตฺตฺตฺจฺฉิกายํ ราชาคารเว เอก-

๑ สฺ. อฺชฺวิปฺจุจฺฉินฺทวาทา ๑ ๒ อนฺพพฺุชาติมี ปาไซ ๑

อนุพพชา โหนติ ภิกขุสงฺฆจจาติ ฯ อถ โช ภควา เตสํ ภิกขุณฺํ อิมํ
 สงฺขิยชมฺมํ วิทิตฺวา เยน มนุสฺสทมาโฬ เตนุปลงฺกมิ อุลปลงฺกมิตฺวา
 ปณฺณตฺเต ชาสเน นิสฺสํติ ฯ นิสฺสฺช โช ภควา ภิกขุ อามนุเคสึ
 กาย นุตฺถ ภิกขเว เอตฺรหิ กถาย สฺนฺนีสฺนฺนา สฺนฺนิปตฺตา กา
 จ ปน โว อนุตฺรา กถา วิปฺปกตฺตาติ ฯ เหวํ วุตฺเต เต ภิกขุ
 ภควนฺตํ เอตทโวจุํ อิช ภนฺเต ยมฺหากํ วัตฺติยา ปจฺจุสฺสํมยํ
 ปจฺจุจฺจิตานํ มนุสฺสทมาเพ สฺนฺนีสฺนฺนาณํ สฺนฺนิปตฺตานํ อยํ สงฺขิย-
 ชมฺโม อุกปาทิ อจฺฉริยํ อวฺโส อพฺภูตํ อวฺโส ยาวณฺจิทํ
 เทน ภควตา ชานตา ปลงฺสตา อวฺหตา สฺมมาสํมพฺพุเชน สฺตฺตานํ
 นานาธิมุตฺตีกตา สฺปฺยวิทิตา อยํ หิ สฺปฺยํโย ปริพฺพาชโก อเนก-
 ปริยาเยน พุทฺธสฺสํ อวณฺณํ ภาสฺติ ชมฺมสฺสํ อวณฺณํ ภาสฺติ
 สงฺฆสฺสํ อวณฺณํ ภาสฺติ สฺปฺยํยสฺสํ ปน ปริพฺพาชสฺสํ อนฺเตวาสํ
 พหุพฺพทฺโต มาณโว อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺสํ วณฺณํ ภาสฺติ
 ชมฺมสฺสํ วณฺณํ ภาสฺติ สงฺฆสฺสํ วณฺณํ ภาสฺติ อิติห อิเม
 อุกโก อจฺฉริยนฺเตวาสํ อณฺณมณฺณสฺสํ อฺชฺฉวิปฺจุจฺฉนิกวาทา ภควนฺตํ
 มฺยฺจฺจิตโต มฺยฺจฺจิตโต อนุพพชา โหนติ ภิกขุสงฺฆจจาติ อยํ โช โน
 ภนฺเต อนุตฺรา กถา วิปฺปกตา อถ ภควา อนุปลฺตฺโตติ ฯ
 มมํ วา ภิกขเว ปเว อวณฺณํ ภาเสยฺยํ ชมฺมสฺสํ วา อวณฺณํ
 ภาเสยฺยํ สงฺฆสฺสํ วา อวณฺณํ ภาเสยฺยํ คคฺร ตฺมุเหหิ น
 อาชาโต น อปจฺจโย น เจตโส อนภิวทฺธิ กรณฺยา ฯ มมํ วา

ปฺกฺกฺชฺชโน ตถาคคสุตฺถ วจฺฉณํ วจฺฉมาโน วจฺฉเยย ๑ กตมญฺเจตฺติ
ภิกฺขเว อปฺปมคฺคกํ โอรมคฺคกํ สัตฺตมคฺคกํ เยน ปฺกฺกฺชฺชโน
ตถาคคสุตฺถ วจฺฉณํ วจฺฉมาโน วจฺฉเยย ๑

[๓] ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺวิวิโรโต สฺมโณ
โคตโม นินฺนิตฺตทณฺโฑ นินฺนิตฺตสฺสทฺโถ ตชฺชํ ทยาปนฺโน สฺพฺพปาณญฺจ
หิตานฺนุภุมฺปิ วิหรตฺตี ๑ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปฺกฺกฺชฺชโน ตถาคคสุตฺถ
วจฺฉณํ วจฺฉมาโน วจฺฉเยย ๑ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา
ปฏฺวิวิโรโต สฺมโณ โคตโม ทินฺนาทายํ ทินฺนปฏฺวิจฺจํ อเถเนน สฺสจฺญฺเตน
อตฺตนา วิหรตฺตี ๑ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปฺกฺกฺชฺชโน ตถาคคสุตฺถ วจฺฉณํ
วจฺฉมาโน วจฺฉเยย ๑ อพฺพหฺมจฺริยํ ปหาย พฺพหฺมจฺรํ สฺมโณ
โคตโม อาราจฺรํ วิโรโต เมถฺนา คามชฺมุมาติ ๑ อิติ วา หิ
ภิกฺขเว ปฺกฺกฺชฺชโน ตถาคคสุตฺถ วจฺฉณํ วจฺฉมาโน วจฺฉเยย ๑

[๔] มุสาจาทํ ปหาย มุสาจาทา ปฏฺวิวิโรโต สฺมโณ โคตโม
สฺสจฺจวาทํ สฺสจฺจสนฺโฆ เจโต ปฺจจฺยโก อวิสฺสวาทโก โถกสฺสวาทิ ๑
อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปฺกฺกฺชฺชโน ตถาคคสุตฺถ วจฺฉณํ วจฺฉมาโน
วจฺฉเยย ๑ ปิสฺสณํ วาจํ ปหาย ปิสฺสณาย วาจาย ปฏฺวิวิโรโต สฺมโณ
โคตโม อิติ สฺสววา น อมฺคฺคฺว อกฺขวตา อิมํสํ เกทาย อมฺคฺคฺว
วา สฺสววา น อิมํสํ อกฺขวตา อมฺคฺคฺว เกทาย ๑ อิติ ภินฺนา
วา สฺนฺชาตา สฺหิตานํ วา อนฺนปฺปาทา สฺมคฺคฺวาราม สฺมคฺคฺวโรโต

๑ ส. เตโต ๑

สํมคฺคณฺหํที่ สํมคฺคกรณํ วาจํ ภาสีตาคี ๑ อิติ วา หิ ภิกฺขเว
ปฺกฺขฺชนโน ตถาคคสฺส วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ๑ ผรฺุสํ วาจํ
ปฺหายน ผรฺุสํ วาจายน ปฏฺิวิโรโต สํโมโน โคตโม ยา ธา วาจา
เนตา กณฺณสฺสุชา เปมฺนียา ททยงฺคมา ปโร พฺุชฺชนกฺคตา พฺุชฺชน-
มนาปา ตถารูปี วาจํ ภาสีตาคี ๑ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปฺกฺขฺชนโน
ตถาคคสฺส วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ๑ สํมุสฺสปฺปตาปี ปฺหายน
สํมุสฺสปฺปตาปา ปฏฺิวิโรโต สํโมโน โคตโม กาสวาทํ ภูตวาทํ อคฺควาทํ
ชฺมมวาทํ วินยวาทํ นิชานวตฺติ วาจํ ภาสีตา กาสเสน ธาปเทสํ
ปฺริยฺนุชฺชวตฺติ อคฺคสฺสณฺณหิตฺตฺติ ๑ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปฺกฺขฺชนโน
ตถาคคสฺส วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ๑

[๕] พฺุชฺชคามภูตคามสํมารมฺภา ปฏฺิวิโรโต สํโมโน โคตโมติ ๑
อิติ วา หิ ภิกฺขเว ๑ เป ๑

[๖] เอกภตฺติโก สํโมโน โคตโม รตฺตุปรโต วิโรโต วิกาต-
โกชนา ๑ นจฺจคฺคิตวาทิตฺติสฺสทสฺสํชา ปฏฺิวิโรโต สํโมโน โคตโม ๑ มาตา-
กนฺชฺชเวเตปนชารณมณฺฑนวิภูสํนฺนุชานา ปฏฺิวิโรโต สํโมโน โคตโม ๑
อฺุจฺจาสยนมหาสยนา ปฏฺิวิโรโต สํโมโน โคตโม ๑ ชาตฺรฺุปรชต-
ปฏฺิภุคฺคหนา ปฏฺิวิโรโต สํโมโน โคตโม ๑

[๗] อามกฺชณฺณปฏฺิภุคฺคหนา ปฏฺิวิโรโต สํโมโน โคตโม ๑ อามก-
มฺสํปฏฺิภุคฺคหนา ปฏฺิวิโรโต สํโมโน โคตโม ๑ อิตฺถักฺกุมาริกปฏฺิภุคฺคหนา
ปฏฺิวิโรโต สํโมโน โคตโม ๑ ทาสํทาสปฏฺิภุคฺคหนา ปฏฺิวิโรโต สํโมโน

๓๐] พรหมชาติตฤเต มชฺฉิมสํตํ พิชคามภูตคามสํมารมฺภาติ ๘

โคตโม ๑ อเชพกปฏิคฺคหณา ปฏิวิโรโต สมนฺโน โคตโม ๑ กุกฺกุฏ-
ศูกรปฏิคฺคหณา ปฏิวิโรโต สมนฺโน โคตโม ๑ หตฺถิกวสุสฺสอพวา-
ปฏิคฺคหณา ปฏิวิโรโต สมนฺโน โคตโม ๑ เขตฺตวตฺตปฏิคฺคหณา
ปฏิวิโรโต สมนฺโน โคตโม ๑

[๘] ทูเตยฺยปหิณฺณคณฺณานุโยคา ปฏิวิโรโต สมนฺโน โคตโม ๑
กยวิกุกฺกยา ปฏิวิโรโต สมนฺโน โคตโม ๑ ตฺตถากฺกฏกัสมฺมกฺกมานกฺกญา
ปฏิวิโรโต สมนฺโน โคตโม ๑ อุกฺกโกฏฺฐนวณฺณนิกคิสาวิโยคา ปฏิวิโรโต
สมนฺโน โคตโม ๑ เตทฺทวชฺชนฺนวิปฺราโมสฺสาโตปสฺสหาการา ปฏิ-
วิโรโต สมนฺโน โคตโมติ ๑ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณชฺชโน ตถาคคฺคสุสฺส
วณฺณํ วทฺมาโน วเทยฺย ๑

จฺวุสฺสํ นินฺนิจิตฺติ ๑

[๘] ยถา วา ปเนเถ โภญฺโต สมนฺนพฺุราหฺมณา สฺทฺธาเทยฺยานิ
โกชนานิ ภูณฺชิตฺตวา เต เอวรูปํ พิชคามภูตคามสํมารมฺภํ อนุยฺยตฺตา
วิหฺรหฺติ ๑ เสยฺยถํ ๑ มฺุตพฺัชฺชํ ฆนฺนพฺัชฺชํ ผลพฺัชฺชํ อคฺคพฺัชฺชํ พิชพิชเมว
ปณฺจมํ อิติ วา ๑ อิติ เอวรูปา พิชคามภูตคามสํมารมฺภา ปฏิวิโรโต
สมนฺโน โคตโมติ ๑ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณชฺชโน ตถาคคฺคสุสฺส
วณฺณํ วทฺมาโน วเทยฺย ๑

[๓๐] ยถา วา ปเนเถ โภญฺโต สมนฺนพฺุราหฺมณา สฺทฺธาเทยฺยานิ
โกชนานิ ภูณฺชิตฺตวา เต เอวรูปํ สมนฺนิจการกปริโภคํ อนุยฺยตฺตา

๓ สมนฺนิจการกปริโภคณฺติมี ปาไซ ๑

วิหฺรนฺตฺติ ๑ เสยฺยถฺกํ ๑ อนฺนสฺนฺนฺนฺตฺติ^๑ ปานสฺนฺนฺตฺติ วตฺถสฺนฺนฺตฺติ
ยานสฺนฺนฺตฺติ สยฺนสฺนฺนฺตฺติ วิเตปนสฺนฺนฺตฺติ คนฺธสฺนฺนฺตฺติ อามิสฺสสฺนฺนฺตฺติ อิติ
วา ๑ อิติ เอวฺรฺปา สฺนฺนฺตฺติการกปริโภคา ปฏิวิโรโต สมนฺโณ
โคตโมติ ๑ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณฺชนฺโน ตถาคตสฺส วณฺณํ
วทมาโน วเทยฺย ๑

[๑๓] ยถา วา ปเนเก โภจนฺโต สมนฺพฺราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภูณฺชิตฺวา เต เอวฺรฺปํ วิสฺสุทฺถสฺสํ อญฺญตฺตา วิหฺรนฺตฺติ ๑
เสยฺยถฺกํ ๑ นจฺจํ คีตํ วาทีตํ เปกฺขํ อกฺขานํ ปาณิสฺสํ เวตํ
กฺมฺภณฺมํ ไสฺภนฺครกํ^๒ จณฺหาถํ วสฺสํ โขวณฺํ หตฺถิยฺทฺธํ อสฺสยฺทฺธํ
มหิสฺยฺทฺธํ อสฺสภฺยฺทฺธํ อชฺยฺทฺธํ เมณฺทฺยฺทฺธํ กุกฺกญฺยฺทฺธํ วญฺญกฺยฺทฺธํ
ทณฺทฺยฺทฺธํ มุญฺจฺยฺทฺธํ นิพฺพฺทฺธํ อญฺโยริกํ พตฺถกํ เสนาพฺยฺทฺธํ
อนฺกทสฺสํ อิติ วา ๑ อิติ เอวฺรฺปา วิสฺสุทฺถสฺสํ ปฏิวิโรโต
สมนฺโณ โคตโมติ ๑ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณฺชนฺโน ตถาคตสฺส
วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ๑

[๑๔] ยถา วา ปเนเก โภจนฺโต สมนฺพฺราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภูณฺชิตฺวา เต เอวฺรฺปํ ชฺฐปฺปมาทฺฐสฺซานุโยคมนฺญตฺตา
วิหฺรนฺตฺติ ๑ เสยฺยถฺกํ ๑ อญฺจปทํ ทสฺสปทํ อากาสํ ปริหารปถํ
สฺนฺติกํ ชลิกํ^๓ อฏฺฐิกํ สฺตถาหตฺถํ อกฺขํ ปงฺคจฺจํ วงฺกํ โมกฺขจิกํ

๑ อนฺนสฺนฺนฺนฺตฺติ^๑ อนฺนสฺนฺนฺนฺตฺตี^๑ ทิสฺสตี ๑ ๒ ไสฺภนฺนงฺครกนฺตฺตี^๑
ไสฺภนฺครกนฺตฺตี^๑ ไสฺภนฺกรณนฺตฺตี^๑ ไสฺภนฺกนฺตฺตี^๑ ปาจฺนฺตฺวี ๑ ๓ พถิกํ ๑

๑๔] พุทธมณฑลสุดเต มชฺฌิมัสถิติ อุกฺกาสยนมมหาสยนาที ๘

จิงฺกุตฺกั^๑ ปตฺตาพุกั วกั ฌนุํ อุกฺกตฺกั มเนสิ^๒ ยถาวชฺชั อิติ
วา ฯ อิติ เหวรฺรฺปา ชฺชฺตปฺปมาทฺฐุจํานานุโยคา ปฏฺฐิวิโรโต สมนฺโณ
โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุทฺทฺชโน ตถาคคตฺถัสส วณฺณํ
วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๑๓] ยถา วา ปเนเก โภจนฺโต สมนฺพุราหุมนฺวา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภฺนุชฺชิตฺวา เต เหวรฺรฺปํ อุกฺกาสยนมมหาสยนํ อญฺญุตฺตา
วิหรนฺติ ฯ เสยฺยถึทํ ๑ อาสํนุทึ ปตฺตฺตงฺกั โคณกั จิตฺตกั ปฏฺฐิกั
ปฏฺฐิกั คฺคฺติกั วิกฺคิกั อุกฺกฺทโตมึ^๓ เอกนฺตโตมึ กฏฺฐิสฺสั^๔ โภเสยฺยํ
กุกฺกตฺกั^๕ หตฺถคฺคฺตฺวํ อสฺสสฺคฺคฺตฺวํ วกคฺคฺตฺวํ อชินฺนปฺปเวณฺณํ กาทถิมิคปวฺร-
ปจฺจตฺตฺวณฺณํ สชฺชตฺตฺวณฺณํ อุกฺกโตโตหิตฺกฺกฺปชานํ อิติ วา ฯ อิติ
เหวรฺรฺปา อุกฺกาสยนมมหาสยนา ปฏฺฐิวิโรโต สมนฺโณ โคตโมติ ฯ อิติ
วา หิ ภิกฺขเว ปุทฺทฺชโน ตถาคคตฺถัสส วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๑๔] ยถา วา ปเนเก โภจนฺโต สมนฺพุราหุมนฺวา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภฺนุชฺชิตฺวา เต เหวรฺรฺปํ มณฺฑนวิญฺญสํนญฺจํานานุโยคํ อญฺญุตฺตา
วิหรนฺติ ฯ เสยฺยถึทํ ๑ อุกฺกณาทนํ ปริมทฺทนํ นหาปนํ สมนฺพาทนํ อาทาสํ
อณฺชนํ มาตาวิเตปนํ มุชฺจณฺณกั มุชฺจาเตปํ^๖ หตฺถพนฺธิํ สฺฐิชาพนฺธิํ
ทณฺทํ นาทิกั อสฺสํ ชฺคฺคํ ฌคฺคํ จิตฺตฺรฺปาหนํ อุนฺนุทึ^๗ มณฺณํ วาถวึชฺชนํ
โอยาทานิ วคฺคฺตฺวานิ ทัมทสํานิ อิติ วา ฯ อิติ เหวรฺรฺปา มณฺฑน-

๑ จิงฺกุตฺกั ๑ ๒ มาเนสิ ๑ ๓ อุกฺกฺทโตมึ ๑ ๔ กฏฺฐิสฺสั ๑
๕ กุกฺกตฺกั ๑ ๖ มุชฺจาเตปนํ ๑

วิภูสฺสนฺญจํชานนุโยคา ปฏฺวิโรโต สมนฺโน โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ
ภิกฺขเว ปุทฺธฺชนฺโน ตถาคตฺตฺถสฺส วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๑๕] ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมนฺนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โกชนานิ ภูณฺชิตฺตฺวา เต เอวฺรुปฺเป ตฺริจฺจนกถํ อนฺนุยฺยตฺตา วิหรนฺติ ฯ
เสยฺยถํทํ ฯ ราชกถํ โจรกถํ มหามคฺคกถํ เสนากถํ ภยกถํ
ยฺยทฺชกถํ อนฺนกถํ ปานกถํ วคฺคกถํ สยฺนกถํ มาตาคกถํ คนฺชกถํ
ฉาตฺติกกถํ ยานกถํ คามกถํ นิคมกถํ นครกถํ ชนปทกถํ อิคฺคฺถกถํ
ปฺริสฺถกถํ^๑ สฺวรกถํ วิสีฆากถํ กุณฺณญจํชานกถํ ปุพฺพเปตกถํ นานคฺคกถํ
โตกฺกฺขายิกํ สมนฺนทฺกฺขายิกํ อิติ ภวภวกถํ อิติ วา ฯ อิติ
เอวฺรุปาย ตฺริจฺจนกถาย ปฏฺวิโรโต สมนฺโน โคตโมติ ฯ อิติ
วา หิ ภิกฺขเว ปุทฺธฺชนฺโน ตถาคตฺตฺถสฺส วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๑๖] ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมนฺนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โกชนานิ ภูณฺชิตฺตฺวา เต เอวฺรุปฺเป วิศฺคาหิกกถํ อนฺนุยฺยตฺตา วิหรนฺติ ฯ
เสยฺยถํทํ ฯ น ตฺถ อิมํ ชมฺมวฺนินฺยํ อชานาสี อหํ อิมํ ชมฺมวฺนินฺยํ
อชานามิ กิ ตฺถ อิมํ ชมฺมวฺนินฺยํ อชานิสฺสฺสตี มิจฺฉาปฏฺปนฺโน
ตฺถวมสฺสี อหฺมสฺสมิ สมนฺมาปฏฺปนฺโน สหิตํ เม อสฺหิตนฺนฺเต ปุเร
วจฺนํยํ ปจฺฉา อจฺจ ปจฺฉา วจฺนํยํ ปุเร อจฺจ อธิจฺฉินฺนฺนฺเต
วิปฺปราวคฺคํ อารอฺปิตฺโต เต วาโท นิคฺคหิตฺโต ตฺถวมสฺสี จร
วาทปฺปโมกฺขาย นีพฺเพเจหิ วา สฺเจ ปโหสฺสตี ฯ อิติ เอวฺรุปาย

๑ ส. ปฺริสฺถกถนฺติ อิทํ นคฺคํ ฯ

วิคฺคาหิกกถาย ปฏีวโรโต สมนฺโน โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว
ปฺรสุชฺชโน ตถาคตสฺส วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๓๗] ยถา วา ปเนเก โภญฺโต สมนฺนพฺรหฺมณา สํทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ญฺญชฺชิตฺวา เต เอวรูปํ ทูเตยฺยปหิณฺคมนาญฺโยคํ อนฺนุยฺยตา
วิหรนฺติ ฯ เสยฺยถํ ๑ ๑ วณฺณํ ราชมหามตฺตํ ชตฺติยานํ พฺรหฺมณานํ
คหปตฺติกาณํ กุมารานํ อิชฺ คจฺฉ อมฺตฺร คจฺฉ อิทํ หร อมฺตฺร
อิทํ ออาหารตฺติ ฯ อิติ เอวรูปา ทูเตยฺยปหิณฺคมนาญฺโยคา ปฏีวโรโต
สมนฺโน โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปฺรสุชฺชโน ตถาคตสฺส
วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๓๘] ยถา วา ปเนเก โภญฺโต สมนฺนพฺรหฺมณา สํทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ญฺญชฺชิตฺวา เต กุทฺทา จ โหนฺติ ตปฺภา จ เนมิตฺตฺติกา
จ นิปฺเปตฺติกา จ ตาเกน จ ตาภํ นิชฺคํสฺสิตาโร ฯ อิติ เอวรูปา
กุหนตปฺนา ปฏีวโรโต สมนฺโน โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว
ปฺรสุชฺชโน ตถาคตสฺส วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

มชฺฉณิมสํถํ นิฏฺฐิตํ ฯ

[๓๙] ยถา วา ปเนเก โภญฺโต สมนฺนพฺรหฺมณา สํทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ญฺญชฺชิตฺวา เต เอวรูปาย ตีรจฺฉานวិชาเย มิจฺฉนํชฺเชน
ชฺชวํ กปฺเปเนติ ฯ เสยฺยถํ ๑ ๑ องฺคํ นิमितฺตํ อฺปฺปาทํ สฺสํ
ตคฺชณํ มุตฺตจฺฉินฺนํ อคฺคิโหมํ ทพฺพิโหมํ กุสฺโหมํ กณฺโหมํ
คณฺทุตฺโหมํ สบฺบิโหมํ เตตโหมํ มุชฺโหมํ โตหิตโหมํ องฺควิชา

ฌณณํ อธิษณณํ ภวีสัสติ อพฺภนฺตฺรณํ ฌณณํ อฺปนฺนํ ภวีสัสติ
 พาหิรณณํ ฌณณํ อฺปนฺนํ ภวีสัสติ พาหิรณณํ ฌณณํ อฺปนฺนํ
 ภวีสัสติ อพฺภนฺตฺรณํ ฌณณํ อฺปนฺนํ ภวีสัสติ อพฺภนฺตฺรณํ
 ฌณณํ ฌโย ภวีสัสติ พาหิรณณํ ฌณณํ ปรนฺชโย ภวีสัสติ
 พาหิรณณํ ฌณณํ ฌโย ภวีสัสติ อพฺภนฺตฺรณํ ฌณณํ ปรนฺชโย
 ภวีสัสติ อธิ อิมสฺส ฌโย ภวีสัสติ อิมสฺส ปรนฺชโย ภวีสัสติ
 อธิ วา ฯ อธิ เหวรฺรฺปาย ตีระจตุรวิธาน มิจฺฉนฺตฺวา ปฏฺวิโรโต
 สมนโน โคตโมติ ฯ อธิ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณชฺโน ตถาคคฺสฺส
 ฌณณํ ฌตฺตมาโน ฌเทยฺย ฯ

[๒๒] ยถา วา ปเนเก โภจนฺโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธา-
 เทยฺยานิ โภชนานิ ภุขฺชิตฺวา เต เหวรฺรฺปาย ตีระจตุรวิธาน
 มิจฺฉนฺตฺวา เหวรฺรฺกํ กปฺเปเนติ ฯ เสงฺยถํทํ ฯ จนฺตฺคฺคาโห ภวีสัสติ
 สฺริยคฺคาโห ภวีสัสติ นกฺขตฺตคฺคาโห ภวีสัสติ จนฺตฺมฺสฺริยณํ
 ปถกมณํ ภวีสัสติ จนฺตฺมฺสฺริยณํ อฺปนฺนปถกมณํ ภวีสัสติ นกฺขตฺตณํ
 ปถกมณํ ภวีสัสติ นกฺขตฺตณํ อฺปนฺนปถกมณํ ภวีสัสติ อฺปนฺนปถก-
 ภวีสัสติ ทิสฺสาทาโห ภวีสัสติ ญฺมิจฺจาโต ภวีสัสติ เทวทฺนฺทฺภิ
 ภวีสัสติ จนฺตฺมฺสฺริยนกฺขตฺตณํ อฺปนฺนปถกมณํ ฌกฺกิตฺเตสฺส
 โวทานํ ภวีสัสติ เหวรฺรฺวิปาโก จนฺตฺคฺคาโห ภวีสัสติ เหวรฺร-
 วิปาโก สฺริยคฺคาโห ภวีสัสติ เหวรฺรฺวิปาโก นกฺขตฺตคฺคาโห ภวีสัสติ
 เหวรฺรฺวิปากํ จนฺตฺมฺสฺริยณํ ปถกมณํ ภวีสัสติ เหวรฺรฺวิปากํ จนฺตฺม-

สฺริยานํ อฺปฺปคฺคณํ ภวีสฺสฺติ เหววฺวิปากํ นกฺขตฺตฺตํ ปคฺคณํ
 ภวีสฺสฺติ เหววฺวิปากํ นกฺขตฺตฺตํ อฺปฺปคฺคณํ ภวีสฺสฺติ เหวว-
 วิปาโก อุกฺกทาปาทฺ ภวีสฺสฺติ เหววฺวิปาโก ทิสํสาทาโ ภวีสฺสฺติ
 เหววฺวิปาโก ภูมิจาโต ภวีสฺสฺติ เหววฺวิปาโก เทวทฺททฺทภิกฺ ภวีสฺสฺติ
 เหววฺวิปากํ จนฺทิมสฺริยานกฺขตฺตฺตํ อฺคฺคณํ อฺคฺคณํ สํกฺกิตฺสํ โวทานํ
 ภวีสฺสฺติ อิติ วา ฯ อิติ เหววฺวิปาย ติวจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
 ปฏฺวิโรโต สมนฺโน โคตฺโมติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุคฺคฺชฺชโน
 ตถาคตฺสฺส วณฺณํ วทฺมาโน วทฺเยยฺย ฯ

[๒๓] ยถา วา ปเนเก โภจนฺโต สมนฺนพฺรหฺมณา สํทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภูณฺชิตฺตฺวา เต เหววฺวิปาย ติวจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
 ชฺชวํ กปฺเปเนติ ฯ เสยฺยถํทํ ฯ สฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ภวีสฺสฺติ สฺต
 ภยํ ภวีสฺสฺติ โรโค ภวีสฺสฺติ อวโรคฺยํ ภวีสฺสฺติ มุทฺทา
 คณฺนา สจฺจ
 คณฺนา สจฺจ
 ติวจฺจ
 ติวจฺจ
 วา หิ ภิกฺขเว ปุคฺคฺชฺชโน ตถาคตฺสฺส วณฺณํ วทฺมาโน วทฺเยยฺย ฯ

[๒๔] ยถา วา ปเนเก โภจนฺโต สมนฺนพฺรหฺมณา สํทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภูณฺชิตฺตฺวา เต เหววฺวิปาย ติวจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
 ชฺชวํ กปฺเปเนติ ฯ เสยฺยถํทํ ฯ อวาทนํ วิวาทนํ สํวทนํ วิวทนํ

๓ เหววฺวิปาภาติ ปาเชน ภวีสฺสฺสํ ฯ

[๒๖] อตฺถิ ภิกฺขเว อญฺเฆ ว ชมฺมา คมฺภีรฺว ทฺพฺทสฺสา ทฺรฺนุโพชา
 สฺนฺตา ปณฺธฺตา อตฺถกฺกาวจฺรา นิปฺปณา ปณฺฑิตฺตเวทฺธํยา เย ตถาคโค
 สยฺม อภิญฺญา สจฺฉฉิกฺคฺตฺวา ปเวเทติ เยหิ ตถาคคฺคฺสุตฺตํ ยถาภุจฺจํ
 วณฺณํ สฺมฺมา วทฺมานา วเทยฺยํ ฯ กตฺเม จ เค ภิกฺขเว ชมฺมา
 คมฺภีรฺว ทฺพฺทสฺสา ทฺรฺนุโพชา สฺนฺตา ปณฺธฺตา อตฺถกฺกาวจฺรา นิปฺปณา
 ปณฺฑิตฺตเวทฺธํยา เย ตถาคโค สยฺม อภิญฺญา สจฺฉฉิกฺคฺตฺวา ปเวเทติ
 เยหิ ตถาคคฺคฺสุตฺตํ ยถาภุจฺจํ วณฺณํ สฺมฺมา วทฺมานา วเทยฺยํ ฯ

[๒๗] สฺนฺติ ภิกฺขเว เอเก สฺมณพฺรหฺมณา ปุพฺพนฺตกปฺปิกา
 ปุพฺพนฺตานุทฺติจฺฉินฺโน ปุพฺพนฺตํ อารพฺภ อเนกวิทฺตานิ อธิมฺคฺติปทานิ
 อภิวทฺตฺติ อฏฺฐจฺวารสฺสํ วจฺฉุหิ ฯ เค จ โภณฺโต สฺมณพฺรหฺมณา
 กิมาคฺคฺม กิมารพฺภ ปุพฺพนฺตกปฺปิกา ปุพฺพนฺตานุทฺติจฺฉินฺโน ปุพฺพนฺตํ
 อารพฺภ อเนกวิทฺตานิ อธิมฺคฺติปทานิ อภิวทฺตฺติ อฏฺฐจฺวารสฺสํ วจฺฉุหิ ฯ
 สฺนฺติ ภิกฺขเว เอเก สฺมณพฺรหฺมณา สฺสฺสฺสฺตวาทา สฺสฺสฺสฺตํ อตฺตฺตานญฺจ
 โถกญฺจ ปณฺณเปเนติ จตฺตฺติ วจฺฉุหิ ฯ เค จ โภณฺโต สฺมณพฺรหฺมณา
 กิมาคฺคฺม กิมารพฺภ สฺสฺสฺสฺตวาทา สฺสฺสฺสฺตํ อตฺตฺตานญฺจ โถกญฺจ
 ปณฺณเปเนติ จตฺตฺติ วจฺฉุหิ ฯ อิทฺถ ภิกฺขเว เอกจฺจ สฺมโณ
 ว พฺรหฺมโณ ว อตฺตปฺปมฺนุวาย ปชานมฺนุวาย อนุโยค-
 มฺนุวาย อปฺปมาทฺมฺนุวาย สฺมฺมามนฺตฺติการมฺนุวาย ตถารูเปฺจ โสโคสฺมาชฺฉิ
 นฺตฺติ ยถา สฺมาหิตฺเต จิตฺเต (๒ ปริสฺสฺทฺเช ปริโยทาเต อนงฺคเณ

๑ ปณฺณเปเนติ ฯ ๒ สฺ. ปริสฺสฺทฺเชตฺตฺยาทฺธิ นตฺติ ฯ

วิคฺคูปกฺกิตฺเต) อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาลํ อนุสํสรฺติ ๑ เสงฺยถํ ๑
เอกมฺมี ชาตี เทวมี ชาติโย ติสฺสํมี ชาติโย จคฺคสํมี ชาติโย
ปณฺจมี ชาติโย ทสฺมี ชาติโย วัสฺสมมี^๑ ชาติโย ตัสฺสมมี^๒ ชาติโย
จคฺคตารฺพสํมี^๓ ชาติโย ปณฺญาสํมี ชาติโย ชาตีสํคมมี ชาติ-
สํหสฺสํมี ชาตีสํคํหสฺสํมี อเนกานมี ชาตีสํคานี อเนกานมี ชาติ-
สํหสฺสํนีนี อเนกานมี ชาตีสํคสํหสฺสํนีนี ๑ อมฺคฺวาราลํ เหวํนาโม
เอวํโคคฺโค เอวํจณฺโณ เอวมาหาโร เอวํสฺสชฺชกฺขปฏฺฐิสํเวทํ เอว-
มายุปฺริยนฺโต สํ คโต จุโต อมฺคฺว อุกฺปาทิ^๔ ตคฺวารปาลิ เหว-
นาโม เอวํโคคฺโค เอวํจณฺโณ เอวมาหาโร เอวํสฺสชฺชกฺขปฏฺฐิสํเวทํ
เอวมายุปฺริยนฺโต สํ คโต จุโต อิชฺชูปฺปนฺนินฺติ ๑ อิติ สํการํ
สํคฺคฺทลํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาลํ อนุสํสรฺติ ๑ สํ เอวมาห
สํสํสํโค อคฺคตา ๑ โสโก ๑ วณฺโณ กุณฺนุจํ เสงฺกญฺจายิ จิโต^๕
เต ๑ สํคฺคตา สํนฺชาวนฺติ สํสรฺนฺติ จวนฺติ อฺปฺปชฺชนฺติ อคฺคิเตว
สํสํสํคิสมํ ๑ คํ กิสมํ เหตุ ๑ อหํ หิ ชาตปฺปมฺนฺวาย ปชานมฺนฺวาย
อนฺโยคมฺนฺวาย อปฺปมาทมฺนฺวาย สํมฺมามนฺสิการมฺนฺวาย คถารมฺมี
เจโตสํมาธิ มุสํมี ยถา สํมาหิเต จิตฺเต อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาลํ
อนุสํสรฺวามี ๑ เสงฺยถํ ๑ เอกมฺมี ชาตี เทวมี ชาติโย
ติสฺสํมี ชาติโย จคฺคสํมี ชาติโย ปณฺจมี ชาติโย ทสฺมี ชาติโย

๑ วัสฺสคิมมี ๑ ๒ ย. ตัสฺสมมี ๑ ๓ จคฺคตารฺพสํมี ๑ ๔ อุกฺปาทิ ๑
๕ เสงฺกญฺจายิ จิโต ๑

วัสุมบี ชาติโย ตัสสมบี ชาติโย จตุตทังสมบี ชาติโย ปณเภาสุมบี
 ชาติโย ชาตีสตมบี ชาตีสหัสสมบี ชาตีสตสหัสสมบี อนเภาณบี
 ชาตีสถานิ อนเภาณบี ชาตีสหัสถานิ อนเภาณบี ชาตีสตสหัสถานิ ฯ
 อมุตฺราสี เอวฺนาโม เอวฺโคตฺโต เอวฺวณฺโณ เอวมาหาโร เอวฺ-
 สฺซทฺทกฺขปฏฺฐังเวทฺติ เอวมายุปฺริยนฺโต โส ตโต จฺโต อมุตฺร อุตฺปาถิ
 ตตฺตราปาสี เอวฺนาโม เอวฺโคตฺโต เอวฺวณฺโณ เอวมาหาโร เอวฺ-
 สฺซทฺทกฺขปฏฺฐังเวทฺติ เอวมายุปฺริยนฺโต โส ตโต จฺโต อธิรฺูปปฺนฺโนติ ฯ
 อิติ สํการี สํกฺขเทสํ อนเภาวิทฺติ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสํรามิ ฯ
 อิมินามหํ เอตํ ชานามิ ยถา สฺสฺสโต อตฺตา จ โตโก จ วณฺโณ
 กฺุฏฺฐโสฺ เอลิณฺนุจายี จิโต เต จ สฺตฺตา สฺนฺชาวนฺติ สฺสฺรณฺติ
 จวนฺติ อฺุปฺปชฺชนฺติ อตฺถิเตวฺว สฺสฺสฺตีสฺมณฺติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว ปจฺมํ
 จานํ ยํ อากมฺม ยํ อวารพฺภ เเอเก สฺมณฺพฺรฺวหาหฺมณา สฺสฺสฺตวาทา
 สฺสฺสฺตํ อตฺตานณฺจ โลกณฺจ ปณฺณเปณฺติ ฯ

[๒๘] ทฺุติเย จ โภณฺโต สฺมณฺพฺรฺวหาหฺมณา กิมากมฺม กิमारพฺภ
 สฺสฺสฺตวาทา สฺสฺสฺตํ อตฺตานณฺจ โลกณฺจ ปณฺณเปณฺติ ฯ อธิ
 ภิกฺขเว เอกจฺโจ สฺมโณ วา พฺรฺวหาหฺมโณ วา อาตปฺปมฺนฺวาย
 ปฺรชานมฺนฺวาย อนฺุโยคมฺนฺวาย อปฺปมาทมฺนฺวาย สฺมฺมามนฺสิการ-
 มฺนฺวาย ตถารูปํ เจโตสฺมาจฺจํ มุสฺสฺติ ยถา สฺมาหิเต จิตฺเต อนเภาวิทฺติ
 ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสํรติ ฯ เสยฺยถิถํ ฯ เอกมฺบี สํวณฺนฺนฺวาทานํ เทวบี
 สํวณฺนฺนฺวาทานํ ตึณฺนบี สํวณฺนฺนฺวาทานํ จตฺตารบี สํวณฺนฺนฺวาทานํ

ปณฺจปี สํวฏฺฐวិฏฺฐานิ ทสฺสปี สํวฏฺฐวิฏฺฐานิ ฯ อมฺกฺราสึ เหวํนาโม
เอวํโคตฺโต เอวํฉนฺโณ เอวมาหาโร เอวํสุขทฺถุขปฺภิสฺสเวทึ เอวมาชฺช-
ปฺริยนฺโต โส คโต จฺโต อมฺกฺร อชฺชปาที ตฺตฺราปาสึ เหวํนาโม
เอวํโคตฺโต เอวํฉนฺโณ เอวมาหาโร เอวํสุขทฺถุขปฺภิสฺสเวทึ เอวมาชฺช-
ปฺริยนฺโต โส คโต จฺโต อชฺชปฺนฺโนติ ฯ อิติ สํการํ สอฺกฺุเทสฺส
อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาสํ อนฺตฺสริ ฯ โส เอวมาห สฺสฺสโต
อตฺตฺตา จ โถโก จ วณฺโณ กฺุฏฺฐจฺโจะ อธิกฺุจฺจายี จิโต เต
จ สฺสฺสตา สฺนฺชานนฺติ สฺสฺสรนฺติ จนฺนฺติ อชฺชปชฺชนฺติ อชฺชติเตว
สฺสฺสฺสฺสฺสํ ฯ ตํ กิสฺส
อชฺชโยคมนฺน
เจโตสฺมาชฺชํ อชฺชํ ยถา สฺมาหิตฺเต จิตฺเต อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาสํ
อนฺตฺส
คฺคณฺน
คฺคณฺน
คฺคณฺน
คฺคณฺน
คฺคณฺน
คฺคณฺน
คฺคณฺน
คฺคณฺน
คฺคณฺน
คฺคณฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
คฺคณฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
คฺคณฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
คฺคณฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
คฺคณฺนฺนฺนฺนฺน
คฺคณฺนฺน
คฺคณฺน
คฺคณ
คฺค
ค

มนุวาย ตถารูเป เจโตสฺมาธิ มุสฺสามี ยถา สฺมาหิตเต จิตฺเต อเนกวิหิตํ
ปุพฺพเพนิวาสํ อานุสฺสรามิ ฯ เสยฺยถํ ๑ ๑ ทสฺสปี สํวฏฺฐวิจฺจฺจฺจฺจ
วํสฺมบี สํวฏฺฐวิจฺจฺจฺจฺจ คํสฺมบี สํวฏฺฐวิจฺจฺจฺจ จตฺตคัพฺปสฺมบี สํวฏฺฐ-
วิจฺจฺจฺจ ๑ อมุตฺตราสํ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวมาหาโร
เอวํสฺสทฺตทฺตทฺตทฺตทฺต เอวมายุปฺปริญฺโต โส ตโต จโต อมุตฺต
ชฺชทฺตทฺต คตฺตราปาสํ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวมาหาโร
เอวํสฺสทฺตทฺตทฺตทฺต เอวมายุปฺปริญฺโต โส ตโต จโต อธิฐฺตปฺปนฺโหนติ ๑
อิตฺติ สํการํ สํชฺชทฺตทฺต อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาสํ อานุสฺสรามิ ๑
อิมินามหํ เอคํ ชานามิ ยถา สํสฺสโต อตฺตคา จ โตโก จ
วณฺโณ กุญฺจฺจฺจ เอสิกกฺขจฺจํ จีโต เต จ สํตฺตคา สํชฺชทฺตทฺต
สํสฺสทฺตทฺต จวณฺติ อุตฺตปฺปชฺชทฺตทฺต อตฺตทฺตทฺต สํสฺสทฺตทฺตทฺต ๑ อิทํ
ภิกฺขเว คตฺตยํ จํนํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ เอเก สํมณพฺุราหุมนฺนา
สํสฺสทฺตทฺตทฺต สํสฺสทฺต อตฺตทานญจ โตกญจ ปณฺณเปเนติ ๑

[๓๐] จตฺตเถ จ โภณฺโต สํมณพฺุราหุมนฺนา กิมาคมฺม กิมาวพฺภ
สํสฺสทฺตทฺตทฺต สํสฺสทฺต อตฺตทานญจ โตกญจ ปณฺณเปเนติ ๑ อิท
ภิกฺขเว เอกจฺจ สํมณฺโณ วา พฺุราหุมนฺโณ วา ตกฺกํ โหติ วิมฺสํ
โส ตกฺกทฺตทฺตทฺตทฺต วิมฺสํนุจฺจิตํ สยํปาทฺตทฺตทฺต เอวมาห สํสฺสโต
อตฺตคา จ โตโก จ วณฺโณ กุญฺจฺจฺจ เอสิกกฺขจฺจํ จีโต เต
จ สํตฺตคา สํชฺชทฺตทฺตทฺต สํสฺสทฺตทฺต จวณฺติ อุตฺตปฺปชฺชทฺตทฺต อตฺตทฺตทฺต

๑ ส. วิมฺสํ ๑

สัฏฐติสัสมนุติ ๑ อิทํ ภิกฺขเว จตุตฺถํ จานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ
 เอเก สัสมนพฺรหฺมณา สัฏฐตฺตวาทา สัฏฐตฺตํ อตฺตทานญฺจ โถกญฺจ
 ปณฺณเปเนติ ๑ อิมเอหิ โช เต ภิกฺขเว สัสมนพฺรหฺมณา สัฏฐตฺตวาทา
 สัฏฐตฺตํ อตฺตทานญฺจ โถกญฺจ ปณฺณเปเนติ จคฺคูหิ วคฺคูหิ ๑ เย หิ
 เกจฺจ ภิกฺขเว สัสมนพฺรหฺมณา สัฏฐตฺตวาทา สัฏฐตฺตํ อตฺตทานญฺจ
 โถกญฺจ ปณฺณเปเนติ สัพฺเพ เต อิมเหว จคฺคูหิ วคฺคูหิ เอเตสํ
 วา อณฺเวยตเรน นคฺคูติ อีโด พหิทฺธา ๑ คยิทํ ภิกฺขเว ตถาคโต
 ปชานาติ อิม ทิฏฺฐิจฺฉุจฺจานา เอวํคหิตา เอวंपฺรามชฺฐจฺจา เอวํคคิคา
 ภวณฺติ เอวंपิถึสมปฺรยาธาติ ๑ ตญฺจ ตถาคโต ปชานาติ ตโต จ
 อุตฺตวิคฺครํ ปชานาติ ตญฺจ ปชานนํ น ปฺรามสฺติ ๑ อปฺรามสโต
 จสฺส ปจฺจตุคฺคญฺเวย นินฺพุคฺคิ วิทิตา เวทนานํ สํมุตฺตญฺจ อตฺถงฺกมญฺจ
 อสฺสํสาทญฺจ อาทันนญฺจ นิสฺสํสฺรณญฺจ ยถาภุคฺคํ วิทิตฺวา ๑ อนุปาทา
 วิมฺมุคฺโค ภิกฺขเว ตถาคโต ๑ อิม โช เต ภิกฺขเว ชมฺมา
 คมฺภีรา ทุทฺทสา ทุรฺนุโพธา สันฺตว ปณฺเฑตา อตฺตภาวจฺจวา นิปฺปณา
 ปณฺฑิตเวทนียา เย ตถาคโต สยํ อภินฺญา สจฺจนิกคฺวา ปเวเทติ
 เยหิ ตถาคตสฺส ยถาภุจฺจํ วณฺณํ สํมมา วทมานา วเทยฺยํ ๑
 ปจฺจิมภาณวารํ ๑

[๓๑] สัสมนุติ ภิกฺขเว เอเก สัสมนพฺรหฺมณา เอกจฺจสัฏฐตฺตติกา
 เอกจฺจอสัฏฐตฺตติกา เอกจฺจํ สัฏฐตฺตํ เอกจฺจํ อสัฏฐตฺตํ อตฺตทานญฺจ

๑ ชานนํ ๑

โถกณฺจ ปณฺณเปนฺติ จคฺคฺหิ วตฺตุนิ ฯ เต จ โภนุโต สมน-
 พุราหฺมณา กิมาคฺคฺม กิมาวพฺภ เอกจฺจสฺสสฺสติกา เอกจฺจอสฺสสฺสติกา
 เอกจฺจํ สฺสสฺสํ เอกจฺจํ อสฺสสฺสํ อตฺตทานณฺจ โถกณฺจ ปณฺณเปนฺติ
 จคฺคฺหิ วตฺตุนิ ฯ โหติ โช โส ภิกฺขเว สมนโย ยํ กทาจิ กรหฺจ
 ทึมฺมสฺส อทฺตุนฺโณ อจฺจเยน อยํ โถโก สํวฏฺฐติ ฯ สํวฏฺฐมาเน
 โถเก เขภฺยเยน สฺตคฺคา อากฺกสฺสรสํวตฺตุนิกา โหนฺติ ฯ เต ตตฺถ
 โหนฺติ มโนมยา ปีตฺติภฺกฺขา สยมฺปภา อนตฺตติภฺจจฺวา สุกฺกขายิน
 จิรํ ทึมฺมทฺธานํ ติญฺจนฺติ ฯ โหติ โช โส ภิกฺขเว สมนโย ยํ
 กทาจิ กรหฺจ ทึมฺมสฺส อทฺตุนฺโณ อจฺจเยน อยํ โถโก วิวฏฺฐติ ฯ
 วิวฏฺฐมาเน โถเก สฺสณฺณํ พุทฺทมวิมานํ ปาตฺตวติ ฯ อถ อณฺเณตโร
 สฺสโต อายุกฺขยา วา ปุณฺณกฺขยา วา อากฺกสฺสรกฺยา จวิตฺวา
 สฺสณฺณํ พุทฺทมวิมานํ อุปฺปชฺชติ ฯ โสปี ตตฺถ โหติ มโนมโย
 ปีตฺติภฺกฺโข สยมฺปภโ อตฺตติภฺจจโร สุกฺกขายี จิรํ ทึมฺมทฺธานํ
 ติญฺจติ ฯ ตตฺถ ตสฺส เอกสฺสํ ทึมฺมคฺคํ นินฺนิตฺตคฺคา อนภิริติ ปริตฺตสฺสนา
 อุปฺปชฺชติ อโห วต อณฺเณปี สฺตคฺคา อิตฺตคฺคํ อากฺกเจภฺยุนฺติ
 อถอณฺเณปี สฺตคฺคา อายุกฺขยา วา ปุณฺณกฺขยา วา อากฺกสฺสรกฺยา
 จวิตฺวา พุทฺทมวิมานํ อุปฺปชฺชนฺติ ตสฺสํ สฺตคฺคสฺสํ สหพฺพคํ ฯ
 เตปี ตตฺถ โหนฺติ มโนมยา ปีตฺติภฺกฺขา สยมฺปภา อนตฺตติภฺจจฺวา
 สุกฺกขายิน จิรํ ทึมฺมทฺธานํ ติญฺจนฺติ ฯ ตตฺถ ภิกฺขเว โย โส
 สฺสโต ปจฺมี อุปฺปนฺโน ตสฺสํ เอวํ โหติ อหฺมสฺมิ พุทฺธมา

มหาพรหฺมา อภิกฺขุ อนภิกฺขุโต อณฺเวยตฺตคฺคทฺโส วสฺวคฺคติ อธิสฺสโร
 กตฺตา นิรมิตฺตา^๑ เสฏฺฐโจะ สํชฺชิตฺตา^๒ วสฺสํ ปิตฺตา ภูตภพฺพานํ มยา
 อิมเ . ศุคฺคา นิรมิตฺตา ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ มมํ หิ ปุพฺพเพ
 เขตทโหสิ อโห วต อณฺเวยปปี ศุคฺคา อิตฺถตฺตํ อากฺขเจยฺยุตฺติ ฯ
 อิติ มมํ ๑ มโนปณฺธิ อิมเ ๑ ศุคฺคา อิตฺถตฺตํ อากฺคาติ ฯ
 เยปปี เต ศุคฺคา ปจฺจนา อุปฺปนฺนา เตสฺมมปี เหวํ โหติ อยํ ไช
 ภาวํ พรหฺมา มหาพรหฺมา อภิกฺขุ อนภิกฺขุโต อณฺเวยตฺตคฺคทฺโส วสฺวคฺคติ
 อธิสฺสโร กตฺตา นิรมิตฺตา เสฏฺฐโจะ สํชฺชิตฺตา วสฺสํ ปิตฺตา ภูตภพฺพานํ
 อิมินา มยํ โภคา พรหฺมฺนา นิรมิตฺตา ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ
 อิมณฺหิ มยํ อทุกฺสํม อธิ ปจฺจมํ อุปฺปนฺนํ มยํ ปนฺมฺหา ปจฺจนา
 อุปฺปนฺนาติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว โย โส ศุคฺโค ปจฺจมํ อุปฺปนฺโน
 โส ที่ชฺายุกฺตโร ๑ โหติ วณฺณวณฺตคฺคโร ๑ มเสถฺกฺขตฺโร ๑ ฯ
 เย ปน เต ศุคฺคา ปจฺจนา อุปฺปนฺนา เต อปฺปายุกฺตฺรา ๑
 โหนฺติ ทุพฺพณฺตฺรา ๑ อปฺเปสฺกฺขตฺรา ๑ ฯ จานํ ไช ปเนตํ
 ภิกฺขเว วิชฺชติ ยํ อณฺเวยตฺโร ศุคฺโค ตมฺหา กายา ๑วิตฺวา
 อิตฺถตฺตํ อากฺขติ -อิตฺถตฺตํ อากฺโค สฺมาโน อคารสฺมา อนคาริยํ
 ปพฺพชฺติ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต สฺมาโน อตฺตปฺปมฺนุจาย
 ปธานมฺนุจาย อนฺุโยคมฺนุจาย อปฺปมาทมฺนุจาย สฺมฺมามนฺสิการมฺนุจาย
 ตถารูปํ เจโตสฺมาธิ ๑สุตฺติ ยถา สฺมาหิเต จิตฺเต ตํ ปุพฺพเพณิवासํ

๑ ส. ย. นิรมิตฺตา ฯ ๒ ส. ย. สํชฺชิตฺตา ฯ

อนุสฺสรวติ ตโต ปฺรณฺหนฺนุสฺสรวติ ฯ โสฺ เอวมาท โย โช โส
ภวํ พรหมมา มหาพรหมมา อภิกฺขุ อนภิกฺขุโต อณฺเฑทตฺตฤทโส วสฺสวตฺติ
อิสฺสโร กคฺคา นิมฺมิตฺตา เสฏฺฐโง โสชฺชิตฺตา วสฺสํ ปิตฺตา ภูคฺคพฺพยานํ
เยน มยํ โภคฺตา พรหมฺมฺนา นิมฺมิตฺตา โส นิจฺจโง ชฺชโว สฺสฺสโต
อวิปริณามชฺชโม สฺสฺสตีสมํ คเฏว จสฺสตี ฯ เย ปน มยํ
อหฺมฺหา เตน โภคฺตา พรหมฺมฺนา นิมฺมิตฺตา เตน มยํ อนิจฺจจา อทฺฐวา
อปฺปายุกา จวณชฺชมา อิตฺตคฺคํ อากคฺคาติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว ปจฺมํ
จํานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ เอเก สฺมณพฺรหฺมณา เอกจฺจสฺสฺสตีกา
เอกจฺจอสฺสฺสตีกา เอกจฺจํ สฺสฺสตี เอกจฺจํ อสฺสฺสตี อตฺตทานญจ
โลกญจ ปญฺญเปเนติ ฯ

[๓๒] ทฺฐิเย จ โภนฺโต สฺมณพฺรหฺมณา ทิมากมฺม ทิมารพฺภ
เอกจฺจสฺสฺสตีกา เอกจฺจอสฺสฺสตีกา เอกจฺจํ สฺสฺสตี เอกจฺจํ อสฺสฺสตี
อตฺตทานญจ โลกญจ ปญฺญเปเนติ ฯ สฺนฺติ ภิกฺขเว ชิทฺทาทปโทสิกา
นาม เทวา ฯ เตน อตีเวถํ หสฺสชิทฺทาทตฺติชฺชมาปฺนฺนา วิหฺรณฺติ ฯ
เตถ อตีเวถํ หสฺสชิทฺทาทตฺติชฺชมาปฺนฺนํ วิหฺรตํ สตี ปมฺสฺสตี ฯ
สตียา สฺมโมสา เตน เทวา ตมฺหา กายา จวเนติ ฯ จํานํ โช
ปเนตํ ภิกฺขเว วิชฺชตี ยํ อณฺเฑทโร สฺสโต ตมฺหา กายา จวิตฺวา
อิตฺตคฺคํ อากจฺจติ อิตฺตคฺคํ อากโต สฺมาโน อการสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชฺติ อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต สฺมาโน ชาตปฺปมฺนฺวาย

๓ สฺมมฺสฺสตี ฯ

ปฺรชานมฺนุวาย อฺนุโยคมฺนุวาย อปฺปมาทมฺนุวาย สฺมมามนฺตีการ-
 มฺนุวาย ตถารุปฺปี เจโตสฺมาธึ ฌุสฺสตี ยถา สฺมาหิตฺเต จิตฺเต ตํ
 ปุพฺพเพณิวาสํ อฺนุสฺสวฺรตี ตโต ปฺรํ นานุสฺสวฺรตี ฯ โส เอวมาห
 เย โช เต โภงฺโกเต เทวา น ชิตฺททาปโทสฺสิกา เต นาคิเวถํ
 หฺสฺสชิตฺททวารติชฺมมฺสฺมาปฺนฺนา วิหรนฺตี ฯ เตสํ นาคิเวถํ หฺสฺส-
 ชิตฺททวารติชฺมมฺสฺมาปฺนฺนํ วิหฺรตํ สฺตี น ปมฺุสฺสตี ฯ สฺตียา
 อสฺมโมสฺสา เต เทวา ตมฺุหา กายา น จวณฺตี นิจฺจา ชฺุวา
 สฺสฺสตา อวิปริณามชฺุมา สฺสฺสตีสฺมํ ตถเวจฺ จสฺสฺสนฺตี ฯ เย ปน
 มยํ อหฺมุหํ ชิตฺททาปโทสฺสิกา เต มยํ อติเวถํ หฺสฺสชิตฺททวารติ-
 ชฺมมฺสฺมาปฺนฺนา วิหฺริมฺหา^๒ ฯ เตสฺนฺโน อติเวถํ หฺสฺสชิตฺททวารติชฺมม-
 สฺมาปฺนฺนํ วิหฺรตํ สฺตี ปมฺุสฺสตี ฯ สฺตียา สฺมโมสฺสา เอวํ มยํ
 ตมฺุหา กายา จุตา อนิจฺจา อทฺุชฺวา อปฺปายุกา จวณชฺุมา
 อิตฺถตฺตํ อาคตฺตํ ฯ อิทํ ภิกฺขเว ทฺุติยํ จ्ञานํ ยํ อากมฺุม
 ยํ อารพฺภ เอเก สฺมณพฺุราหฺมณา เอกจฺุจสฺสฺสตีกา เอกจฺุจ-
 อสฺสฺสตีกา เอกจฺุจํ สฺสฺสตี เอกจฺุจํ อสฺสฺสตี อตฺุตานญฺจ โถกญฺจ
 ปณฺุณเปนฺตี ฯ

[๓๓] ตติเย จ โภงฺโกเต สฺมณพฺุราหฺมณา กิมาคมฺุม กิมาวพฺุภ
 เอกจฺุจสฺสฺสตีกา เอกจฺุจอสฺสฺสตีกา เอกจฺุจํ สฺสฺสตี เอกจฺุจํ อสฺสฺสตี
 อตฺุตานญฺจ โถกญฺจ ปณฺุณเปนฺตี ฯ สฺนฺตี ภิกฺขเว มโนปโทสฺสิกา

๑ สฺ. อหฺมุห ๑ ๒ สฺ. วิหฺริมฺหา ๑

นาม เทวา ฯ เต อติเวถ์ อญฺณมณฺเฑ อฺปนฺนฺชฺฌายนฺตฺติ ฯ
เต อติเวถ์ อญฺณมณฺเฑ อฺปนฺนฺชฺฌายนฺตา อญฺณมณฺเฑมฺหิ จิตฺตานิ
ปโถเสนฺตฺติ ฯ เต อญฺณมณฺเฑ ปทฺทฺจฺจิตฺตา กิตฺตนุคกายา กิตฺตนุค-
จิตฺตา ฯ เต เทวา ตมฺหา กายา จวฺนฺตฺติ ฯ ๑ ๑ นํ โข ปเนถ์
ภิกฺขเว วิชฺชติ ยํ อญฺณคโร สจฺจโต ตมฺหา กายา จจิตฺวา
อิตฺถคฺคํ อากจฺจติ อิตฺถคฺคํ อากโต สฺมาโน อการสฺมา อนคฺวาริยํ
ปพฺพชฺติ อการสฺมา อนคฺวาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต สฺมาโน อาตปฺปมฺนุวาย
ปธานมฺนุวาย อญฺโยคมฺนุวาย อปฺปมาทมฺนุวาย สฺมฺมามนฺตฺติการ-
มฺนุวาย ตถารุปํ เจโตสฺมาธิ์ ณฺนฺตฺติ ยถา สฺมาหิเต จิตฺเต ตํ ปุพฺพ-
นิวาล์ อญฺสฺสรฺตฺติ ตโต ปวํ นานุสฺสรฺตฺติ ฯ ๑ ๑ ไสฺ เอมมาหฺ เย โข เต
โกนฺโต เทวา น มโนปโถสีกา เต นาทิเวถ์ อญฺณมณฺเฑ อฺปนฺนฺชฺฌา-
ยนฺตฺติ ฯ เต นาทิเวถ์ อญฺณมณฺเฑ อฺปนฺนฺชฺฌายนฺตา อญฺณมณฺเฑมฺหิ
จิตฺตานิ นปฺปทฺทฺเสนฺตฺติ ๑ ๑ เต อญฺณมณฺเฑ อปฺปทฺทฺจฺจิตฺตา อกิตฺตนุค-
กายนฺ อกิตฺตนุคจิตฺตา ฯ เต เทวา ตมฺหา กายา น จวฺนฺตฺติ นิจฺจา
ชฺวา สฺสฺสฺตา อวิปริณามธมฺมา สฺสฺสฺสฺตฺถมํ ตถเวจฺจ สฺสฺสฺนฺตฺติ ฯ ๑ ๑ เย ปน
มยํ อหฺมฺหา ๒ มโนปโถสีกา เต มยํ อติเวถ์ อญฺณมณฺเฑ อฺปนฺนฺชฺฌา-
ยิมฺหา ๓ ๑ เต มยํ อติเวถ์ อญฺณมณฺเฑ อฺปนฺนฺชฺฌายนฺตา อญฺณมณฺเฑมฺหิ
จิตฺตานิ ปโถสีมฺหา ๑ ๑ เต มยํ อญฺณมณฺเฑ ปทฺทฺจฺจิตฺตา กิตฺตนุคกายน

๑ ส. นปฺปทฺทฺเสนฺตฺติ ๑ ๒ ส. อหฺมฺหา ๑ ๓ ส. อฺปนฺนฺชฺฌายิมฺหา ๑
๔ ส. ปโถสีมฺหา ๑

กิตนุติจิตตา ฯ เอวัง มยํ ตมฺหา กายา จุตา อนิจฺจา อหฺขฺวา
อปฺปายกา จวนฺตมา ยิตฺตคฺคํ อากตฺตาติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว ตตฺถิ
จํานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ เอเก สฺมณพฺรหฺมณา เอกจฺจสฺสสฺสติกา
เอกจฺจอสฺสสฺสติกา เอกจฺจํ สฺสสฺสํ เอกจฺจํ อสฺสสฺสํ อตฺตทานญฺจ
โลกญฺจ ปณฺณเปเนติ ฯ

[๓๕] จตฺตเถ จ โภโกโต สฺมณพฺรหฺมณา กิมากมฺม กิमारพฺภ
เอกจฺจสฺสสฺสติกา เอกจฺจอสฺสสฺสติกา เอกจฺจํ สฺสสฺสํ เอกจฺจํ อสฺสสฺสํ
อตฺตทานญฺจ โลกญฺจ ปณฺณเปเนติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว เอกจฺจโ จ สฺมโณ
วา พฺรหฺมโณ วา ตกฺกํ โหติ วิมฺสํ ฯ โส ตกฺกปริยาหคํ
วิมฺसानุจริคํ สยฺปปฏิภาณํ^๑ เหวมาห ยํ ไช อิทํ อจฺจติ จกฺขฺนติปิ
โสคฺนติปิ ขานนติปิ สีวฺหาติปิ กายิตฺถิปิ อยํ อตฺตา อนิจฺจ
อหฺขฺวา อสฺสสฺสโต อวิปริณามชฺมุโม ฯ ยญฺจ ไช อิทํ อจฺจติ
จิตฺตนฺติ วา มโนติ วา วิญฺญาณนฺติ วา อยํ อตฺตา นิจฺจ
จฺจว สฺสสฺสโต อวิปริณามชฺมุโม สฺสสฺสตีสมํ ตเถว จสฺสสฺสตีติ ฯ
อิทํ ภิกฺขเว จตฺตํ จํานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ เอเก สฺมณ-
พฺรหฺมณา เอกจฺจสฺสสฺสติกา เอกจฺจอสฺสสฺสติกา เอกจฺจํ สฺสสฺสํ
เอกจฺจํ อสฺสสฺสํ อตฺตทานญฺจ โลกญฺจ ปณฺณเปเนติ ฯ อิเมหิ ไช
เต ภิกฺขเว สฺมณพฺรหฺมณา เอกจฺจสฺสสฺสติกา เอกจฺจอสฺสสฺสติกา
เอกจฺจํ สฺสสฺสํ เอกจฺจํ อสฺสสฺสํ อตฺตทานญฺจ โลกญฺจ ปณฺณเปเนติ

๑ ส. ย. สยฺปปฏิภาณํ ฯ

จตุหิ วตฺตฺหิ ฯ เย หิ เกจि ภิกฺขเว สฺมณา วา พุรฺาหุมนฺนา
วา เอกจฺจสฺสสฺตีกา เอกจฺจอสฺสสฺตีกา เอกจฺจํ สฺสสฺสํ เอกจฺจํ
อสฺสสฺสํ อตฺตทานญฺจ โสถญฺจ ปญฺเณเปนฺติ สฺพเพ เต อิมฺเหว
จตุหิ วตฺตฺหิ เอเตสํ วา อญฺยตเรน นตฺถิ อีโต พหิทฺธา ฯ
ตฺยํ ภิกฺขเว ตถาคโธ ปชานาติ อิมํ ทิฏฺฐิจฺจุจฺจาณา เอวํคหิตา
เอวंपรามญฺจา เอวํคตีกา ภวฺนฺติ เอวํอภิสมंपรายาติ ฯ ตญฺจ
ตถาคโธ ปชานาติ คโธ จ อตฺตฺตริตฺรํ ปชานาติ ตญฺจ ปชานนํ
น ปรามสฺติ ฯ อปฺรามสฺโต จสฺสํ ปจฺจตฺตตฺตญฺเณว นีพฺพุติ
วิทฺติตา เวทฺหานํ สํมฺทญฺจ อตฺตงฺกมญฺจ อสฺสํสาทญฺจ อาทนฺวญฺจ
นีสฺสํรณญฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา ฯ อนฺุปาทา วิมฺตฺโต ภิกฺขเว
ตถาคโธ ฯ อิมํ โส ภิกฺขเว ชมฺมา คมฺภีรฺวา ทฺุทฺทสา ทฺุรฺนุโพธา
สฺนฺดา ปณฺเฑา อตฺตกฺกาวจฺรา นีปฺเณา ปณฺเฑิตฺตเวทนียา เย ตถาคโธ
สฺยํ อภินฺเณา สฺจฺฉิตฺตฺวา ปเวเทติ เยหิ ตถาคตฺสฺสํ ยถาภุจํ
วณฺเณ สฺมฺมา วทฺมานา วเทยฺยํ ฯ

[๓๕] สฺนฺติ ภิกฺขเว เอเก สฺมณฺพุรฺาหุมนฺนา อนฺตทานนฺตีกา อนฺตทาน
นฺตํ โสถสฺสํ ปญฺเณเปนฺติ จตุหิ วตฺตฺหิ ฯ เต จ โภนฺโต สฺมณ-
พฺุรฺาหุมนฺนา ทิมาคมฺม ทิมารพฺุท อนฺตทานนฺตีกา อนฺตทานนฺตํ โสถสฺสํ
ปญฺเณเปนฺติ จตุหิ วตฺตฺหิ ฯ อีช ภิกฺขเว เอกจฺโจ สฺมโน
วา พุรฺาหุมนฺโน วา อตฺตปฺปมฺนฺวาย ปชานมฺนฺวาย อนฺุโยคมฺนฺวาย
อปฺปฺปมาทมฺนฺวาย สฺมฺมามนฺสิการมฺนฺวาย ตถารูปํ เจโตสฺมาธิํ ฉฺุสฺติ

๓๗] พรหมชาติสุดท้าย ปุพฺพนตกปฏีกา อนฺตทานนฺตিকা ๓๗

ทฺติยํ จํานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ เอเก สํมณพฺรหฺมณา
อนฺตทานนฺตিকা อนฺตทานนฺตํ โสภสฺสํ ปณฺณเปเนติ ฯ

[๓๗] ตติเย จ โภญฺโต สํมณพฺรหฺมณา กิมากมฺม กิมารพฺภ
อนฺตทานนฺตিকা อนฺตทานนฺตํ โสภสฺสํ ปณฺณเปเนติ ฯ อธิ ภิกฺขเว
เอกจฺโจ สมนฺโน วา พฺรหฺมโน วา อตฺตปฺปมฺนุวาย ปชานมฺนุวาย
อนฺโยคมฺนุวาย อปฺปมาทมฺนุวาย สํมฺมามนฺสิการมฺนุวาย ตถารูปํ
เจโตสฺมาจํ ฉฺสํติ ยถา สํมาหิเต จิตฺเต อุกฺขมฺโห อนฺตสฺสณฺณํ
โสภสฺสํ วิหริติ ติริยํ อนฺตสฺสณฺณํ ฯ โสฺ เอวมาหิ อนฺตวา จ
อຍํ โสโဂิ อนฺนฺโต จ เย เต สํมณพฺรหฺมณา เอวมาหิสฺสุ อนฺตวา
อຍํ โสโဂิ ปวิจฺจฺจฺโมติ ฯ เตสํ มุสฺสา ฯ เยปิ เต สํมณพฺรหฺมณา
เอวมาหิสฺสุ อนฺนฺโต อຍํ โสโဂิ อปฺริยฺนฺโตติ ฯ เตสํปิ มุสฺสา ฯ
อนฺตวา จ อຍํ โสโဂิ อนฺนฺโต จ ฯ ตํ กิสฺสํ เหตุ ฯ อหํ หิ
อตฺตปฺปมฺนุวาย ปชานมฺนุวาย อนฺโยคมฺนุวาย อปฺปมาทมฺนุวาย
สํมฺมามนฺสิการมฺนุวาย ตถารูปํ เจโตสฺมาจํ ฉฺสํมํ ยถา สํมาหิเต
จิตฺเต อุกฺขมฺโห อนฺตสฺสณฺณํ โสภสฺสํ วิหริมิ ติริยํ อนฺตสฺสณฺณํ ฯ
อิมินามหํ เอตํ ชานามิ ยถา อนฺตวา จ อຍํ โสโဂิ อนฺนฺโต จาติ ฯ
อหํ ภิกฺขเว ตติยํ จํานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ เอเก สํมณ-
พฺรหฺมณา อนฺตทานนฺตিকা อนฺตทานนฺตํ โสภสฺสํ ปณฺณเปเนติ ฯ

[๓๗] จตฺตฺเถ จ โภญฺโต สํมณพฺรหฺมณา กิมากมฺม กิมารพฺภ
อนฺตทานนฺตিকা อนฺตทานนฺตํ โสภสฺสํ ปณฺณเปเนติ ฯ อธิ ภิกฺขเว

เอกจฺโจ สมนโณ วา พุราหุมนโณ วา ตกุกั โหติ วิมัสฺสํ ฯ
 โส ตกุกปฺริยาหตฺติ วิมัสฺसानุจฺริตฺติ ตยฺมปาฎิภาณํ เอมมาห เนวายํ
 โถโก อนฺตวา น ปนฺนํนุโต เย เต สมนพุราหุมนฺนา เอมมาหฺสุ
 อนฺตวา อยํ โถโก ปวิจฺจโมติ ฯ เตสฺม มุสา ฯ เยมี เต
 สมนพุราหุมนฺนา เอมมาหฺสุ อนฺนุโต อยํ โถโก อปฺริยํนุโตติ ฯ
 เตสฺมมี มุสา ฯ เยมี เต สมนพุราหุมนฺนา เอมมาหฺสุ อนฺตวา
 จ อยํ โถโก อนฺนุโต จาติ ฯ เตสฺมมี มุสา ฯ เนวายํ โถโก
 อนฺตวา น ปนฺนํนุโตติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว จตุตฺถํ ชานํ ยํ อากมฺม
 ยํ อารพฺภ เगे สมนพุราหุมนฺนา อนฺตํนุติกา อนฺตํนุตํ โถกสุตฺต
 ปณฺณเปนฺติ ฯ อิเมหิ โช เต ภิกฺขเว สมนพุราหุมนฺนา อนฺตํนุติกา
 อนฺตํนุตํ โถกสุตฺต ปณฺณเปนฺติ จตุหิ วคฺคฺหิ ฯ เย หิ เกจิ
 ภิกฺขเว สมนฺนา วา พุราหุมนฺนา วา อนฺตํนุติกา อนฺตํนุตํ
 โถกสุตฺต ปณฺณเปนฺติ สฺพุเพ เต อิเมเหว จตุหิ วคฺคฺหิ เขเตสฺม
 วา อณฺณตเรน นคฺคิ อีโต พหิทฺธา ฯ ตยิทํ ภิกฺขเว ตถาคโค
 ปชานาติ อิเม ทิฏฺฐิจฺจุชานา เหวคฺคิศา เหวปฺรามมฺุจฺจา เหวคฺคิศา
 ภวณฺติ เหวอภิสฺสมุปรายาติ ฯ ตณฺจ ตถาคโค ปชานาติ ตโค จ
 อุกฺคฺริคฺริ ปชานาติ ตณฺจ ปชานนํ น ปรามสฺสติ ฯ อปฺรามสฺโต จสุตฺต
 ปจฺจตฺตณฺณเวว นิสฺสํนุติ วิทิตา เวคฺชนานํ สมนุชตณฺจ อตฺถลฺกมณฺจ
 อสฺสํสาทณฺจ อาทนฺวณฺจ นิสฺสํรณฺณเจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา ฯ อปฺปาทา
 วิมฺมุโคติ ภิกฺขเว ตถาคโค ฯ อิเม โช เต ภิกฺขเว ชมฺมา คมฺภีรา

เม โน ๑ โน โนติมี เม โนติ ๑ อิทั ภิกฺขเว ปจฺมํ ๑ ๒ ยํ
อากมฺม ยํ อารพฺภ เอเก สฺมณพฺราหฺมณา อมฺราวิกฺเขมีกา ตตฺถ
ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจํ สฺมานา วาจาวิกฺเขมี อปชฺชนฺติ อมฺราวิกฺเขมี ๑

[๕๐] ทฺติเย ๑ โภหุโต สฺมณพฺราหฺมณา กิมาคมฺม กิมารพฺภ
อมฺราวิกฺเขมีกา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจํ สฺมานา วาจาวิกฺเขมี
อปชฺชนฺติ อมฺราวิกฺเขมี ๑ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สฺมโณ วา
พฺราหฺมโณ วา อิทั กุสฺสณฺติ ยถาภฺตํ นปฺปชานาติ อิทั อกุสฺสณฺติ
ยถาภฺตํ นปฺปชานาติ ๑ ตสฺส
ยถาภฺตํ นปฺปชานามิ อิทั อกุสฺสณฺติ ยถาภฺตํ นปฺปชานามิ
อหฺมฺเจ ๒ ปน อิทั กุสฺสณฺติ ยถาภฺตํ อปฺปชานนฺโต อิทั
อกุสฺสณฺติ ยถาภฺตํ อปฺปชานนฺโต อิทั กุสฺสณฺติ วา พฺยากรเวยฺยํ
อิทั อกุสฺสณฺติ วา พฺยากรเวยฺยํ ตตฺถ เม อสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
วา วาโค วา โทโส วา ปฏฺิโฆ วา ยตฺถ เม อสฺสฺส
ณฺโท วา วาโค วา โทโส วา ปฏฺิโฆ วา ตํ มมสฺสฺส
อุปาทานํ ยํ มมสฺส
วิฆาโต ๒ มมสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
วิฆาโต ๒ มมสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อุปาทานปริเชคฺคฺคา เนวฺอิทั กุสฺสณฺติ พฺยากรโรติ น ปณฺิทั อกุสฺสณฺติ
พฺยากรโรติ ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจํ สฺมาโน วาจาวิกฺเขมี
อปชฺชนฺติ อมฺราวิกฺเขมี เอวฺนฺติมี เม โน ๑ ตถาติมี เม โน ๑

๓ ส. ย. อหฺมฺเจว ๒ ๑

อนฺณดาตีมึ เม โน ฯ โนติมึ เม โน ฯ โน โนติมึ เม
โนติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว ทฺติยํ จํานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ
เอเก สํมณพฺราหฺมณา อมราวชิเกชบีกา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุฏฺฐจํ
สํมานา วาจาวิเกชบี อายชฺชนฺติ อมราวชิเกชบี ฯ

[๔๑] ตติเย จ โภจนฺโต สํมณพฺราหฺมณา กิมาคฺคมฺม กิमारพฺภ
อมราวชิเกชบีกา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุฏฺฐจํ สํมานา วาจาวิเกชบี
อายชฺชนฺติ อมราวชิเกชบี ฯ อิทํ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สํมโน วา
พฺราหฺมโณ วา อิทํ กุสฺสณฺติ ยถาภฺตํ นปฺปชานาติ อิทํ อกุสฺสณฺติ
ยถาภฺตํ นปฺปชานาติ ฯ ตสฺส เอวํ โหติ - อหํ โช อิทํ
กุสฺสณฺติ ยถาภฺตํ นปฺปชานามิ อิทํ อกุสฺสณฺติ ยถาภฺตํ นปฺป-
ชานามิ อหฺนฺเจ โช ปน อิทํ กุสฺสณฺติ ยถาภฺตํ นปฺปชานนฺโต อิทํ
อกุสฺสณฺติ ยถาภฺตํ นปฺปชานนฺโต อิทํ กุสฺสณฺติ วา พุยากรเวยฺยํ
อิทํ อกุสฺสณฺติ วา พุยากรเวยฺยํ สฺนฺติ หิ โช สํมณพฺราหฺมณา
ปณฺทิตา นิปฺปณา กตปรปฺปวาทา วาตเวริรฺฐปา เต ภินฺทนฺตา
มณฺเฒ จรณฺติ ปณฺณวาคเตน ทิวฺจิกตานิ เต มํ ตตฺถ สมนุ-
ยฺญเชยฺยํ สมนุคฺคาเหยฺยํ สมนุภาเสยฺยํ เย มํ ตตฺถ สมนุยฺญเชยฺยํ
สมนุคฺคาเหยฺยํ สมนุภาเสยฺยํ เตสํหํ น สมนฺปาเยยฺยํ^๒ ยนฺจาทิ^๓
น สมนฺปาเยยฺยํ โส มมสฺส วิชฺชาโต โย มมสฺส วิชฺชาโต โส

๑. ส. ย. อหฺนฺเจว โช ฯ ๒. สมนฺปาเหยฺยํ สมนฺปาเปยฺยํ สมนฺปาเยยฺยํ
สมนฺปาเทยฺยํ ฯ ๓. ส. ย. เยสํหํ ฯ

มมสฺส อุนฺตราโยติ ฯ อิติ โส อุนฺโยคภยา อุนฺโยคปริเชคฺจฺฉา
 เนวิทฺ กุสฺตฺนฺติ พฺยากรโรติ น ปฺนิตฺ อฺกฺสฺตฺนฺติ พฺยากรโรติ ตฺตฺถ
 ตฺตฺถ ปฺนฺหํ ปฺนฺจฺจํ สฺมาโน วาจาวิกฺเขปํ อปฺชฺชติ อมฺรา-
 วิกฺเขปํ เอวฺนฺติมี เม โน ฯ ตฺถาติมี เม โน ฯ อณฺณฺถาติมี
 เม โน ฯ โนติมี เม โน ฯ โน โนติมี เม โนติ ฯ อิทํ
 ภิกฺขเว ตฺติยํ จ्ञานํ ยํ อคฺมฺมํ ยํ อารพฺภ เอเก สฺมณฺพฺราหฺมณฺณา
 อมฺราวิกฺเขปํกา ตฺตฺถ ตฺตฺถ ปฺนฺหํ ปฺนฺจฺจํ สฺมานา วาจาวิกฺเขปํ
 อปฺชฺชติ อมฺราวิกฺเขปํ ฯ

[๔๒] จตุตฺถเก จ โภณฺโต สฺมณฺพฺราหฺมณฺณา ทิมาคฺมฺมํ ทิมารพฺภ
 อมฺราวิกฺเขปํกา ตฺตฺถ ตฺตฺถ ปฺนฺหํ ปฺนฺจฺจํ สฺมานา วาจาวิกฺเขปํ
 อปฺชฺชติ อมฺราวิกฺเขปํ ฯ อิทํ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สฺมโน วา
 พฺราหฺมโณ วา มนฺโท โหติ โมฆุโห ฯ โส มนฺทตฺตา โมฆุตฺตา
 ตฺตฺถ ตฺตฺถ ปฺนฺหํ ปฺนฺจฺจํ สฺมาโน วาจาวิกฺเขปํ อปฺชฺชติ
 อมฺราวิกฺเขปํ อตฺถิ ปโร โถโกติ อิติ เจ มํ ปฺจฺฉลฺลํ อตฺถิ
 ปโร โถโกติ อิติ เจ เม อสฺสํ อตฺถิ ปโร โถโกติ อิติ
 เตนํ พฺยากรเวยฺยํ เอวฺนฺติมี เม โน ฯ ตฺถาติมี เม โน ฯ
 อณฺณฺถาติมี เม โน ฯ โนติมี เม โน ฯ โน โนติมี เม
 โน ฯ นตฺถิ ปโร โถโก ฯ เป ฯ อตฺถิ จ นตฺถิ จ ปโร
 โถโก ฯ เวนตฺถิ น นตฺถิ ปโร โถโก ฯ อตฺถิ สฺตฺตฺตา

๓ เตน เตนํ ฯ

โยปปาทิกา ๑ นตฺถิ สฺตฺตา โยปปาทิกา ๑ อตฺถิ ๑ นตฺถิ
 ๑ สฺตฺตา โยปปาทิกา ๑ เหวตฺถิ น นตฺถิ สฺตฺตา โยปปาทิกา ๑
 อตฺถิ สฺกฺขทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก ๑ นตฺถิ สฺกฺขทุกฺกฏานํ
 กมฺมานํ ผลํ วิปาโก ๑ อตฺถิ ๑ นตฺถิ ๑ สฺกฺขทุกฺกฏานํ กมฺมานํ
 ผลํ วิปาโก ๑ เหวตฺถิ น นตฺถิ สฺกฺขทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ
 วิปาโก ๑ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา ๑ น โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณา ๑ โหติ ๑ น ๑ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา ๑
 เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ อิติ เจ มํ
 ปุจฺฉสึ ๑ เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ
 อิติ เจ เม อสฺส เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ
 อิติ เต นี พฺยากรยฺยํ เหวตฺถิ เม โน ๑ ตถาคติเม
 โน ๑ อตฺถตฺถิ เม โน ๑ โนตฺถิ เม โน ๑ โน โนตฺถิ
 เม โนติ ๑ อิทํ ภิกฺขเว จตฺตํ จานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ
 เอเก สฺมณพฺราหฺมณา อมราวิจูเขบีกา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุฏฺฐา
 สฺमानา วาจาวิจฺเขบี อปฺชฺชนฺติ อมราวิจูเขบี ๑ อิเมหิ โช
 เต ภิกฺขเว สฺมณพฺราหฺมณา อมราวิจูเขบีกา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ
 ปุฏฺฐา สฺमानา วาจาวิจฺเขบี อปฺชฺชนฺติ อมราวิจูเขบี จตฺถิ วตฺถุหิ ๑
 เย หิ เกจฺจ ภิกฺขเว สฺมณา วา พฺราหฺมณา วา อมราวิจูเขบีกา
 ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุฏฺฐา สฺमानา วาจาวิจฺเขบี อปฺชฺชนฺติ

๓ เต นนฺตฺถิ เตนาตฺถิ ปาโง ๑

อมราวาทิเกชบี สหุเพ เต อิมเหว จตุหิ วตฺตฺหิ เอเตสํ วา
อณฺตเรน นตฺติ อิตฺ พหิทฺธา ฯ เป ฯ เยหิ ตถาคตฺสฺส
ยถาภูจํ ๑ณฺณํ สฺมา วทมาณา วเทยฺยํ ฯ

[๔๓] สหฺติ ภิภฺชเว เอเก สหณพฺรหฺมณา อธิจฺจสฺมฺปนฺนิกา
อธิจฺจสฺมฺปนฺนํ อตฺตานณฺจ โลกณฺจ ปณฺณเปเนติ ๑วฺหิ วตฺตฺหิ ฯ
เต ๑ โภญฺโต สหณพฺรหฺมณา ภิมาคฺมฺม ภิมารพฺภ อธิจฺจ-
สฺมฺปนฺนิกา อธิจฺจสฺมฺปนฺนํ อตฺตานณฺจ โลกณฺจ ปณฺณเปเนติ
๑วฺหิ วตฺตฺหิ ฯ สหฺติ ภิภฺชเว อสฺสณฺเปสฺสฺตฺตา นาม เทวา
สฺสณฺปุปฺปาทา ๑ ปนฺ เต เทวา ตมฺหา กายา ๑วฺนฺติ ฯ ๑จํ
๑นฺ ปเนตํ ภิภฺชเว วิชฺชติ ๑ อณฺตโร สฺสฺโต ตมฺหา กายา
๑จิตฺวา อิตฺตฺตํ อากฺจฺนฺติ อิตฺตฺตํ อากฺโต สฺมาโน อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺติ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺ สฺมาโน
อาตฺปฺมฺนฺวาย ปฺชานมฺนฺวาย อนฺโยคมฺนฺวาย อปฺปมาทมฺนฺวาย
สฺมฺมามนฺสิการมฺนฺวาย ตถารูปี ๑เอตฺสฺมาธิ ๑สฺสฺติ. ยถา สฺมาหิเต
๑จิตฺเต สฺสณฺปุปฺปาทํ อณฺสฺสฺสฺวติ ตโต ปรี นานฺสฺสฺสฺวติ ฯ ๑
๑เอวมาท อธิจฺจสฺมฺปนฺนโน อตฺตา ๑ โสโก ๑ ๑ ตํ ๑สฺส
๑เหตุ ๑ อหํ หิ ปพฺเพ นานฺส
๑สฺส
๑อารพฺภ เอเก สหณพฺรหฺมณา อธิจฺจสฺมฺปนฺนิกา อธิจฺจสฺมฺปนฺนํ

๑ ส. ย. อสฺสณฺเปสฺสฺตฺตา ฯ

๔๔] พุรหุมาตสตุเต อปรนตกปฐีกา อธิจฺจสฺมฺบุปฺนฺนิกา ๓๘

อตุตฺตานนฺจ โถกนฺจ ปณฺณเปนฺติ ฯ

[๔๔] ทฺติเย จ โภนฺโต สฺมณพฺราหฺมณา กิมาคฺคฺม กิมารพฺภ
อธิจฺจสฺมฺบุปฺนฺนิกา อธิจฺจสฺมฺบุปฺนฺนํ อตุตฺตานนฺจ โถกนฺจ ปณฺณ-
เปนฺติ ฯ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สฺมโน วา พฺราหฺมโน วา
ตฺถกั โหติ วิมฺสํ ฯ โส ตถฺกปฺริยาหํ วิมฺสํนฺจฺจริตํ สยฺปฺยาฏฺฐิณํ
เอวมาห อธิจฺจสฺมฺบุปฺนฺโน อตุตฺตา จ โถโก จาติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว
ทฺติยํ จานํ ยํ อากคฺคฺม ยํ อารพฺภ เอก สฺมณพฺราหฺมณา อธิจฺจ-
สฺมฺบุปฺนฺนิกา อธิจฺจสฺมฺบุปฺนฺนํ อตุตฺตานนฺจ โถกนฺจ ปณฺณเปนฺติ ฯ
อิมเหติ โช ภิกฺขเว สฺมณพฺราหฺมณา อธิจฺจสฺมฺบุปฺนฺนิกา อธิจฺจ-
สฺมฺบุปฺนฺนํ อตุตฺตานนฺจ โถกนฺจ ปณฺณเปนฺติ ทฺวํหิ วตฺถุหิ ฯ ये
หิ เกจि ภิกฺขเว สฺมณา วา พฺราหฺมณา วา อธิจฺจสฺมฺบุปฺนฺนิกา
อธิจฺจสฺมฺบุปฺนฺนํ อตุตฺตานนฺจ โถกนฺจ ปณฺณเปนฺติ สฺพเพ เต
อิมเหว ทฺวํหิ วตฺถุหิ เอกเตสํ วา อณฺณตเรน นตฺติ อโโค
พหิทฺธา ฯ เป ฯ येหิ ตถาคตฺสฺส ยถาภฺจฺจํ วณฺณํ สฺมฺมา
วทมาณา วทฺथยฺยํ ฯ อิมเหติ โช เต ภิกฺขเว สฺมณพฺราหฺมณา
ปฺพพฺพนตฺกปฐีกา ปฺพพฺพนตฺตานุทฺธิจฺฉิโน ปฺพพฺพนตฺ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ
อธิมฺตฺติปทานิ อภิวทฺตฺติ อฏฺฐจฺวารสฺสฺหิ วตฺถุหิ ฯ ये หิ เกจि ภิกฺขเว
สมฺณา วา พฺราหฺมณา วา ปฺพพฺพนตฺกปฐีกา ปฺพพฺพนตฺตานุทฺธิจฺฉิโน
ปฺพพฺพนตฺ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมฺตฺติปทานิ อภิวทฺตฺติ สฺพเพ
เต อิมเหว อฏฺฐจฺวารสฺสฺหิ วตฺถุหิ เอกเตสํ วา อณฺณตเรน นตฺติ

อิโต พหิทฺธา ฯ ตยิทํ ภิกฺขเว ตถาคโต ปชานาติ อิเม ทิฏฺฐิจฺจุชานา
เฮวํคหิตา เฮวंपรามชฺฐา เฮวํคคิกกา ภวณฺติ เฮวํอภิธัมมฺปฺรยาชาติ ฯ
ตณฺจ ตถาคโต ปชานาติ คโต จ อุตฺตฺตริตฺรํ ปชานาติ ตณฺจ
ปชานนํ น ปฺรามสฺสติ ฯ อปฺรามสฺสโต จสฺส ปจฺจตุคฺคณฺเว
นิพฺพุติ วิทิตา เวทนามํ สมฺมุทฺตณฺจ อคฺคณฺจกมฺมณฺจ อสฺสํสาทณฺจ
อาทั้นณฺจ นิสฺสรณฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา ฯ อนฺนปาทา วิมุตฺโต
ภิกฺขเว ตถาคโต ฯ อิเม โช เต ภิกฺขเว ชมฺมา คมฺภีรฺา
ทฺททสฺสา ทฺรฺนุโพธา สันตา ปณฺเฑธา อตฺตกาจฺจรา นิปฺปณา ปณฺจจิตฺต-
เวทนียา เย ตถาคโต สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกฺคฺวา ปเวเทติ เยहि
ตถาคตสฺส ยถาภูจฺจํ ฉณฺณํ สมฺมา วทมานา วเทยฺยํ ฯ

[๔๕] สฺนฺติ ภิกฺขเว เอเก สฺมณฺพฺราหฺมณา อปฺรหฺตกปฺปีกา
อปฺรหฺตานุทฺธิจฺฉินฺโ อปฺรหฺตํ อารพฺภ อเนกวิทิตานิ อธิมุตฺติปทานิ
อภิวทฺตติ จตุจตุตฺตํสํสา ย วตฺตฺติ ฯ เต จ โภณฺโต สฺมณฺพฺราหฺมณา
กิมาคมฺม กิมารพฺภ อปฺรหฺตกปฺปีกา อปฺรหฺตานุทฺธิจฺฉินฺโ อปฺรหฺตํ
อารพฺภ อเนกวิทิตานิ อธิมุตฺติปทานิ อภิวทฺตติ จตุจตุตฺตํสํสา ย
วตฺตฺติ ฯ

[๔๖] สฺนฺติ ภิกฺขเว เอเก สฺมณฺพฺราหฺมณา อุตฺตฺตมาตฺตนิกา
สฺนฺณํวาทา อุตฺตฺตมาตฺตนา สฺนฺณนิมิตฺตานํ ปณฺณเปเนติ โสฬสฺสิ
วตฺตฺติ ฯ เต จ โภณฺโต สฺมณฺพฺราหฺมณา กิมาคมฺม กิมารพฺภ
อุตฺตฺตมาตฺตนิกา สฺนฺณํวาทา อุตฺตฺตมาตฺตนา สฺนฺณนิมิตฺตานํ ปณฺณเปเนติ

อรุปี อตุตา โหติ ฯ เป ฯ ฐปี ๑ อรุปี ๑ อตุตา โหติ ฯ เหวฐปี-
นารุปี อตุตา โหติ ฯ อนตุวา อตุตา โหติ ฯ อนนตุวา อตุตา
โหติ ฯ อนตุวา ๑ อนนตุวา ๑ อตุตา โหติ ฯ เหวอนตุวานานตุวา
อตุตา โหติ อโรโค ปรมุมรณา เหวสณฺณินาสณฺณินฺติ นํ ปณฺณ-
เปนฺติ ฯ อิมเห โช เต ภิกฺขเว สมนฺพราหฺมณา อุตฺตมาตฺตนิกา
เหวสณฺณินาสณฺณินฺวาทา อุตฺตมาตฺตนา เหวสณฺณินาสณฺณินฺมคฺคานํ
ปณฺณเปนฺติ อฏฺฐหิ วตฺตฺตฺติ ฯ เย หิ เกจฺจ ภิกฺขเว สมนฺวา วา
พฺราหฺมณา วา อุตฺตมาตฺตนิกา เหวสณฺณินาสณฺณินฺวาทา อุตฺต-
มาตฺตนา เหวสณฺณินาสณฺณินฺมคฺคานํ ปณฺณเปนฺติ สพุเพ เต อิมเหว
อฏฺฐหิ วตฺตฺตฺติ เตเตสํ วา อณฺณตฺตเรณ นคฺคิ อิติ พหิทฺธา ฯ เป ฯ
เยหิ ตถาคตฺตสฺส ยถาภฺจจํ วณฺณํ สมนฺมา วทมนฺนา วทเยยฺยํ ฯ

[๔๘] สฺนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมนฺพราหฺมณา อจุเฉทวาทา สโต
สฺตคฺคสฺส อจุเฉทํ วิณาสํ วิภवं ปณฺณเปนฺติ สฺตคฺคิ วตฺตฺตฺติ ฯ
เต ๑ โภณฺโต สมนฺพราหฺมณา กิมากมฺม กิมารพฺภ อจุเฉทวาทา
สโต สฺตคฺคสฺส อจุเฉทํ วิณาสํ วิภवं ปณฺณเปนฺติ สฺตคฺคิ วตฺตฺตฺติ ฯ อิจ
ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมนฺโน วา พฺราหฺมโณ วา เอวํวาทํ โหติ เอวํทิจฺจึ
ยโต โช โภ อยํ อตุตา ฐปี จาคุมฺมหารุคฺคิโต มาตาเปตฺตคฺคิสฺสภฺจโ
กายสฺส เกทา อจุฉิขฺชติ วิณาสฺสติ น โหติ ปรมุมรณา เอตุตวาทา
โช โภ อยํ อตุตา สมนฺมา สมนฺจฺฉินฺโน โหตฺติ ฯ อิตฺถเต สโต
สฺตคฺคสฺส อจุเฉทํ วิณาสํ วิภवं ปณฺณเปนฺติ ฯ ตมณฺโณ เอวมาท

อตุติ ไช โภ เอโส อตุตา ยัม คุวั วเทสิ เนโส นตุตติ
 วทามิ โน จ ไช โภ อัย อตุตา เอตุตาวตา สมุมา สมุจฺฉินฺโน
 โหติ อตุติ ไช โภ อญฺเวย อตุตา ทิพฺโพ รูปี กามาวจโร
 กวพิงการาหารภกฺโข ตัม คุวั น ชานาสี น ปสฺสสฺสี ตมหนํ
 ชานามิ ปสฺสสฺสามิ โส ไช โภ อตุตา ยโต กายสฺส เกทา
 อฺจุฉฺชติ วินสฺสติ น โหติ ปรมฺมรณา เอตุตาวตา ไช โภ
 อัย อตุตา สมุมา สมุจฺฉินฺโน โหตฺติ ฯ อิติเถเก สโต สคฺคสฺส
 อฺจุฉฺชํ วินาสํ วิภवं ปญฺญเปเนติ ฯ ตมญฺเวย เอวมาห อตุติ ไช
 โภ เอโส อตุตา ยัม คุวั วเทสิ เนโส นตุตติ วทามิ โน
 จ ไช โภ อัย อตุตา เอตุตาวตา สมุมา สมุจฺฉินฺโน โหติ
 อตุติ ไช โภ อญฺเวย อตุตา ทิพฺโพ รูปี มโนมโย สพฺพวงคปจฺจจํคํ
 อหฺนินฺนุทฺริโย ตัม คุวั น ชานาสี น ปสฺสสฺสี ตมหนํ ชานามิ
 ปสฺสสฺสามิ โส ไช โภ อตุตา ยโต กายสฺส เกทา อฺจุฉฺชติ
 วินสฺสติ น โหติ ปรมฺมรณา เอตุตาวตา ไช โภ อัย อตุตา
 สมุมา สมุจฺฉินฺโน โหตฺติ ฯ อิติเถเก สโต สคฺคสฺส อฺจุฉฺชํ วินาสํ
 วิภवं ปญฺญเปเนติ ฯ ตมญฺเวย เอวมาห อตุติ ไช โภ เอโส
 อตุตา ยัม คุวั วเทสิ เนโส นตุตติ วทามิ โน จ ไช โภ อัย
 อตุตา เอตุตาวตา สมุมา สมุจฺฉินฺโน โหติ อตุติ ไช โภ อญฺเวย
 อตุตา สพฺพโส รุปสฺสญฺญานํ สมติกกมา ปฏิฆสฺสญฺญานํ อตุตฺถกมา
 ส. ย. ตัม คุวั (จตุสฺส ชานสฺส) ฯ

นานคตส์ณณานํ อมนสัการา อนนโต อากาโสติ อากาสานญจา-
 ยคณูปโค ยํ ตฺวํ น ชานาสี น ปสฺสสึ ตมหํ ชานามิ ปสฺสํสามิ
 โส ไซ โภ อตฺตา ยโต กายสฺส เกทา อรุณิขฺชติ วินสฺสติ น
 โหติ ปรมฺมรณา เอตฺตาวตา ไซ โภ อยํ อตฺตา สํมา
 สํมุจฺฉินฺโน โหตฺติ ฯ อิตฺถเกเก สโต สตฺตสฺส อรุณทํ วินาสํ วิภวํ
 ปณฺณเปนฺติ ฯ ตมณฺโณ เอวมาห อตฺถิ ไซ โภ เอโส อตฺตา
 ยํ ตฺวํ วเทสิ เนโส นตฺถิตฺติ วทามิ โน จ ไซ โภ อยํ
 อตฺตา เอตฺตาวตา สํมา สํมุจฺฉินฺโน โหติ อตฺถิ ไซ โภ
 อณฺโณ อตฺตา สพฺพโส อากาสานญจายตฺนํ สํมตฺถิกุมฺม อนนตํ
 วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญจายคณูปโค ยํ ตฺวํ น ชานาสี น ปสฺสสึ
 ตมหํ ชานามิ ปสฺสํสามิ โส ไซ โภ อตฺตา ยโต กายสฺส เกทา
 อรุณิขฺชติ วินสฺสติ น โหติ ปรมฺมรณา เอตฺตาวตา ไซ โภ
 อยํ อตฺตา สํมา สํมุจฺฉินฺโน โหตฺติ ฯ อิตฺถเกเก สโต สตฺตสฺส
 อรุณทํ วินาสํ วิภวํ ปณฺณเปนฺติ ฯ ตมณฺโณ เอวมาห อตฺถิ
 ไซ โภ เอโส อตฺตา ยํ ตฺวํ วเทสิ เนโส นตฺถิตฺติ วทามิ โน
 จ ไซ โภ อยํ อตฺตา เอตฺตาวตา สํมา สํมุจฺฉินฺโน โหติ อตฺถิ
 ไซ โภ อณฺโณ อตฺตา สพฺพโส วิญฺญาณญจายตฺนํ สํมตฺถิกุมฺม
 นตฺถิ กิณฺจติ อากิณฺจญจายคณูปโค ยํ ตฺวํ น ชานาสี น
 ปสฺสสึ ตมหํ ชานามิ ปสฺสํสามิ โส ไซ โภ อตฺตา ยโต
 กายสฺส เกทา อรุณิขฺชติ วินสฺสติ น โหติ ปรมฺมรณา เอตฺตาวตา

โฆ โภ อยํ อตุตา สฺมมา สฺมฺจฺฉินฺโน โหคฺคิ ๑ อิตฺเตเก สโต
 สฺตฺตฺสฺส อฺจฺฉเนทฺ วินาสํ วิภวํ ปณฺณเปเนติ ๑ ตมณฺโวยฺ เหวมาหา
 อตุถิ โฆ โภ เอโส อตุตา ยํ ตฺวํ วเทสิ เนโส นคฺคํติ วทามิ
 โน ๑ โฆ โภ อยํ อตุตา เอตุตาจฺจวตา สฺมมา สฺมฺจฺฉินฺโน โหติ
 อตุถิ โฆ โภ อณฺโวยฺ อตุตา สฺพฺพโส อากิณฺจณฺณายคณํ สฺมตฺติกฺกมฺมํ
 เหวสฺตณฺณานาสฺตณฺณายคณฺนปฺโค ยํ ตฺวํ น ชานาสิ น ปสฺสสฺสิ
 ตมทํ ชานามิ ปสฺสํสามิ โส โฆ โภ อยํ อตุตา ยโต กายสฺส
 เกทา อฺจฺฉิตฺตฺตฺติ วินฺสฺสฺสฺติ น โหติ ปรมฺมรณา เอตุตาจฺจวตา โฆ
 โภ อยํ อตุตา สฺมมา สฺมฺจฺฉินฺโน โหคฺคิ ๑ อิตฺเตเก สโต
 สฺตฺตฺสฺส อฺจฺฉเนทฺ วินาสํ วิภวํ ปณฺณเปเนติ ๑ อิมฺเหติ โฆ เต ภิกฺขเว
 สฺมณพฺุราหฺมณา อฺจฺฉเนทฺวาทา สโต สฺตฺตฺสฺส อฺจฺฉเนทฺ วินาสํ วิภวํ
 ปณฺณเปเนติ สฺตฺตฺติ วิจฺญฺหิตฺติ ๑ เย หิ เกจฺจ ภิกฺขเว สฺมณา วา
 พฺุราหฺมณา วา อฺจฺฉเนทฺวาทา สโต สฺตฺตฺสฺส อฺจฺฉเนทฺ วินาสํ วิภวํ
 ปณฺณเปเนติ สฺพฺเพ เต อิมฺเหเว สฺตฺตฺติ วิจฺญฺหิตฺติ ๑ เป ๑ เยหิ
 ตถาคตฺสฺส ยถากุจฺจํ วณฺณํ สฺมมา จทมานา วเทยฺยํ ๑

[๕๐] สฺนฺติ ภิกฺขเว เอกํ สฺมณพฺุราหฺมณา ทิฏฺฐจฺจมฺมณิพฺุพาน-
 วาทา สโต สฺตฺตฺสฺส ปรมฺทิฏฺฐจฺจมฺมณิพฺุพานํ ปณฺณเปเนติ ปณฺจหิ
 วิจฺญฺหิตฺติ ๑ เต ๑ โภนฺโต สฺมณพฺุราหฺมณา กิมาคฺคมฺ กิมารพฺุ

๑ ยฺ. สฺนฺตเมตํ ปณฺณตเมคฺคณฺติ เหว..โค ๑ ๒ สฺ. ยฺ. อยฺนฺติ ปาโง
 น ทิสฺสฺสฺติ ๑

วิตถกฺกวิจารานํ อฺปฺสฺมา อชฺชตฺตํ สฺมฺปฺสํทํ เจตโส เอโกทิกาวํ
อวิตถกํ อวิจาร์ สฺมาริหํ ปิตฺตํ ทุคฺคิณํ ฌานํ อฺปฺสฺมฺปชฺช วิหริ
เอตฺตาวตฺตา โช โภ อຍံ อตฺตฺตา ปรมทิจฺจํมฺนิพฺพานํปฺปตฺโต
โหดฺดี ๑ อิตฺเตเก สโต สุตฺตสฺส ปรมทิจฺจํมฺนิพฺพานํ ปณฺณเปณฺติ ๑
ตมณฺโณ เอวมาห อตฺถิ โช โภ เอโส อตฺตฺตา ยํ ๓ วฺเทสิ
เนโส นตฺถิตฺติ วทามิ โน ๑ โช โภ อຍံ อตฺตฺตา เอตฺตาวตฺตา
ปรมทิจฺจํมฺนิพฺพานํปฺปตฺโต โหติ ตํ กิถฺสํ เหตุ ยเทว ตตฺถ
ปิตฺตํ เจตโส อฺพฺพิตฺตํ อเตเนตํ โອพาริกํ อกฺขายติ
ยโต โช โภ อຍံ อตฺตฺตา ปิตฺติยา ๑ วิรํคา อฺเปกฺขโก
๑ วิหริ สโต ๑ สฺมฺปชานํ สฺขณฺ ๑ กายเณ ปฏฺฐิํเวเทติ
ยนฺคํ ๓ วิยา อจฺจิกฺขนฺติ อฺเปกฺขโก สติมา สฺขวิหริติ ตติยํ
ฌานํ อฺปฺสฺมฺปชฺช วิหริ เอตฺตาวตฺตา โช โภ อຍံ อตฺตฺตา
ปรมทิจฺจํมฺนิพฺพานํปฺปตฺโต โหติ ๑ อิตฺเตเก สโต สุตฺตสฺส
ปรมทิจฺจํมฺนิพฺพานํ ปณฺณเปณฺติ ๑ ตมณฺโณ เอวมาห อตฺถิ
โช โภ เอโส อตฺตฺตา ยํ ๓ วฺเทสิ เนโส นตฺถิตฺติ วทามิ โน
๑ โช โภ อຍံ อตฺตฺตา เอตฺตาวตฺตา ปรมทิจฺจํมฺนิพฺพานํปฺปตฺโต โหติ
ตํ กิถฺสํ เหตุ ยเทว ตตฺถ สฺขมิตฺติ เจตโส อโဂโก อเตเนตํ
โອพาริกํ อกฺขายติ ยโต โช โภ อຍံ อตฺตฺตา สฺขสฺส ๑ ปหํนา
ทฺทฺทฺสฺส ๑ ปหํนา ปฺพฺเพ ว โสมนฺสฺสโตมฺนฺสฺสํ อตฺถํจฺจมา
อทฺทฺทฺมฺสฺสํ อฺเปกฺขาสติปาริสุทฺธิ ๑คฺคํ ฌานํ อฺปฺสฺมฺปชฺช วิหริ

๕๐] พรหมชาติตฤเต อปรนตกปฐีกา ติฏฐัชมฺมนิพฺพานวาทา ๕๘

เอตฺตวาทา โข โภ อยํ อตฺตา ปรมติฏฐัชมฺมนิพฺพานปฺปตฺโต
โหคฺคิ ฯ อิตฺตเถ ๓โต ๓ตฺตสฺส ปรมติฏฐัชมฺมนิพฺพานํ ปณฺณเปณฺติ ฯ
อิมเหิ โข เต ภิกฺขเว ๓มณฺพฺราหฺมณา ติฏฐัชมฺมนิพฺพานวาทา ๓โต
๓ตฺตสฺส ปรมติฏฐัชมฺมนิพฺพานํ ปณฺณเปณฺติ ปณฺจหิ วตฺตฺหิ ฯ เข หิ
เกจฺจิ ภิกฺขเว ๓มณา วา พฺราหฺมณา วา ติฏฐัชมฺมนิพฺพานวาทา
๓โต ๓ตฺตสฺส ปรมติฏฐัชมฺมนิพฺพานํ ปณฺณเปณฺติ ๓พฺเพ เต อิมเหว
ปณฺจหิ วตฺตฺหิ ฯ เป ฯ เขหิ ตถาคตฺสฺส ยถาภุจํ วณฺณํ ๓มฺมา
วทมาณา วเทยฺยํ ฯ อิมเหิ โข เต ภิกฺขเว ๓มณฺพฺราหฺมณา อปรนต-
กปฐีกา อปรนตานุทิฏฐิโน อปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติ-
ปทานิ อภิวทฺตฺติ จตฺตจฺตฺตพฺสํสา ยวตฺตฺหิ ฯ เข หิ เกจฺจิ ภิกฺขเว
๓มณา วา พฺราหฺมณา วา อปรนตกปฐีกา อปรนตานุทิฏฐิโน
อปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ อภิวทฺตฺติ ๓พฺเพ เต
อิมเหว จตฺตจฺตฺตพฺสํสา ยวตฺตฺหิ ฯ เป ฯ เขหิ ตถาคตฺสฺส ยถาภุจํ
วณฺณํ ๓มฺมา วทมาณา วเทยฺยํ ฯ อิมเหิ โข เต ภิกฺขเว ๓มณ-
พฺราหฺมณา ปุพฺพนตกปฐีกา ๑ อปรนตกปฐีกา ๑ ปุพฺพนตปรนต-
กปฐีกา ๑ ปุพฺพนตปรนตานุทิฏฐิโน ปุพฺพนตปรนตํ อารพฺภ
อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ อภิวทฺตฺติ ทฺวาสฺสจฺจียา ยวตฺตฺหิ ฯ
เข หิ เกจฺจิ ภิกฺขเว ๓มณา วา พฺราหฺมณา วา ปุพฺพนตกปฐีกา
วา อปรนตกปฐีกา วา ปุพฺพนตปรนตกปฐีกา วา ปุพฺพนตปรน-
ตานุทิฏฐิโน ปุพฺพนตปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติ-

ปทานิ อภิวทนต์ติ สฬุเพ เต อิมะเหว ทฺวาสํญฺญิยา วตฺตฺตฺติ เอเคสํ
วา อณฺเฏเตเรน นตฺตฺติ อิตฺถิ พหิทฺทฺชา ฯ ตยฺยํ ภูทฺทฺเว ตถาคโค
ปฺชานาคี อิมะ ทฺยฺยจิจฺจฺจฺจํวา เอวํคหิตฺวา เอวํปฺรามญฺจํ เอวํคตฺติกา
ภวตฺติ เอวํอภิสํมุปรายาติ ฯ ตมฺจ ตถาคโค ปฺชานาคี ตโค จ
อฺคฺคตฺติวํ ปฺชานาคี ตมฺจ ปฺชานนํ น ปฺรามสฺติ อปฺรามสฺโค จสูตต์
ปฺจฺจตฺตฺตฺตฺตฺตฺต นิพฺพุตฺติ วิทิตฺตา เวทนานํ สํมฺทฺตฺตฺต อตฺตฺตฺตฺต
อสฺสํสํทฺตฺต ขาทํนํวณฺจ นิสฺสํสํทฺตฺต ยถาทฺต วิทิตฺตฺวา ฯ อนฺุปาทา
วิมฺคฺโค ภูทฺทฺเว ตถาคโค ฯ อิมะ ไช เต ภูทฺทฺเว ชมฺมา คมฺภีรฺวา
ทฺทฺทฺสา ทฺรฺนํโฝชา สํนฺตา ปณฺเฑ อตฺตฺทฺทฺวจฺวา นิปฺนฺนา ปณฺเฑ-
เวทํนํยา เข ตถาคโค สํยํ อภิวทฺตฺวา สํจฺจิตฺตฺวา ปเวทฺตฺติ เข
ตถาคคสูตต์ ยถาทฺจฺจ วณฺณํ สํมฺมา วทฺมานา วทฺยํ ฯ

[๕๑] ตฺตร ภูทฺทฺเว เข เต สํมณพฺุรฺราหฺมณฺนา สสูตต์ตฺวาทา
สูตต์ตํ อตฺตฺตานณฺจ โลกณฺจ ปณฺเฏเปนฺติ จตฺตฺติ วตฺตฺตฺติ ตทปฺปี เตสํ
ภวตํ สํมณพฺุรฺราหฺมณฺนํ อชานตํ อปฺสูตต์ตํ เวทยิตํ ตณฺุทาคคานํ
ปฺริตสฺสูตต์ตํ วิปฺลนฺุทิตฺตฺเมวํ ฯ

[๕๒] ตฺตร ภูทฺทฺเว เข เต สํมณพฺุรฺราหฺมณฺนา เอจฺจสูตต์ตฺติกา
เอจฺจสูตต์ตฺติกา เอจฺจํ สสูตต์ตํ เอจฺจํ อสูตต์ตํ อตฺตฺตานณฺจ
โลกณฺจ ปณฺเฏเปนฺติ จตฺตฺติ วตฺตฺตฺติ ตทปฺปี เตสํ ภวตํ สํมณพฺุรฺราหฺมณฺนํ
อชานตํ อปฺสูตต์ตํ เวทยิตํ ตณฺุทาคคานํ ปฺริตสฺสูตต์ตํ วิปฺลนฺุทิตฺตฺเมว ฯ

๑ ส. ปฺริตสฺสูตต์ตํวิปฺลนฺุทิตฺตฺเมว ฯ

๕๗] พรหมชาติตฤเต อปรนคกปฏีกา อนุตานนุติกาทโย ๕๑

[๕๓] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันฺนพฺรหฺมณฺณา อนุตานนุติกา
อนุตานนุคฺ โถกสฺส ปญฺณเปเนติ จตุหิ วตฺตฺหิ ตทปปี เตสฺส ภวคฺ
สมันฺนพฺรหฺมณฺณํ อชานคฺ อปสฺสคฺ เวทยิตฺ คณฺหาคทานํ ปริตฺสฺสิตฺ
วิปฺสนฺนุทิตเมว ฯ

[๕๔] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันฺนพฺรหฺมณฺณา อมฺราวิกฺกเขปฺปิกา
ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจํ สมันฺนา วาจาวิกฺกเขปฺปํ อปาชฺชนุติ
อมฺราวิกฺกเขปฺปํ จตุหิ วตฺตฺหิ ตทปปี เตสฺส ภวคฺ สมันฺนพฺรหฺมณฺณํ
อชานคฺ อปสฺสคฺ เวทยิตฺ คณฺหาคทานํ ปริตฺสฺสิตฺ วิปฺสนฺนุทิตเมว ฯ

[๕๕] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันฺนพฺรหฺมณฺณา อธิจฺจสํมุปฺปนฺนิกา
อธิจฺจสํมุปฺปนฺนํ อคฺคฺตานนฺนํ โถกนฺนํ ปญฺณเปเนติ ทฺวหิ วตฺตฺหิ
ตทปปี เตสฺส ภวคฺ สมันฺนพฺรหฺมณฺณํ อชานคฺ อปสฺสคฺ เวทยิตฺ
คณฺหาคทานํ ปริตฺสฺสิตฺ วิปฺสนฺนุทิตเมว ฯ

[๕๖] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันฺนพฺรหฺมณฺณา ปุพฺพนุคกปฏีกา
ปุพฺพนุคานุทิจฺจโน ปุพฺพนุคํ อารพฺภา อเนกวิทิตานิ อธิมฺมุคฺคิปทานิ
อภิวทฺตฺติ อฏฺฐารสฺสํหิ วตฺตฺหิ ตทปปี เตสฺส ภวคฺ สมันฺนพฺรหฺมณฺณํ
อชานคฺ อปสฺสคฺ เวทยิตฺ คณฺหาคทานํ ปริตฺสฺสิตฺ วิปฺสนฺนุทิตเมว ฯ

[๕๗] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันฺนพฺรหฺมณฺณา อุตฺตฺตมาชตฺตนิกา
สํณฺณํวาทา อุตฺตฺตมาชตฺตนา สํณฺณนิมคฺคฺตานํ ปญฺณเปเนติ โสฬสฺสํ
วตฺตฺหิ ตทปปี เตสฺส ภวคฺ สมันฺนพฺรหฺมณฺณํ อชานคฺ อปสฺสคฺ
เวทยิตฺ คณฺหาคทานํ ปริตฺสฺสิตฺ วิปฺสนฺนุทิตเมว ฯ

๖๘] พรหมชาติตฤเต อปรนตกปฐีกา ปุพฺพนตกปฐีกาถโย ๕๓

[๖๓] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมนพฺรหฺมณา ปุพฺพนตกปฐีกา
จ อปรนตกปฐีกา จ ปุพฺพนตฺตาปรนตกปฐีกา จ ปุพฺพนตฺตาปรนตฺตา-
นุกฺขิจิโน ปุพฺพนตฺตาปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ
อภิวทฺตติ ทฺวาตฺถุจฺฉิยา วตฺตฺตฺติ ททฺมึ เตสํ ภวตํ สมนพฺรหฺมณานํ
อชานตํ อปสฺสตํ เวทฺยิตํ คณฺหาคตฺตานํ ปรีตสฺสิตํ วิปฺลนฺทิตเมว ฯ

[๖๔] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมนพฺรหฺมณา สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อตฺต
โลกณฺจ ปณฺณเปเนติ จตฺต
ททฺมึ ผสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส ฯ

[๖๕] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมนพฺรหฺมณา เอกจฺจสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
เอกจฺจสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส เอกจฺจํ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
เอกจฺจํ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส อตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
โลกณฺจ ปณฺณเปเนติ จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ททฺมึ ผสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส ฯ

[๖๖] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมนพฺรหฺมณา อนฺนตฺตฺตฺต
อนฺนตฺต
โลกณฺจ ปณฺณเปเนติ จตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ททฺมึ ผสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส ฯ

[๖๗] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมนพฺรหฺมณา อมรวิจฺจเขปฺปิกา
ตตฺต
ปณฺณํ ปุญฺจํ สฺมาณา วาจาวิจฺจเขปฺปํ อปชฺชนฺตติ
อมรวิจฺจเขปฺปํ จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ททฺมึ ผสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส ฯ

[๖๘] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมนพฺรหฺมณา อธิจฺจสฺมฺปฺปนฺนิกา
อธิจฺจสฺมฺปฺปนฺนํ อตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
โลกณฺจ ปณฺณเปเนติ ทฺวํหิ วตฺตฺตฺต
ททฺมึ ผสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส ฯ

[๖๙] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมนพฺรหฺมณา ปุพฺพนตกปฐีกา
ปุพฺพนตฺตานุกฺขิจิโน ปุพฺพนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ

๘๑] พุทธมณฑลสุตฺเต อปรนตกปฐีกา สัสสตวาทาทย ๕๕

อปรนตกปฐีกา จ ปุพฺพนตาปรนตกปฐีกา จ ปุพฺพนตาปรนตกา-
นุกฺขิจิโน ปุพฺพนตาปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ
อภิวทนต์ิ ทฺวาสุฏฺฐิยา วตฺตฺุหิ ททปปี ฆสฺสํปจฺจยา ฯ

[๗๗] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺรหฺมณา สัสสตวาทา สัสสตํ
อตุคานญจ โถกญจ ปณฺณเปนฺติ จตฺุหิ วตฺตฺุหิ เต วต อณฺณตฺร
ฆสฺสํ ปฏฺฐิสํเวทิสฺสํนฺตํติ เนคํ จํานํ วิชฺชติ ฯ

[๗๘] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺรหฺมณา เอกจฺจสัสสติกกา
เอกจฺจอสัสสติกกา เอกจํ สัสสตํ เอกจํ อสัสสตํ อตุคานญจ
โถกญจ ปณฺณเปนฺติ จตฺุหิ วตฺตฺุหิ เต วต อณฺณตฺร ฆสฺสํ
ปฏฺฐิสํเวทิสฺสํนฺตํติ เนคํ จํานํ วิชฺชติ ฯ

[๗๙] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺรหฺมณา อนฺุตานนฺติกกา
อนฺุตานนฺตํ โถกสฺสํ ปณฺณเปนฺติ จตฺุหิ วตฺตฺุหิ เต วต อณฺณตฺร
ฆสฺสํ สํภูทิสํเวทิสฺสํนฺตํติ เนคํ จํานํ วิชฺชติ ฯ

[๘๐] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺรหฺมณา อมฺรวิคฺกเขปฺปิกา
ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจํ สํมานา วาจาวิคฺกเขปฺปํ อปชฺชนฺติ
อมฺรวิคฺกเขปฺปํ จตฺุหิ วตฺตฺุหิ เต วต อณฺณตฺร ฆสฺสํ ปฏฺฐิสํเวทิสฺสํนฺตํติ
เนคํ จํานํ วิชฺชติ ฯ

[๘๑] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺรหฺมณา อธิจฺจสํมุปฺปนฺนิกา
อธิจฺจสํมุปฺปนฺนํ อตุคานญจ โถกญจ ปณฺณเปนฺติ ทฺุหิ วตฺตฺุหิ เต
วต อณฺณตฺร ฆสฺสํ ปฏฺฐิสํเวทิสฺสํนฺตํติ เนคํ จํานํ วิชฺชติ ฯ

๘๐] พุทธมณฑลสุคติ อปรนตกปฐีกา อปรนตกปฐีกาทโย ๕๗

[๘๗] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันฺนพฺราหฺมณา อปรนตกปฐีกา
อปรนตานุทิจฺฉินอปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ
อภิวทนฺติ จตฺตจตฺตพัสสา ยตฺตญฺหิ เต วต อณฺณตฺร ผสฺสสา
ปฏฺฐิถฺสฺสวทิตฺตํ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ

[๘๘] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันฺนพฺราหฺมณา ปุพฺพนตกปฐีกา จ
อปรนตกปฐีกา จ ปุพฺพนตปรนตกปฐีกา จ ปุพฺพนตปรนตานุ
ทิจฺฉินอปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ
อภิวทนฺติ ทฺวาธฺมฺมจฺฉิยา ยตฺตญฺหิ เต วต อณฺณตฺร ผสฺสสา ปฏฺฐิ
ถฺสฺสวทิตฺตํ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ

[๘๙] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันฺนพฺราหฺมณา สสฺสสฺสวาทา สสฺสสฺส
อตฺตทานญจ โถกญจ ปณฺณเปเนติ จตฺตญฺหิ ยตฺตญฺหิ เต สมัน
พฺราหฺมณา เอกจฺจสสฺสสฺสติกา เอกจฺจอสสฺสสฺสติกา เยมี เต สมัน
พฺราหฺมณา อนฺตทานนฺตีกา เยมี เต สมันพฺราหฺมณา อมฺราจิกฺเขปี้กา
เยมี เต สมันพฺราหฺมณา อธิจฺจสฺสมุปฺปนฺนิกา เยมี เต สมัน
พฺราหฺมณา ปุพฺพนตกปฐีกา เยมี เต สมันพฺราหฺมณา อุกฺข
มาตฺตนิกา สณฺณวาทา เยมี เต สมันพฺราหฺมณา อุกฺขมาตฺตนิกา
อสนฺณวาทา เยมี เต สมันพฺราหฺมณา อุกฺขมาตฺตนิกา เหนวสนฺณ
วาทา เยมี เต สมันพฺราหฺมณา อจฺเจตฺตวาทา เยมี เต
สมันพฺราหฺมณา ทิจฺจจฺจมนิพฺพานวาทา เยมี เต สมันพฺราหฺมณา
อปรนตกปฐีกา เยมี เต สมันพฺราหฺมณา ปุพฺพนตกปฐีกา จ

อปรนตฺกปฺปีกา ๑ ปุพฺพนตฺกปฺปรนตฺกปฺปีกา ๑ ปุพฺพนตฺกปฺปรนตฺก-
นุทฺติจฺจโน ปุพฺพนตฺกปฺปรนตฺ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ
อภิวทฺตติ ทฺวาสฺสจฺจยา วตฺตฺติ สํพฺเพ เต ฉนฺติ ผสฺสํสาตฺตเนหิ
ผสฺสํสาตฺตํ ปฏฺฐิสฺสเวทฺตเนหิ ๑ เตสํ เวทฺตนาปจฺจยา ตณฺหา ตณฺหา-
ปจฺจยา อูปาทานํ อูปาทานปจฺจยา ภาโว ภาวปจฺจยา ชาติ ชาติ-
ปจฺจยา ชรามรณํ โสภปริเทวทฺตฺทฺชโทมนสฺสํปายาสํ สํภวณฺติ ๑
ยโต โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉนฺนํ ผสฺสํสาตฺตนาถํ สํมุตฺตญฺจ อตฺตงฺกมฺมญฺจ
อตฺตํสาทญฺจ อาทันนญฺจ นิสฺสํสฺรณญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ ๑ อยํ
อิเมหิ สํพฺเพเหว อุตฺตฺตริทฺรํ ปชานาติ ๑ เย หิ เกจฺจิ ภิกฺขเว
สํมณา วา พุราหฺมณา วา ปุพฺพนตฺกปฺปีกา วา อปรนตฺกปฺปีกา
วา ปุพฺพนตฺกปฺปรนตฺกปฺปีกา วา ปุพฺพนตฺกปฺปรนตฺกนุทฺติจฺจโน ปุพฺพนตฺก-
ปฺปรนตฺ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ อภิวทฺตติ สํพฺเพ เต
อิเมเหว ทฺวาสฺสจฺจยา วตฺตฺติ ฉนฺโตชาตฺติกา เอตฺถ สิตา ๑ อุมฺมุชฺช-
มานา อุมฺมุชฺชนฺติ เอตฺถ ปรียาปนฺนา ฉนฺโตชาตฺติกา ๑ อุมฺมุชฺช-
มานา อุมฺมุชฺชนฺติ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ทฺกฺโข เกวฏฺฏโฏ วา
เกวฏฺฏนฺเตวาลํ ๑ สํชฺชมฺจฺฉนฺนํ^๒ ชาเตน ปรีตํ อุตฺตรหํ
โธตฺถเรยฺย ตสฺส เอวมสฺสํ เย โช เกจฺจิ อิมสฺสมิ อุตฺตรหเท
โธพาริกา ปาณา สํพฺเพเปเต ฉนฺโตชาตฺติกา เอตฺถ สิตา ๑

๑ ส. ผสฺสํ ผสฺสํ ๑ อฏฺฐกฺกถายํ ผสฺสํ ผสฺสํ ๑ ๒ ส. สํชฺชมฺจฺฉนฺนํ
อ. สํชฺชมฺจฺฉนฺนํ ๑

อุมมุชฺชมานา อุมมุชฺชนฺติ เอตถ ปรียาปนฺนา อนฺโตชาติกตา ว
 อุมมุชฺชมานา อุมมุชฺชนฺตฺติ เอวเมว โช ภิกฺขเว เย หิ เกจิ
 สฺมณา วา พุราหฺมณา วา ปุพฺพนตกปริบีกา วา อปรนตกปริบีกา
 วา ปุพฺพนตปรนตกปริบีกา วา ปุพฺพนตปรนตานุทฺติจฺฉินฺโน ปุพฺพนตปรน-
 ตปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมคฺคิตฺตานิ อภิวทฺตุนฺติ สฺพเพ เต
 อิมเมหฺว ทฺวาตฺถจฺฉิยา วคฺคฺทฺหิ อนฺโตชาติกตา เอตถ สิตา ว อุมมุชฺช-
 มานา อุมมุชฺชนฺติ เอตถ ปรียาปนฺนา อนฺโตชาติกตา ว อุมมุชฺช-
 มานา อุมมุชฺชนฺติ ฯ อฺจุฉินฺนภวเนตฺติโก ภิกฺขเว ตถาคตฺตสฺส กายิ
 ตฺถุจฺฉิตฺติ ยาวสฺส กายิ สฺสสฺสตี ตาว นํ ทกฺขนฺติ เทวมนุสฺสํ
 กายสฺส เกทา อุกฺกํ ชฺวีตฺปรียาทานา น นํ ทกฺขนฺติ เทวมนุสฺสํ
 เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว อมฺพปฺนิพฺพนานิ วณฺณจฺฉินฺนายนฺ ยานิ กานิจิ
 อมฺพานิ วณฺณปฏิพฺพนานิ สฺพพานิ ตานิ ตทนฺวยานิ ภวฺนฺติ
 เอวเมว โช ภิกฺขเว อฺจุฉินฺนภวเนตฺติโก ตถาคตฺตสฺส กายิ ตฺถุจฺฉิตฺติ
 ยาวสฺส กายิ สฺสสฺสตี ตาว นํ ทกฺขนฺติ เทวมนุสฺสํ กายสฺส
 เกทา อุกฺกํ ชฺวีตฺปรียาทานา น นํ ทกฺขนฺติ เทวมนุสฺสํตํ ฯ เอวํ
 วคฺคฺเต อายสฺมา อานนฺโท ภกฺวณฺตํ เอตทโวจ อฺจุฉริยํ ภาเน
 อพฺภุตํ^๒ ภาเน โกนาโม อโย ภาเน ชมฺมปรียาโยติ ฯ ตสฺมาคิห
 ตฺวํ อานนฺท อิมํ ชมฺมปรียาโย อคฺคฺชานนฺตฺตึ นํ ชาเวหิ ชมฺมชานนฺตฺตึ
 นํ ชาเวหิ พุรหฺมชานนฺตฺตึ นํ ชาเวหิ ทฺถุจฺฉิชาตฺตึ นํ ชาเวหิ

๑ ส. วณฺณปฺนิพฺพนานิ ฯ ๒ ส. ย. อพฺภุตํ ฯ

สามัญจบผลสุตฺตํ

[๘๑] เอมฺเม สฺตํ ๑ เอกํ สฺมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ ชีวกุสฺส
 โทมารภจฺจุสฺส อมฺพวเน มหตา ภิกฺขุสฺสงฺเขเน สฺทฺธิ อชฺคฺมเตพเสหิ
 ภิกฺขุสฺสเดหิ ๑ เตน โช ปน สฺมเยน ราชา มากโช อชฺาตสฺสคฺค
 เวเทหิปฺคฺโต ตทหุโปสฺเส ปณฺณรเส โทมุทียา จาคุมฺมาสินียา
 ปุณฺณาย ปุณฺณมาย รคฺคิยา ราชามจฺจุปริวฺโต อฺุปริปาสฺาทวรคฺโต
 นิสฺสินโน โหติ ๑ อถโช ราชา มากโช อชฺาตสฺสคฺค เวเทหิปฺคฺโต
 อฺุทานํ อฺุทานเสสิ รมนฺนียา วต โภ โทสินฺหา รคฺคิ อภิรฺูปา วต โภ
 โทสินฺหา รคฺคิ ทสฺสนฺนียา วต โภ โทสินฺหา รคฺคิ ปาสฺาทิกา วต
 โภ โทสินฺหา รคฺคิ สกฺขณฺณว วต โภ โทสินฺหา รคฺคิ กํ นุ ชฺวชฺช
 สฺมณํ วา พฺุราหฺมณํ วา ปยฺิรฺูปาเสยฺยามํ ยนฺโน ปยฺิรฺูปาสฺโต
 จิตฺตํ ปสฺสํเทยฺยาติ ๑ เอวํ วุคฺเต อณฺฺเขตโร ราชามจฺจุ ราชานํ
 มากํ อชฺาตสฺสคฺค เวเทหิปฺคฺตํ เอตทโวจ อยํ เทว ปฺุรโณ กสฺสโป
 สฺงฺขํ เจว คณํ จ คณาจริโย จ ฌาโต ยสฺสสฺสํ ติตฺตกโร สฺาซฺสํมฺมโต
 พฺุชฺชนสฺสํ รคฺคณฺณ จิรปพฺุชฺชิตอ อทฺทคฺโต วโยอนฺุปคฺโต ตํ เทโว
 ปฺุรณํ กสฺสปํ ปยฺิรฺูปาสฺคฺ อปฺุเปวณาม เทวสฺสํ ปฺุรณํ กสฺสปํ
 ปยฺิรฺูปาสฺโต จิตฺตํ ปสฺสํเทยฺยาติ ๑ เอวํ วุคฺเต ราชา มากโช
 อชฺาตสฺสคฺค เวเทหิปฺคฺโต คฺคฺเห อโหสิ ๑ อณฺฺเขตโรปิ โช ราช-

๑ ย. ปยฺิรฺูปาเสยฺยาม ๑

มจฺโจ ราชานํ มาคธํ อชชาติสฺสคฺคํ เวเทหิปฺตฺตํ เขตทโวจ อยํ เทว
 มกฺขติ โคสาโต สงฺฆํ เจว คณํ จ คณาจริโย จ ฌาโต
 ยสฺสสฺสํ ติตฺถกโร สํวสุสฺสมฺโมโต พุชฺชนสฺสํ รัตตณฺณู จิรปฺพุชฺชิตो
 อทฺทคโต วโยอนุปรฺตฺโต ตํ เทโว มกฺขติ โคสาตํ ปยิริปาสฺสคฺ
 อปรฺเปวนาม เทวสฺสํ มกฺขติ โคสาตํ ปยิริปาสฺสคฺ จิตฺตํ ปสฺสํเทยฺยาติ ฯ
 เอวํ วุตฺเต ราชานํ มาคธอ อชชาติสฺสคฺค เวเทหิปฺตฺโต ตฺถนุหํ อโหสิ ฯ
 อณฺเวยตโรปิ โช ราชามจฺโจ ราชานํ มาคธํ อชชาติสฺสคฺค เวเทหิปฺตฺตํ
 เขตทโวจ อยํ เทว อชิโต เกสฺสมุพฺโต สงฺฆํ เจว คณํ จ
 คณาจริโย จ ฌาโต ยสฺสสฺสํ ติตฺถกโร สํวสุสฺสมฺโมโต พุชฺชนสฺสํ
 รัตตณฺณู จิรปฺพุชฺชิตอ อทฺทคโต วโยอนุปรฺตฺโต ตํ เทโว อชิตํ
 เกสฺสมุพฺตํ ปยิริปาสฺสคฺ อปรฺเปวนาม เทวสฺสํ อชิตํ เกสฺสมุพฺตํ
 ปยิริปาสฺสคฺ จิตฺตํ ปสฺสํเทยฺยาติ ฯ เอวํ วุตฺเต ราชานํ มาคธ
 อชชาติสฺสคฺค เวเทหิปฺตฺโต ตฺถนุหํ อโหสิ ฯ อณฺเวยตโรปิ โช ราชานํ
 มจฺโจ ราชานํ มาคธํ อชชาติสฺสคฺค เวเทหิปฺตฺตํ เขตทโวจ อยํ เทว
 ปกฺโข กจฺจายโน สงฺฆํ เจว คณํ จ คณาจริโย จ ฌาโต
 ยสฺสสฺสํ ติตฺถกโร สํวสุสฺสมฺโมโต พุชฺชนสฺสํ รัตตณฺณู จิรปฺพุชฺชิตอ
 อทฺทคโต วโยอนุปรฺตฺโต ตํ เทโว ปกฺโข กจฺจายนํ ปยิริปาสฺสคฺ
 อปรฺเปวนาม เทวสฺสํ ปกฺโข กจฺจายนํ ปยิริปาสฺสคฺ จิตฺตํ ปสฺสํ
 เทยฺยาติ ฯ เอวํ วุตฺเต ราชานํ มาคธอ อชชาติสฺสคฺค เวเทหิปฺตฺโต
 ตฺถนุหํ อโหสิ ฯ อณฺเวยตโรปิ โช ราชามจฺโจ ราชานํ มาคธํ

อชาตศัตรู เวเทหิปุตุคัม เอตทโวจ อยัม เทว สณฺขโย เวตฏฺฐปฺตุคัม
 สฺงฺขัม เจว คณฺเฬ จ คณฺเฬวโรโย จ ฃาโต ยสฺสสฺสึ ติตฺถกโร
 สํารุสฺสมฺโมโต พุทฺชนสฺส รตฺถคณฺเณ จิริปฺพุทฺธิโต อทฺธกโต วโย-
 อนฺุปฺตุคโต ตัม เทโว สณฺขยัม เวตฏฺฐปฺตุคัม ปยิริปาสฺตุคัม อปฺเปว-
 นาม เทวสฺส สณฺขยัม เวตฏฺฐปฺตุคัม ปยิริปาสฺโต จิตฺตัม ปสฺสึเทยฺยาติ ฯ
 เอวํ วุตฺเต ราชา มากโข อชาตศัตรู เวเทหิปุตุคโต ตฺถนฺหึ อโหสิ ฯ
 อนฺุณฺนคโรมี โช ราชามจฺโจ ราชานัม มากมฺ อชาตศัตรู เวเทหิปุตุคัม
 เอตทโวจ อยัม เทว นิคฺคจฺโจ นานฺุปฺตุคโต สฺงฺขัม เจว คณฺเฬ จ
 คณฺเฬวโรโย จ ฃาโต ยสฺสสฺสึ ติตฺถกโร สํารุสฺสมฺโมโต พุทฺชนสฺส
 รตฺถคณฺเณ จิริปฺพุทฺธิโต อทฺธกโต วโยอนฺุปฺตุคโต ตัม เทโว นิคฺคจฺ
 นานฺุปฺตุคัม ปยิริปาสฺตุคัม อปฺเปวนาม เทวสฺส นิคฺคจฺโจ นานฺุปฺตุคัม
 ปยิริปาสฺโต จิตฺตัม ปสฺสึเทยฺยาติ ฯ เอวํ วุตฺเต ราชา มากโข
 อชาตศัตรู เวเทหิปุตุคโต ตฺถนฺหึ อโหสิ ฯ

[๕๒] เตน โช ปน สมนฺเณ ชฺวโก โกมารภจฺโจ รณฺโณ มากสฺส
 อชาตศัตรูสฺส เวเทหิปุตุคสฺส อวิทฺฐเว ตฺถนฺหึภูโต นิสฺสินฺโน โหติ ฯ
 อถโช ราชา มากโข อชาตศัตรู เวเทหิปุตุคโต ชฺวกัม โกมารภจฺ
 เอตทโวจ ตฺถนฺ ปน สมนฺเณ ชฺวก กิ ตฺถนฺหึติ ฯ อยัม เทว ภควา
 อรหํ สมนฺมาสฺสมฺพุทฺโช อมฺหากัม อมฺพวเน วิหริติ มหตา ภิกฺขุสฺสงฺเขเน
 สฺทฺธิ อทฺถมเตพเสหิ ภิกฺขุสฺสเทหิ ตัม โช ปน ภควนฺตัม เอวํ กถฺยาโณ

๓ ส. เวตฏฐิปุตุคโต ฯ

กิตฺติสทฺโท อพฺภคฺโค โฉ คิตี ไล ภควา อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ
 วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกฺโต โสถวฺย อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสํวโร
 สุตฺตา เทวมณฺุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ตํ เทโว ภควนฺตํ ปยฺยวฺปาสฺสุ
 อปฺเปวณาม เทวสฺส ภควนฺตํ ปยฺยวฺปาสฺโต จิตฺตํ ปสฺสํเทยฺยาติ ๑
 เตนฺหิ สมนฺม ชฺวัก หตฺถิยานานิ กปฺปาเปหฺติ ๑ เอวํ เทวาติ โช
 ชฺวักโก โทมารภจฺโจ รมฺโย มาคฺชสฺส อชฺาตสฺสคฺคฺสฺส เวเทหิปปุคฺคฺสฺส
 ปฏิสฺสฺสณฺิควา^๑ ปณฺจมคฺคฺคานิ หตฺถินิยาสฺทานิ^๒ กปฺปาเปตฺวา รมฺโย ๑
 อารโหณฺิย^๓ นาคํ รมฺโย มาคฺชสฺส อชฺาตสฺสคฺคฺสฺส เวเทหิปปุคฺคฺสฺส
 ปฏิวเทสิ กปฺปิตานิ โช เค เทว หตฺถิยานานิ ยสฺสํทานิ กาดํ
 มณฺเฑสฺสตี ๑ อถ โช ราชฯ มาคฺโช อชฺาตสฺสคฺคฺ เวเทหิปปุคฺโค ปณฺจสฺ
 หตฺถินิยาสฺเตสฺ ปจฺเจกา อิตฺถิโย อารโเปตฺวา อารโหณฺิย นาคํ
 อภิวฺทิตฺวา อุกฺกาสุ ราชฺยมานาสุ ราชคฺหมฺหา นิชฺยาสี มหจฺจราชฯ
 นุภาเวณ เชน ชฺวักสฺส โทมารภจฺจสฺส อมฺพวนํ เตน ปายาสี ๑
 อถ โช รมฺโย มาคฺชสฺส อชฺาตสฺสคฺคฺ เวเทหิปปุคฺคฺสฺส อวิทฺฐเว
 อมฺพวนสฺส อหุเทว ภยํ อหุ นมฺภิตตฺตํ อหุ โทมทํโส ๑ อถ โช
 ราชฯ มาคฺโช อชฺาตสฺสคฺคฺ เวเทหิปปุคฺโค ภาโต สํวิคฺโค โทมทฺฐชฺาโต
 ชฺวักโก โทมารภจฺจํ เอตทวโจ กจฺจิมํ สมนฺม ชฺวัก น วนฺเจสิ กจฺจิมํ
 สมนฺม ชฺวัก น ปตมฺเภสิ กจฺจิมํ สมนฺม ชฺวัก น ปจฺจคฺคิกานํ

๑ ส. ย. ปฏิสฺสฺสณฺิควา ๑ ๒ ส. ย. หตฺถินิกาสฺทานิ ๑ ๓ ส. อารโหณฺิย
 อารโหณฺิย ๑

เทสิ กถํ หิ นาม ตาวมหโต ภิกขุสงฺฆสงฺฆํ อหฺมเตพสาณํ ภิกขุ-
 สงฺฆานํ เหนว อภิยฺยตฺตํ โท ภวิสฺสตี น อุกกาตฺตํ ตํ โท น นิคฺโขไสตี ฯ
 มา ภายิ महाराज मा भयि महाराज न तं तेव वण्णเจมิ न
 तं तेव पत्तमฺภामि न तं तेव प्रजฺจตฺติกาณํ เหมมิ อภิกฺกม महाराज
 อภิกฺกม महाराज เอเต มณฺุทตมาเพ ปทํป้า ฉายนฺตฺตี ฯ อถโฆ
 ราชสา มากโข อชาตศตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต ยาวตिका नाकสงฺฆํ ภูมิ
 नाเคน คนฺตฺวา นาคา प्रज्जโวิโรหิตฺวา ปทิกो वी येन मण्ुत्त-
 มาพสงฺฆํ ทวารํ เตนฺุปลสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ชีวกํ โโกमारภจ्ज
 เอตทโวจ กถํ ปน สฺมม ชีวก ภคฺวาตี ฯ เอโส महाराज
 ภคฺวา मण्ुณิมिं गमणं निस्सय प्रवृत्ताग्निञ्च นิสिन्โน प्रवृत्तो
 ภิกขุสงฺฆสงฺฆํ ชาติ ฯ อถโฆ ราชสา มากโข อชาตศตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต
 येन ภคฺวา เตนฺุปลสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา เอกมฺนตํ อฏฺฐจฺจาสี ฯ
 เอกมฺนตํ จีโต โช ราชสา มากโข อชาตศตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต ตฺถนฺุ-
 ภูตํ ตฺถนฺุหฺมฺตํ ภิกขุสงฺฆํ อนฺุวิโรเกตฺวา รหทมิว วิปฺปลสงฺกนํ อุทานํ
 อุทาเนสิ อิมินา मे उपसमेन उथयत्तुतो कुमारो समनुनाकโต
 โหตุ येनेत्रहि उपसमेन भिक्षुसङ्घे समनुनाकतोति ฯ आकमा चो
 तुवं महाराज यथापेमฺนฺติ ฯ बीयो मे गण्ुเต उथयत्तुतो कुमारो
 อิมินา मे गण्ुते उपसमेन उथयत्तुतो कुमारो समनुनाकโต โหตุ
 येनेत्रहि उपसमेन भिक्षुसङ्घे समनुनाकतोति ฯ

๑ ส. ปตฺติโก ว ฯ ๒ ส. อุทายิภทฺโต ฯ

[๘๓] อถ โข ราชสา มากโธ อชาตสฺสคฺคฺ เวเทหิปุคฺโคโต ภควนฺตํ
 อภิวาเทตฺวา ภิกฺขุสฺสงฺฆสฺส อณฺชตฺถิ อฺปนฺนาเมตฺวา^๑ เอกมฺนตฺถิ นิสฺสํทํ ๑
 เอกมฺนตฺถิ นิสฺสินฺโน โข ราชสา มากโธ อชาตสฺสคฺคฺ เวเทหิปุคฺโคโต ภควนฺตํ
 เอตทโวจ ํปุจฺเจยฺยยามหํ ภนฺเต ภควนฺตํ กณฺจิจิเทว เทสํ เตสฺสมคฺคฺ^๒
 สฺเส เม ภควา โยกาสํ โโกโรติ ปณฺหสฺสํ เวํยฺยากรณายาติ ๑
 ํปุจฺจน มหาราช ยทา กงฺขสฺสํติ ๑ ยถา นุ โข อิมานิ ภนฺเต ํปุจฺจ-
 สฺสิปฺปายตฺนานิ เสยฺยถํทํ หตฺถาโรหา อสฺสํสาโรหา วธิกา ฆนฺนคฺคฺหา^๓
 เจตกา จตกา ปิณฺฑททายิกิ อุกฺคา ราชปฺปคฺคา ปกฺขนฺทินฺโน มหานาคา
 สฺฐรา จมฺมุโยชินฺโน ทาสกปฺปคฺคา อาพาวิกา กปฺปกา นฺหาปฺปกา^๔ สฺฐา
 มาตาคารา รชกา เปสฺสการา นตการา กุมฺภการา คณฺกา มุทฺธิกา
 ยานิ วา ปนฺณณานิมี เอวํคตานิ ํปุจฺจสิปฺปายตฺนานิ เต ทิฏฺฐเฐ ว
 ฆมฺเม สนฺททิฏฺฐิกิ สฺสิปฺปมตฺถิ อฺปชฺฉนฺตํ เต เตน อคฺคตานิ สฺสฺเชนฺติ
 ปิณฺณนฺตํ^๕ มาตาศีโร สฺสฺเชนฺติ ปิณฺณนฺตํ ปุคฺคทาวํ สฺสฺเชนฺติ ปิณฺณนฺตํ
 มิตฺตามจฺเจ สฺสฺเชนฺติ ปิณฺณนฺตํ สมนฺพฺราหฺมณฺเสสฺสิ อุกฺกคฺคิกิ ทกฺขินฺณํ
 ปติฏฺฐาเปนฺติ^๖ โสวคฺคิกิ สฺสฺชวิปาถํ สคฺคสํวคฺคินิกิ สคฺคา นุ โข ภนฺเต

๑ ส. ํปนฺนาเมตฺวา ๑ ย. ํปนฺนาเมตฺวา ๑ ๒ ส. กณฺจิจิเทว เทสํ ๑
 เตสฺสมคฺคฺนฺตํ ปาโง น ทิสฺสํติ ๑ ๓ ส. ฆนฺนคฺคฺหา ๑ ๔ ส. ปิณฺฑท-
 ทายิกา ๑ ๕ ส. นหาปฺปกา ๑ ๖ ส. หตฺถไปตฺถเก เตติ ปาโง น
 โหติ ๑ ๗ ส. ปิณฺณนฺตํ ๑ อ. ปิณฺณนฺตํ ๑ ๘ ส. สมนฺพฺราหฺมณฺเสสฺสิ
 วาติ ปาโง ทิสฺสํติ ๑ ๘ ส. ปติฏฺฐาเปนฺติ ๑

เอวมเว ทิฏฺฐเช ๑ ธมฺเม สฺนฺทิตฺถจิกํ สามนพฺพผลํ ปณฺณเปตฺตุนฺติ ๑
 อภิขานาตี โน ตฺวํ มหาราช อิมํ ปณฺหํ อณฺเณบี สฺมณพฺรหฺมณเณ
 ปุจฺจิตฺตาติ ๑ อภิขานามหํ ภาณฺเต อิมํ ปณฺหํ อณฺเณ สฺมณพฺรหฺมณเณ
 ปุจฺจิตฺตาติ ๑ ยถา กถํ ปน เต มหาราช พฺยากรวิสุํ สฺเจ เต อกรรม
 ภาสฺสสุตฺติ ๑ น โช เม ภาณฺเต กรรมฺ ยตฺตถสฺส ภควา นิสฺสินฺโน
 ภควอนฺตรูป วาติ ๑ เตนฺหิ มหาราช ภาสฺสสุตฺติ ๑

[๕๕] เอกมิตฺทาหํ ภาณฺเต สฺมยํ เยน ปุรฺโณณ กสฺสโป เตนฺอุปสงฺกมํ
 อฺุปสงฺกมิตฺวา ปุรฺณเณ กสฺสเปเน สฺทฺธิ สฺมฺโมทํ สฺมฺโมทนฺนํ กถํ
 สํวราณฺณํ วิตฺติสํเวตฺวา เอกมฺนุตํ นิสฺสํทํ เอกมฺนุตํ นิสฺสินฺโน โช
 อหํ ภาณฺเต ปุรฺณํ กสฺสโป เอตฺทโวจํ ยถา นฺ โช อิมานิ โภ
 กสฺสโป ปุจฺจิสฺสฺปายตฺนานิ เสยฺยถํทํ หตฺถาโรหา อสฺสํวโรหา วตฺติกา
 ธนฺนุคฺคา เจตฺตา จตฺตา มีนฺนุทฺทาทฺยิกา อุกฺคา วาษปฺตฺตา ปกฺขนฺทิน
 มหานาคา สฺตรา จมฺมุโยชฺสินฺ ทาสกฺปฺตฺตา อาพาริกา กปฺปกา
 นฺหาปกา สฺฐา มาตาทารา วรฺกา เปสฺสกาธา นลกาธา กุมฺภกาธา
 คณฺกา มุทฺทิกา ยานิ วา ปนฺณณานิบี เอวํคตฺตานิ ปุจฺจิสฺสฺปายตฺนานิ
 เต ทิฏฺฐเช ๑ ธมฺเม สฺนฺทิตฺถจิกํ สิบฺบผลํ อฺุปชฺวณฺติ เต เตน
 อตฺตํ สฺเชนฺติ มีเณนฺติ มาตานิโร สฺเชนฺติ มีเณนฺติ ปุจฺจิตฺทาวํ
 สฺเชนฺติ มีเณนฺติ มิตฺตามจฺเจ สฺเชนฺติ มีเณนฺติ สฺมณพฺรหฺมณเณสุ
 อุกฺกคฺคิกํ ทกฺขณํ ปตฺติจฺเณนฺติ สฺสวคฺคิกํ สฺสวปฺกํ สฺสคฺคสฺสวคฺคณิกํ
 สฺสกา นฺ โช โภ กสฺสโป เอวมเว ทิฏฺฐเช ๑ ธมฺเม สฺนฺทิตฺถจิกํ

สามณฺณผลํ ปณฺณเปตุนฺติ เอวํ วุตฺเต ภาตฺเต ปุรฺโณ กสฺสโป
 มํ เอกทโวจ กโรโต โข มหาราชา การยโต ฉินฺทโต เฉทาปยโต
 ปจโต ปจาปยโต สัจยโต สัจจาปยโต กิตฺมยโต กิตฺมาปยโต
 ฌนฺทโต ฌนฺทาปยโต ปาณมตฺติปาปยโต^๑ อทินฺนํ อาทียโต สนนฺธิ
 ฉินฺทโต นิฏฺโถมํ หรโต เอกาการิกํ กโรโต ปริปนฺนเก ติญฺจโต
 ปรทาวํ คจฺฉโต มุสา ภาตฺโต กรโต น กรียตี^๒ ปาปํ ชุร-
 ปริยฺนเตน เจมี จกฺกณ โย อิมิสฺสา ปจฺวิยา ปาเนน เอกํ มัสฺซตํ
 เอกํ มัสฺสปุณฺชํ กรวยฺย นคฺติ ตโตนิทานํ ปาปํ นคฺติ ปาปสฺส
 อากโม ทกฺขินฺณเจมี คจฺกาย ตี^๓ คจฺเจยฺย หนฺนโต ฆาเตนฺโต
 ฉินฺทนฺโต เฉทาเปนฺโต ปจฺนฺโต ปจาเปนฺโต^๔ นคฺติ ตโตนิทานํ
 ปาปํ นคฺติ ปาปสฺส อากโม อุตฺตฺตฺตเจมี คจฺกาย ตี^๖ คจฺเจยฺย
 ททฺนโต ททาเปนฺโต^๕ ยชนฺโต ยชาเปนฺโต^๖ นคฺติ ตโตนิทานํ ปุณฺณํ
 นคฺติ ปุณฺณสฺส อากโม ทาเนน ทเมน สัมเมน สจฺจวาเจนี
 นคฺติ ตโตนิทานํ ปุณฺณํ นคฺติ ปุณฺณสฺส อากโมติ อิตฺถํ โข
 เม ภาตฺเต ปุรฺโณ กสฺสโป สนนฺทิจิกํ สามณฺณผลํ ปุฏฺโฐ สฺมาโน
 อภิรียํ พุยาภาสี เสยฺยถาปปี ภาตฺเต อมพํ วา ปุฏฺโฐ สพฺพํ

๑ สัจตปฏิกเก ปจโต ปาจยโต สัจยโต กิตมยโต ฌนฺทาปยโต
 ปาณมตฺติมาปยโตติ ปาโง ทิสฺสตี ๑ ๒ สัจ. กรียตี ๑ ๓-๖ สัจ. คจฺคา-
 ตี^๓ ๑ ๔ สัจ. อากจฺเจยฺย ๑ ๕ สัจ. ปาจฺนฺโต ๑ ๖ สัจ. ทาเปนฺโต ๑
 ๗ สัจ. ยาเชนฺโต ๑ ๘ สัจ. สจฺจวชฺเชน ๑

พฺยากเรยฺย ตพฺพํ วา ปฺญฺโง อมฺพํ พฺยากเรยฺย เอวเมว โช
 เม ภาเนเต ปฺรูโณ กสฺสโป สฺนฺทิจฺจิกํ สามัญณผลํ ปฺญฺโง สฺมาโน
 อภิวิธํ พฺยากาสี ตสฺส มยฺหํ ภาเนเต เอตทโหสิ กถํ หิ นาม
 มาทิสํ สมนํ วา พฺราหฺมณํ วา วิชิตฺว สฺนฺตํ อปสฺสาทตพฺพํ
 มณฺเวยยาติ โส โช อหํ ภาเนเต ปฺรูณสฺส กสฺสปสฺส ภาสิตํ
 เนว อภินนฺทํ นปฺปฏิโกถสึ อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิโกถสิตฺวา อนตฺต-
 มโน อนตฺตมหนวํ อนิจฺจาเรตฺวา ตเมว วาํ อนนฺคฺคณฺหนโค
 อนิกฺกฺขฺชนฺโต อฺญฺจายาสฺนา ปกฺกามิ ฯ

[๘๕] เอกมิตฺทาหํ ภาเนเต สมนํ เยน มกฺขติ โคธํโต เตนุปลงฺกมํ
 อฺปลงฺกมิตฺวา มกฺขติภา โคธํเตน สทฺธิํ สมนมฺทํ สมนมฺทํนํ
 กถํ สํวราถํเยํ วิตฺติสํวเรตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสํที เอกมณฺตํ นิสฺสินฺโน
 โช อหํ ภาเนเต มกฺขติ โคธํโต เอตทโวจํ ยถา นุ โช อิมานิ
 โภ โคธํต ปุณฺณสฺสํปายตฺตานํ ฯ เปฯ สกฺกา นุ โช โภ โคธํต
 เอวเมว ทิจฺจเ อ ชมฺเม สฺนฺทิจฺจิกํ สามัญณผลํ ปณฺณเปคฺคณฺติ
 เอวํ วุคฺเต ภาเนเต มกฺขติ โคธํโต มํ เอตทโวจํ นคฺติ มหาราช
 เหตุ นคฺติ ปจฺจโย สคฺตฺตานํ สงฺกิตฺเตสํย อเหตุ อปฺปจฺจยา สคฺตา
 สงฺกิตฺตีสคฺตฺตํ นคฺติ เหตุ นคฺติ ปจฺจโย สคฺตฺตานํ วิสฺสุทฺธิยา อเหตุ
 อปฺปจฺจยา สคฺตา วิสฺสุทฺถนคฺติ นคฺติ อตฺตกาเร นคฺติ ปรกาเร
 นคฺติ ปุริสกาเร นคฺติ พถํ นคฺติ วิวิธํ นคฺติ ปุริสธํมา นคฺติ

๓ ส. อนิกฺกฺขฺชนฺโต ฯ

ปริตปรกุกโม สพุเพ สตุตา สพุเพ ปาณา สพุเพ ภูตา สพุเพ
 ฐัวา อวธา อพตา อวิริยา นียคสังกคติกภาวปริณตา ฉเลจวาทิชาติสุ
 สุขณจ ทุกขณจ ปฏิสันเวทนติ จุกุทส โช ปนิมานิ มหาราชา
 โยนิปมุชตคสหัสธานี สฎฐี ๑^๒ สตานิ ฉ สตานิ ปณจ ๑ กมุมนุ
 สตานิ ปณจ ๑ กมุมานิ คันนิ ๑ กมุมานิ กมุเม ๑ อปทุฆมกมุเม
 ๑ ทฎฐิจิปฏิปทา ทฎฐินุตรกปฺปา ฉพาทิชาติโย อฎฐิปุริสฎฐิมโย
 เอกุณปณฺณวส อาริฉวคสเท เอกุณปณฺณวส ปริพุพาสกสเท เอกุณ-
 ปณฺณวส นาควาลสเท ๕ ๖ ๗ อิมุทริยสเท คัสเส นิริยสเท ฉคคัส-
 วัชชาคโย สตุคตณฺณคพุภา สตุคตอสนฺณคพุภา สตุคตนิคณฺณจิกพุภา
 สตุคตเทวา สตุคตมนุสสา^๖ สตุคตบีสาจา^๗ สตุคตสรา สตุคตปฎฐา สตุค-
 ตปฎฐตานิ สตุคตปปาตา สตุคตปปาคสตานิ สตุคตสุบีนา สตุคตสุบีนสตานิ
 จตุถาสติมหากปฺปิโน^๘ สตุคตสหัสธานี ยานิ พาเต ๑ ปณฺณิเต ๑
 สันธาจิตฺวา สันธิริตฺวา ทุกขสสันฺคิ ทวิสสันฺคิ ตตฺถ นคฺติ อิมินาห
 สันเตน วา วตฺเตน วา ตเปน วา พุรหมจฺริเยน วา อปริปกฺก
 วา กมุมนิ ปริปาเจสฺสามิ ปริปกฺก วา กมุมนิ มุสฺสา มุสฺสา
 พุยนฺตทวิสฺสามิตี^๙ เหว นคฺติ โทณมิเต สฺขทุกฺเช ปริยนฺตกเต
 ๑ ส. มหาราชาติ ปาไซ น ทิสฺสติ ๑ ๒ ส. สฎฐิจิณฺจ ๑ ๓ ส. อทุฆ-
 มมุเม ๑ ๑ ๔ ส. วฎฐิจิปฏิปทา วฎฐินุตรกปฺปา ๑ ๕ ส. นาคา-
 วาลสเท ๑ ๖. นาควาลสเท ๑ ๖ ส. มานุสา ๑ ๗ ส. เปสาจา ๑
 ๘ ส. มหากปฺปิโน ๑ ๘ ส. มุสฺสมุสฺสพุยนฺตทวิสฺสามิติ ๑

สัสาเว นตฺถิ หานวทฺชเน^๑ นตฺถิ อุกฺกัธววกฺกัเส^๒ เสยฺยถาปึ^๓ นาม
 สุตฺตคฺคเต อธิตฺเต นิพฺเพชฺยมานเมว ปเตติ^๓ เอวเมว พาเต ๑
 ปณฺหิตเต ๑ สันฺหาวิตฺตวา สัสมิตฺตวา ทฺกฺขสัสมุคฺคํ กริสัสมุคฺคิ อิตฺถํ
 โช เม ภาณเต มกฺขติ โคธํโต สันฺทิกฺขิจิํ สามัญฉผลํ ปฏฺฐโจ
 สฺมาโน สัสารสัทฺธิ พุยาภาสิ เสยฺยถาปึ ภาณเต อมฺพํ วา ปฏฺฐโจ
 ตพฺฐํ พุยากรเยยฺย ตพฺฐํ วา ปฏฺฐโจ อมฺพํ พุยากรเยยฺย เอวเมว
 โช เม ภาณเต มกฺขติ โคธํโต สันฺทิกฺขิจิํ สามัญฉผลํ ปฏฺฐโจ
 สฺมาโน สัสารสัทฺธิ พุยาภาสิ ตสฺส มยฺหิ ภาณเต เอตทโหสิ
 กถํ หิ นาม มาทิสํ สมนํ วา พุราหุณฺณํ วา วิชิตฺเต วสฺนุคํ
 อปฺสาเทตพฺพํ มณฺเวยฺยาติ โส โช อหํ ภาณเต มกฺขติสฺส โคธํตสฺส
 ภาสิคํ เวน อภินนฺทึ นปฺปฏฺฐโกสึ อภินนฺทิตฺตวา อปฺปฏฺฐโกสิตฺตวา
 อนคฺคตฺมโน อนคฺคตฺมนวาจํ อนิจฺฉาเรตฺตวา ตเมว วาจํ อนคฺคคณฺหนุโต
 อนิกฺกขฺเชนฺโต อฏฺฐจาชาสนา ปกฺกามึ ๑

[๘๖] เอกมิตฺทาหํ ภาณเต สมนํ เยน อธิโต เกสํกมฺพโต^๓
 เตนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺตวา อธิเตน เกสํกมฺพเตน สทฺธิ สมนฺโมทึ
 สมนฺโมทนียํ กถํ สํวารานฺนํ วิตฺติสาเรตฺตวา เอกมฺนุคํ นิสฺสํที^๓ เอกมฺนุคํ
 นิสฺสินฺโน โช อหํ ภาณเต อธิคํ เกสํกมฺพตํ เอตทโวจํ ยถา นุ โช
 อิมานิ โภ อธิค ปุคฺคสิปฺปายตฺนานิ ๑ เป ๑ สกฺกา นุ โช โภ อธิค
 เอวเมว ทิกฺขเเช ๑ ชมฺเม สันฺทิกฺขิจิํ สามัญฉผลํ ปณฺณเปคฺคฺนติ

๑ ส. หายนวทฺชเน ๑ ๒ ส. ฆเตติ ๑ ๓ ส. อธิโต เกสํกมฺพติ ๑

ตพฺฐํ วา ปุญฺโจ อมฺพํ พุยาถเรยฺย เหวเมว โห เม ฆนฺเต
 อชฺชิตฺโต เกสฺสมพฺโต สฺนฺทิจฺจิกํ สามัญฉลตฺตํ ปุญฺโจ สฺมาโน
 อฺจุเรทํ พุยาภาสํ ตตฺตํ มยฺหํ ฆนฺเต เอตทโหสํ กถํ หิ นาม
 มาทิสํ สฺมณํ วา พุราหุณํ วา วิชิตฺเต วสฺนฺตํ อปตฺตาเทตพฺพํ
 มญฺญเยยฺยาคิ โส โห อหํ ฆนฺเต อชฺชิตตฺตํ เกสฺสมพฺตตฺตํ ภาสิตํ เหว
 อภินนฺทํ นปฺปฏิกโกสํ อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกโกสิตฺวา อนตฺตมโน
 อนตฺตมโนวาจํ อนิจฺจวเรตฺวา ตเมว วาจํ อนุคฺคณฺหนฺโต อนิกฺกขฺเขนฺโต
 อญฺจายาสฺนา ปกฺกามํ ฯ

[๘๗] เอกมิตาหํ ฆนฺเต สฺมยํ เยน ปกฺโข กฺจฺจายโน เตนุปลงฺกมํ
 อฺปลงฺกมิตฺวา ปกฺขเณ กฺจฺจายเนน สฺทฺธิํ สฺมฺโมทํ สฺมฺโมทนฺยํ กถํ
 สํวารณฺยํ วตฺตฺวาเรตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสํ เอกมฺนฺตํ นิสฺสินฺโน โห อหํ
 ฆนฺเต ปกฺโข กฺจฺจายนํ เอตทโวจํ ยถา นุ โห อิมานิ โภ
 กฺจฺจายน ปุคฺคฺสิปฺปายคฺคานํ ฯ เป ฯ สฺกฺกา นุ โห โภ กฺจฺจายน เหวเมว
 ทิจฺจเ ว ฆมฺเม สฺนฺทิจฺจิกํ สามัญฉลตฺตํ ปญฺฉเปคฺคนฺติ เหวํ วุคฺเต
 ฆนฺเต ปกฺโข กฺจฺจายโน มํ เอตทโวจํ สฺคฺคฺติเม มหาวาช กายา อกฺขฺยา
 อกฺขฺยวิธา อนิมฺมิตฺตา อนิมฺมาตา วญฺจมา กุญฺจฺจํ เอสฺสิกฺขฺจายฺยจฺจิตฺตํ
 เต น อธิชฺชนฺติ น วิปริณฺเมนฺติ น อญฺญมญฺญนํ พุยาพาเชนฺติ นาทํ
 อญฺญมญฺญนตฺตํ สฺจฺชาย วา ทฺถชฺชาย วา สฺจฺชทฺถชฺชาย วา กตฺตเม สฺคฺคฺต
 ปจฺจิกายो อายิกายो เตชฺชกายो วายิกายो สฺจฺชเ ทฺถชฺชเ ชฺชเ

๑ เอสฺสิกฺขฺจายฺยจฺจิตฺตํ ปาโจ ฯ

สุตฺตเม อิมํ สุตฺตกถายา อกฺขฺยา อกฺขฺยวិธา อนิมฺมิตฺตา อนิมฺมาตา
วณฺณา กุฏฺฐุจฺจา เอสีกฺขุจฺจา ยิฏฺฐิจฺจา เตะ น อธิญฺชนฺตฺติ น วิปริณฺมณฺตฺติ
น อณฺเฏมณฺเฏณํ พุยาพาเชนฺตฺติ นาคํ อณฺเฏมณฺเฏสุตฺตํ สุตฺตาย วา
ทุกฺขาย วา สุตฺตทุกฺขาย วา ตตฺถ นตฺถิ หนุตา วา ฆาเตตา วา
โสตา วา ส่าเวตา วา^๑ วิญฺญาตา วา วิญฺญาตาเปตา วา โส^๒ หิ^๓
ติญฺเฬน สุตฺเตน สุตฺตํ ฉินฺทิตฺติ น กิจฺจิ กิจฺจิจฺจิ ฐวีตฺวา โวโรเปติ
สุตฺตฺถนฺนํเยว กายานํ อนฺตฺเตว สุตฺตมฺนุสฺสฺสฺส^๔ อิตฺถํ โช เม ฆนฺเต
ปฺกฺโข กจฺจายโน สฺนฺทิจฺจิกํ สํมณฺเฏณฺณํ ปุฏฺฐุจฺจํ สฺมาโน อณฺเฏน
อณฺเฏณํ พุยาภาสี เสยฺยถาปํ ฆนฺเต อมฺพํ วา ปุฏฺฐุจฺจํ ตพฺฐํ
พุยากรเยยฺย ตพฺฐํ วา ปุฏฺฐุจฺจํ อมฺพํ พุยากรเยยฺย เหวเมว โช เม
ฆนฺเต ปฺกฺโข กจฺจายโน สฺนฺทิจฺจิกํ สํมณฺเฏณฺณํ ปุฏฺฐุจฺจํ สฺมาโน
อณฺเฏน อณฺเฏณํ พุยาภาสี ตสฺส มยฺหํ ฆนฺเต เอตฺทโหสี กถํ หิ
นาม มาทิสฺส สฺมณฺณํ วา พุราหฺมณฺณํ วา วิชิตฺเต วสฺนฺตํ อปฺส่าเตตฺตพฺพํ
มณฺเฏยฺยยาติ โส โช อหํ ฆนฺเต ปฺกฺขสุตฺตํ กจฺจายนฺตฺตํ ภาสีตํ เหว
อภินฺนํ นปฺปฏฺฐิกฺโกสํ อนภินฺนํ อปฺปฏฺฐิกฺโกสํ อปฺปฏฺฐิกฺโกสํ อปฺปฏฺฐิกฺโกสํ อปฺปฏฺฐิกฺโกสํ
อนตฺตมฺนอวํ อนิจฺฉาเรตฺวา ตเมว วา อณฺเฏคณฺหนุโค อนิกฺกฺษฺเชนฺนโค
อฏฺฐุจฺจา ยาสฺนา ปฺกฺกามิ ฯ

[๘๘] เอกมิตฺทาหิ ฆนฺเต สฺมยํ เยน นิคฺคฺจํ นาวฺวปฺกฺโข

๑ สฺ. สฺนฺทิมํ สุตฺตกถายา ฯ ๒ สฺ. โสเวตา วา ฯ ๓ สฺ. โสมี ฯ
๔ สฺ. กาจิ ฐวีตฺวา ฯ ๕ สฺ. สุตฺตวิจฺจวมนฺนุสฺสฺสฺส ฯ

มณฺเฑยฺยาติ โส โข อหํ ภนฺเต นิคณฺจํสุตฺตํ นาฏปฺปตฺตํ ภาสิตํ เหน
อภินนฺทํ นปฺปฏิกโกสํ อภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกโกสิตฺวา อนคฺตมโน
อนคฺตมโนวาจํ อนิจฺจาเรตฺวา ตเมว วาจํ อนุคฺคณฺหุโต อนิกฺกฺขฺเชนุโต
อฏฺฐจฺยาตนา ปกฺกามิ ฯ

[๘๘] เอกมิตาหํ ภนฺเต สมนํ เยน สณฺขโย เวตฺถุจฺปฺตฺโต^๑
เตนุปลงฺกมํ อฺปลงฺกมิตฺวา สณฺขเยน เวตฺถุจฺปฺตฺเตน สทฺธิ สมนมฺที่
สมนมฺที่นํ กถํ สํวณฺณํ วตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนุตํ นิสฺสํ เอกมฺนุตํ
นิตฺติโน โข อหํ ภนฺเต สณฺขยํ เวตฺถุจฺปฺตฺตํ เขตฺทโวจํ ยถา นุ โข
อิมานิ โภ สณฺขย ปุณฺณิปปายตนาหิ ฯ เป ฯ สกฺกา นุ โข โภ สณฺขย
เอวเมว ทิฏฺฐเ ว ชมฺเม สนฺทิตฺถิจิ กํ สํมณฺเณสํ ปณฺณเปตฺตุนฺติ เอว
ดฺดเต ภนฺเต สณฺขโย เวตฺถุจฺปฺตฺโต มํ เขตฺทโวจ อตฺถิ ปโร โโตโกติ
อิตฺติ เจ มํ ปุจฺฉสฺสิ อตฺถิ ปโร โโตโกติ อิตฺติ เจ เม อตฺถ อตฺถิ
ปโร โโตโกติ อิตฺติ เตนํ พุยากรเยยฺยํ เอวณฺติมี เม โน ตถาติมี เม
โน อณฺณถาติมี เม โน โนติมี เม โน โน โนติมี เม โน นตฺถิ
ปโร โโตโก อตฺถิ ๑ นตฺถิ ๑ ปโร โโตโก เหน อตฺถิ น นตฺถิ
ปโร โโตโก อตฺถิ สตฺตา โอบปาติกา นตฺถิ สตฺตา โอบปาติกา
อตฺถิ ๑ นตฺถิ ๑ สตฺตา โอบปาติกา เหน อตฺถิ น นตฺถิ สตฺตา
โอบปาติกา อตฺถิ สกฺกฺทกฺกฺกฺกานํ กมฺมานํ สํ วิปาโก อิตฺติ เจ
มํ ปุจฺฉสฺสิ อตฺถิ สกฺกฺทกฺกฺกฺกานํ กมฺมานํ สํ วิปาโก อิตฺติ เจ

๑ ส. เวตฺถุจฺปฺตฺโต ฯ ๒ เตนํ ฯ

เม อสฺส อตฺถิ สุกฺขทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผตฺตํ วิปาโก อิติ เตน
 พฺยากรเวรฺยํ นตฺถิ สุกฺขทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผตฺตํ วิปาโก อตฺถิ ๑
 นตฺถิ ๑ สุกฺขทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผตฺตํ วิปาโก เนว อตฺถิ น นตฺถิ
 สุกฺขทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผตฺตํ วิปาโก โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณนา
 น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณนา โหติ ๑ น ๑ โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณนา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณนาติ อิติ เจ
 มํ ปุจฺฉลฺลํ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณนาติ อิติ เจ เม
 อสฺส เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณนาติ อิติ เตน พฺยา-
 กรเวรฺยํ เอวณฺติมี เม โน ตถาติมี เม โน อญฺญถาติมี เม โน โนติมี
 เม โน โน โนติมี เม โนติ อิตฺถํ ไช เม ภาเย สฉชโย เวตฺถุจฺปฺตฺโต
 สฺนฺทิตฺถุจิกํ สามัญฉตฺตํ ปฺญฺโจ สฺมาโน วิกุเขปํ พฺยาภาสี สฉชยาปํ
 ภาเย อมฺพํ วา ปฺญฺโจ ตพฺพํ พฺยากรเวรฺย ตพฺพํ วา ปฺญฺโจ อมฺพํ
 พฺยากรเวรฺย เอวเมว ไช ภาเย สฉชโย เวตฺถุจฺปฺตฺโต สฺนฺทิตฺถุจิกํ
 สามัญฉตฺตํ ปฺญฺโจ สฺมาโน วิกุเขปํ พฺยาภาสี ตสฺส มยฺหํ ภาเย
 เอตทโหสี อยญฺจ อิมลฺลํ สฺมณพฺรหฺมณานํ สฺพพพาโต สฺพพฺมุโหห
 กํ หิ นาม สฺนฺทิตฺถุจิกํ สามัญฉตฺตํ ปฺญฺโจ สฺมาโน วิกุเขปํ
 พฺยากรเวรฺยตฺตํ ตสฺส มยฺหํ ภาเย เอตทโหสี กถญฺหิ นาม มาทิสํ
 สฺมณํ วา พฺรหฺมณํ วา วิชิตฺเว วสฺนํ อปฺสํเตตพฺพํ มฉฉเยยชาติ
 สํ ไช อํ ภาเย สฉชยสฺส เวตฺถุจฺปฺตฺตสฺส ภาสีคํ เนว อภินฺนํ
 นปฺปฏิโกโส อภินฺนํทิตฺวา อปฺปฏิโกโสติวา อนคฺตมโน อนคฺต-

มนวาคํ อนิจฺจนาเรตฺวา ตเมว วาจํ อนุกฺคณฺหนุโต อนิกฺกชฺเชนุโต
อฺจฺจํายาสฺนา ปฏฺกามิ ฯ

[๓๐๐] ไส้หิ ภาเนเต ภาควนตมบี ปุจฺฉามิ ยถา นุ โช อิมานิ ภาเนเต
ปุฏฺฐิปปายตฺนานิ เสยฺยถิํทํ หตฺถาโรหา อสุสําโรหา วทิกา ฐนุคฺคหา
เจตฺถา จตฺถา บีณฺชททายิกา อุกฺคา ราชปฺตฺตา ปฏฺชนฺธิโน มหานาคา
สุวรา จมฺมโยชโน ทาสกปฺตฺตา อาพาริกา กปฺปกว นุหาปกา สุทฺทา
มาตาทารา รัชกา เปสฺถการา นตฺถารา กุมฺภการา คณฺธา มุทฺธิกา
ยานิ วา ปนฺณณานิบี เหวํคตฺตานิ ปุฏฺฐิปปายตฺนานิ เต ทิฏฺฐเฐ ว
ชฺมเม สฺนฺททิจฺจิกํ สิปฺปผลํ อฺปฺชวฺนฺติ เต เตนฺ อตฺตฺตานํ สฺเชนฺติ
บีณฺณฺติ มาตปิตฺโร สฺเชนฺติ บีณฺณฺติ ปตฺตทวารํ สฺเชนฺติ บีณฺณฺติ
มิตฺตามจฺเจ สฺเชนฺติ บีณฺณฺติ สฺมณพฺรหฺมเณสฺสุ อฺทฺทคฺคิกํ ทกฺขินํ
ปตฺติจฺจาเปนฺติ ไสวคฺคิกํ สฺชวฺปภาํ สฺคฺคสฺวคฺคินํ สฺกฺกา นุ โช
ภาเนเต เหวเมว ทิฏฺฐเฐ ว ชฺมเม สฺนฺททิจฺจิกํ สํามณฺณผลํ ปณฺณ-
เปตฺนฺติ ฯ สฺกฺกา มหาราช เตนฺหิ มหาราช ตณฺเณเวตฺถ ปฏฺธิ-
ปุจฺฉิสฺสํามิ ยถา เต ชฺเมยฺย ตถา ตํ พฺยาคเรยฺยาสี ตํ กิ มณฺณตฺติ
มหาราช อิชฺ เต อสุสํ ปฺริสํ ทาเส กมฺมกโร ปุพฺพุจฺจาเย
ปจฺฉานิปาตํ กิการปฏฺฐิสฺสําวํ มนาปจฺวาริ บียวาทิ มุชฺชฺโตโลกโก ๑ สฺสํ
เอวมสฺสํ อจฺฉนฺธิยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ ปุณฺณํ คตฺติ
ปุณฺณํ วิปาโก อยํ หิ ราชา มาคโช อชาคสฺสฺตฺตฺ เวเทหิปปฺตฺโต

๑ ส. มุชฺชฺโตโลกโก ฯ

มนุสฺโส อหํปี้ มนุสฺโส อหํ หิ ราชา มากโร อชาติตคฺคฺ เวเทหิปุคฺโต
ปณฺจหิ กามคฺคฺเนหิ สมนฺปปีโต สมนฺจคฺคฺภูโต ปริจาเวติ เทโว มณฺเณ
อหํ ปนฺมฺหิสฺสํ ทาโส กมนฺกโร ปุพฺพพฺพชฺชัยํ ปจฺฉานิปาตี กิการ-
ปฏิสฺสํวํ มนาปจาร์วํ มียวาทํ มุขฺตฺโตถิกโก โส วัตตฺสํวํ ปุณฺณานิ
กเรยฺมํ ยนฺนฺนาหํ เกสฺมสฺสํ โอิหาเวตฺวา กาสายานิ วัตตฺตานิ
อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพเชยฺยนฺติ ฯ โส อปเรน
สฺมเยน เกสฺมสฺสํ โอิหาเวตฺวา กาสายานิ วัตตฺตานิ อจฺฉาเทตฺวา
อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพเชยฺย ฯ โส เอวํ ปพฺพชฺชิตฺโต สฺมาโน
กาเยน สํวฺโต วิหเรยฺย วาจาย สํวฺโต วิหเรยฺย มนฺสา สํวฺโต
วิหเรยฺย ฆาสจฺฉาตฺนปรมตฺตาย สฺนคฺคฺขุจฺจํ อภิวโต ปวิเวเก ฯ ตณฺเजेเก
ปฺริสา เอวมาโรเจยฺมํ ยคฺคฺเม เทว ชาเนยฺยาสี โย เต โส ปฺริโส
ทาโส กมนฺกโร ปุพฺพพฺพชฺชัยํ ปจฺฉานิปาตี กิการปฏิสฺสํวํ มนาปจาร์
วํ มียวาทํ มุขฺตฺโตถิกโก โส เทว เกสฺมสฺสํ โอิหาเวตฺวา กาสายานิ
วัตตฺตานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โส เอวํ
ปพฺพชฺชิตฺโต สฺมาโน กาเยน สํวฺโต วิหริติ วาจาย สํวฺโต วิหริติ
มนฺสา สํวฺโต วิหริติ ฆาสจฺฉาตฺนปรมตฺตาย สฺนคฺคฺขุจฺจํ อภิวโต
ปวิเวเกติ ฯ อหํปฺนุ ควํ เอวํ วัตเตยฺยาสี เอคฺคฺ เม โภ โส ปฺริโส
ปฺนฺเทว โหคฺคฺ ทาโส กมนฺกโร ปุพฺพพฺพชฺชัยํ ปจฺฉานิปาตี กิการ-
ปฏิสฺสํวํ มนาปจาร์วํ มียวาทํ มุขฺตฺโตถิกโกติ ฯ โนเหตํ ฆนฺเต

๑ อหํ ปนฺมฺหิสฺสํวํ ปาโง ฯ ๒ สฺ. สฺนคฺคฺจฺจิตฺโต ฯ ๓ สฺ. ตณฺเजे เต ฯ

ชกโช นํ มยเมว อภิวาเทยฺยามบี ปจฺจุจฺเจยฺยามบี อาสฺสเนหี
 นิมนฺเตยฺยาม อภินิมนฺเตยฺยามบี นํ จิวรมิณฺฑุทปาทเสนาสฺสนคิตาน-
 ปจฺจุยเกสฺสชฺชปริกฺขารเหที ชมฺมิกิปีสฺส รกฺขาวรณคฺคฺติ สํวิทฺเทยฺยา-
 มาติ ฯ คํ กิ มณฺเณสี มหาวราช ยทิ เอวํ สนฺเต โหติ วา
 สนฺทิจฺจิกิ สํมณฺเณสฺสํ โน วาติ ฯ อทฺธา โช ภาเย เอวํ
 สนฺเต โหติ สนฺทิจฺจิกิ สํมณฺเณสฺสนฺติ ฯ อิทํ โช เต มหาวราช
 มยา ปจฺมํ ทิจฺจเ อ ชมฺเม สนฺทิจฺจิกิ สํมณฺเณสฺสํ ปณฺณคฺคฺนฺติ ฯ

[๓๐๓] สกฺกา ปน ภาเย อณฺเณปี เอวเมว ทิจฺจเ อ ชมฺเม
 สนฺทิจฺจิกิ สํมณฺเณสฺสํ ปณฺณเปคฺคฺนฺติ ฯ สกฺกา มหาวราช เตนหิ
 มหาวราช ตณฺเณเวตฺถ ปฏฺธิปฺจุณิสฺสํมี ยถา เต ชเมยฺย ตกา
 นํ พฺยากรเวยฺยาสี ฯ คํ กิ มณฺเณสี มหาวราช อิช เต อสฺสํ
 ปฺริสํ กสฺสํโก คหปติโก การการโก วาสิวชฺชมโก ฯ ตสฺสํ
 เอวมสฺสํ อจฺฉริยิํ วต โภ อพฺภูตํ วต โภ ปุณฺณานํ คติ ปุณฺณานํ
 วิปาโก อยํ หิ ราชา มากโช อชาตสฺสคฺคฺ เวเทหิปฺคฺโต มนฺุสฺสํ
 อหฺมบี มนฺุสฺสํ อยํ หิ ราชา มากโช อชาตสฺสคฺคฺ เวเทหิปฺคฺโต
 ปณฺจหิ กามคฺคฺเนหิ สํมปฺบีโต สํมจฺกัฏฺโต ปรีจาเวตี เทโว มณฺเณ
 อหํ ปนฺมหิสฺสํ กสฺสํโก คหปติโก การการโก วาสิวชฺชมโก สํ
 วตสฺสํหํ ปุณฺณานิ กเรยฺยํ ยนฺนุหนํ เกสํมสฺสํ โอิหารคฺควา
 กาสายานิ วคฺคฺทานิ อจฺฉนาเทคฺควา อคารสฺมา อนคาวีรียํ ปพฺพ-
 เชยฺยนฺติ ฯ สํ อปเรน สํเขน อปฺบี วา โภคกฺขนฺธํ ปหาย

มหนฺตํ วา โภคกฺขนฺทํ ปหาย อปฺเป วา ฉาติปริวฏฺฐิํ ปหาย
 มหนฺตํ วา ฉาติปริวฏฺฐิํ ปหาย เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ
 วตฺถานิ อจฺฉนาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพเชยฺย ฯ โส
 เอวํ ปพฺพชิตฺโต สฺมาโน กาเยน สํวฺโต วิหเรยฺย วาจาย สํวฺโต
 วิหเรยฺย มนสา สํวฺโต วิหเรยฺย ฆาสจฺฉนาทนปรมตฺตาย สันตฺถุจฺโจะ
 อภิรโต ปวีเณเก ฯ ตณฺเจะเก ปุริสา เอวมาโรเจยฺยํ ยคฺฆเม เทว
 ชาเนยฺยาสี โย เต โส ปุริโส กสฺสโก คหปติโก การการโก
 ราสีวฑฺฒโก โส เทว เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
 อจฺฉนาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต โส เอวํ ปพฺพชิตฺโต
 สฺมาโน กาเยน สํวฺโต วิหริติ วาจาย สํวฺโต วิหริติ มนสา
 สํวฺโต วิหริติ ฆาสจฺฉนาทนปรมตฺตาย สันตฺถุจฺโจะ อภิรโต ปวีเณเกหิ ฯ
 อปฺเปํ คุวํ เอวํ วเทยฺยาสี เอตฺถ เม โภ โส ปุริโส ปุณฺเทว
 โหตฺถ กสฺสโก คหปติโก การการโก ราสีวฑฺฒโกติ ฯ โน เหน็ด
 ฆนฺเต อถโฆ นํ มยเมว อภิจาเทยฺยามมี ปจฺจุจฺเจยฺยามมี อาสฺสเนหมี
 นิมนฺเตยฺยาม อภินิมนฺเตยฺยามมี นํ จีวรมีณฺฑปาทเสนาสฺนคติทาน-
 ปจฺจุยเกสฺสชฺชปริกฺขาเวหิ ฆมฺมิภมีสฺสํ ฆทฺทวาวรณคฺคฺติ สํวิทฺเทยฺยา-
 มาติ ฯ ตํ กิํ มณฺเณสี มหาราช ยถิ เอวํ สันเต โหติ วา
 สันตฺธิจิกํ สามัญผลํ โน วาติ ฯ อทฺธา โฆ ฆนฺเต เอวํ
 สันเต โหติ สันตฺธิจิกํ สามัญผลตฺถุติ ฯ อิทํ โฆ เต มหาราช
 มยา ทฺฐิตํ ทฺธิจฺเจ ว ฆมฺเม สันตฺธิจิกํ สามัญผลํ ปณฺณตฺถุติ ฯ

[๓๐๒] สกฺกา ปน ฆนฺเต อณฺณํบี ทิฏฺเฐ ๑ ชมฺเม สฺนฺทิจฺจิกํ
 สํมณฺณณฺณํ ปณฺณณฺณํ อิมฺเห สฺนฺทิจฺจิกเถหิ สํมณฺณณฺณณฺเหหิ อภิกฺกนฺต-
 ตรณฺญํ ปณฺณตฺตรณฺญาติ ๑ สกฺกา มหาวราชฺ เตนฺหิ มหาวราชฺ
 สฺนฺนาหิ^๑ สํชุกํ มนฺสิกโรหิ ภาสิสฺสํสํมํติ ๑ เหวํ ฆนฺเตติ ไช
 วราชา^๒ มากฺโข อชฺชาตฺตคฺคฺ เวเทหิปฺคฺโค ภาควโต ปจฺจสฺสํสํสิ ๑
 ภาควา เอกทโวจ อิชฺ มหาวราชฺ ตถาคโคโต โถเก อปฺปชฺชติ อรหํ
 สํมมาสํมพฺพุโช วิชฺชาจรณฺสํมปฺนโน สฺสคโค โถถวิทฺฐุ อนฺคฺคฺโคโร
 ปฺริสฺสทฺมมฺสํวธา สฺสคฺคา เทวมนฺนุสฺสํนํ พฺพุโช ภาควาติ^๓ ไส อิมํ
 โถกํ สฺสทเวกํ สํวาทํ สฺสพฺรหฺมกํ สฺสสฺสํมณฺพฺรหฺมณฺณํ ปชฺชํ สฺสเทวมนฺนุสฺสํ
 สฺสยํ อภินฺนุณา สฺสจฺฉิกคฺคา ปเวเทติ ๑ ไส ชมฺมํ เทเสติ อาทิกคฺคาณํ
 มชฺชเณกคฺคาณํ ปฺริโยสํนคฺคาณํ สํคคฺคํ สฺสพฺยณฺชณฺ กเวตปฺริปฺนณฺณํ
 ปฺริสฺสทฺชํ พฺรหฺมจฺริยํ ปกาเสติ ๑ คํ ชมฺมํ สฺนฺนาติ คหฺปติ ๑
 คหฺปติปฺคฺโค ๑ อณฺณตฺตรณฺณํ ๑ กุเต ปจฺจจํ ชาโค ๑ ไส คํ
 ชมฺมํ สฺสคฺคา ตถาคเต สฺสทฺชํ ปฺริสฺสทฺชํ ๑ ไส เตนฺ สฺสทฺชปฺริสฺสทฺชณ
 สมนฺนาคโค อิติ ปฺริสฺสทฺชจฺฉิกคฺคา สมนฺนาคโค ชฺรวาจํ ๑ ๑
 อพฺโปกกาไส ปพฺพชฺชชา นยฺทํ สฺสทฺชํ อคฺคา อชฺชณฺณวสฺสตา เอกนฺต-
 ปฺริปฺนณฺณํ เอกนฺตปฺริสฺสทฺชํ สฺสทฺชจฺฉิกคฺคา พฺรหฺมจฺริยํ จฺริคฺคา ยนฺนุณา
 เกสํมณฺนุสฺสํ โยหาเวตฺวา ภาสํยานิ ๑ ๑ อจฺจณฺณเทตฺวา อคฺคา

๑ ส. สฺนฺนาหิติ ๑ ปาไซ ๑ ๒ ส. มหาวราชา ๑ ๓ ส. ภาควา ๑
 ๔ ส. ปจฺจจ ๑ ๕ ส. ๑ ๑

อนคาริยํ ปพฺพชยฺยนฺติ ฯ โส อปเรน สมนฺเยน อปฺเป วา โภคกฺขนฺชํ
 ปหาย มหนฺตํ วา โภคกฺขนฺชํ ปหาย อปฺเป วา ฉาติปฺริวจฺจํ
 ปหาย มหนฺตํ วา ฉาติปฺริวจฺจํ ปหาย เกสฺมสฺสํ โสหาเรตฺวา
 กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชติ ฯ
 โส เอวํ ปพฺพชิตฺวา สฺมาโน ปาติโมกฺขสํวรํสูโต วิหริติ อจฺฉา-
 โคจรสํปฺนโน อณฺุมตฺเตสฺส วชฺเชสฺส ภูยทสฺสํวํ สฺมาทาย สิกฺขติ
 สิกฺขาปเทสฺส กายกมฺมวํจฺกมฺเมเน สมนฺนาคโต กุสฺสเถน ปฺริสฺสุทฺธาธิวํ
 สัตถสํปฺนโน อินฺทฺริเยสฺส กุคฺคตฺทวาริ สติสํปฺชณฺเณน สมนฺนาคโต
 สมนฺคฺชฺไซ ฯ

[๓๐๓] กถณฺจ มหาราช ภิกฺขุ สัตถสํปฺนโน โหติ ฯ อิท มหาราช
 ภิกฺขุ ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ นินฺทิตถนฺโห
 นินฺทิตสฺสโต ตชฺชํ ทยาปฺนโน สพฺพปาณญฺตฺหิตานุกมฺเป วิหริติ ฯ อิทปฺเปสฺส
 โหติ สัตถสํมิ ฯ อทินฺนทานํ ปหาย อทินฺนทานา ปฏฺวิโรโต โหติ
 ทินฺนทายํ ทินฺนปฏฺวิโรโต อเถเนน สจฺจิกฺขเถน อตฺตนา วิหริติ ฯ อิทปฺเปสฺส
 โหติ สัตถสํมิ ฯ อพฺรหฺมจฺริยํ ปหาย พฺรหฺมจฺริวํ โหติ อาราจฺริ
 วิโรโต เมถฺนา คามชฺมมา ฯ อิทปฺเปสฺส โหติ สัตถสํมิ ฯ มุสาวาทํ ปหาย
 มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ สจฺจวาทํ สจฺจสนฺโห เจโต^๒ ปจฺจยฺโก
 อวิธํวาทโก โถกสฺส ฯ อิทปฺเปสฺส โหติ สัตถสํมิ ฯ ปิสุณฺณํ วาจํ ปหาย
 ปิสุณฺณาย วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ อิตฺตํ สุตฺตฺวา น อมฺุทฺร อกฺุชาตา

๑ ส. กายวํจฺกมฺเมเน ฯ ๒ ส. เถโต ฯ

มหาศยนา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ อิทํปัสสํ โหติ สัตถุสมิ ฯ

[๑๐๘] ยถา วา ปเนเก โภญโต สมนพฺรหฺมาหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภูณฺชิตฺวา เต เอวรูปํ มณฺฑนวิภูสฺสนฺธุจฺฉานานุโยคํ อนฺนุยฺยตฺวา
วิหฺรณฺติ ฯ เสยฺยถํทํ ฯ อจฺจุลาทนํ ปริมทฺทนํ นุหาปนํ สมนฺพาหนํ
อาทาธํ อณฺชนํ มาตาคณฺชวิเตปนํ มุชฺฉจฺฉณฺณํ มุชฺฉิเตปนํ หตฺถพฺพนฺชํ
สิชฺวาพฺพนฺชํ ทณฺชํ นาถิกํ อธํ ชคฺคํ ฉคฺคํ จิตฺตฺรฺปาหนํ อณฺหํสํ มณฺ
วาทวํชนํ โອทาตานิ วตฺถานิ ทํชทสฺถานิ อิติ วา ฯ อิติ เอวรูปา
มณฺฑนวิภูสฺสนฺธุจฺฉานานุโยคา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ อิทํปัสสํ โหติ สัตถุสมิ ฯ

[๑๓๐] ยถา วา ปเนเก โภญโต สมนพฺรหฺมาหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภูณฺชิตฺวา เต เอวรูปํ ตฺริจฺฉานกถํ อนฺนุยฺยตฺวา วิหฺรณฺติ ฯ
เสยฺยถํทํ ฯ ราชกถํ โจรกถํ มหามตฺตกถํ เสฺนากถํ ภูยกถํ ยฺยทฺธกถํ
อนฺนกถํ ปานกถํ วตฺถกถํ สยฺนกถํ มาตาคถํ คณฺชกถํ ฉาตฺติกถํ
ยานกถํ คามกถํ นิคมกถํ นครกถํ ชนปทกถํ อิตฺถกถํ ปุริสฺสกถํ
สุรฺกถํ วิสิชฺชากถํ กุมฺภจฺฉานกถํ ปุพฺพเปตฺกถํ นานตฺตกถํ โลกกฺขายิกํ
สมนฺทกฺขายิกํ อิติ ภวาทกถํ อิติ วา ฯ อิติ เอวรูปาย ตฺริจฺฉาน-
กถาย ปฏิวิโรโต โหติ ฯ อิทํปัสสํ โหติ สัตถุสมิ ฯ

[๑๓๑] ยถา วา ปเนเก โภญโต สมนพฺรหฺมาหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภูณฺชิตฺวา เต เอวรูปํ วิชฺคาหิกกถํ อนฺนุยฺยตฺวา วิหฺรณฺติ ฯ

๑ ส. มาตาวิตฺเตปนํ มุชฺฉจฺฉณฺณํ มุชฺฉาเตปํ หตฺถพฺพนฺชํ ฯ ส. ปุริส-
กถนฺติ ปาโจ น ทิสฺสตี ฯ

เสยฺยถึทฺ ๑ น ตฺวํ อิมํ ชมฺมวณฺญํ อาชานาสี อหํ อิมํ ชมฺมวณฺญํ
อาชานามิ ก็ ตฺวํ อิมํ ชมฺมวณฺญํ อาชานิสฺสุตฺตัสสิ มิจฺฉาปฏฺธิปนฺโน
คฺคฺวมสฺสี อหฺมสฺสมิ สฺมฺมาปฏฺธิปนฺโน สหิตํ เม อสฺสทิตฺตเต ปุเร
วจนฺญํ ปจฺจดา อวจ ปจฺจดา วจนฺญํ ปุเร อวจ อธิจฺฉินฺณเต
วิปรวตฺตํ อาโรเปโต เต วาโท นิคฺคทฺทิตฺตัสสิ จร วาทปฺ-
ปโมกฺขาย นิสฺสพฺเสหิ วา สฺสเจ ปโหสฺสติ อิติ ๑ อิติ เอวรฺูปาย
วิกฺคคาทิกกถาย ปฏฺฐิวโรโต โหติ ๑ อิทํปิสฺสุตฺตํ โหติ สัตฺตสมฺมํ ๑

[๑๑๒] ยถา วา ปเนเก โภฆโต สฺมณพฺรหฺมณา สฺตฺตฺธาเทยฺยานิ
โกชฺชานานิ ภูณฺชิตฺวา เต เอวรฺูเป ทฺุเตยฺยปหฺนิณคฺมณานฺุโยคฺคณฺุคฺคตา
วิหฺรนฺติ ๑ เสยฺยถึทฺ ๑ รมฺมํ ราชมหามคฺคตฺตํ ชคฺคตฺตยานํ พฺรหฺมณานํ
คหฺปตฺติกานํ กุมารานํ อิช คจฺฉน อมฺตฺว คจฺฉน อิทํ หร อมฺตฺว
อิทํ อาหฺรเวติ อิติ วา ๑ อิติ เอวรฺูปา ทฺุเตยฺยปหฺนิณคฺมณานฺุโยคา
ปฏฺฐิวโรโต โหติ ๑ อิทํปิสฺสุตฺตํ โหติ สัตฺตสมฺมํ ๑

[๑๑๓] ยถา วา ปเนเก โภฆโต สฺมณพฺรหฺมณา สฺตฺตฺธาเทยฺยานิ
โกชฺชานานิ ภูณฺชิตฺวา เต กุทฺทา จ โหนฺติ ตปฺภา จ เนมิคฺคตฺตา
จ นิสฺสเปตฺติกา ๒ ตาเกณ จ ตาภํ นิสฺสคฺคตฺตโร อิติ วา ๓ ๑ อิติ
เอวรฺูปา กุหนตปฺนา ปฏฺฐิวโรโต โหติ ๑ อิทํปิสฺสุตฺตํ โหติ สัตฺตสมฺมํ ๑

มชฺฌิมสฺสํ นิชฺฐิจิตฺ ๔

๑ ย. อมฺตฺวาคจฺฉน ๑ ๒ ส. นิมิตฺตกา จ นิสฺสเปตฺติกา จ ๑ ๓ ส. อิติ
วาทิ อิทํ นคฺคิ ๑ ๔ ส. มชฺฌิมสฺสํ นิชฺฐิจิตฺนคฺคิ อิทํปิสฺ นคฺคิ ๑

[๓๓๕] ยถา วา ปเนเก โภจนโต สมนพราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภูณฺชิตฺวา เต เอวรฺูปาย ติรฺจฺดานวิชฺชาย มิจฺฉาฐ์เวณ
 ฐ์วิกํ กปฺเปเนติ ๑ เสยฺยถ์ทํ ๑ องฺกํ นิมิตฺตํ อุปฺปาฏี^๑ สฺปิณฺ
 ดกฺขณํ มุสฺสิกฺกฉินฺหนํ อคฺคิโหมํ ทพฺพิโหมํ กุสฺโหมํ กณฺโหมํ
 คณฺฑุโหมํ สบฺบิโหมํ เคตโหมํ มุขโหมํ โถหิตโหมํ องฺกวิชฺชยา
 วคฺคฺวิชฺชยา เขตฺตวิชฺชยา สิววิชฺชยา ภูตวิชฺชยา ภูริวิชฺชยา อหิวิชฺชยา
 วิสฺวิชฺชยา วิจฺฉิกวิชฺชยา มุสฺสิกวิชฺชยา สกฺกณวิชฺชยา วายสฺวิชฺชยา ปกฺกชฺชณานํ
 สรฺปวิตฺตานํ มิคปกฺกํ อิติ วา ๑ อิติ เอวรฺูปาย ติรฺจฺดานวิชฺชาย
 มิจฺฉาฐ์วา ปฏฺิวิโร โหติ ๑ อิทํปัสสํ โหติ สัตฺถสมิ ๑

[๓๓๕] ยถา วา ปเนเก โภจนโต สมนพราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภูณฺชิตฺวา เต เอวรฺูปาย ติรฺจฺดานวิชฺชาย มิจฺฉาฐ์เวณ
 ฐ์วิกํ กปฺเปเนติ ๑ เสยฺยถ์ทํ ๑ มณฺนิตฺกฺขณํ วคฺคตฺกฺขณํ ทณฺฑ-
 ตฺกฺขณํ สกฺกตฺกฺขณํ อสฺสิตฺกฺขณํ อสฺสํตฺกฺขณํ ฐณฺฑตฺกฺขณํ อายฺุชตฺกฺขณ^๒
 อิตฺถ์ตฺกฺขณํ ปุริสฺตฺกฺขณํ กุมารตฺกฺขณํ กุมาริตฺกฺขณํ ทาสตฺกฺขณํ
 ทาส์ตฺกฺขณํ หตฺถตฺกฺขณํ อสฺสํตฺกฺขณํ มหิสฺตฺกฺขณํ อสฺสํตฺกฺขณํ
 โคตฺกฺขณํ อชตฺกฺขณํ เมณฺฑตฺกฺขณํ กุกฺกฏตฺกฺขณํ วฏฺฏกตฺกฺขณํ
 โคธาตฺกฺขณํ กณฺณตฺกฺกตฺกฺขณํ กจฺฉตฺกฺขณํ มิคตฺกฺขณํ อิติ วา ๑
 อิติ เอวรฺูปาย ติรฺจฺदानวิชฺชาย มิจฺฉาฐ์วา ปฏฺิวิโร โหติ ๑
 อิทํปัสสํ โหติ สัตฺถสมิ ๑

๑ ส. อุปฺปาทํ ๑ ๒ ส. อายฺุชตฺกฺขณํ ๑

วิปาโก จนุทศุคาโห ภวิสัถสตี เอววิปาโก สूरियคคาโห ภวิสัถสตี
 เอววิปาโก นกขตคคคาโห ภวิสัถสตี เอววิปากัง จนุทิมสूरियานัน
 ปดคมนัน ภวิสัถสตี เอววิปากัง จนุทิมสूरियานัน ออุปดคมนัน ภวิสัถสตี
 เอววิปากัง นกขตคทานัน ปดคมนัน ภวิสัถสตี เอววิปากัง นกขตคทานัน
 ออุปดคมนัน ภวิสัถสตี เอววิปาโก อุกกาปาโต ภวิสัถสตี เอว-
 วิปาโก ทิสสาทาโห ภวิสัถสตี เอววิปาโก ภูมิจาโต ภวิสัถสตี
 เอววิปาโก เทวทุนทุกิ ภวิสัถสตี เอววิปากัง จนุทิมสूरियนกขตคทานัน
 อุกคมนัน โอบคคมนัน สังกิตเตสสัน โวทานัน ภวิสัถสตี อิติ วา ๑ อิติ
 เอวรूपาย ตिरจฺฉานวิชฺชขาย มิจฺฉาชีวา ปฏิวีโรโต โหติ ๑ อิทันนีสัส
 โหติ สัตถสมัน ๑

[๑๓๘] ยถา วา ปนเนโก โภญโต สมนนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภุณฺชิทฺถวา เต เอวรूपาย ตिरจฺฉานวิชฺชขาย มิจฺฉาชีเวน
 ชีวิกัง กปฺเปเนติ ๑ เสยฺยถํ ๑ สุตฺตฺตฺติกา ภวิสัถสตี ทฺพฺพฏฺฐิจฺฉา
 ภวิสัถสตี สุกฺกขัน ภวิสัถสตี ทฺพฺพสุกฺกขัน ภวิสัถสตี เขมฺมํ ภวิสัถสตี
 ภายํ ภวิสัถสตี โรโค ภวิสัถสตี อารอกฺขณํ ภวิสัถสตี มุทฺทา คณฺหา
 สฺงฺขานัน กาวะเยยฺยํ โดกายคํ อิติ วา ๑ อิติ เอวรूपาย ตिरจฺฉาน-
 วิชฺชขาย มิจฺฉาชีวา ปฏิวีโรโต โหติ ๑ อิทันนีสัส โหติ สัตถสมัน ๑

[๑๓๙] ยถา วา ปนเนโก โภญโต สมนนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภุณฺชิทฺถวา เต เอวรूपาย ตिरจฺฉานวิชฺชขาย มิจฺฉาชีเวน
 ชีวิกัง กปฺเปเนติ ๑ เสยฺยถํ ๑ อวาทนํ วิวาทนํ สํวทนํ วิวทนํ

สังกริณัม วิกริณัม สุกตกรณัม ทุพุกตกรณัม วิรุทฺชคพุกกรณัม ชิวิหา-
 นิพนฺชนัม หนุสฺสหนนัม หตฺตถาภิชปฺปนัม กณฺณชปฺปนัม อาทาสฺปนฺนัม
 กุมารฺปนฺนัม เทวปฺปนัม อาทิจฺจุปฺปญฺจํ มหตฺตปฺปญฺจํ อพฺภุชฺชตฺตํ
 สฺตริวิหายนัม อิติ วา ๑ อิติ เหววฺรฺพาย ติวฺรจฺจนวิชฺชาย มิจฺจนํชฺวา
 ปฏฺวิโรโต โหติ ๑ อิทํปฺปิสฺส โหติ สฺตฺตมฺมิ ๑

[๑๒๐] ยถา วา ปเนเก โภโกโต สมนพฺรหฺมณา สฺตฺตธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภูณฺชิชฺวา เต เหววฺรฺพาย ติวฺรจฺจนวิชฺชาย มิจฺจนํชฺเวน
 ชฺวิกํ กปฺเปเนติ ๑ เสยฺยถํ ๑ สฺนฺตฺกมฺมํ ปณฺชิทกมฺมํ ภูมิกมฺมํ
 ภูริกมฺมํ วสฺสกมฺมํ ใสสฺสกมฺมํ วตฺตกมฺมํ วตฺตปฺปกริณัม อาจมนํ
 นุหาปนํ ชฺหนํ วมนํ วิเวจนํ อุตฺตวิเวจนํ อโหวิเวจนํ สฺตฺตวิเวจนํ
 กณฺณเตถํ เนตฺตปฺปนํ^๒ นตฺตกมฺมํ อณฺชนํ ปจฺจณฺชนํ สํสาทิกิ
 สฺตฺตกตฺติกิ ทารกตฺติกิ^๓ มฺมฺเตชฺชชานํ อนฺนปฺปทานํ โอสฺสนํ
 ปฏฺวิโมกฺโข อิติ วา ๑ อิติ เหววฺรฺพาย ติวฺรจฺจนวิชฺชาย มิจฺจนํชฺวา
 ปฏฺวิโรโต โหติ ๑ อิทํปฺปิสฺส โหติ สฺตฺตมฺมิ ๑

[๑๒๑] สฺ ไซ โส มหาราช ภิกฺขุ เหวํ สฺตฺตมฺปนฺโน น กุโตจิ
 ภยํ สมนพฺสฺสตี ยทฺทํ สฺตฺตมฺวโรโต ๑ เสยฺยถาปี มหาราช ชฺตฺตฺติโย
 มุทฺทาวสฺสโต นิคตฺตปจฺจามิตฺโต น กุโตจิ ภยํ สมนพฺสฺสตี ยทฺทํ
 ปจฺจตฺติกโต เหวเมว ไซ มหาราช ภิกฺขุ เหวํ สฺตฺตมฺปนฺโน น

๑ สฺ. นุหาปนํ ทุหนํ ๑ ๒ สฺ. เนตฺตปฺปนํ ๑ ๓ สฺ. สฺตฺตกตฺติกิ
 ทารกตฺติกิชา ๑ .

กุโตนฺจิ ภยํ สมนุสฺสํสตี ยทิตฺถํ สัตฺตฺสํวโรโต ฯ โส อิมินา อริเยณ
สัตฺตฺกฺขนุชเณ สมนุสฺสาคโต อชฺชตฺตํ อนนฺวชฺชสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ เอวํ
โฆ มหาราช ภิกฺขุ สัตฺตฺสมนุสฺสโน โหติ ฯ

มหาสํถํ นิฐจฺจิตํ ฯ

[๑๒๒] กถณฺจ มหาราช ภิกฺขุ อีฬฺทฺริยเสสฺสํ กุตฺตทฺวาโร โหติ ฯ
อิธ มหาราช ภิกฺขุ จกฺขุณา รุปํ ทิสฺสุวา น นิมิตฺตคฺคคาหํ โหติ
นानุพฺพยณฺชนคฺคคาหํ ยตฺตฺวาจิกฺกณเมณํ จกฺขุณฺทฺริยํ อสํวฺตํ วิหรนฺตํ
อภิขฺเฌมาโทมนสฺสํ ปาปกกา อกฺกสฺตา ชมฺมา อนนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส
สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุณฺทฺริยํ จกฺขุณฺทฺริเย สํวโร อปชฺชติ ฯ
โสเตน สทฺถํ สฺสุวา น นิมิตฺตคฺคคาหํ โหติ นานุพฺพยณฺชนคฺคคาหํ
ยตฺตฺวาจิกฺกณเมณํ โสติณฺทฺริยํ อสํวฺตํ วิหรนฺตํ อภิขฺเฌมาโทมนสฺสํ
ปาปกกา อกฺกสฺตา ชมฺมา อนนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ
รกฺขติ โสติณฺทฺริยํ โสติณฺทฺริเย สํวโร อปชฺชติ ฯ ฆาเนน คนฺธี
ฆายิตฺตฺวา น นิมิตฺตคฺคคาหํ โหติ นานุพฺพยณฺชนคฺคคาหํ ยตฺตฺวาจิกฺกณเมณํ
ฆานินฺทฺริยํ อสํวฺตํ วิหรนฺตํ อภิขฺเฌมาโทมนสฺสํ ปาปกกา อกฺกสฺตา
شمฺมา อนนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ ฆานินฺทฺริยํ
ฆานินฺทฺริเย สํวโร อปชฺชติ ฯ ชิวฺหาย วสํ สํยิตฺตฺวา น
นิมิตฺตคฺคคาหํ โหติ นานุพฺพยณฺชนคฺคคาหํ ยตฺตฺวาจิกฺกณเมณํ ชิวฺหิณฺทฺริยํ
อสํวฺตํ วิหรนฺตํ อภิขฺเฌมาโทมนสฺสํ ปาปกกา อกฺกสฺตา ชมฺมา
อนนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ ชิวฺหิณฺทฺริยํ

ชิวหินุทริเย สัจวํ อาปชชติ ฯ กายเนน โผฏฐัพพํ ฌลิตฺวา น
 นิมิตฺตคฺคคาหํ โหติ นานุพฺพณฺชนคฺคคาหํ ยตฺตวาทิกรณเมเน กายินุทริยํ
 อสัจจํ วิหรนฺตี อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมา อนฺวาสฺส-
 เวยฺยํ ตสฺส สัจวราย ปฏฺิปปชชติ รกฺชติ กายินุทริยํ กายินุทริเย
 สัจวํ อาปชชติ ฯ มนสา ชมมํ วิณฺณาย น นิมิตฺตคฺคคาหํ โหติ
 นานุพฺพณฺชนคฺคคาหํ ยตฺตวาทิกรณเมเน มนินุทริยํ อสัจจํ วิหรนฺตี
 อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส
 สัจวราย ปฏฺิปปชชติ รกฺชติ มนินุทริยํ มนินุทริเย สัจวํ อาปชชติ ฯ
 ใส อิมินา อริเยน อินุทริยสัจวเรน สมนฺนาคโค อชฺฌตฺตํ อพฺยาเสกฺสจฺจํ
 ปฏฺิสํเวเทติ ฯ เหวํ โช มหาราช ภิกฺขุ อินุทริเยสฺส คฺคตฺตทฺวาโร โหติ ฯ

[๑๒๓] กถญจ มหาราช ภิกฺขุ สติสํปชฌณเณ สมนฺนาคโค
 โหติ ฯ อึช มหาราช ภิกฺขุ อภิกฺกนฺเต ปฏฺิกนฺเต สํปชานการี
 โหติ อาโตกิตฺเต วิโตกิตฺเต สํปชานการี โหติ สํมิมฺเบชิตฺเต ปสํวริเต
 สํปชานการี โหติ สจฺจวาทิปคฺตจิวรชารणे สํปชานการี โหติ
 อสฺสิตฺเต ปิเต ขายิตฺเต สํยิตฺเต สํปชานการี โหติ อจฺจวารปสฺสํวากมฺเม
 สํปชานการี โหติ คเต จิตฺเต นิสฺสินเณ สฺตฺเต ชาคริตฺเต ภาสิตฺเต
 คฺคณฺหิภาเว สํปชานการี โหติ ฯ เหวํ โช มหาราช ภิกฺขุ
 สติสํปชฌณเณ สมนฺนาคโค โหติ ฯ

[๑๒๔] กถญจ มหาราช ภิกฺขุ สนฺคฺขุไซ โหติ ฯ อึช มหาราช
 ภิกฺขุ สนฺคฺขุไซ โหติ กายปรีหาริเกน จิวเรน กุจฺฉิปรีหาริเกน

ปิ่นุททาเตน โสฺ เยน เยนเวท ปกฺกมฺติ สฺมาทาเยว ปกฺกมฺติ ฯ
 เสยฺยถาปี้ มหाराช ปกฺขี สฺกฺโณ เยน เยนเวท เทติ สฺปตฺตภาโร ว
 เทติ เอวเมว โช มหाराช ภิกฺขุ สันตุฏฺฐโห โหติ กายปรีหารีเกณ
 จีวรเณ กุจฺฉิปรีหารีเกณ ปิ่นุททาเตน โสฺ เยน เยนเวท ปกฺกมฺติ
 สฺมาทาเยว ปกฺกมฺติ ฯ เอวํ โช มหाराช ภิกฺขุ สันตุฏฺฐโห โหติ ฯ

[๑๒๕] โสฺ อิมินา จ อวิเชน สันตุฏฺฐนฺเรน สมนฺนาคโต อิมินา
 จ อวิเชน อินฺทริยสังวเรน สมนฺนาคโต อิมินา จ อวิเชน
 สติสัมปชฌणेณ สมนฺนาคโต อิมาย จ อวิชย สันตุฏฺฐิชา
 สมนฺนาคโต วิจิตฺตํ เสนาสนํ ภชฺติ อรณฺณํ รุกฺขมุตฺตํ ปพฺพตฺตํ
 กนฺทวํ คิริคฺคหํ สฺสุสานํ ฉนฺปตฺตํ อพฺโปกาสํ ปตฺตปฺปญฺจํ ฯ โสฺ
 ปจฺจนาถคฺคตํ ปิ่นุททาตปฏิกฺกนฺโต นิสฺสํหติ ปตฺตงฺกํ อารุชฺชิตฺวา อุชฺชํ
 กายํ ปณฺธิชย ปริมุขํ สติ อฺปฏฺฐสฺเปตฺวา ฯ โสฺ อภิชฺฌํ โถเก
 ปหาย วิคคาภิชฺฌเณ เจตฺถา วิหริติ อภิชฺฌมาย จิตฺตํ ปรีโสฺเชติ
 พฺยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหริติ สฺพพฺปาณญฺเฐ-
 หิตานุกมฺปี้ พฺยาปาทปโทสํ จิตฺตํ ปรีโสฺเชติ ถันมิทฺธํ ปหาย
 วิคตถันมิทฺธโร วิหริติ อาโตถสฺนญฺเฐ สโต สมนฺปชาโน ถันมิทฺธา จิตฺตํ
 ปรีโสฺเชติ อฺนุทฺทจฺจกฺกจฺจํ ปหาย อฺนุทฺทโต วิหริติ อชฺฌตฺตํ
 อฺนุทฺทจฺจกฺกจฺจโต อฺนุทฺทจฺจกฺกจฺจจฺจ จิตฺตํ ปรีโสฺเชติ วิจิจฺจจฺจํ ปหาย
 ตินฺนญฺวิจิจฺจโน วิหริติ อกถจฺจกฺกํ กุสฺเสตฺถํ ชฺมุเมตฺถํ วิจิจฺจจฺจาย
 จิตฺตํ ปรีโสฺเชติ ฯ

[๑๒๖] เสยฺยถาบี มหาราช ปุริโส อธิณ อาทาย กมฺมนุเต ปโยเชยฺย
 ตตฺส เต กมฺมนุตา^๑ สมิชฺฌเมยฺย^๒ โส ยานิ จ ปฺราณานิ อธิณฺมุทานิ
 ตานิ จ พฺยนฺตํกรเยยฺย สฺยา จตฺส^๓ อุตฺตริ อวตฺติจฺจํ ทารภรณาย
 ตตฺส เอวมตฺส อหํ โช ปุพฺเพ อธิณมาทาย กมฺมนุเต ปโยเชตฺติ
 ตตฺส เม เต กมฺมนุตา สมิชฺฌตฺส^๑ โส^๒ ยานิ จ ปฺราณานิ อธิณ-
 มุทานิ ตานิ จ พฺยนฺตํกาทํ อตฺถิ จ เม อุตฺตริ อวตฺติจฺจํ ทารภรณา-
 ยาทิ ๑ โส ตโตนิทานํ ตเถถ ปาโมชฺชํ อธิคฺจฺเจยฺย^๓ โสฺมนตฺส^๑ ๑
 เสยฺยถาบี มหาราช ปุริโส อาพาธิโก อตฺส ทุทฺธิโต พาทฺหคิถาโน
 ภตฺตญจตฺส นจฺฉาเทยฺย น จตฺส กายเ พตฺมตฺตา ๑ โส อปเรน
 สฺเมเน ตฺมฺหา อาพาธา มฺจฺเจยฺย ภตฺตญจตฺส ฉาเทยฺย สฺยา
 จตฺส กายเ พตฺมตฺตา ตตฺส เอวมตฺส อหํ โช ปุพฺเพ อาพาธิโก
 อโหตฺติ ทุทฺธิโต พาทฺหคิถาโน ภตฺตญจ เม น ฉาเทสิ น จ เม
 อาสิ กายเ พตฺมตฺตา โสฺมฺหิ เขตฺรหิ ตฺมฺหา อาพาธา มฺจฺโต
 ภตฺตญจ เม ฉาเทติ อตฺถิ จ เม กายเ พตฺมตฺตาทิ ๑ โส
 ตโตนิทานํ ตเถถ ปาโมชฺชํ อธิคฺจฺเจยฺย โสฺมนตฺส^๑ ๑ เสยฺยถาบี
 มหาราช ปุริโส พฺนุชฺณาการ พฺนุโช อตฺส โส อปเรน สฺเมเน
 ตฺมฺหา พฺนุชฺณา มฺจฺเจยฺย โสฺตฺถินา อพฺภเยน น จตฺส กิณฺจ
 โภคานํ วโย ตตฺส เอวมตฺส อหํ โช ปุพฺเพ พฺนุชฺณาการ พฺนุโช
 อโหตฺติ โสฺมฺหิ เขตฺรหิ ตฺมฺหา พฺนุชฺณา มฺจฺโต โสฺตฺถินา อพฺภเยน

๑ กมฺมนุโตคิมิ ปาโจ ๑ ๒ ตฺ. สฺยา ตตฺส ๑ ๓ อธิคฺจฺเจคิมิ ปาโจ ๑

นตฺถิ จ เม กิณฺจิ โภคานํ วโยติ ฯ ๑ ไสฺ ตโตนิทานํ ตเถถ
 ปาโมชฺชํ อธิคฺจฺเจยฺย ไสฺมนสฺสํ ฯ ๑ เสยฺยถามี มหาราช ปุริโส
 ทาโส อสฺสํ อนตฺตารฺชโน ปราชฺชโน น เยนกามจฺกโม ไสฺ อปเรน
 สฺมเยน ตมฺหา ทาสฺพยา มุจฺเจยฺย อตฺตารฺชโน อปราชฺชโน ภูชิสฺสํ
 เยนกามจฺกโม ตสฺสํ เหวมนสฺสํ อหํ โช ปุพฺเพ ทาโส อโหสิ
 อนตฺตารฺชโน ปราชฺชโน น เยนกามจฺกโม ไสฺมฺหิ เอตฺรหิ ตมฺหา
 ทาสฺพยา มุจฺโต อตฺตารฺชโน อปราชฺชโน ภูชิสฺสํ เยนกามจฺกโมติ
 ไสฺ ตโตนิทานํ ตเถถ ปาโมชฺชํ อธิคฺจฺเจยฺย ไสฺมนสฺสํ ฯ ๑ เสยฺยถามี
 มหาราช ปุริโส สฺชนโน สฺโกโค กนฺตารํ อทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺเซยฺย
 ทฺพภิกฺขํ สฺบฺปฏิภยํ ไสฺ อปเรน สฺมเยน ตํ กนฺตารํ นิตฺถเรยฺย
 ไสฺตฺถินา คามนฺตํ อหฺนฺปาปฺเจนฺยฺย เชมํ อปฺปฏิภยํ ตสฺสํ เหวมนสฺสํ
 อหํ โช ปุพฺเพ สฺชนโน สฺโกโค กนฺตารํ อทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชํ
 ทฺพภิกฺขํ สฺบฺปฏิภยํ ไสฺมฺหิ เอตฺรหิ ตํ กนฺตารํ นิตฺถินฺน ไสฺตฺถินา
 คามนฺตํ อหฺนฺปฺตฺโต เชมํ อปฺปฏิภยนฺติ ไสฺ ตโตนิทานํ ตเถถ
 ปาโมชฺชํ อธิคฺจฺเจยฺย ไสฺมนสฺสํ ฯ ๑ เหวเมว โช มหาราช ภิกฺขุ
 ยถาธินํ ยถาโรคํ ยถาพนฺธนาคารํ ยถาทาสฺพยํ ยถากนฺตารทฺธาน-
 มคฺคํ เหวํ อิเม ปณฺจ นักรเณ อปฺปหึเน อตฺตนิ สฺมนุสฺสํติ ฯ ๑
 เสยฺยถามี มหาราช ยถาอาณนฺยํ ยถาอาโรคฺยํ ยถาพนฺธนาโมภฺชํ
 ยถาภูชิสฺสํ ยถาเชมนนฺตฺถมฺหิ เหวเมว โช มหาราช ภิกฺขุ อิเม ปณฺจ
 นักรเณ ปหึเน อตฺตนิ สฺมนุสฺสํติ ฯ ๑

[๓๒๗] ตสุตฺติเม ปญฺจ นัวเรเน ปทีเน อคฺคตฺติ สมนุสฺสโต
 ปาโมชฺชํ ชาติ ปมฺภิตฺตํ ปีติ ชาติ ปีติมนฺตํ กายิ ปสฺสํมฺภิติ
 ปสฺสํทฺชกาโย สุขํ ปฏฺฐิตฺเวเทติ สุขิโน จิตฺตํ สมาริยติ ฯ โส
 วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ อภุสฺสเถหิ อมฺเมหิ สวิตฺตํ สฺวิจาร์ วิเวกขํ
 ปีติสฺสํ ปจฺจมฺชฺชานํ อฺปสฺสมฺชฺช วิหริติ ฯ โส อิมเมว กายํ
 วิเวกเสน ปีติสฺสฺเชน อภิสฺสนฺเทติ ปริสฺสนฺเทติ ปริปุเรติ ปริปุเริติ นาสฺส
 กิณฺจิสฺส สฺพฺพาวโต กายสุตฺต วิเวกเสน ปีติสฺสฺเชน อฺปฺมุญฺหํ โหติ ฯ
 เสยฺยถาปึ มหาราช ทกฺโข นฺหาปโก วา นฺหาปกนฺเตวาลํ วา
 กัตฺตาเต นฺหานัยฺจฺจนฺณานิ อากิริตฺวา อฺกฺทเกน ปริปุโผสํกํ สนฺนุຍ
 สยํ นฺหานัยฺปิณฺฑิตฺสึเนหานุคฺคา สึเนหปเรตา^๑ สนฺตรพาหิรา อฺมุจฺจา
 สึเนเหเน น จ ปคฺขมฺรณิ^๒ เอวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ อิมเมว
 กายํ วิเวกเสน ปีติสฺสฺเชน อภิสฺสนฺเทติ ปริสฺสนฺเทติ ปริปุเรติ ปริปุเริติ
 นาสฺส กิณฺจิสฺส สฺพฺพาวโต กายสุตฺต วิเวกเสน ปีติสฺสฺเชน อฺปฺมุญฺหํ โหติ ฯ
 อิทฺปิ โข มหาราช สนฺทิกฺขจิกํ สามณฺณเณถํ ปฺริเมหิ สนฺทิกฺขจิกะหิ
 สามณฺณเณเถหิ อภิกฺกนฺตฺตรณฺจ ปณฺคตฺตรณฺจ ฯ

[๓๒๘] ปุณ จปรี มหาราช ภิกฺขุ วิตฺตกฺกจิจฺวารานํ อฺปสฺมา
 อชฺชคฺคตํ สมนุสฺสาทนํ เจตโส เอโกทิกฺภาวํ อวิตฺตํ อวิจาร์ สมาริขํ
 ปีติสฺสํ ทฺติยชฺชานํ อฺปสฺสมฺชฺช วิหริติ ฯ โส อิมเมว กายํ
 สมาริเสน ปีติสฺสฺเชน อภิสฺสนฺเทติ ปริสฺสนฺเทติ ปริปุเรติ ปริปุเริติ

๑ ส. ยาสฺส นฺหานัยฺปิณฺฑิตฺสึเนหานุสึเนหปเรตา ฯ ๒ ส. ปคฺขมฺรณํ ฯ

นาถุสฺส กิณฺณจิ สฺพพาวโต กายสุสฺส สฺมาชิเชน ปิตฺติสุเชน อปฺมุญฺหิ
 โหติ ฯ เสยฺยถาปํ มหาราชา อุทกรหโต คมภุํโร อุพฺพิโตทโก
 ตสุสฺส เหนอสุสฺส ปฺรตฺติมา ย ทิสาย อุทกสุสฺส อายมุขํ น ทกฺขิณาย
 ทิสาย อุทกสุสฺส อายมุขํ น ปจฺฉิมาย ทิสาย อุทกสุสฺส อายมุขํ
 น อุตฺตราย ทิสาย อุทกสุสฺส อายมุขํ เทโว วา นํ กาเตน กาทํ
 สฺมมาราโร อหฺนุปรฺเวจฺเจยฺย อถโช คมฺหา วา อุทกรหทา สํธา
 วาริชารา อุพฺพิชฺชิตฺวา ตเมว อุทกรหทํ สํเตน วารินา อภิสฺนฺนุเทยฺย
 ปริสฺนฺนุเทยฺย ปริปฺปฺเรยฺย ปริปฺปฺเรยฺย นาถุสฺส กิณฺณจิ สฺพพาวโต
 อุทกรหตฺสุสฺส สํเตน วารินา อปฺมุญฺหิ อสุสฺส เอวเมว โช มหาราชา
 ภิกฺขุ อิมเมว กายํ สฺมาชิเชน ปิตฺติสุเชน อภิสฺนฺนุเทติ ปริสฺนฺนุเทติ
 ปริปฺปฺเรติ ปริปฺปฺเรติ นาถุสฺส กิณฺณจิ สฺพพาวโต กายสุสฺส สฺมาชิเชน
 ปิตฺติสุเชน อปฺมุญฺหิ โหติ ฯ อิกํปํ โช มหาราชา สฺนฺนทิกฺขุจิกํ สามัญฉณตํ
 ปฺริเมหิ สฺนฺนทิกฺขุจิกเหหิ สามัญฉณตเหหิ อภิกฺกนฺตคฺคฺรณฺจ ปณฺเฑคฺคฺรณฺจ ฯ

[๓๒๘] ปุณ จปรํ มหาราชา ภิกฺขุ ปิตฺติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ
 วิหฺรติ สโต จ สฺมปฺชาโน สฺขณฺจ กายเณ ปฺฏิสํเวเทติ ยนฺตํ อริยา
 อาจิกฺกนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สฺขวิหฺรติ ตติยขุณฺณานํ อฺปฺสํมฺปฺชช
 วิหฺรติ ฯ โส อิมเมว กายํ นิปฺปิตฺติเกน สฺุเชน อภิสฺนฺนุเทติ ปริสฺนฺนุเทติ
 ปริปฺปฺเรติ ปริปฺปฺเรติ นาถุสฺส กิณฺณจิ สฺพพาวโต กายสุสฺส นิปฺปิตฺติเกน
 สฺุเชน อปฺมุญฺหิ โหติ ฯ เสยฺยถาปํ มหาราชา อฺปฺปฺตนิยํ วา ปทฺุมิณฺยํ วา
 ปฺนฺนทฺุรฺกนิยํ วา อฺปฺเปกฺจฺจานิ อฺปฺปฺตานิ วา ปทฺุมานิ วา ปฺนฺนทฺุรฺกานิ

วา อุกฺกเก ชาตานิ อุกฺกเก สํวทฺตฺตานิ อุกฺกานุกฺตานิ อนฺนฺโตนิมฺมคฺคโปกฺกโปกฺก
ตานิ ยาว ๑ อคฺคคา ยาว ๑ มฺมฺตา สํเตน วารินา อภิสันฺนฺทานิ
ปริสฺสนฺทานิ ปริปุรานิ ปริปุณฺณานิ นาสฺสํ กิณฺณจิ สํพฺพาวตํ อปุปฺตานิ
วา ปทฺมานํ วา ปุณฺนทฺรฺกานํ วา สํเตน วารินา อปุณฺณํ อสุตฺตํ เอวเมว
โฆ มหाराช ภิกฺขุ อิมเว กายํ นิปฺปตีเกน สฺสฺเชน อภิสันฺนฺเทติ
ปริสฺสนฺเทติ ปริปุเรติ ปริปุณฺเรติ นาสฺสํ กิณฺณจิ สํพฺพาวโต กายสุตฺตํ
นิปฺปตีเกน สฺสฺเชน อปุณฺณํ โหติ ฯ อิทํปิ โฆ มหाराช สันฺนฺทฺธิจิกํ
สํมณฺณผลํ ปุริเมหิ สันฺนฺทฺธิจิกฺเกหิ สํมณฺณผลเहेหิ อภิกฺกนฺนตฺตรณฺจ
ปณฺตีตฺตรณฺจ ฯ

[๑๓๐] ปุณ ๑ปวํ มหाराช ภิกฺขุ สฺสฺสุตฺตํ ๑ ปหานา ทฺกฺขสุตฺตํ
๑ ปหานา ปุพฺพเเว สมนฺนฺสฺสํทมนฺนฺสฺสํ อตฺตงฺคมา อตฺตจฺจมฺมสุตฺตํ
อฺกฺกเฆวตฺตปาริสฺสุทฺตํ ๑ตฺตจฺจเฆวณํ อฺกฺกสฺสํปชฺช วิหริติ ฯ สํ อิมเมว
กายํ ปริสฺสุทฺตฺเชน เจตฺถา ปริโยทาทนฺน ฝริตฺตฺวา นิสฺสินฺโน โหติ นาสฺสํ
กิณฺณจิ สํพฺพาวโต กายสุตฺตํ ปริสฺสุทฺตฺเชน เจตฺถา ปริโยทาทนฺน อปุณฺณํ
โหติ ฯ เสยฺยถาปิ มหाराช ปุริโส อิทาทนฺน วตฺถเณ สฺสํสํ
ปารุปีตฺตฺวา นิสฺสินฺโน อสุตฺตํ นาสฺสํ กิณฺณจิ สํพฺพาวโต กายสุตฺตํ อิทาทนฺน
วตฺถเณ อปุณฺณํ อสุตฺตํ เอวเมว โฆ มหाराช ภิกฺขุ อิมเมว กายํ
ปริสฺสุทฺตฺเชน เจตฺถา ปริโยทาทนฺน ฝริตฺตฺวา นิสฺสินฺโน โหติ นาสฺสํ
กิณฺณจิ สํพฺพาวโต กายสุตฺตํ ปริสฺสุทฺตฺเชน เจตฺถา ปริโยทาทนฺน อปุณฺณํ
โหติ ฯ อิทํปิ โฆ มหाराช สันฺนฺทฺธิจิกํ สํมณฺณผลํ ปุริเมหิ

ตํทวิจฺเจเกหิ สำนัญณผลเตหิ อภิกฺกนฺตตรณฺจ ปณฺตตรณฺจ ฯ

[๑๓๓] ไสฺ ھےวํ สํมาหิตเต จิตฺเต ปริสฺสุทฺเต ปริโยทาทเต อนงฺคณเ
วિકตฺตูปกฺกิตเตสเส มุทฺทญฺเต กมฺมุนิเย จิเต อาเนชฺชปฺปตฺเต ฅาณทตฺถสํนาย
จิตฺตํ อภินฺหเรติ อภินฺนุณาเมติ ฯ ไสฺ ھےวํ ปชานาติ อํยํ ไซ เม
กาโย รุพฺเป จาตุมฺมหาฏฺติโก มาตาเปตฺตติกฺสํภวา โอทนนฺกุมฺมาสุปฺจโย
อนิจฺจฺจฺฉาถนปริมทฺทนนเภทนนวิทฺธํสํนรฺมโม อิทญฺจ ปน เม วิญฺญาณํ
เขตฺตถ นิสฺสันฺตํ เขตฺตถ ปฏฺวิพทฺทนฺนุติ ฯ เสยฺยถาปํ มหาราช มณฺเวิพฺุริโย
สุภโ ชาติมา อฏฺฐจํโส สุปฺริกมฺมกโต อจฺโฉ วิปฺปลนฺโน สฺพพากร-
สํมฺปนฺโน ตตฺถสฺส สฺสุตฺตํ อวฺวตฺตํ นํถํ วา ปิตํ วา โถหิตํ วา
โอทาคํ วา ปณฺทรรสฺสุตฺตํ วา ตเมณํ จกฺขฺมา ปฺริโส หตฺเต
กริตฺวา ปจฺจเวกฺเขยฺย อํยํ ไซ มณฺเวิพฺุริโย สุภโ ชาติมา อฏฺฐจํโส
สุปฺริกมฺมกโต อจฺโฉ วิปฺปลนฺโน สฺพพากรสํมฺปนฺโน ตตฺถริทํ สฺสุตฺตํ
อวฺวตฺตํ นํถํ วา ปิตํ วา โถหิตํ วา โอทาคํ วา ปณฺทรรสฺสุตฺตํ วาติ
เขวเมว ไซ มหาราช ภิกฺขุ ھےวํ สํมาหิตเต จิตฺเต ปริสฺสุทฺเต ปริโยทาทเต
อนงฺคณเ วિકตฺตูปกฺกิตเตสเส มุทฺทญฺเต กมฺมุนิเย จิเต อาเนชฺชปฺปตฺเต
ฅาณทตฺถสํนาย จิตฺตํ อภินฺหเรติ อภินฺนุณาเมติ ไสฺ ھےวํ ปชานาติ
อํยํ ไซ เม กาโย รุพฺเป จาตุมฺมหาฏฺติโก มาตาเปตฺตติกฺสํภวา โอทนนฺ-
กุมฺมาสุปฺจโย อนิจฺจฺจฺฉาถนปริมทฺทนนเภทนนวิทฺธํสํนรฺมโม อิทญฺจ
ปน เม วิญฺญาณํ เขตฺตถ นิสฺสันฺตํ เขตฺตถ ปฏฺวิพทฺทนฺนุติ ฯ อิทปํ ไซ

๑ ส. ปณฺทรรสฺสุตฺตํ ฯ

มหาราช สํตฺถิฏฺฐิโก สํมณฺณณฺณํ ปุริเมหิ สํตฺถิฏฺฐิเกหิ สํมณฺณณฺณเตหิ
อภิกกนฺตตรณฺจ ปณฺตตรณฺจ ฯ

[๓๓๒] โส เอวํ สํมาหิตะ จิตฺเต ปวิสุทฺเธ ปวิโยทาเต อนนฺจเณ
วิคตฺตูปกฺกิตฺเตสํ มุทฺตฺตฺเต กมฺมฺนียะ จิตฺเต อาเนชฺชปฺปตฺเต มโนมยํ
อภินิมฺมินนาย จิตฺตํ อภินฺนฺหริตี อภินฺนฺนาเมตี ฯ โส อิมฺมฺหา กายา
อณฺณํ กายํ อภินิมฺมินาตี ฐึมฺปี มโนมยํ สํพฺพนฺคปฺจจฺงกํ อหฺนินฺนฺทฺริยํ
เสยฺยถาปํ มหาราช ปุริโส มุชฺชมฺมฺหา อิสฺสิโก ปพฺพาเหยฺย ตสฺส
เอวมสฺส อยํ มุณฺโฆ อยํ อิสฺสิกา อณฺโณ มุณฺโฆ อณฺณา อิสฺสิกา
มุชฺชมฺมฺหาเตว อิสฺสิกา ปพฺพาพฺพาทิํ เสยฺยถา วา ปน มหาราช
ปุริโส อสฺสิ โกสิยา ปพฺพาเหยฺย ตสฺส เอวมสฺส อยํ อสฺสิ อยํ
โกสิ อณฺโณ อสฺสิ อณฺณา โกสิ โกสิยาเตว อสฺสิ ปพฺพาพฺพาทิ
เสยฺยถา วา ปน มหาราช ปุริโส อหิ กรณฺทฺหา อุกฺขเรยฺย ตสฺส
เอวมสฺส อยํ อหิ อยํ กรณฺโฑ อณฺโณ อหิ อณฺโณ กรณฺโฑ
กรณฺทฺหาเตว อหิ อุกฺขริโตตี เอวเมว โช มหาราช ภิกฺขุ เอวํ
สํมาหิตะ จิตฺเต ปวิสุทฺเธ ปวิโยทาเต อนนฺจเณ วิคตฺตูปกฺกิตฺเตสํ
มุทฺตฺตฺเต กมฺมฺนียะ จิตฺเต อาเนชฺชปฺปตฺเต มโนมยํ อภินิมฺมินนาย
จิตฺตํ อภินฺนฺหริตี อภินฺนฺนาเมตี ฯ โส อิมฺมฺหา กายา อณฺณํ กายํ
อภินิมฺมินาตี ฐึมฺปี มโนมยํ สํพฺพนฺคปฺจจฺงกํ อหฺนินฺนฺทฺริยํ ฯ อิทฺถิ โช
มหาราช สํตฺถิฏฺฐิโก สํมณฺณณฺณํ ปุริเมหิ สํตฺถิฏฺฐิเกหิ สํมณฺณณฺณเตหิ

๓ ส. ปวาทฺหาทิ ฯ

อภิกฺกนฺตตรณฺจ ปณฺตตรณฺจ ฯ

[๑๓๓] โส เอวํ สฺมาหิตฺเต จิตฺเต ปริสุทฺตฺเต ปริโยทาทฺเต อนนฺคณฺเ
 วิคฺคูปกฺกิตฺเตเส มุทฺทฺเต กมฺมณฺเ จิตฺเต อาเนชฺชปฺปตฺเต อิทฺธิวิจฺจาย
 จิตฺตํ อภินฺทริติ อภินฺนุนาเมติ โส ขเนกวิหิตํ อิทฺธิวิจฺจํ ปจฺจนุภเว
 เอโกปิ หุตฺวา พหุชา โหติ พหุชาปฺิ หุตฺวา เอโก โหติ อาวิภาวํ
 ทิโรภาวํ ทิโรกฺกฺกํ ทิโรปการํ ทิโรปพฺพตํ อสงฺขมาโน คจฺฉติ
 เสยฺยถาปฺิ อากาเส ปจฺฉิยาปฺิ อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรติ เสยฺยถาปฺิ
 อุตฺเท อุตฺเทปฺิ อภิชฺชมาเน คจฺฉติ เสยฺยถาปฺิ ปจฺฉิยํ อากาเสปฺิ
 ปตฺตงฺเกน กมฺติ เสยฺยถาปฺิ ปกฺขํสฺสกุณฺเ อิเมปฺิ จนฺทิมสฺสรึเย
 เอวํหิทฺธิเก เอวํหานุภาเว ปาณินา ปริมสฺติ ปริมชฺชติ ยาว
 พรหมฺโตกาปฺิ กาเยน วสํ วตฺเตติ เสยฺยถาปฺิ महाराช ทฺกฺโข
 กุมฺภกาโร वा कुम्भकारभฺเตवासํ वा สฺปริกมฺมกตฺตาย มคฺคิกาย
 ยํ ยเทว ภาชนวิกิถํ อากฺงฺเขยฺย ตนฺตเทว กเรยฺย อภินิปฺเญาเทยฺย
 เสยฺยถา वा ปน महाराช ทฺกฺโข तन्तकारो वा तन्तकारभฺतेवासํ
 वा สฺปริกมฺมกตฺตํ तन्तसฺमिं यํ ยเทव तन्ตวิกิถํ อากฺงฺเขยฺย ตนฺตเทว
 กเรยฺย อภินิปฺเญาเทยฺย เสยฺยถา वा ปน महाराช ทฺกฺโข सूदन-
 कारो वा सूदनकारभฺतेवासํ वा สฺปริกมฺมกตฺตํ सूदनसฺमिं
 ยํ ยเทव सूदनวิกิถํ อากฺงฺเขยฺย ตนฺตเทว กเรยฺย อภินิปฺเญาเทยฺย
 เอวเมว โช महाराช ภิกฺขุ เอวํ สฺมาหิตฺเต จิตฺเต ปริสุทฺตฺเต ปริโยทาทฺเต
 อนนฺคณฺเ วิคฺคูปกฺกิตฺเตเส มุทฺทฺเต กมฺมณฺเ จิตฺเต อาเนชฺชปฺปตฺเต

อิทธิวิธาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ ฯ โส ขเนกวิหิตํ อิทธิวิธํ
 ปจฺจนุโกติ เอโกบี หุควา พหุชา โหติ พหุชาบี หุควา เอโก โหติ
 อาภิภาวํ ทิโรภาวํ ทิโรกฺุฑฺฑํ ทิโรปภาวํ ทิโรปพฺพตํ อสฺสชฺชมาโน
 คจฺจนฺติ เสยฺยถาบี อาภาเส ปจฺจียาบี อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรติ
 เสยฺยถาบี อุกฺเถ อุกฺเถบี อภิชฺชมาเน คจฺจนฺติ เสยฺยถาบี ปจฺจียํ
 อาภาเสบี ปตฺตงฺเกน กมฺติ เสยฺยถาบี ปกฺขํสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 สฺส
 สฺส
 สฺส
 สฺส
 สฺส
 สฺส
 สฺส
 สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 สฺสฺสฺส
 สฺส
 ส

[๓๓๕] โส เอวํ สฺมาหิตฺเต จิตฺเต ปวิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 วิคฺคฺก
 โส ตธาตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 วิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 เย ทูเร สฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
 โส สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 เทนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
 สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 สฺสฺสฺส
 สฺส
 ส

โสดธชาตฺยา จิตฺตํ อภินฺหฺรติ อภินินฺนาเมติ โส ติพฺพาย โสธชาตฺยา
วิสุทฺถาย อตฺถกฺกนฺตมานุสํกาย อุมฺภ สทฺเท สฺสณฺาติ ติพฺเพ จ มานุเส
จ เย ทฺวเร สฺนฺติเก จ ฯ อิทํปิ โส มหाराช สฺนฺติจฺจิกํ สามัญณผลํ
ปฺริเมหิ สฺนฺติจฺจิกะหิ สามัญณผละหิ อตฺถกฺกนฺตตฺรณฺจ ปณฺเตตฺรณฺจ ฯ

[๓๓๕] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ปฺริสุทฺเท ปฺริโยหาเต
อนนฺกณเ วิคตฺตฺปกฺกิตฺเต มุทฺทฺเต กมฺมณิเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต
เจโตปริยญาณาย จิตฺตํ อภินฺหฺรติ อภินินฺนาเมติ ฯ โส ปฺรสุทฺตานํ
ปฺรปฺกฺกตฺตานํ เจตสา เจโต ปฺริจฺจ ปฺชานาติ สฺรํวํ วา จิตฺตํ
สฺรํวํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ วิตฺรํวํ วา จิตฺตํ วิตฺรํวํ จิตฺตฺนฺติ
ปฺชานาติ สฺโทสํ วา จิตฺตํ สฺโทสํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ วิตฺโทสํ
วา จิตฺตํ วิตฺโทสํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ สฺโมหํ วา จิตฺตํ สฺโมหํ
จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ วิตฺโมหํ วา จิตฺตํ วิตฺโมหํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ
สฺงฺฆิตฺตํ วา จิตฺตํ สฺงฺฆิตฺตํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ วิกฺกฺกิตฺตํ วา จิตฺตํ
วิกฺกฺกิตฺตํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ มหคฺคํ วา จิตฺตํ มหคฺคํ จิตฺตฺนฺติ
ปฺชานาติ อมหคฺคํ วา จิตฺตํ อมหคฺคํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ สฺอฺกฺตฺรํ
วา จิตฺตํ สฺอฺกฺตฺรํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ อนฺกฺตฺรํ วา จิตฺตํ อนฺกฺตฺรํ
จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ สฺมาหิตํ วา จิตฺตํ สฺมาหิตํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ
อสฺมาหิตํ วา จิตฺตํ อสฺมาหิตํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ วิมฺุตฺตํ วา จิตฺตํ
วิมฺุตฺตํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ อวิมฺุตฺตํ วา จิตฺตํ อวิมฺุตฺตํ จิตฺตฺนฺติ
ปฺชานาติ ฯ เสยฺยถาปิ มหाराช อิตฺถิ วา ปฺริโส วา ททโร

วา ยุกวา มณฑลนทชาติโก อาทาทเส วา ปริสตุเช ปริโยทาทเต อจุเต วา
 อุกทปคเต สกั มุขนิมิตต์ ปจุจเวกชมาโน สกณิกั วา สกณิกนุติ
 ชานะยยุ ออกณิกั วา ออกณิกนุติ ชานะยยุ เออเมว ไช มหาราช
 ภิกชฺช เออ สมหาหิตเต จิตฺเต ปริสตุเช ปริโยทาทเต อนงฺกณเณ วิคตูปก-
 กิตเตเส มุทฺทเต กมฺมุนิเย จิตฺเต อาเนชชปคเต เจโตปริยณาณาย จิตฺตํ
 อภินฺหริติ อภินินฺนาเมติ โส ปรสตุคานํ ปรปคฺคตานํ เจตสา เจโต
 ปริจฺจ ปชานาติ สฺวาคํ วา จิตฺตํ สฺวาคํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ วัตฺวาคํ
 วา จิตฺตํ วัตฺวาคํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ สฺโทสํ วา จิตฺตํ สฺโทสํ
 จิตฺตุนฺติ ปชานาติ วัตฺโทสํ วา จิตฺตํ วัตฺโทสํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ
 สฺโมหํ วา จิตฺตํ สฺโมหํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ วัตฺโมหํ วา จิตฺตํ
 วัตฺโมหํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ สฺงฺชิตฺตํ วา จิตฺตํ สฺงฺชิตฺตํ จิตฺตุนฺติ
 ปชานาติ วิกฺชิตฺตํ วา จิตฺตํ วิกฺชิตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ มหคฺคตํ วา
 จิตฺตํ มหคฺคตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ อมหคฺคตํ วา จิตฺตํ อมหคฺคตํ
 จิตฺตุนฺติ ปชานาติ สฺยุตฺตํ วา จิตฺตํ สฺยุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ
 อนฺยุตฺตํ วา จิตฺตํ อนฺยุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ สฺมาหิตํ วา จิตฺตํ
 สฺมาหิตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ อสฺมาหิตํ วา จิตฺตํ อสฺมาหิตํ จิตฺตุนฺติ
 ปชานาติ วิมฺุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมฺุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ อวิมฺุตฺตํ วา
 จิตฺตํ อวิมฺุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ อิทธี ไช มหาราช สฺนุทฺธิจิกั
 สํมณฺเณผลํ ปุริเมหิ สฺนุทฺธิจิกะหิ สํมณฺเณผลเจหิ อภิกฺกนฺตตฺรณฺจ
 ปณฺเฑตฺรณฺจ ฯ

[๓๓๖] โส เอวํ สํมาหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเท ปริโยทาทเต อญฺญคณ
 วิคฺคฺยปฏิกิเลเส มุทฺทญฺเต กมฺมํนิเย จีเต อาเนญฺชปฺปคฺคเต ปุพฺเพนิวาสา-
 นุสฺสตีญฺยานาย จิตฺตํ อภินฺนํหริติ อภินฺนํนามเตติ ฯ โส อเนกวิหิตํ
 ปุพฺเพนิวาสํ อานุสฺสริติ เสยฺยถํ อกํभी ชาตี เทวํभी ชาตีโย
 ติสฺสํभी ชาตีโย จตฺสํभी ชาตีโย ปณฺจํभी ชาตีโย ทสฺสํभी ชาตีโย
 วัสฺสํभी ชาตีโย คัสฺสํभी ชาตีโย จตฺตพัสฺสํभी ชาตีโย ปณฺณวสฺสํभी
 ชาตีโย สตํभी ชาตีโย สทสฺสํभी ชาตีโย สทสฺสทสฺสํभी ชาตีโย
 อเนเกมี สํวญฺญกปฺเป อเนเกมี วิวญฺญกปฺเป อเนเกมี สํวญฺญวิวญฺญ-
 กปฺเป อมุตฺตราสํ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวมาหาโร
 เอวํสุทฺทุกฺชปฺปฏิสํเวทํ เอวมาญฺปริยํนุโต โส ตโต จโต อมุตฺตร อุตฺตปาที
 ตตฺตราปาสํ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวมาหาโร เอวํสุทฺทุกฺช-
 ปฺปฏิสํเวทํ เอวมาญฺปริยํนุโต โส ตโต จโต อิริชฺชปฺปนฺโนติ อิติ สํการํ
 สอฺกฺกเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อานุสฺสริติ ฯ เสยฺยถาเม มหาราชา
 ปุริโส สกมฺหา คามา อณฺณํ คามํ คจฺเจยฺย ตมฺหาเม คามา อณฺณํ
 คามํ คจฺเจยฺย โส ตมฺหา คามา สกํเยว คามํ ปจฺจาคจฺเจยฺย
 ตสฺสํ เอวมสฺสํ อหํ ไช สกมฺหา คามา อมฺํ คามํ อคณฺณี ตตฺตราหํ
 เอวํ อญฺจาสํ เอวํ นิสฺสํกํ เอวํ อภาสํ เอวํ ตุนฺहे อโหสํ ตมฺหาเม
 คามา อมฺํ คามํ อคณฺณี ตตฺตราปาทํ เอวํ อญฺจาสํ^๒ เอวํ นิสฺสํกํ

๑ ส. ชาตีสตมฺมํ ชาตีสทสฺสํมฺมํ ชาตีสทสฺสทสฺสํมฺมํ ฯ ๒ ส. อากจฺณิ
 ตตฺตราปาสํ เอวํ อญฺจาสํ ฯ

เหว อภาสั เหว คณห์ อโหสั โสมหิ ตมหา คามา สกัเยว ความ
 ปจจากโตติ เหวเมว โฆ มหาราช ภิกขุ เหว สมหาเท จิตเต
 ปริสฺสุเท ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคฺคฺยปฏิเทเส มุทฺตฺยเต กมฺมนิเย
 จิตเต อาเนญชฺปะปะเต ปุพฺเพนิสาณฺสฺสตีตฺตนาถาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ
 อภินินฺนาเมติ โส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนฺตฺสฺสรติ เสยฺยถิํ เภกฺมึ
 ชาตึ เทวึ ชาติโย ติสฺโสมี ชาติโย จตฺสฺโสมี ชาติโย ปณฺจมี
 ชาติโย ทสฺมี ชาติโย วิสฺมี ชาติโย คัสฺมี ชาติโย จตฺตาสฺมี
 ชาติโย ปณฺเฑวสฺมี ชาติโย สคฺมี ชาติโย สหสฺสฺมี ชาติโย สทฺสฺหสฺสฺมี
 ชาติโย อเนเกมี สํวฺจฺจกฺกฺปะเป อเนเกมี วิวฺจฺจกฺกฺปะเป อเนเกมี สํวฺจฺจ-
 วิวฺจฺจกฺกฺปะเป อมฺตฺราสึ เหวํนาโม เหวํโคตฺโต เหวํวณฺโณ เหวมา-
 หาโร เหวํสฺซทฺกฺกฺขปฺยิสฺสเวทึ เหวมายฺปุริยนฺโต โส ตโต จโต อมฺตฺร
 อุกฺปะทึ ตตฺตฺราปาสึ เหวํนาโม เหวํโคตฺโต เหวํวณฺโณ เหวมาหาโร
 เหวํสฺซทฺกฺกฺขปฺยิสฺสเวทึ เหวมายฺปุริยนฺโต โส ตโต จโต อธิฐปฺนฺโนติ
 อิติ สากาโร สอฺกฺกฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนฺตฺสฺสรติ ฯ อิทึมี โฆ
 มหาราช สนฺทฺยฺยจิกํ สามณฺเฑณฺสํ ปุริเมหิ สนฺทฺยฺยจิกฺเกหิ สามณฺเฑณฺสเถหิ
 อภิกฺกฺนฺตฺตฺรณฺจ ปณฺคิตฺตฺรณฺจ ฯ

[๓๓๗] โส เหว สมหาเท จิตเต ปริสฺสุเท ปริโยทาเต อนงฺคเณ
 วิคฺคฺยปฏิเทเส มุทฺตฺยเต กมฺมนิเย จิตเต อาเนญชฺปะปะเต สคฺตฺตฺนํ
 จคฺคฺยปฺปาทนาถาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ ฯ โส ทิพฺเพน
 จกฺขฺนา วิสฺสุทฺเชน อติกฺกฺนฺตฺตฺรณฺจ สคฺเต ปสฺสฺสตี จวมาเน

อุปฺปชฺชมาเน หీเน ปณฺเฑ สฺวณฺเณ ทฺพฺพนฺเณ สฺกฺเต ทฺกฺกฺเต ยถา-
 กมฺมุบฺเค สฺตฺเต ปชานาติ อิเม วต โภณฺโต สฺตฺตา กายทฺจฺจริเตน
 สฺมนฺนาคตา วจฺทฺจฺจริเตน สฺมนฺนาคตา มโนทฺจฺจริเตน สฺมนฺนาคตา
 อริยานํ อุปฺวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิภา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิกมฺมสฺมาทานา เต
 กายสฺส เกทา ปริ มรณา อปายํ ทฺกฺกฺตํ วินิปาคํ นิริยมํ อุปฺปนฺนา
 อิเม วา ปน โภณฺโต สฺตฺตา กายสฺจฺจริเตน สฺมนฺนาคตา วจฺสฺจฺจริเตน
 สฺมนฺนาคตา มโนสฺจฺจริเตน สฺมนฺนาคตา อริยานํ อนุปฺวาทกา สฺมฺมา-
 ทิฏฺฐิจิภา สฺมฺมาทิฏฺฐิจิกมฺมสฺมาทานา เต กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
 สฺกฺตํ สฺกฺคํ โถกํ อุปฺปนฺนาติ อิติ ทิพฺเพน จกฺขฺนา วิสฺสุทฺเชน
 อติกฺกนฺตมานุสฺสเณ สฺกฺเต ปสฺสตี จวมาเน อุปฺปชฺชมาเน หీเน
 ปณฺเฑ สฺวณฺเณ ทฺพฺพนฺเณ สฺกฺเต ทฺกฺกฺเต ยถากมฺมุบฺเค สฺกฺเต
 ปชานาติ ฯ เสยฺยถาปี มหาราช มชฺเฌ สิงฺฆาฏเก ปาสาโท
 ตตฺร จกฺขฺมา ปฺริโส จีโต ปสฺสเสยฺย มนุสฺสํ เคหํ ปวิสฺสนฺเตปี
 นิกฺขมฺนฺเตปี วิทยาลัย วิถิ สฺมฺจฺจฺจริเตปี มชฺเฌ สิงฺฆาฏเก นิสฺสินฺเตปี
 ตสฺส เอวมสฺส เอเต มนุสฺสํ เคหํ ปวิสฺสนฺติ เอเต นิกฺขมฺนฺติ
 เอเต วิทยาลัย วิถิ สฺมฺจฺจฺจริเต เอเต มชฺเฌ สิงฺฆาฏเก นิสฺสินฺนาติ
 เอวเมว โช มหาราช ภิกฺขุ เอวํ สฺมาหิตเต จิตฺเต ปริสฺสุทฺเช
 ปรีโยทาทเต อนนฺคเณ วิคฺคฺตฺตฺกฺกฺกฺเตเส มุทฺตฺเต กมฺมฺนียे จีเต
 อานนฺชฺชปฺปฺตฺเต สฺกฺตฺตฺนํ จตุปฺปาทถณฺณาย จิตฺตํ อภินฺทริติ อภินฺ-
 นามเอติ โส ทิพฺเพน จกฺขฺนา วิสฺสุทฺเชน อติกฺกนฺตมานุสฺสเณ สฺกฺเต

ปสฺสตี จวมาเน อฺปฺปชฺชมาเน ทิเเน ปณฺเฑเต สฺวณฺณเณ ทุพฺพณฺณเณ
 สฺสคเต ทุคฺคเต ยถากมฺมุปฺเป สฺสคเต ปชานาติ อิเม วต โภญฺโต
 สฺสคตา กายทฺจฺจริเตน สมนฺนาคตา วจฺจฺจฺจริเตน สมนฺนาคตา
 มโนทฺจฺจริเตน สมนฺนาคตา อริยานํ อฺปฺปวาทกา มิจฺจนาทิฏฺฐิจิภา
 มิจฺจนาทิฏฺฐิจิกมฺมสฺมาทานา เต กายศตฺตํ เกทา ปวิ มรณา อปายํ
 ทุคฺคตี วินิปาคํ นิริยํ อฺปฺปปฺนฺนา อิเม วา ปน โภญฺโต สฺสคตา
 กายศฺจฺจริเตน สมนฺนาคตา วจฺจฺจฺจริเตน สมนฺนาคตา มโนศฺจฺจริเตน
 สมนฺนาคตา อริยานํ อฺนฺปฺปวาทกา สฺมฺมาทิฏฺฐิจิภา สฺมฺมาทิฏฺฐิจิกมฺม-
 สฺมาทานา เต กายศตฺตํ เกทา ปวิ มรณา สฺสคฺตี สฺสคํ โสกํ
 อฺปฺปปฺนฺนาติ อิติ ทิพฺเพน จกฺขฺนา วิสฺสุทฺเทน อติกฺกนฺตมานุสฺสเณ
 สฺสคเต ปสฺสตี จวมาเน อฺปฺปชฺชมาเน ทิเเน ปณฺเฑเต สฺวณฺณเณ
 ทุพฺพณฺณเณ สฺสคเต ทุคฺคเต ยถากมฺมุปฺเป สฺสคเต ปชานาติ ฯ อิทํปี้
 โส มหาราชา สฺนฺทฺธิฏฺฐิจิกํ สํมณฺณเณสฺสํ ปุริเมหิ สฺนฺทฺธิฏฺฐิจิเกหิ สํมณฺณ-
 เณสฺสํ อภิกฺกนฺตครณฺจ ปณฺเฑตฺตรณฺจ ฯ

[๓๓๘] โส เอวํ สฺมาหิตเต จิตฺเต ปวิสฺสุทฺเต ปวิโยทาเต อนฺจฺจเณ
 วิคฺคฺตฺตฺตฺกิตฺเตสฺสํ มุทฺตฺตฺเต กมฺมฺนิเย จิตฺเต อานนฺชฺชปฺปฺตฺเต อาสฺวานํ
 ชยเณณาย จิตฺตํ อภินฺทฺริติ อภินฺนฺนาเมติ ฯ โส อิทํ ทฺกฺขฺนฺติ
 ยถากฺกํ ปชานาติ อยํ ทฺกฺขฺสฺมฺทโยติ ยถากฺกํ ปชานาติ อยํ
 ทฺกฺขฺนฺติโรโชติ ยถากฺกํ ปชานาติ อยํ ทฺกฺขฺนฺติโรชคามินิ ปฏฺฐิพฺทาติ
 ยถากฺกํ ปชานาติ อิเม อาสฺวาติ ยถากฺกํ ปชานาติ อยํ อาสฺว-

สฺมฺทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อาสวณฺโณโรโรติ ยถาภูตํ ปชานาติ
 อยํ อาสวณฺโณโรโรคามินํ ปฏฺฐิพทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 เอวํ
 ชานโต เอวํ ปสฺสฺสฺสฺสฺสฺส กามาสวณฺโณ จิตฺตํ วิมุจฺจติ ภวาสวณฺโณ
 จิตฺตํ วิมุจฺจติ อวิชฺชาสวณฺโณ จิตฺตํ วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺสฺสฺสฺส วิมุตฺตมิตฺติ
 ญาณํ โหติ ฯ ชันนา ชาติ วุสฺสิตํ พุทฺทมจฺจริยํ กตํ กถณฺยํ นาวปํ
 อิตฺต
 รหโท อจฺฉนฺนํ วิปฺปสฺสนฺนํ อนาวโรติ ตตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ปสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส สิปฺปมฺภิสฺสฺสฺสฺสฺส สกฺขรฺกจฺตมฺภี มจฺฉนฺนํ จรณฺตมฺภี ตฺติจฺจฺจฺจ
 ตสฺสฺสฺสฺสฺสฺส อยํ โช อุกฺกกรหโท อจฺฉนฺนํ วิปฺปสฺสนฺนํ อนาวโรติ
 ตตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สิปฺปมฺภิสฺสฺสฺสฺส สกฺขรฺกจฺตมฺภี มจฺฉนฺนํ
 ตฺติจฺจฺจฺจ ตฺติจฺจฺจฺจ ตฺติจฺจฺจฺจ เอวํ สฺมาหิตฺเต จิตฺเต
 ปริสฺสฺสฺสฺสฺส ปริโยทาเต อนนฺนํ วิคฺคฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 จิตฺเต อาเนชฺชปฺปตฺตฺเต อาสวณฺโณ ชยณาณาย จิตฺตํ อภินฺนํ
 อภินฺนํเมติ สฺส อิทํ ทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต อยํ ทฺตฺตฺตฺต
 ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต อยํ
 ทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต อิมํ อาสวณฺโณ
 ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อาสวณฺโณ สฺมฺทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ
 อาสวณฺโณโรโรติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อาสวณฺโณโรโรคามินํ ปฏฺฐิพทาติ
 ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตสฺสฺสฺสฺสฺสฺส เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

๑. ส. สกฺขรฺกจฺตมฺภี ฯ

จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ ภวาสวามี จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ อวิชฺชาสวามี จิตฺตํ
 วิมฺบุจฺจติ ฯ วิมฺบุตฺตสฺสํมํ วิมฺบุตฺตมิตฺติ ฃาณํ โหติ ฯ ฐัณฺนา ชาติ
 วุสฺสํ พุทฺทมจฺจริยํ กตํ ภรณํยํ นาทปริ อิตฺถตฺตาทายาติ ปชานาติ ฯ
 อิทฺถิ ไซ มหาราช สันฺทิกฺขจิกํ สํมณฺเณสฺสํ ปุริเมหิ สันฺทิกฺขจิกเกหิ
 สํมณฺเณสฺสเดหิ อภิกฺกนฺตตฺตวณฺจ ปณฺนัตตวณฺจ ฯ อิมฺสฺมา จ ปนํ
 มหาราช สันฺทิกฺขจิกกา สํมณฺเณสฺสตา อณฺเณ สันฺทิกฺขจิกํ สํมณฺเณสฺสํ
 อุตฺตฺตริตฺตวํ วา ปณฺนัตตวํ วา นคฺคฺตฺติ ฯ

[๑๓๘] เอวํ วุคฺคเต วาชา มากโร อชฺชาตสฺสคฺคฺ เวเทหิปฺคฺโคโต
 ภคฺควนฺตํ เขตฺทโวจ อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต เสยฺยถาปํ
 ภนฺเต นิกฺกขฺชิตฺตํ วา อุกฺกขฺชเยยฺย ปฏฺิจฺจนฺนํ วา วิจฺจเรยฺย มุพฺพหฺสฺส
 วา มคฺคํ อจฺจิกฺขเยยฺย อนฺชกาเว วา เคตฺตปฺชฺชิตฺตํ ชาเรยฺย จกฺขฺมฺนโตะ
 รุปานํ ทกฺกนฺตํคฺติ เอวเมว ภคฺควตา อเนกปฺริยาเยน ชฺมฺโม ปกาตีโต
 เอตฺถาหํ ภนฺเต ภคฺควนฺตํ สฺรณํ คจฺจนามิ ชฺมฺมณฺเณจ ภิกฺกขฺสฺสจฺจณฺจ
 อฺปปาสกํ มํ ภควา ชาเวตฺต อชฺชตฺคฺคฺเค ปาณฺนเปตํ สฺรณฺจกฺคํ อจฺจโย
 มํ ภนฺเต อจฺจคฺมา ยถาพาดํ ยถามุพฺพํ ยถาอกุสฺสํ โยหํ ภนฺเต
 ปิตฺตวํ ชฺมฺมิกํ ชฺมฺมราชานํ อีสฺสํวียสฺสํ กาวรณา ฐัณฺนิตา โวโรเปตํ
 ตสฺส เม ภนฺเต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏฺิจฺคฺคฺนหาตฺต อายตํ
 สํวรายาติ ฯ ตคฺคฺช ตวํ มหาราช อจฺจโย อจฺจคฺมา ยถาพาดํ

๑ สัหฺตฺไปคฺคฺตฺเก อิทํ นิปาตฺทวณฺ น ทิสฺสํติ ฯ ๒ สั. ภนฺเตติ
 ปาไซ น ทิสฺสํติ ฯ

๑๕๐] สยามฉนวนตฤศุเค อชชาติตฤศุส อภินนุทนา ๑๖๓

ยถามุหุหิ ยถาอกุสตี โย คุว บิตรี ชุมมิกัง ชุมมราชานัง อีสฺสริยสฺส
 การณเา ชีวิตา โวโรเปสสี ยโต ๑ โช คุว มหาราช อจฺจย
 อจฺจยโต ทิสฺวา อถาชุมมํ ปฏิกโรสสี คนฺเต มยํ ปฏิกคณฺหาม
 อุกฺกมิ เหสา มหาราช อริยสฺส วินเย โย อจฺจย อจฺจยโต ทิสฺวา
 ยถาชุมมํ ปฏิกโรติ อายตี สํวริ อปชชตีติ ฯ

[๑๕๐] เอดิ อุกฺเต ราชา มากโร อชชาติตฤศุ เวเทหิปุคฺโต
 ภกวนฺตี เขตทโวจ หนฺท จทานิ มยํ ภาเน กจฺจาม พหุกิจฺจา
 มยํ พหุภรณฺยาติ ฯ ยสฺสทานิ คุว มหาราช กาดิ มณฺเวสตีติ ฯ
 อถโช ราชา มากโร อชชาติตฤศุ เวเทหิปุคฺโต ภกฺวโต ภาสตี
 อภินนุทิตฺวา อนฺโมทิตฺวา อญฺจาษาสนา ภกฺวนฺตี อภิวาเทคฺวา
 ปทกฺขินฺนํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ อถโช ภกฺวา อจิริปกฺกนฺตสฺส รณฺโณ
 มากสฺส อชชาติตฤศุ เวเทหิปุคฺตสฺส ภิกฺขุ อามนฺเตสสี ชตฺยา
 ภิกฺขเว ราชา อูปหตฺยาภี ภิกฺขเว ราชา สจฺยาภี ภิกฺขเว ราชา
 บิตรี ชุมมิกัง ชุมมราชานัง ชีวิตา น โวโรเปสฺส อิมสฺมึเขวสฺส
 อางฺเน วิรชํ วิคฺมถิ ชุมมจกฺขุ อูปชฺชิสฺสกาติ ฯ อิทมโวจ
 ภกฺวา ฯ อตฺตมนา เต ภิกฺขุ ภกฺวโต ภาสตี อภินนุทฺติ ฯ
 สยามฉนวนตฤศุคํ นิฏฺฐิตํ ทฺคฺยิ ฯ

๑. ส. ย. ฯ

อมพัญจิสุตฺตํ

[๑๕๑] เอวมุเม สุตํ ฯ เอกํ สมยํ ภควา โภสฺเสสุ จาริกญฺจร-
มาโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิํ ปณฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺคหิ เยน
อิจฺจนงฺกตฺตฺนํ โภสฺสํ พุราหฺมณคาโม ตทวสฺริ ฯ ตตฺร
สุทํ ภควา อิจฺจนงฺกเต วิหริติ อิจฺจนงฺกตฺตฺนํ ๑

[๑๕๒] เตน โข ปน สมฺเยน พุราหฺมโณ ปุทฺธวสฺสํ อุกฺกจฺจํ
อชฺชวสฺสํ สฺตฺตฺตฺตํ สฺตฺตฺตฺตํ สฺตฺตฺตฺตํ สฺตฺตฺตฺตํ สฺตฺตฺตฺตํ สฺตฺตฺตฺตํ สฺตฺตฺตฺตํ
ปเสนทิสฺสํ ทินฺนํ ราชทายํ พุทฺธวสฺสํ ๑ อสฺสํ โข
พุราหฺมโณ ปุทฺธวสฺสํ สมฺโณ ชฺคฺ โภ โคตโม สฺกยปฺตฺโต
สฺกยปฺตฺโต ปพฺพิโต โภสฺเสสุ จาริกญฺจรมาโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ
สทฺธิํ ปณฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺคหิ อิจฺจนงฺกตํ อญฺปฺตฺโต อิจฺจนงฺกเต
วิหริติ อิจฺจนงฺกตฺตฺนํ ตํ โข ปน ภวตฺตํ โภคํ เอวํ กตฺตฺวา
กิตฺติสฺสํ อพฺภุคฺโต อิตฺถิํ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
วิชฺชาจฺรณสมฺปฺโน สฺกโต โลกวิทู อญฺตฺโร ปุริสทมฺมสํวริ
สฺสตา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ โส อิมํ โลกํ สฺเทวํ
สมฺวริ สฺพฺรหฺมํ สฺสํสมณพุราหฺมณิ ปชฺชํ สฺเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา
สฺจฺฉิกฺตฺวา ปเวเทติ โส ชมฺมํ เทเสติ อาทิกฺกฺยาณํ มชฺเชกฺกฺยาณํ
ปฺริโยสํกฺกฺยาณํ สํคฺคํ สฺพฺยชฺชนํ เกวตปฺริปฺตฺตํ ปฺริสฺสฺสํ พุทฺธ-

๑ ส. อิจฺจนงฺกตํ นาม ๑

จฺริยํ ปกาเสติ สํชฺช โข ปน ตถารูปานํ อรหํ ทสฺสํ โหติ ๑

[๑๔๓] เตน โข ปน สมนฺเยน พุราหฺมณสฺสํ ปกฺขรสาตีสฺสํ
อมฺพฺพชฺสฺส นาม มาณโว อนฺเดวาสํ โหติ อชฺชฌายโก มนฺตรโร
ติณฺณํ เวทานํ ปารคฺคฺชฺสํ สนิชฺชณฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช
หาสฺสฺสฺสฺสฺส มาณํ ปทโก เวชฺชยากรโณ โดกายตมหาปฺริสฺสฺสฺสฺส
อนวโย อนฺนุณฺนาคปฺริณฺนุณฺนาคโ สเก อจฺริยเก เตวฺชฺชเก ปาวจเน
ยมนํ ชานามิ คํ ควํ ชานาสี ยํ ควํ ชานาสี ตมนํ ชานามตี ๑
อถ โข พุราหฺมโณ ปกฺขรสาตี อมฺพฺพชฺสฺส มาณวํ อามนฺเตสิ อยํ
ตาค อมฺพฺพชฺส สมนฺโณ โคตโม สกฺขยปฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
โกสฺสฺสฺสฺส จาริกญฺจมาโน มหตา ภิกฺขุสฺสฺสฺส สทฺธิ ปณฺจมตฺเตหิ
ภิกฺขุสฺสฺสฺส อิจฺฉานํคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค อณฺุปฺคฺคฺคฺคฺค
นํคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค คํ โข ปน ภวณฺุคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
อพฺพคฺคฺคฺคฺค อิตฺธิปปี โส ภควา อรหํ สมนฺมาสฺสมฺพฺพชฺช
สมนฺปฺนโน สฺกฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค โลกวิทฺฐุ อนฺุคฺคฺคฺคฺค
ปฺริสฺสฺสฺสฺสฺส สทฺธา เทว-
มนฺุสฺสฺสฺส นํ พุทฺโธ ภควาตี โส อิมํ โสภํ สทฺวภํ สมารภํ สพฺพหฺมภํ
สสฺสฺสฺสฺสฺส พุราหฺมณํ ปชฺชํ สทฺวมนฺุสฺสฺส สยํ อภินฺนวา สจฺฉนิกฺคฺคฺค
ปเวเทติ โส ชมนํ เทเสติ อาทิกฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค ปรีโยสฺส
นํคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค สํคฺคฺคฺคฺค สพฺพญฺชนํ เกวตปฺริปฺนุณฺณํ ปรีสุทฺธิํ พุราหฺมจฺริยํ
ปกาเสติ สํชฺช โข ปน ตถารูปานํ อรหํ ทสฺสํ โหติ เอहि
คฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค อมฺพฺพชฺส มาณเว เยน สมนฺโณ โคตโม เตนฺุปฺสฺสฺส

อุปสงฺกมิตฺวา สมนํ โคตมํ ชานาหิ ยถิ วา ตํ ภวนฺตํ โคตมํ
ตถาสฺนตฺเตยว สทฺโท อพฺภุคฺคโค ยถิ วา โน ตถา ยถิ วา
โส ภวํ โคตโม ตาทิโส ยถิ วา น ตาทิโส ตถา มยฺหตฺ
ภวนฺตํ โคตมํ เวทิสฺสามาติ ฯ ยถากถํ ปนาหํ โภ ตํ ภวนฺตํ
โคตมํ ชานิสฺสามิ ยถิ วา ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ตถาสฺนตฺเตยว
สทฺโท อพฺภุคฺคโค ยถิ วา โน ตถา ยถิ วา โส ภวํ โคตโม
ตาทิโส ยถิ วา น ตาทิโสติ ฯ อากตานิ โช ตาท อมฺพหฺจ
อมฺหากํ มนุสฺสํ ทฺวคฺคิตฺตํมหาปฺริสฺตถฺชานานิ เยหิ สมนฺนาคตฺตํ
มหาปฺริสฺตํ เทว ว คคิโย ภวนฺติ อนนฺญา สเจ อการํ อชฺฌวาสฺติ
ราชา โหติ จกฺกวคฺคิ ชมฺมิโก ชมฺมราชา จาคฺคฺรฺนโค วิชิตาวั ชน-
ปทฺฐจฺวาริยบฺปคฺโค สฺตฺตฺรคฺนสฺมนฺนาคโค ตฺตฺตํมานิ สฺตฺตฺรคฺน
ภวนฺติ เตยฺยถํ จกฺกรคฺนํ หคฺคิรคฺนํ อสฺสฺรคฺนํ มณฺนิรคฺนํ อิตฺถ-
รคฺนํ คหปคฺคิรคฺนํ ปรีณายกฺรคฺนเมว สฺตฺตํ ปโรสฺสฺสํ โช ปนสฺสํ
ปฺคฺคฺตา ภวนฺติ สุวรา วีสฺสฺรคฺรฺปา ปฺรเสณบฺปมทฺทนา โส อิมํ ปจฺฉิ
สํครปฺริยนฺตํ อทณฺเชน อสฺสฺเตน ชมฺเมเน อภิวิชฺย อชฺฌวาสฺติ
สเจ ปน อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺติ อรหํ โหติ สมนฺนา-
สฺมพฺพุโช โสเก วิวฺชฺจฺจโต อหํ โช ปน ตาท อมฺพหฺจ มนฺตานํ
ทาทา คฺคํ มนฺตานํ ปฺยฺยคฺคฺคิหิตาติ ฯ เขวํ โภติ โช อมฺพหฺจ
มาณโว พฺราหฺมณสฺสํ ปฺกฺชฺรสาติสฺสํ ปฺยฺยสฺสฺคฺวา อญฺจฺยาสาณนา
พฺราหฺมณํ ปฺกฺชฺรสาตํ อภิวาเทคฺวา ปทฺทฺชฺฉิ กคฺวา วพฺวาร-

มารุญฺห สฺมฺพหฺพฺเตหิ มาณเวหิ สฺทฺหฺชฺชํ เยน อิจฺจฺฉานํจฺจฺฉนฺนํสฺนํโศ
เตน ปายาสี ยาวตฺติกา ยานสฺสํ ญฺมิ ยานเนน คนฺตุวา ยานา
ปจฺจฺจโรหิตฺวา ปตฺติโก ๑ อารามํ ปาวิสฺสี ๑

[๑๔๔] เตน โช ปน สฺมฺเยน สฺมฺพหฺพฺตา ภิกฺขุ อพฺโปกกาเส
จฺงกมฺมุติ ๑ อถโช อมฺพหฺวฺจฺสฺ มาณโว เยน เต ภิกฺขุ เตนฺอุปฺสงฺกมิ
อุปฺสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขุ เขตฺทโวจ กหํ นุ โช โภ เอตฺรหิ สฺโส ภวํ
โคตโม วิหฺรติ คํ หิ มยํ ภวฺนคํ โคตมํ ทสฺสํนํย อิจฺฐปฺสงฺกนฺนํคฺติ ๑
อถโช เตสํ ภิกฺขุณฺํ เขตฺทโหสิ อยํ โช อมฺพหฺวฺจฺสฺ มาณโว
อภินฺนํคฺตโกตฺตฺตฺตฺตฺตฺต เจว อภินฺนํคฺตสฺสํ จ พุรฺาหฺมณฺสฺสํ โปกฺขร-
สฺสํคฺตสฺสํ อนฺนํคฺตวสฺสํ อกรุ โช ปน ภควโต เอวฺรฺุเปหิ กุตฺตฺตฺตฺตฺต
สฺทฺหฺชฺชํ กถาสฺสฺสฺสฺสฺส โหตฺตฺติ ๑ เต อมฺพหฺวฺจฺสฺ มาณโว เขตฺทโวจฺ
เอโส อมฺพหฺวฺจฺสฺ วิหาโร สํวตฺตฺตฺตฺตฺตฺต เตน อปฺปสฺสฺทฺโห อุปฺสงฺกมิตฺวา
อตฺรมาโน อานฺนํคํ ปวิสฺสิตฺวา อุกฺกาสิตฺวา อคฺคฬํ อานิกฺกฺเวหิ
วิวิรสฺสํคฺติ เต ภควา ทวารนฺนํคํ ๑ อถโช อมฺพหฺวฺจฺสฺ มาณโว เยน
โส วิหาโร สํวตฺตฺตฺตฺตฺตฺต เตน อปฺปสฺสฺทฺโห อุปฺสงฺกมิตฺวา อตฺรมาโน
อานฺนํคํ ปวิสฺสิตฺวา อุกฺกาสิตฺวา อคฺคฬํ อานิกฺกฺเวหิ ๑ วิวิโร ภควา
ทวารํ ๑ ปาวิสฺสี อมฺพหฺวฺจฺสฺ มาณโว ๑ มาณวคฺคปํ โช ปวิสฺสิตฺวา
ภควตฺตา สฺทฺหฺชฺชํ สฺมฺโมทฺตฺตฺตฺต สฺมฺโมทฺนํคํ กถํ สํวราณํคํ วิตฺติสํวเรตฺวา
เอกมฺนํคํ นิสฺสํคํคํ ๑

[๑๔๕] อมฺพหฺวฺจฺสฺ ปน มาณโว จฺงกมฺมุติปํ นิสฺสํคํคํคํ ภควตฺตา

กณฺจิกิ กณฺจิกิ กถํ สํวราณํยํ วัตฺติสาเวติ จิโตมี นิสินฺนเนน ภควตฺวา
 กณฺจิกิ กณฺจิกิ กถํ สํวราณํยํ วัตฺติสาเวติ ฯ อถโฆ ภควา อมฺพพฺพจํ
 มาณวํ เขตฺทโวจฺจ เหวํ นุ เต อมฺพพฺพจํ พุราหุมนฺเณหิ วุฑฺฒเตหิ
 มหุตฺตเกหิ อจฺจวียปจฺจเวหิ สํทฺธิํ กถาสฺตฺตฺตาไป โหติ ยถยิทํ จวํ
 ติฏฺฐจํ นิสินฺนเนน มยา กณฺจิกิ กณฺจิกิ กถํ สํวราณํยํ วัตฺติสาเวตฺติ ฯ
 โน หิทํ โภ โคตม คจฺจนฺโต วา หิ โภ โคตม คจฺจนฺเตน
 พุราหุมนฺเณ พุราหุมนฺเณ สํทฺธิํ สฺตฺตบฏีฎมวหติ จิโต วา หิ โภ
 โคตม จิเตน พุราหุมนฺเณ พุราหุมนฺเณ สํทฺธิํ สฺตฺตบฏีฎมวหติ นิสินฺนโน
 วา หิ โภ โคตม นิสินฺนเนน พุราหุมนฺเณ พุราหุมนฺเณ สํทฺธิํ
 สฺตฺตบฏีฎมวหติ สฺยาโน วา หิ โภ โคตม สฺยานเนน พุราหุมนฺเณ
 พุราหุมนฺเณ สํทฺธิํ สฺตฺตบฏีฎมวหติ เย จ โฆ โภ โคตม มุณฺฑกกา
 สมนฺกกา อิปฺภกา กณฺหา พนฺชุปาทปจฺจจา เตหิมิ เม สํทฺธิํ เหวํ
 กถาสฺตฺตฺตาไป โหติ ยถวิว โภตา โคตเมนาติ ฯ อตฺตฺติถวโต โฆ ปน
 เต อมฺพพฺพจํ อธิคมนํ อโหติ ยายเวว โฆ ปนตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ตเมว อตฺตฺตํ สํวรํ มนฺสิกเรยฺยยาถ อวฺสุตฺติวเวว โฆ ปน อมฺพพฺพจํ
 มาณโว วุสฺสิตฺตมานํ กิมณฺเณตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 มาณโว ภควตฺวา อวฺสุตฺติวเวทฺน วุจฺจมาโน กุปฺปีโต อนตฺตฺตฺตมโน
 ภควนฺต
 สมนฺเณ จ เม โภ โคตโม ปามีโต ภวิสฺสํตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ภควนฺต
 จณฺฑทา โภ โคตม สกฺยชาติ ฆวฺสุสา โภ โคตม สกฺยชาติ ตฺตฺตฺตฺต

โก โคตม สกฺยชาติ รมฺสา โคตม สกฺยชาติ อฺพฺภา สฺนฺดา
อฺพฺภา สฺมานา น พฺรหฺมเณ สกฺกโรหฺติ น พฺรหฺมเณ ڪรฺกโรหฺติ
น พฺรหฺมเณ มาเนหฺติ น พฺรหฺมเณ ปฺเชหฺติ น พฺรหฺมเณ
อฺปจายหฺติ ตฺยทํ โก โคตม น ฉนฺนํ^๑ ตฺยทํ นปฺปฏิรูปี ยทิเม
สกฺยา อฺพฺภา สฺนฺดา อฺพฺภา สฺมานา น พฺรหฺมเณ สกฺกโรหฺติ
น พฺรหฺมเณ ڪรฺกโรหฺติ น พฺรหฺมเณ มาเนหฺติ น พฺรหฺมเณ
ปฺเชหฺติ น พฺรหฺมเณ อฺปจายหฺตฺติ ๑ อิตฺท อมฺพฺพชฺสฺสฺส
มาณโว อิมํ ปจฺมํ สกฺยชฺสฺ อฺพฺภาวาทํ นิปาเตสฺ ๑

[๑๕๖] ทึ ปน เต อมฺพฺพชฺ สกฺยา อฺปทฺทฺชฺนฺติ ๑ เอกมิตาทํ
โก โคตม สฺมยํ อจฺรียสฺส พฺรหฺมเณสฺส โปกฺขรฺสํตฺสฺส เกนจิทฺเว
กฺรณฺเเยน กปฺิตฺวคฺคฺกํ อคฺมาสฺสิ เเยน สกฺยานํ สฺนฺชาคารํ เคนฺปสฺกฺกมฺ
เคน โช ปน สฺมเยน สฺมพฺพหฺตฺตา สกฺยา เจว สกฺยกฺุมารว ๑ สฺนฺชา-
คาเว อฺจฺเจสฺส อาสฺเนสฺส นิสฺสึนา โหเนหฺติ อณฺเณมณฺเณ อํคฺคฺติปโตทเกหฺตี^๒
สฺนฺชคฺขณฺดา สํกฺกพฺนฺดา อณฺเณทคฺคฺกํ มมณฺเณว มณฺเณว อณฺชคฺขณฺดา
น มํ โกจฺ อาสฺเนนปฺ นิมฺนฺเตสฺสิ ตฺยทํ โก โคตม น ฉนฺนํ ตฺยทํ
นปฺปฏิรูปี ยทิเม สกฺยา อฺพฺภา สฺนฺดา อฺพฺภา สฺมานา น พฺรหฺมเณ
สกฺกโรหฺติ น พฺรหฺมเณ ڪรฺกโรหฺติ น พฺรหฺมเณ มาเนหฺติ น
พฺรหฺมเณ ปฺเชหฺติ น พฺรหฺมเณ อฺปจายหฺตฺติ ๑ อิตฺท อมฺพฺพชฺ
มาณโว อิทํ ทฺตฺยํ สกฺยชฺสฺ อฺพฺภาวาทํ นิปาเตสฺ ๑

๑ สฺ. น ๑ ฉนฺนํ ๑ ๒ อํคฺคฺติปโตทเกนาตฺปฺ ปาโง ๑

[๑๔๖] ตฏฺฐิกกามิ ไซ อมฺพฺพฺจ สํกฺกฺนิเกว สํเก กุตาเวเก กามถาปิมิ
โหติ สํกํ ไซ ปเนตํ อมฺพฺพฺจ สํกฺยานํ ยทิตํ กมฺปิถวตฺถุํ น อรหตา
ยสฺมา อมฺพฺพฺจ อิมาย อปฺปมตฺตตาย อภิสฺสชฺชิตฺถนฺติ ฯ จตฺตาโรเม
โก โคตม วณฺณา ชตฺติยา พุราหฺมณฺนา เวสฺสา สํกฺกฺทา อิมสํ หิ โภ
โคตม จตฺถนํ วณฺณานํ ตโย วณฺณา ชตฺติยา จ เวสฺสา จ สํกฺกฺทา
จ อณฺณทตฺถุํ พุราหฺมณฺสฺเสว ปรีจารกา สฺมฺปชฺชนฺติ ตฺยิทํ โภ
โคตม น ฉนฺนํ ตฺยิทํ นปฺปฏฺฐิมิ ยทิมฺ สํกฺยา อิปฺภา สํนฺตา
อิปฺภา สํมานา น พุราหฺมณฺเณ สํกฺกฺโรนฺติ น พุราหฺมณฺเณ ครกฺโรนฺติ
น พุราหฺมณฺเณ มาเนนฺติ น พุราหฺมณฺเณ ปุเชนฺติ น พุราหฺมณฺเณ
อปฺจายนฺตฺติ ฯ อิติห อมฺพฺพฺจ มาณโว อิทํ ตฺยิมิ สํเกยฺส
อิปฺภาวาทํ นิปาเตสฺสิ ฯ

[๑๔๗] อถไซ ภควโต เอตทโหสิ อติพาพํ ไซ อยํ
อมฺพฺพฺจ มาณโว สํเกยฺส อิปฺภาวาทฺเทน นิมนฺเตติ ยนฺนุนาหํ
โคตฺตํ ปุจฺเจยฺยนฺติ ฯ อถไซ ภควา อมฺพฺพฺจ มาณโว เอตทโวจ
กถํโคตฺโตสฺสิ อมฺพฺพฺจํจํติ ฯ กณฺหาโยนฺหมสฺมิ โภ โคตมาติ ฯ
ไปราณํ ไซ ปน เต อมฺพฺพฺจ มาตาเปตฺติกํ นาม โคตฺตํ
อนุสฺสโรโต อยฺยปฺกฺตา สํกฺยา ภวฺนฺติ ทาสีปฺกฺโต ตฺวมสฺสิ สํกฺยานํ
สํกฺยา ไซ ปน อมฺพฺพฺจ ราชานํ อุกฺกาทํ^๑ ปิตามหํ ทนฺนฺติ^๒ ฯ

[๑๔๘] ภูตฺตปฺพํ อมฺพฺพฺจ ราชา อุกฺกาโก ยา สา มเหสฺส

๑ ส. โอฺกฺกาทํ ฯ ๒ ส. ทิสฺสฺนฺติ ฯ

ปียา มนาปา ตสฺสํ ปุคฺคตสฺส รชฺชํ ปริณาเมตฺตกาโม เขฏฺฐกฺุมาร
 ฤษฺสํมา ปพฺพาทฺเตติ อุกฺกามุชฺชํ กรรคณฺหํ หตฺถินิภักฺสินิปรุํ ฯ เต
 ฤษฺสํมา ปพฺพาทฺเตติ หิมวณฺตปสฺสเส โปกฺขรณฺนิยา ตํเร มหาสาถ-
 กวณฺตณฺโฑ คตฺถ วาสํ กปฺเปสฺสํ ฯ เต ชาตีสํมฺภทฺทยา สกาทิ ภคินฺนํ
 สทฺธิํ สํวาสํ กปฺเปสฺสํ ฯ อถ โช อมพฤษฺ ราชฺา อุกฺกาทิโก อมจฺเจ
 ปาริสชฺเช อามนฺเตสิ กหํ นุ โช โภ เอตฺรหิ กุมารฺา สํมฺมุนฺตํติ ฯ
 อตฺถิ เทว หิมวณฺตปสฺสเส โปกฺขรณฺนิยา ตํเร มหาสาถกวณฺตณฺโฑ
 คตฺถเอตฺรหิ กุมารฺา สํมฺมุนฺติ เต ชาตีสํมฺภทฺทยา สกาทิ ภคินฺนํ
 สทฺธิํ สํวาสํ กปฺเปสฺสํติ ฯ อถ โช อมพฤษฺ ราชฺา อุกฺกาทิโก อุกฺกานํ
 อุกฺกานฺเตสิ สกฺยา วต โภ กุมารฺา ปรมสกฺยา วต โภ กุมารฺาติ ฯ
 คตฺถคฺเค โช ปน อมพฤษฺ สกฺยา ปณฺณายนฺติ ฯ โส จ สกฺยานํ
 ปุพฺพปฺริโส ฯ วนฺโย โช ปน อมพฤษฺ อุกฺกาทสฺสํ ทิสฺวา นาม
 ทาสํ อโหสิ สํ กณฺเห นาม ชเนสิ ฯ ชาโต กโณฺห ปพฺยาหาสิ
 โชวถ มํ อมฺม นฺหาเปถ มํ อมฺม อิมสฺมา มํ อมฺม อสฺสิจฺสฺมา
 ปฺริโมเจถ อตฺถาย เต ภาวิสฺสํมํติ ฯ ยถา โช ปน อมพฤษฺ
 เอตฺรหิ มนุสฺสํ มีสํเจ มีสํจาทิ สณฺขานนฺติ เอวเมว โช อมพฤษฺ
 เตน โช ปน สมฺเยน มนุสฺสํ มีสํเจ กณฺหาติ สณฺขานนฺติ ฯ
 เต เอวมาหํสฺ อยํ ชาโต ปพฺยาหาสิ กโณฺห ชาโต มีสํโจ
 ชาโตติ ฯ คตฺถคฺเค โช ปน อมพฤษฺ กณฺหาเยนา ปณฺณายนฺติ ฯ โส

๑ วัตฺถิมี ปาโจ ฯ

๑ กณฺหายนานํ ปุพฺพปุริโส ๑ อิติ โข เต อมฺพฺพจฺ โปราณํ
มาตาเปตฺตีกํ นาม โคตฺตํ อณฺุสฺสโรโต อชฺชยปฺตฺตา สกฺขยา ภวณฺุติ
ทาสีปฺตฺโต ตฺวมสฺสิ สกฺขยานนฺุติ ๑

[๑๕๐] เอมํ วุคฺเต เต มาณวกา ภคฺวณฺุติ เอตทโวจฺ มา ภวํ
โคตโม อมฺพฺพจฺ มาณวํ อติพาพฺหํ ทาสีปฺตฺตวาเทน นิมนฺมาเทสิ
สุชาโต ๑ โภ โคตม อมฺพฺพจฺ มาณโว กุตฺตปฺตฺโต ๑ อมฺพฺพจฺ
माणโว พหุสฺสุโต ๑ อมฺพฺพจฺ มาณโว กุตฺตยาณวากุกรโณ ๑
อมฺพฺพจฺ มาณโว ปณฺุทฺติโต ๑ อมฺพฺพจฺ มาณโว ปโหติ ๑
อมฺพฺพจฺ มาณโว โภตา โคตเมน สทฺธิ อสฺมึ วจเน ปติมนฺเตตฺตุนฺุติ ๑
อถ โข ภควา เต มาณวเก เอตทโวจฺ สเจ โข ตฺมฺหากํ มาณวกาณํ
เอวํ โหติ ทฺชฺชชาโต ๑ อมฺพฺพจฺ มาณโว อกุตฺตปฺตฺโต ๑ อมฺพฺพจฺ
माणโว อปฺปสฺสุโต ๑ อมฺพฺพจฺ มาณโว อกุตฺตยาณวากุกรโณ
๑ อมฺพฺพจฺ มาณโว ทฺมฺปณฺโณ ๑ อมฺพฺพจฺ มาณโว น ๑
ปโหติ อมฺพฺพจฺ มาณโว สมนฺเนน โคตเมน สทฺธิ อสฺมึ วจเน
ปติมนฺเตตฺตุนฺุติ ตฺวิจฺจตฺต อมฺพฺพจฺ มาณโว ตฺมฺเมห มยา สทฺธิ
มนฺตโวห อสฺมึ วจเน สเจ ปน ตฺมฺหากํ มาณวกาณํ เอวํ โหติ
สุชาโต ๑ อมฺพฺพจฺ มาณโว กุตฺตปฺตฺโต ๑ อมฺพฺพจฺ มาณโว
พหุสฺสุโต ๑ อมฺพฺพจฺ มาณโว กุตฺตยาณวากุกรโณ ๑ อมฺพฺพจฺ
माणโว ปณฺุทฺติโต ๑ อมฺพฺพจฺ มาณโว ปโหติ ๑ อมฺพฺพจฺ
माणโว สมนฺเนน โคตเมน สทฺธิ อสฺมึ วจเน ปติมนฺเตตฺตุนฺุติ

โฆ อมฺพหฺวฺจฺ ฅถาคคฺเตน ยาวคคฺตฺยํ สหฺรมฺมิกํ ปณฺหํ ปุฏฺโง โฆ น
พฺยากโรตี เอตฺถเวสุตฺตํ สุตฺตชา มุทฺธา ผลิสฺสํคฺคิ ๑

[๑๕๒] เตน โฆ ปน สฺมเยน วชิรฺปาณิ ยกฺโข มหนฺตํ
อโยกฺกฺวํ อาทาย อากิตฺตํ สฺมปฺชฺชตฺติคํ สํโฆคฺคิภฺตํ อมฺพหฺวฺจฺสุตฺตํ
มาถเวสุตฺตํ อุมฺริเวหํสํ จีโค โหติ สจายํ อมฺพหฺวฺจฺ มาถโว
ภควตา ยาวคคฺตฺยํ สหฺรมฺมิกํ ปณฺหํ ปุฏฺโง โฆ น พฺยากโรตีสุตฺติ
เอตฺถเวสุตฺตํ สุตฺตชา มุทฺธํ ฅาเตสฺสํคฺคิ ๑ คํ โฆ ปน วชิรฺปาณิ
ยกฺโข ภควา เจว ปตฺถสฺติ อมฺพหฺวฺจฺ จ มาถโว ๑ อถโฆ
อมฺพหฺวฺจฺ มาถโว ภักโค สํวิคฺโค โถมฺหฺวฺจฺชาโต ภควนฺตํเยว
คานํ คเวสี ภควนฺตํเยว เตณํ คเวสี ภควนฺตํเยว สฺรณํ คเวสี
อุนิสฺสํคฺคิควา ภควนฺตํ เอตทโวจฺ กิเมคํ ภवं โคตโม อาท ปฺน
ภवं โคตโม พฺรคฺคิ ๑ คํ กิ มณฺณสิ อมฺพหฺวฺจฺ กิณฺติ เค สุตฺตํ
พฺรหฺมณานํ อุตฺถมานํ มหฺตฺถกานํ อจฺริยปาจฺริยานํ ภาสฺमानานํ
กฺุโตปฺภุตฺติกา กณฺหายนา โภ จ กณฺหายนา นํ ปุพฺพปฺริโสตี ๑
เอวเมว โภ โคตมํ สุตฺตํ ยเทว ภवं โคตโม อาท คฺุโตปฺภุตฺติกา
กณฺหายนา โส จ กณฺหายนา นํ ปุพฺพปฺริโสตี ๑

[๑๕๓] เอวํ อุตฺเต เต มาถวกา อุนฺนาทฺโน อจฺจาสฺสทฺธา มหา-
สฺสทฺธา อเหสฺสุ ทฺชฺชชาโต กิร โภ อมฺพหฺวฺจฺ มาถโว อกฺตปฺคฺโค
กิร โภ อมฺพหฺวฺจฺ มาถโว ทาสฺปคฺโค กิร โภ อมฺพหฺวฺจฺ
มาถโว สกฺยานํ อยฺยปคฺคา กิร โภ อมฺพหฺวฺจฺสุตฺตํ มาถวสุตฺตํ

สกุยา ภวนุติ ฌมฺวาทึเยวึ กิร มยํ สฺมณํ โคตมํ อปสาเทตพฺพํ
 อมณฺณิมฺหาคี ๑ อถโฆ ภกฺวโต เอตทโหสี อติพาพฺพํ โฆ อิม
 มาณวกา อมพฤษ์ มาณวํ ทาสิปฺตฺตฺวาเทน นิมนฺมาเทนฺติ ยนฺนุหนานํ
 ปริโมเจยฺยนฺติ ๑ อถโฆ ภกฺวา เต มาณวเก เอตทโวจ มา
 โฆ ตฺเมห มาณวกา อมพฤษ์ มาณวํ อติพาพฺพํ ทาสิปฺตฺตฺวาเทน
 นิมนฺมาเทต อฺพาโร ๑ โส กโณห อีสึ อโหสี โส ทกฺขิณํ
 ฌนปทํ คนฺตฺวา พฺรหฺมมฺนฺเต อธิยิตฺวา ราชานํ อุกฺกาทํ อฺปสงฺกมิตฺวา
 มทฺทฐึ^๒ ธีตฺรํ ยาจิ ๑ ตสฺส ราชา อุกฺกาโก เหวเร มยฺหิ
 ทาสิปฺตฺโต สฺมาโน มทฺทฐึ^๒ ธีตฺรํ ยาจตฺติ กฺุปีโต อนคฺตฺมโน อฺรปฺเป
 สฺนฺนยฺหิ ๑ โส ตํ อฺรปฺเป เหว อสงฺกฺขิ มฺนุจฺจิตฺฺ โน ปตฺติสฺหริตฺฺ ๑

[๑๕๔] อถโฆ มาณวกา อมจฺจา ปาริสฺชฺชา กณฺหํ อีสึ
 อฺปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจํ โสคฺติ ภทฺนฺเต โหตุ รมฺโฆ โสคฺติ
 ภทฺนฺเต โหตุ รมฺโฆติ ๑ โสคฺติ ภวิสฺสฺติ รมฺโฆ อมฺิจ ราชา
 ยทิ อโร อฺรปฺเป มฺนุจฺจิสฺสฺติ ยาวตา รมฺโฆ วิชิตํ เอตฺตาวตา ปจฺจิวํ
 อฺุทฺยิสฺสฺสฺตฺติ ๑ โสคฺติ ภทฺนฺเต โหตุ รมฺโฆ โสคฺติ ฌนปทฺสฺสาติ ๑
 โสคฺติ ภวิสฺสฺติ รมฺโฆ โสคฺติ ฌนปทฺสฺส อมฺิจ ราชา ยทิ อฺุทฺชํ
 อฺรปฺเป มฺนุจฺจิสฺสฺสฺติ ยาวตา รมฺโฆ วิชิตํ เอตฺตาวตา สฺตฺต วสฺสํ
 เทโว น วสฺสิสฺสฺสฺสฺตฺติ ๑ โสคฺติ ภทฺนฺเต โหตุ รมฺโฆ โสคฺติ
 ฌนปทฺสฺส เทโว ปวสฺสฺสฺสฺสฺติ ๑ โสคฺติ ภวิสฺสฺสฺติ รมฺโฆ โสคฺติ

๑ ส. ฌมฺวาทิมฺนฺเวว ๑ ๒ ส. อฺุทฺทฐึ^๒ ๑

ชนปทสุตฺตํ เทโว ปวสุตฺตสุตฺตํ อมฺีจ ราชา เขฏฺฐจฺกฺมาเร ชุรปฺบิ
ปติฏฺฐจฺาเปตฺตุ โสตฺถิกฺมาโร ปตฺถโตโม ภวิสฺสุตฺตํ ๑ อถโฆ มาณวกา
ราชา อุกฺกาโก เขฏฺฐจฺกฺมาเร ชุรปฺบิ ปติฏฺฐจฺาเปตฺติ โสตฺถิกฺมาโร
ปตฺถโตโม ภวิสฺสุตฺตํ ๑ อถโฆ มาณวกา ราชา อุกฺกาโก เขฏฺฐจฺกฺมาเร
ชุรปฺบิ ปติฏฺฐจฺาเปตฺติ ๑ โสตฺถิกฺมาโร ปตฺถโตโม สฺมภฺววิ ๑ ตสุตฺต
ราชา อุกฺกาโก ภักฺโต พุรหฺมทณฺฺเทน ตชฺชิตฺโต มทฺทฐฺปฺบิ ฐิตฺว
อทาสี ๑ มา โฆ ตฺมุเห มาณวกา อมฺุพฺพฺจฺิ มาณวํ อติพาพุหฺ
ทาสีปฺุตฺตวาเทน นิมฺมาเทถ อฺุพาโร โส กโณหฺ อิติ อโหสิตฺติ ๑

[๑๕๕] อถโฆ ภควา อมฺุพฺพฺจฺิ มาณวํ อามนฺุเตสิ ตํ กิ
มณฺุณฺสิ อมฺุพฺพฺจฺิ อธิ ชตฺถิกฺมาโร พุราหฺมณกณฺุณฺยาช สทฺธิ
สํวาสํ กปฺเปยฺย เตสํ สํวาสมณฺุณฺยาช ปฺุตฺโต ชาเยถ โย โส
ชตฺถิกฺมาเรณ พุราหฺมณกณฺุณฺยาช ปฺุตฺโต อปฺปนฺุโน อมฺิณฺุ โส
ตเถถ พุราหฺมณฺุณฺชาสํ นฺุ อุกกํ วาติ ๑ ตเถถ โภ โคตม ๑
อมฺิณฺุ นฺุ พุราหฺมณฺุ โภเชยฺยํ สทฺเท วา ถาติปาเก วา ยณฺุณฺ
วา ปาหฺุเน วาติ ๑ โภเชยฺยํ โภ โคตม ๑ อมฺิณฺุ นฺุ พุราหฺมณฺุ
มณฺุเต วาเจยฺยํ วา โน วาติ ๑ วาเจยฺยํ โภ โคตม ๑ อมฺิณฺุสุตฺต
อิตฺถิสฺสุ อวณฺุณฺ วา อสุตฺต อณวณฺุณฺ วาติ ๑ อณวณฺุณฺ หิสฺสุ โภ
โคตม ๑ อมฺิณฺุ ชตฺถิกฺยาภิสํเกณ อภิสฺสิณฺุเจยฺยณฺุติ ๑ โน หิทฺ โภ
โคตม ๑ ตํ กิสฺสุ เหตุ ๑ มาติโต หิ โภ โคตม อณฺุปฺปนฺุโนติ ๑

[๑๕๖] ตํ กิมฺมณฺุณฺสิ อมฺุพฺพฺจฺิ อธิ พุราหฺมณกฺมาโร ชตฺถิก-

กณฺณาย สํหุติ สํวาถํ กปฺเปยฺย เตถํ สํวาถํมฺนุวาย ปฺตุโต ชาเยถ
 โย โส พฺราหฺมณฺณมาเวณ ฆตฺติยกณฺณาย ปฺตุโต อฺปฺปนฺโน อมฺบิํ
 โส ตเถถ พฺราหฺมณฺณํ อาสํนํ วา อุกกํ วาติ ฯ ตเถถ โภ
 โคตม ฯ อมฺบิํ นํ พฺราหฺมณา โภเชยฺยํ สํหุเต วา ถาติปาเก
 วา ยณฺเณ วา ปาหุเน วาติ ฯ โภเชยฺยํ โภ โคตม ฯ อมฺบิํ นํ
 พฺราหฺมณา มฺนุเต วาเจยฺยํ วา โน วาติ ฯ วาเจยฺยํ โภ โคตม ฯ
 อมฺบิํสฺสํ อิตฺถิสฺสํ อาวจฺฉํ วา อสฺสํ อนาวจฺฉํ วาติ ฯ อนาวจฺฉํ หิสฺสํ
 โภ โคตม ฯ อมฺบิํ นํ ฆตฺติยาภิสฺสํเกณ อภิสฺสํเจยฺยฺยฺนฺติ ฯ โน หิ
 โภ โคตม ฯ ตํ กิํสฺสํ เหตุ ฯ มิตฺติโค หิ โภ โคตม อนฺปฺปนฺโนติ ฯ

[๑๕๘] อิติ โช อมฺพหุจฺ อิตฺถิยา วา อิตฺถิํ กริตฺวา ปฺริเสณ
 วา ปฺริสํ กริตฺวา ฆตฺติยา ว เสฏฺฐา หีนา พฺราหฺมณา ฯ ตํ
 กิํ มณฺเณสิ อมฺพหุจฺ อิตฺ พฺราหฺมณา พฺราหฺมณํ กิํมฺมณฺจิทฺเว
 ปกรเณ อมฺพหุจฺ กริตฺวา ฆตฺสํปฺญเณ วชิตฺวา ฆจฺฉา ว นคฺวา
 วา ปพฺพาเชยฺยํ อมฺบิํ โส ตเถถ พฺราหฺมณฺณํ อาสํนํ วา อุกกํ
 วาติ ฯ โน หิ โภ โคตม ฯ อมฺบิํ นํ พฺราหฺมณา โภเชยฺยํ
 สํหุเต วา ถาติปาเก วา ยณฺเณ วา ปาหุเน วาติ ฯ โน หิ
 โภ โคตม ฯ อมฺบิํ นํ พฺราหฺมณา มฺนุเต วาเจยฺยํ วา โน
 วาติ ฯ โน หิ โภ โคตม ฯ อมฺบิํสฺสํ อิตฺถิสฺสํ อาวจฺฉํ วา
 อสฺสํ อนาวจฺฉํ วาติ ฯ อาวจฺฉํ หิสฺสํ โภ โคตม ฯ

[๑๕๘] ตํ กิํ มณฺเณสิ อมฺพหุจฺ อิตฺ ฆตฺติยา ฆตฺติยํ กิํมฺมณฺจิทฺเว

๑๒๘ สุตตนะคัมปิฏเก ที่สนิกายสุตต์ สัตตทททททโค [๑๕๘]

ปกกรณ ชุมมุนุฑ์ กิริตวา ภตฺตปฺนุเณ วชิตฺวา ฐฐจ่า วา นครา
วา ปพฺพาเชยฺยํ . อปฺปีนุ ใต้ ตเถถ พุราหฺมณเณสุ อาสนํ วา อุกกั
วาคิ ฯ ตเถถ โภ โคตม ฯ อปฺปีนุ นํ พุราหฺมณา โภเชยฺยํ
สทฺเท วา ถาตีปาเก วา ยณฺเณ วา ปาหฺนุเ วาคิ ฯ โภเชยฺยํ
โภ โคตม ฯ อปฺปีนุ นํ พุราหฺมณา มนฺเต วาเจยฺยํ วา โน
วาคิ ฯ วาเจยฺยํ โภ โคตม ฯ อปฺปีนุสฺส อิตฺถํ อวจฺฉํ วา
อสุตฺต อนาจฺฉํ วาคิ ฯ อนาจฺฉณฺหิสฺสํ โภ โคตม ฯ เขตฺตาวตา
โธ อมฺพจฺจ ชฺชติโย ปรมนินฺทนปฺปคฺโค โหติ ยทิทํ ชฺชติยา
ชุมมุนุฑ์ กิริตวา ภตฺตปฺนุเณ วชิตฺวา ฐฐจ่า วา นครา วา
ปพฺพาเชนฺติ ฯ อิติ โธ อมฺพจฺจ ยทาปํ ชฺชติโย ปรมนินฺทนปฺปคฺโค
โหติ ตทาปํ ชฺชติยา ว เสฐฺจ่า ธีนา พุราหฺมณา ฯ พุราหฺมณา
เจตฺตา อมฺพจฺจ สนฺจุมมาเรน คากา ภาสีตา

[๑๕๘] ชฺชติโย เสฐฺจํ ชเนตฺตมํ ย โคตฺตปฺปฐิธาริโน
 วิชฺชาจฺรณฺตมฺปนฺโน ใต้ เสฐฺจํ เทวมาณฺเสติ ฯ

[๑๖๐] ธา โธ ปเนธา อมฺพจฺจ พุราหฺมณา สนฺจุมมาเรน คากา
สุคฺคิตา น ทคฺคิตา สฺภาสีตา น ทพฺภาสีตา อตฺถสฺสณฺหิตา โน
อนตฺถสฺสณฺหิตา อนฺมตา มยา อหํปํ อมฺพจฺจ เอวํ จทาปี

[๑๖๑] ชฺชติโย เสฐฺจํ ชเนตฺตมํ ย โคตฺตปฺปฐิธาริโน
 วิชฺชาจฺรณฺตมฺปนฺโน ใต้ เสฐฺจํ เทวมาณฺเสติ ฯ

 ภาณจาวํ ปจฺจํ ฯ

[๑๖๒] กตมํ ปน ตํ โภ โคตม จรณํ กตมา ส่า วิชฺชาติ ฯ
 น โช อมฺพฏฺฐ อนุตฺตราย วิชฺชาจรณสํปทาย ชาติวาโท วา
 อจฺจุติ โคตฺตวาโท วา อจฺจุติ มานวาโท วา อจฺจุติ อรหตี วา
 มํ ตฺวํ น วา มํ ตฺวํ อรหตีติ ยตฺถ โช อมฺพฏฺฐ อวาหาโห วา
 โหติ วิวาหาโห วา โหติ อวาหาวิวาหาโห วา โหติ เอกฺเขตฺตํ อจฺจุติ
 ชาติวาโท วา อิติปิ โคตฺตวาโท วา อิติปิ มานวาโท วา
 อิติปิ อรหตี วา มํ ตฺวํ น วา มํ ตฺวํ อรหตีติ เย หิ เกจิ
 อมฺพฏฺฐ ชาติวาทวินิพฺพุตา วา โคตฺตวาทวินิพฺพุตา วา มานวาท
 วินิพฺพุตา วา อวาหาวิวาหาวินิพฺพุตา วา อารกา เต อนุตฺตราย
 วิชฺชาจรณสํปทาย ปหาย โช อมฺพฏฺฐ ชาติวาทวินิพฺพุตญฺจ
 โคตฺตวาทวินิพฺพุตญฺจ มานวาทวินิพฺพุตญฺจ อวาหาวิวาหาวินิพฺพุตญฺจ
 อนุตฺตราย วิชฺชาจรณสํปทาย สจฺฉนิกริยา โหตีติ ฯ

[๑๖๓] กตมํ ปน ตํ โภ โคตม จรณํ กตมา ส่า วิชฺชาติ ฯ
 อิท อมฺพฏฺฐ ตถาคโต โถเก อฺปฺปชฺชติ อรหํ สํมาสํมฺพุทฺโธ
 ฯ เป ฯ (ยถา ส่ามณฺณณฺเฬ เอวํ วิตุถาเวตฺตพฺพํ) ฯ เป ฯ เอวํ โช
 อมฺพฏฺฐ ภิกฺขุ สํตสํปฺปโน โหติ ฯ เป ฯ ปจฺมํ ฉานํ อฺปฺปสํปชฺช
 วิหริติ อิทํปัสฺส โหติ จรณสุมิ ฯ เป ฯ วิตฺถกฺกจิจารานํ อฺปฺปสฺมา
 ทฺติยํ ฉานํ คตฺติยํ ฉานํ จตฺตุถํ ฉานํ อฺปฺปสํปชฺช วิหริติ ฯ
 อิทํปัสฺส โหติ จรณสุมิ ฯ อิทํปิ โช ตํ อมฺพฏฺฐ จรณํ ฯ

๓ ส. ส่ามณฺณณฺเฬ ฯ

๑๖๖] อมฺพหฺวฺจฺสุตฺเต วิชฺชาจรณสมฺปทาย อปายมฺขานิ สํจริยโก ๓๓๑
วา อิมญฺเจว อนฺตุคฺรํ วิชฺชาจรณสมฺปทํ อนภิสํมฺภูณมาโน ปวตฺต-
ผลโกชนตฺตญฺจ อนภิสํมฺภูณมาโน กณฺทมฺมุตฺตผลโกชนตฺตญฺจ อน-
ภิสํมฺภูณมาโน ความสามนฺตํ วา นิกมสามนฺตํ วา อคฺยาคารํ กวิตฺวา
อคฺคิํ ปริจรฺนโต อจฺฉติ ๑ โส อญฺเณทคฺคํ วิชฺชาจรณสมฺปทํนฺนํเสว
ปริจรฺวโก สมฺปชฺชติ ๑ อิมาย ๒ อมฺพหฺวฺจฺ อนฺตุคฺตราย วิชฺชา-
จรณสมฺปทาย อิทํ คตฺติยํ อปายมฺขํ ภวติ ๑

[๑๖๗] ปุณ จปรํ อมฺพหฺวฺจฺ อิทฺเตจฺจ โสมฺโณ วา พุรฺาหฺมโณ
วา อิมญฺเจว อนฺตุคฺรํ วิชฺชาจรณสมฺปทํ อนภิสํมฺภูณมาโน ปวตฺต-
ผลโกชนตฺตญฺจ อนภิสํมฺภูณมาโน กณฺทมฺมุตฺตผลโกชนตฺตญฺจ อน-
ภิสํมฺภูณมาโน อคฺคิปริจริยญฺจ อนภิสํมฺภูณมาโน จาคฺคฺมฺมหาเป
จคฺคฺทวารํ อคารํ กวิตฺวา อจฺฉติ โย อิมายิ จคฺคฺหิ ทิสํหิ อากมฺิสฺสฺติ
สมฺโณ วา พุรฺาหฺมโณ วา คมฺหํ ยถาสฺสฺติ ยถาพฺถํ ปฏฺิ-
ปฺฐิสฺสํสํมฺติ ๑ โส อญฺเณทคฺคํ วิชฺชาจรณสมฺปทํนฺนํเสว ปริจรฺวโก
สมฺปชฺชติ ๑ อิมาย ๒ อมฺพหฺวฺจฺ อนฺตุคฺตราย วิชฺชาจรณสมฺปทาย
อิทํ จคฺคฺคํ อปายมฺขํ ภวติ ๑ อิมาย ๒ อมฺพหฺวฺจฺ อนฺตุคฺตราย
วิชฺชาจรณสมฺปทาย อิมานิ จคฺคฺคาริ อปายมฺขานิ ภวณฺติ ๑

[๑๖๘] ตํ ทิ มณฺเณสิ อมฺพหฺวฺจฺ อปฺนิํ คจฺ อิมาย อนฺตุคฺตราย
วิชฺชาจรณสมฺปทาย สฺมฺทิสฺสฺสฺสิ สํจริยโกติ ๑ โน ทิํ โภ โคตม
โก จาหํ โภ โคตม สํจริยโก กา จ อนฺตุคฺตรา วิชฺชาจรณ-
สมฺปททา อารกาหํ โภ โคตม อิมาย อนฺตุคฺตราย วิชฺชาจรณ-

ภวนติ ตโต จ ปริหโน ธาริโยโก ๑

[๑๖๘] ภาสิดา โข ปน เต เอสา อมพฤษ์ อาริเยน
พราหฺมณเณ โปกฺขรธาตินา วาจา เกจิ มุณฺหกา สมนเภา อิปฺภา
กณฺหา พนฺชปาทปจฺจา กา จ เต วิชฺชานํ พราหฺมณณํ
สาํกจฺจาคิ ๑ อคฺคณา อปาโยโกบี อปริปริมาโน ๑ ปสฺส
อมพฤษ์ ยาว อปรทฺชณฺจ เต อิทํ อาริยสฺส พราหฺมณสฺส
โปกฺขรธาติสฺส ๑ พราหฺมโณ โข ปน อมพฤษ์ โปกฺขรธาติ
รณฺโณ ปเสนฺทิโกสฺสสฺส ทคฺคิกํ ภูณฺชติ คสฺส ราชา ปเสนฺทิ-
โกสฺสโต สมนฺมุขํภาวํบี น ททาคิ ยทาบิ เณ มนฺเตติ ทิโร-
ทฺสฺสสนฺเตน มนฺเตติ ๑ ยสฺส โข ปน อมพฤษ์ รมฺมิกํ ปยาตํ ภิกฺข
ปฏิกฺคณฺเหยฺย กถํ คสฺส ราชา ปเสนฺทิโกสฺสโต สมนฺมุขํภาวํบี น
ทเทยฺย ๑ ปสฺส อมพฤษ์ ยาว อปรทฺชณฺจ เต อิทํ อาริยสฺส
พราหฺมณสฺส โปกฺขรธาติสฺส ๑

[๑๖๙] ตํ ก็ มณฺเณสิ อมพฤษ์ อิท ราชา ปเสนฺทิโกสฺสโต
ทคฺคิกํวายํ วา นิสินฺโน รณฺูปคฺคเเว วา จิโต อุกฺเคหิ วา
ราชณฺเเวหิ วา กิณฺจิทฺเว มนฺคณํ มนฺเตยฺย ๑ โส ตมฺหา ปเทสํ
อปกฺกมฺม เอกมฺมตํ คิณฺจเยฺย อถ อากฺจเณยฺย สฺกฺโท วา สฺกฺท-
ทาสํ วา โส คสฺมึ ปเทสํ จิโต มนฺคณํ มนฺเตยฺย เอวํบี ราชา
ปเสนฺทิโกสฺสโต อาห เอวํบี ราชา ปเสนฺทิโกสฺสโต อาหาคิ ๑
อมฺนุ โข ราชภณฺติคํ วา ภณฺติ ราชมนฺคณํ วา มนฺเตติ ตาวตา

โธ อสุตฺต ราชชา วา ราชมหามคฺคโค วาติ ฯ โน หิทฺ
โก โคตม ฯ เอวเมว โช คุวํ อมฺพพฺภุชฺช เย เคมี อเหลฺลํ
พฺพราหฺมณานํ ปุพฺพกกา อิตฺโธ มนฺตานํ กคฺคตาโร มนฺตานํ ปวคฺคตาโร
เยสฺมีทํ เอตฺรหิ พฺพราหฺมณา ปฺปฺราณํ มนฺตปทํ คีตํ ปคฺคคฺคํ
สมฺมิตฺตํ ตทนุคฺคายนฺติ ตทนุภาสฺสนฺติ ภาสิตมฺนุภาสฺสนฺติ วาจิตมฺนุวาเจนฺติ
เสยฺยถิตฺตํ อฏฺฐงฺโก วามโก วามเทโว เวสฺสํสามิตฺโค ยมคคฺคํ
องฺคิรโธ ภารทฺทวาโช วาเสฏฺฐโง ฆสฺสโป ภคฺค คุยาหํ มนฺเต
อชฺชยามิ สํจวียโก ตาวตฺตา คุวํ ภวิสฺสํสฺสิ อิตฺติ วา อิตฺติคฺคายน
วา ปฏฺฐิปนฺโนติ เนตฺติ จํานํ วิชฺชติ ฯ คํ กิ มณฺเณสฺสิ อมฺพพฺภุชฺช
กิณฺติ เต สุตฺตํ พฺพราหฺมณานํ อคฺคทฺฆานํ มหคฺคตฺถกานํ อจวีย-
ปาจวียานํ ภาสฺमानานํ เย เต อเหลฺลํ พฺพราหฺมณานํ ปุพฺพกกา อิตฺโธ
มนฺตานํ กคฺคตาโร มนฺตานํ ปวคฺคตาโร เยสฺมีทํ เอตฺรหิ พฺพราหฺมณา
ปฺปฺราณมฺนคฺคปทํ คีตํ ปคฺคคฺคํ สมฺมิตฺตํ ตทนุคฺคายนฺติ ตทนุภาสฺสนฺติ
ภาสิตมฺนุภาสฺสนฺติ วาจิตมฺนุวาเจนฺติ เสยฺยถิตฺตํ อฏฺฐงฺโก วามโก
วามเทโว เวสฺสํสามิตฺโค ยมคคฺคํ องฺคิรโธ ภารทฺทวาโช วาเสฏฺฐโง
ฆสฺสโป ภคฺค เอวํ สุตฺเต สุนฺหาตา สุตฺตวิคฺคตา กปฺปิตฺเตสฺสมฺสฺส
อามคฺคตฺตมาตาราณา อิทาทวคฺคทฺถวสนฺนา ปณฺจหิ กามคฺคเณหิ สมนฺปปีตา
สมฺมงฺคิกฺกุตฺตา ปวฺจาวเรณฺติ เสยฺยถามี คุวํ เอตฺรหิ สํจวียโกติ ฯ โน
หิทฺ โก โคตม ฯ เป ฯ เอวํ สุตฺเต สํถีนํ โอนํ วิจิตฺตกาพกํ
อเนกสฺสูปิ อเนกพฺพณฺชนํ ปวฺจิกฺกนฺติ เสยฺยถามี คุวํ เอตฺรหิ

สํจริยโกติ ๑ โน หิทํ โภ โคตม ๑ เป ๑ เอวํ สํ คเต
 เวฏฺฐกนตปฺสํสํหิ นารฺหิ ปฺริจาเวนฺติ เสยฺยถาปํ คฺวํ เอตฺรหิ
 สํจริยโกติ ๑ โน หิทํ โภ โคตม ๑ เป ๑ เอวํ สํ คเต
 กุคฺคตวาเถหิ วพฺวารเถหิ ทํฆาหิ ปโตทถฏฺฐํหิ วาหเน วิคฺคฺทนฺตวา
 วิจฺริสฺสํนฺติ เสยฺยถาปํ คฺวํ เอตฺรหิ สํจริยโกติ ๑ โน หิทํ โภ
 โคตม ๑ เป ๑ เอวํ สํ คเต อุกฺกณฺณเปริกฺขาสํ อุกฺกิตฺตปฺลิตฺมาสํ
 นครูปการิกาสํ ทํฆาฬิพฺพฺพฺเพหิ ปฺริเสหิ รกฺขาเปนฺติ เสยฺยถาปํ คฺวํ
 เอตฺรหิ สํจริยโกติ ๑ โน หิทํ โภ โคตม ๑ เป ๑ อิติ โช
 อมฺพฏฺสํ เหน คฺวํ อิติ น ปน อิติตาย ปฺฏิปนฺโน สํจริยโก
 ยสฺสํ โช ปน อมฺพฏฺสํ มยิ กงฺขวา วา วิมฺติ วา สํ มํ
 ปณฺเฑหน อหํ เวยฺยากรเวเน สํสํสํสํมํติ ๑

[๑๗๐] อถ โช ภควา วิหารา นิกฺขมฺม จงฺกมํ อพฺพฏฺฐํสํสิ ๑
 อมฺพฏฺฐํสํสิ มาณโว วิหารา นิกฺขมฺม จงฺกมํ อพฺพฏฺฐํสํสิ ๑
 อถ โช อมฺพฏฺฐํสํสิ มาณโว ภควนฺตํ จงฺกมณฺตํ อนฺนจงฺกมมาโน
 ภควโต กาเย ทฺวคฺคํคํสํมหาปฺริสฺสํตฺถกฺขณานิ สํมฺมณฺเณสิ ๑ อทฺทสํ
 โช อมฺพฏฺฐํสํสิ มาณโว ภควโต กาเย ทฺวคฺคํคํสํมหาปฺริสฺสํตฺถกฺขณานิ
 เขภฺยุเขน ๑เปตฺตวา เทว ทฺวํสํ มหาปฺริสฺสํตฺถกฺขณเณสํ กงฺขติ วิจิจฺจิจฺจติ
 นามิจฺจติ น สํมฺปสํสํติ โภสํสํสํติ จ วตฺตคฺคฺเขหิ ปฺนุคฺคิวิคฺคฺคฺตาย
 จ ๑ อถ โช ภควโต เอตฺทโหสิ ปฺสํสํติ โช เม อยํ อมฺพฏฺฐํสํสิ
 มาณโว ทฺวคฺคํคํสํมหาปฺริสฺสํตฺถกฺขณานิ เขภฺยุเขน ๑เปตฺตวา เทว

ทิวส์ มหาปฐพีตถุณเณตุ อมฺพฺพฺจฺจํ กงฺขติ วิจิทิจฺจติ นามิจฺจติ
 น สฺมฺปฐฺทิตฺติ โทโสหิตฺเต จ วตฺตคฺคฺเขห ปหฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 อตฺต
 อมฺพฺพฺจฺจํ มาณโว ภควโต โทโสหิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ชิวฺทํ นิพฺพนาเมตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 นาสฺกโธตฺต
 นาสฺกโธตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 นาสฺกโธตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 นาสฺกโธตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 นาสฺกโธตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 นาสฺกโธตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 นาสฺกโธตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 นาสฺกโธตฺตฺตฺตฺต
 นาสฺกโธตฺต
 นาสฺกโธ

[๑๗๑] อตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 อมฺพฺพฺจฺจํ มาณวธฺจฺจํ เอตฺตฺตฺตฺตฺต
 สมนฺนาคโต
 ไซ สมนฺน โคตโม ทวตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ปรีปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺป
 โน
 อปรีปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺป
 ๑ ภควนฺตฺตฺตฺต
 เอตฺตฺตฺต
 ๑ หนฺท จฺทฺตฺต
 มยฺ โภ
 โคตม
 คจฺจฺจฺจฺจ
 พหฺจฺจฺจ
 มยฺ พหฺจฺจ
 ๑ ยสฺสฺสฺส
 ๑ ตฺตฺต
 อมฺพฺพ
 กตฺต
 มณฺณตฺต
 ๑ อตฺต
 อมฺพฺพ
 มาณโว
 ๑ พววาทมวาท
 ปกฺกามิ ๑

[๑๗๒] เตน ไซ ปน สมนฺน พฺรหฺมโณ โปกฺขรสาติ อจฺจ
 นิทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 มหฺตฺต พฺรหฺมณคณฺณ
 สทฺตฺต
 สเก อวราเม นิสฺน
 โน
 โหติ อมฺพฺพ
 ๑ มาณโว
 ๑ ปตฺตมาเนนโต ๑
 อตฺต
 อมฺพฺพ
 ๑
 มาณโว
 เยน สโก อวราโม
 เตน ปายาสี ยาวตฺตภา ยานสฺส
 ๑ ฐมิ
 ยานเนน คนฺตฺต
 ยานา ปจฺจโรหิตฺต
 ปตฺตโค ๑
 เยน พฺรหฺมโณ
 โปกฺขรสาติ
 เตนปสฺงกมิ
 อปสฺงกมิตฺต
 พฺรหฺมณฺ
 โปกฺขรสาติ
 อภิวาทฺต
 เอตฺต
 นิสฺน
 ๑
 เอตฺต
 นิสฺน
 ๑
 ไซ อมฺพฺพ

มาณวํ พฺพราหฺมณโน ปุทฺทชาตฺติ เอตทโวจ กจฺจํ ตาต อมฺพฏฺฐํ
 อทฺทสฺสํ ตํ ภวณฺตุํ โคตมนฺติ ฯ อทฺทสฺสาม ไช มยํ โภ ตํ ภวณฺตุํ
 โคตมนฺติ ฯ กจฺจํ ตาต อมฺพฏฺฐํ ตํ ภวณฺตุํ โคตมํ ตถาสฺนตฺตํเยว
 สทฺโท อพฺภุคฺคโต โน อณฺณถา กจฺจํ ปน โภ โส ภวํ โคตโม
 ตาติโส โน อณฺณทาติโสติ ฯ ตถาสฺนตฺตํเยว โภ ตํ ภวณฺตุํ โคตมํ
 ตถาสฺทฺโท อพฺภุคฺคโต โน อณฺณถา ตาติโส ว โภ โส ภวํ
 โคตโม โน อณฺณทาติโส สมนฺนทโค ว โภ โส ภวํ โคตโม
 ทฺวคฺคิตฺตํมหาปฺริสฺตทฺทฺชเนหิ ปฺริปฺปฺณฺเจเหหิ โน อปฺริปฺปฺณฺเจเหหิตฺติ ฯ อหุ
 ปน เต ตาต อมฺพฏฺฐํ สมนฺเนน โคตเมน สทฺธิํ โภจฺจิทฺเทว กถา
 สฺตฺถาไปติ ฯ อหุ ไช เม โภ สมนฺเนน โคตเมน สทฺธิํ โภจฺจิทฺเทว
 กถาสฺตฺถาไปติ ฯ ยถากถํ ปน เต ตาต อมฺพฏฺฐํ อหุ สมนฺเนน
 โคตเมน สทฺธิํ โภจฺจิทฺเทว กถาสฺตฺถาไปติ ฯ อถ ไช อมฺพฏฺฐํ มาณโว
 ยาวตโก อโหสิ ภกฺวตา สทฺธิํ กถาสฺตฺถาไป ตํ สทฺธิํ พฺพราหฺมณสฺสํ
 ปุทฺทชาตฺติสฺสํ อโรเจสิ ฯ

[๑๗๓] เอวํ วตฺเต พฺพราหฺมณโน ปุทฺทชาตฺติ อมฺพฏฺฐํ มาณวํ
 เอตทโวจ อโห วต เว อมฺหากํ ปณฺฑิตก อโห วต เว อมฺหากํ
 พหุสฺสํคก อโห วต เว อมฺหากํ เตวฺชชก เอวรฺูปน กิร โภ
 ปฺริโส อตฺถจฺรเกน กายสฺสํ เกทา ปริ มรณา อปายํ ทฺวคฺคิตฺตํ
 วิณีปาตํ นิรยํ อฺปปชฺชเยยฺย ยเทว ไช คฺวํ อมฺพฏฺฐํ ตํ ภวณฺตุํ
 โคตมํ เอวํ ชาสฺซชฺช ชาสฺซชฺช อวจาสิ อถ ไช ภวํ โคตโม อเมหฺทฺติ

เหวํ อฺปนฺนํ อฺปนฺนํ อวจ อโห วต เว อมฺหากํ ปรณฺฑิตก
 อโห วต เว อมฺหากํ พหุสฺสํตก อโห วต เว อมฺหากํ เควชฺชก
 เหวรฺุเปน กิร โภ ปุริสํ อตฺตจฺรเกน กายสุตฺต เกทา ปํ มรณา
 อปายํ ทฺุคฺคํ วิณีปาทํ นิรยํ อฺปฺปชฺเชยฺยาคี ฯ กุบีโต อนตฺตมโน
 อมฺพฺุจํ มาณวํ ปทสาเยว ปวคฺเตสิ อิจฺฉติ จ ตาวเทว ภควนฺตํ
 ทสฺสํนาย อฺปฺสํกมิตฺุํ ฯ อถโช เต พุราหุมนฺเ พุราหุมนํ
 โปกฺขรสาตี เอตทโวจฺุ อติวิกาโต โช โภ อชฺช สมนํ โคตมํ
 ทสฺสํนาย อฺปฺสํกมิตฺุํ เสวทานิ ภวํ โปกฺขรสาตี สมนํ โคตมํ
 ทสฺสํนาย อฺปฺสํกมิตฺุํ สัตฺตํ ฯ

[๑๗๕] อถโช พุราหุมนฺเ โปกฺขรสาตี สเก นีเวสเน ปณฺตีตํ
 ขาถนํ โภชนํ ปฏฺิยาทาเปตฺวา ยานเ อาโรเปตฺวา อุกฺกาสุ ชาริย-
 มานาสุ อุกฺกฏฺุชาย นิยฺยาสี เยน อิจฺฉานนฺถกตฺวณฺสณฺโช เคน
 ปายาสี ยาวตिका ยานสฺสํ ภูมि ยานนฺ คนฺตฺวา ยานา ปจฺุโจโรหิตฺฺวา
 ปตฺติโก ว เยน ภควา เตนฺปฺสํกมิ อฺปฺสํกมิตฺฺวา ภควตา สทฺุชฺชํ
 สมนฺโมทํ สมนฺโมทนํ กถํ สํวราณํยํ วตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสํทํ ฯ
 เอกมฺนฺตํ นิสฺสินฺโ โช พุราหุมนฺเ โปกฺขรสาตี ภควนฺตํ เอตทโวจ
 อากมา นุ ชฺุวิธ โภ โคตม อมฺหากํ อนฺเตวาสํ อมฺพฺุจฺุ
 มาณโวติ ฯ อากมา โช เตธ พุราหุมนฺเ อนฺเตวาสํ อมฺพฺุจฺุ
 มาณโวติ ฯ อหุ ปนฺ เต โภ โคตม อมฺพฺุจฺุ เชน มาณเวณ สทฺุชฺชํ
 โกจเทว กถาสฺตฺตาไปติ ฯ อหุ โช เม พุราหุมนฺเ อมฺพฺุจฺุ

มาณเวณ ส์ทฐิ์ โทจิเทว กถาส์ตฤตาไปติ ๑ ยถากถั ปน เต โภ
โคตม อหุ อมพฤษ์เจัน มาณเวณ ส์ทฐิ์ โทจิเทว กถาส์ตฤตาไปติ ๑
อถไซ ภควา ยาวคโก อโหสิ อมพฤษ์เจัน มาณเวณ ส์ทฐิ์ กถา-
ส์ตฤตาไป ค์ สัพพั พราหมณสัสส์ ไปกขรธาติสัสส์ อาโรเจสิ ๑

[๑๖๕] เอวံ วตุเต พราหมโณ ไปกขรธาติ ภควนุตเมตทโวจ
พาโต โภ โคตม อมพฤษ์ไซ มาณโว อมคฺ ภวํ โคตโม อมพฤษ์สัสส์
มาณเวสส์ธาติ ๑ ส์ฐิ์ โหตุ พราหมณ อมพฤษ์ไซ มาณโวติ ๑ อถไซ
พราหมโณ ไปกขรธาติ ภควโต กายะ ทวคฺคิ์สัมหาปฐิส์ตฤทธานนิ
สัมมุนเนสิ ๑ อททสา ไช พราหมโณ ไปกขรธาติ ภควโต กายะ
ทวคฺคิ์สัมหาปฐิส์ตฤทธานนิ เขภยฺเยน จเปตฺวา เทว ทวีสฺสุ มหา-
ปฐิส์ตฤทเธสฺสุ กงฺขติ วิจิกิ์จลติ นาริมุจฺจติ น สัมปสส์ทติ โภสัโหิตะ
จ วตุคฺคฺยเห ปหุตฺทิวุหตฺย จ ๑ อถไซ ภควโต เอตทโหสิ
ปสส์สติ ไช เม อัย พราหมโณ ไปกขรธาติ ทวคฺคิ์สัมหาปฐิส์-
ตฤทธานนิ เขภยฺเยน-จเปตฺวา เทว ทวีสฺสุ มหาปฐิส์ตฤทเธสฺสุ กงฺขติ
วิจิกิ์จลติ นาริมุจฺจติ น สัมปสส์ทติ โภสัโหิตะ จ วตุคฺคฺยเห
ปหุตฺทิวุหตฺย จาติ ๑ อถไซ ภควา ตถารุปึ อิทฺธาภิสังฆารั อภิ-
สังฆาเวสิ ยถา อททส พราหมโณ ไปกขรธาติ ภควโต โภสัโหิตั
วตุคฺคฺยหึ ๑ อถไซ ภควา ชิวุหํ นิหฺนฺมาเมตฺวา อูโภปึ กณฺณโสคานิ
อนุมสิ ปฐิมสิ อูโภปึ นาสิโกโสคานิ อนุมสิ ปฐิมสิ เกวตมฺปึ
นตฺถมณฺทลั ชิวุหาย ฉาเทสิ ๑ อถไซ พราหมณสัสส์ ไปกขรธาติสัสส์

เอตทโหสิ สมนนาคโค โช สมนเณ โคตโม ทฺวตฺตํสํมหาปริส-
ตฺถกฺขณฺเห ปฺริปฺตฺถนฺเห โน อปฺริปฺตฺถนฺเหตี ๑ ภควนฺตํ เอตทโวจ
อธิวาเสตฺถ ภวํ โคตโม อชฺชตฺถนาย ภตฺตํ สํทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ๑
อธิวาเสสิ ภควา ตฺถนฺเหภาเวณ ๑ อถโช พุราหฺมณฺเณ โปกฺขรสาติ
ภควโค อธิวาสนํ วิทิตฺวา ภควโค กาลํ อารโจะสิ กาทโต โภ
โคตม นิฏฺฐิตํ ภตฺตนฺติ ๑

[๑๖๖] อถโช ภควา ปุพฺพพฺพนฺหสมฺมํ นิวาเสตฺถวา ปตฺตจฺจว-
รมาทาย สํทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเม เยน พุราหฺมณฺสฺส โปกฺขรสาติสฺส นิเวสนํ
เตนุปลสงฺกมิ ชฺชปลสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสีติ ๑ อถโช
พุราหฺมณฺเณ โปกฺขรสาติ ภควนฺตํ ปณฺเฑน ชาทฺนฺเยน โภชนฺเยน
สํหคฺคา สนฺตฺตปฺเปสิ สมนฺวาเรสิ มาณวกา จ ภิกฺขุสงฺฆํ ๑ อถโช
พุราหฺมณฺเณ โปกฺขรสาติ ภควนฺตํ ภูคฺคาวิ โอนํตปตฺตปาณํ อณฺณตฺตว
นํจํ อาสนํ คเหตุวา เอกมฺนตํ นิสฺสีติ ๑ เอกมฺนตํ นิสฺสินฺสฺส โช
พุราหฺมณฺสฺส โปกฺขรสาติสฺส ภควา อนฺนุพฺพุทฺถกํ กเถสิ เสยฺยถํทํ
ทานกถํ สํตฺถกถํ สํคฺคกถํ กามานํ อาทนํวํ โยการํ สงฺกิเลสํ
เนกฺขมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสสิ ๑ ยทา ภควา อณฺณวาสี พุราหฺมณํ
โปกฺขรสาตี กถฺตจฺจิตฺตํ มุทฺตจฺจิตฺตํ วิณฺวเรจฺจิตฺตํ อุกฺกจฺจิตฺตํ ปสนฺนจฺจิตฺตํ
อถสฺส ยา พุทฺธานํ สํมุกฺกสิกา ชฺมมเทสนา ตํ ปกาเสสิ ทฺวชฺชํ สํมุกฺก
นิโรธํ มคฺคํ ๑ เสยฺยถาปิ นาม สฺทฺธิ วตฺตํ อปคตกาพกํ สมนฺทเว
รชนํ ปฏิกฺคณฺเอยฺย เอวเมว โช พุราหฺมณฺสฺส โปกฺขรสาติสฺส

๑๗๗] อมฺพฏฺสํสํเต โปกฺขรธาติสฺสํ อฺปาสํกตฺตเทสํหา ๑๕๓

ตสฺมึเวยว อาสเน วิรชํ อิตฺมตํ ชมฺมจกฺขํ อุกฺพาที ยงฺกณฺจึ
สํมุทฺยชมฺมํ สํพฺพหตฺตํ นิโรชชมฺมนฺตึ ฯ

[๑๗๗] อถโ ข พฺราหฺมณโณ โปกฺขรธาติ ทีฏฺฐชฺชโม ปตฺตชฺชโม
วิทิตชฺชโม ปริโยคัพพชฺชโม ตินฺนณฺณวิจฺจิจฺจโน วิคตฺตกํโกโถ เวสํ-
รชฺชปฺปตฺโต อปรปฺปจฺจโย สํตฺตํ สํสเน ภคฺคหตฺตํ เขตฺตทวโจ
อภิกฺกหตฺตํ โภ โคตม อภิกฺกหตฺตํ โภ โคตม เสยฺยถามี โภ
โคตม นิกฺกขฺชิตฺตํ วา อุกฺกขฺชเยยฺย ปฏฺิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพสฺสํ
วา มลฺกํ อจฺจิกฺเขยฺย อนฺนกาเว วา เตสฺสปฺชฺชิตฺตํ ชาเวยฺย จกฺขุ-
มฺนโต ฐฺพานิ ทกฺขนฺตฺตึ เอวเมว โข โภคฺวา โคตฺเมน อเนกปริยาเยน
ชฺชโม ปกาสิโต เอสํหํ โภ โคตม สํปฺคฺโต สํกริโย สํปริโส
สํมาจฺจโ จ ภวฺนฺตํ โคตมํ สํรณํ กจฺจถามี ชมฺมณฺจ ภิกฺขุสฺสงฺฆณฺจ
อฺปาสํกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเวตฺตํ อชฺชตฺตฺกฺเค ปาณฺนเปตฺตํ สํรณฺจกฺคํ
ยถา จ ภวํ โคตโม อุกฺกขฺชํยํ อณฺณเยนํ อฺปาสํกฺกฺทานิ อฺปสํกฺกมฺตึ
เอวเมว โข ภวํ โคตโม โปกฺขรธาติกฺกํ อฺปสํกฺกมฺตฺตํ ตตฺตํ เย
เต มาณวกา วา มาณเวกา วา ภวฺนฺตํ โคตมํ อภิวาเทสฺสํนฺตึ
วา ปจฺจจฺจฺจิสฺสํนฺตึ วา อาสนํ วา อุกฺกํ วา ทสฺสํนฺตึ จิตฺตํ วา
ปสาเทสฺสํนฺตึ เตสํ ตํ ภวิสฺสํนฺตึ ทํมรตฺตํ หิตาย สฺสฺชาชาติ ฯ
กถฺยถาณํ อฺจฺจติ พฺราหฺมณเภาติ ฯ

อมฺพฏฺสํสํตํ นิฏฺฐิตํ ตติยํ ฯ

โสณทนต์สุตฺตํ

[๑๘๘] เอมุเม สฺคํ ๑ เอกํ สฺมยํ ภควา องฺเกสุ จาริกญฺจร-
มาโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สฺทฺธิํ ปณฺจจมตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺฆเตหิ เยน
จมุปา ตทวสฺสริ ๑ ตตฺร สฺคํ ภควา จมุปายํ วิหริติ คคฺคราย
โปกฺขรณียา ตฺเร ๑

[๑๘๙] เตน โข ปน สฺมเยน โสณทนต์โห พุราหุมนฺเณ จมุปํ
อชฺฌาวสฺสตี สฺตฺตฺตฺตํ สฺตฺตฺตฺตํ สฺตฺตฺตฺตํ สฺตฺตฺตฺตํ สฺตฺตฺตฺตํ สฺตฺตฺตฺตํ สฺตฺตฺตฺตํ
มาคเชน เสนิเยน พิมฺพิสาเวณ ทินฺนํ ราชทายํ พุรหุเมทยํ ๑
อสุสฺสํ โข จมุเปยฺยกา พุราหุมนคหปติกา สฺมเณ ชตุ โภ
โคตโม สฺกฺยปฺคฺโต สฺกฺยกฺตา ปพฺพชฺชิตฺโต องฺเกสุ จาริกญฺจรมาโน
มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สฺทฺธิํ ปณฺจจมตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺฆเตหิ จมุปํ อนฺุปฺคฺโต
จมุปายํ วิหริติ คคฺคราย โปกฺขรณียา ตฺเร ตํ โข ปน ภวนฺตํ
โคตมํ เอวํกฺตฺยาเนน กิคฺคิตฺตฺตโห อพฺภุคฺคฺโต อิติปิ โส ภควา
อรหํ สฺมมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจฺรณสมฺปนฺโน สฺคฺโต โถกวิทู อนฺุคฺตโร
ปฺริสทฺมมฺสํวริติ สฺตฺตา เทวมนุสฺสํ ปุทฺโธ ภควาติ โส อิมํ โลกํ
สฺเทวํ สฺมารํ สฺพฺรหฺมํ สฺสฺสมณพฺุราหุมนํ ปชํ สฺเทวมนุสฺสํ
สฺยํ อภิญฺญา สฺจฺฉิกฺควา ปเวเทติ โส ชมุมนํ เทเสติ อาทิกฺตฺยาณํ
มชฺฌกฺตฺยาณํ ปฺริโยสํกฺตฺยาณํ สํคฺตํ สฺพฺยณฺชนํ เกวสปฺริปฺญฺณํ
ปฺริสฺทฺทฺธิํ พุรหุมนจฺริยํ ปกาเสติ สํชฺช โข ปน ตถารูปานํ อรหํ ทสฺสนํ

โหตีติ ๑ อตฺโฆ จมฺเปยฺยกา พฺรหฺมณคหปตฺติกา จมฺปาย นิกฺขมิตฺตวา
สังฆาสังฆัสมันฺณุตฺตา เยน คคฺคฺรา โปกฺขรณฺ์ เตนฺอุปสงฺกมฺนฺติ ๑

[๑๖๐] เตนฺ โฆ ปน สมนฺเณน ไส้ฉนทณฺโฆ พฺรหฺมณฺเณ อุปริ-
ปาสาทฺเต ทิวาเสยฺยํ อุปคโต โหตี ๑ อตฺตทสา โฆ ไส้ฉนทณฺโฆ
พฺรหฺมณฺเณ จมฺเปยฺยกเก พฺรหฺมณคหปตฺติเก จมฺปาย นิกฺขมิตฺตวา
สังฆาสังฆัสมันฺณุตฺเต เยน คคฺคฺรา โปกฺขรณฺ์ เตนฺอุปสงฺกมฺนฺเต ทิสฺสา
ชคฺคํ อามนฺเตสฺสึ กั นฺุ โฆ โภ ชคฺเต จมฺเปยฺยกา พฺรหฺมณ-
คหปตฺติกา จมฺปาย นิกฺขมิตฺตวา สังฆาสังฆัสมันฺณุตฺตา เยน คคฺคฺรา
โปกฺขรณฺ์ เตนฺอุปสงฺกมฺนฺตฺติ ๑ อตฺถิ โฆ โภ สมนฺเณ โคตฺม
สงฺกยฺปฺตฺโต สงฺกยฺกฺลา ปพฺพชฺชิตฺโต องฺเกสฺสุ จาริกณฺฺจรมานฺโน มหตา
ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ ปณฺฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺฆเตหิ จมฺปํ อนฺุปฺตฺโต จมฺปายํ
ฉิหฺรติ คคฺคฺราย โปกฺขรณฺิยา ตฺเร ตํ โฆ ปน ภวณฺฺคํ โคตฺม
เอวํกตฺตยาณฺเณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิตฺธิปํ ไส้ ภควา อรหํ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สฺคฺโค โดกฺวิทฺฐุ อนฺุคฺตโร
ปฺริสทฺมมฺสํวริ สฺคฺคา เทวมนฺุสฺสํนํ พุทฺโธ ภควาติ ตเมเต ภวณฺฺคํ
โคตฺมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมฺนฺตฺติ ๑ เตนฺหิ โภ ชคฺเต เยน จมฺเปยฺยกา
พฺรหฺมณคหปตฺติกา เตนฺอุปสงฺกมฺ อุปสงฺกมิตฺตวา จมฺเปยฺยก
พฺรหฺมณคหปตฺติเก เอวํ วเทสฺสิ ไส้ฉนทณฺโฆ โภ พฺรหฺมณฺเณ
เอวมาห อากเมนฺุทฺ กิร ภวณฺฺโค ไส้ฉนทณฺโฆปํ พฺรหฺมณฺเณ สมนฺเณ
โคตฺมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมฺนฺตฺติ ๑ เอวํ โภติ โฆ ไส้ ชคฺคา ไส้ฉ-

ทณฺทสฺส พฺรหฺมณฺสฺส ปฏฺิสฺสฺสฺสว เยน จมฺเปยฺยกา พฺรหฺมณ-
คหฺปติกา เตนฺปสฺงฺกมิ อุปสฺงฺกมิตฺวา จมฺเปยฺยกเ พฺรหฺมณ-
คหฺปติเก เอตทโวจ สฺสณฺทณฺโฑ โภ พฺรหฺมโณ เอวมาห
อาคเมหฺตุ กิร ภวฺนฺโต สฺสณฺทณฺโฑปฺิ พฺรหฺมโณ สฺมณฺํ โคตฺมํ
ทสฺสฺนนาย อุปสฺงฺกมิสฺสฺสํคฺคิ ฯ

[๑๘๑] เตน โช ปน สฺมเยน นานาเวรชฺชกานํ พฺรหฺมณานํ
ปณฺจจมฺตฺคานิ พฺรหฺมณฺสคานิ จมฺปายํ ปฏฺิวสฺนฺติ เกนจิทฺเว
ภรณฺเเยน ฯ อสฺสฺสํสฺสํ โช เค พฺรหฺมณา สฺสณฺทณฺโฑ พฺรหฺมโณ
สฺมณฺํ โคตฺมํ ทสฺสฺนนาย อุปสฺงฺกมิสฺสฺสํคฺคิ ฯ อถโช เค พฺรหฺมณา
เยน สฺสณฺทณฺโฑ พฺรหฺมโณ เตนฺปสฺงฺกมิมิสฺสํ อุปสฺงฺกมิตฺวา สฺสณ-
ทณฺทํ พฺรหฺมณฺํ เอตทโวจํ สฺสจํ กิร ภวํ สฺสณฺทณฺโฑ สฺมณฺํ
โคตฺมํ ทสฺสฺนนาย อุปสฺงฺกมิสฺสฺสํคฺคิ ฯ เอวํ โช เม โภ โหติ อหฺมฺปํ
สฺมณฺํ โคตฺมํ ทสฺสฺนนาย อุปสฺงฺกมิสฺสํคฺคิ ฯ มา ภวํ สฺสณฺทณฺโฑ
สฺมณฺํ โคตฺมํ ทสฺสฺนนาย อุปสฺงฺกมิ น อรหฺติ ภวํ สฺสณฺทณฺโฑ
สฺมณฺํ โคตฺมํ ทสฺสฺนนาย อุปสฺงฺกมิกฺุ สฺสเจ ภวํ สฺสณฺทณฺโฑ สฺมณฺํ
โคตฺมํ ทสฺสฺนนาย อุปสฺงฺกมิสฺสํคฺคิ โภโต สฺสณฺทณฺทสฺสํ ยสฺสํ หายิสฺสํคฺคิ
สฺมณฺสฺสํ โคตฺมสฺสํ ยสฺสํ อภิวทฺทฺทิสฺสํคฺคิ ยมฺปํ โภโต สฺสณฺทณฺทสฺสํ
ยสฺสํ หายิสฺสํคฺคิ สฺมณฺสฺสํ โคตฺมสฺสํ ยสฺสํ อภิวทฺทฺทิสฺสํคฺคิ อิมินา
จฺงเคน น อรหฺติ ภวํ สฺสณฺทณฺโฑ สฺมณฺํ โคตฺมํ ทสฺสฺนนาย
อุปสฺงฺกมิกฺุ สฺมโณ เทวว โคตฺโม อรหฺติ ภวฺนฺตํ สฺสณฺทณฺทํ

ทนต์นาย อุตฺตงฺกมิตฺ ภาวํ หิ ไฉนทนต์โท อุกโต สุชาโต มาติโต
 ๑ มิตฺติโต ๑ สํสฺสฺทฺชคหณโก ยาว สํตฺตมา มิตฺตามหฺยคา อกฺขิตฺโต
 อนฺุปกฺกฺขฺไช ชาตฺติวาเทน ยมฺมบี ภาวํ ไฉนทนต์โท อุกโต สุชาโต
 มาติโต ๑ มิตฺติโต ๑ สํสฺสฺทฺชคหณโก ยาว สํตฺตมา มิตฺตามหฺยคา
 อกฺขิตฺโต อนฺุปกฺกฺขฺไช ชาตฺติวาเทน อิมินา จฺจนฺน น อรหฺติ ภาวํ
 ไฉนทนต์โท สฺมณํ โคตมํ ทนต์นาย อุตฺตงฺกมิตฺ สฺมโน เตวฺว
 โคตโม อรหฺติ ภาวฺนํ ไฉนทนต์ทํ ทนต์นาย อุตฺตงฺกมิตฺ ภาวํ
 หิ ไฉนทนต์โท อทฺโฆ มหฺทฺชโน มหาโกโ ๑ เป ๑ ภาวํ
 หิ ไฉนทนต์โท อชฺฌายโก มนฺุตฺชโร ตินฺุณฺํ เวทานํ ปารคฺ
 สนิมฺณฺุเกตฺตฺถานํ สํกฺขรฺบฺเบทฺทานํ อิตฺติหาสฺปณฺุจมานํ ปทโก เวยฺยา
 กรโณ โสกายตฺมหาปฺริสฺตฺกฺขเณสฺ อนฺุวโย ภาวํ หิ ไฉนทนต์โท
 อภฺิรฺุโป ทนต์นํโย ปาสาทิกโก ปรมาย วจฺจนฺุไปกฺขรฺตาย สฺมนฺุภาคโต
 พฺุรหฺมวณฺุณฺิ พฺุรหฺมวจฺจฺฉี อกฺขฺทฺทฺทวกาโส ทนต์นาย ภาวํ หิ
 ไฉนทนต์โท สํตฺวา อฺุทฺชฺฉํ^๑ อฺุทฺชฺฉํ^๒ สฺมนฺุภาคโต ภาวํ
 หิ ไฉนทนต์โท กถฺยานวฺาโจ กถฺยานวฺากฺกรโณ โปริยา วาจาย
 สฺมนฺุภาคโต วิสฺสฺฐฺุชฺาย อนฺุเตคตฺาย อตฺตฺตฺสฺ วิณฺุณฺาปนิยา ภาวํ
 หิ ไฉนทนต์โท พฺุณฺํ อจฺริยปฺาจฺริโย ตํณิ มาณวกฺสฺตานิ มนฺุเต
 วาเจติ พฺุทฺกา ไซ ปน นานาทิสฺา นานาชนปทา มาณวกา
 อากจฺจนฺุติ โภโต ไฉนทนต์ทนต์สฺ สฺนฺุติเถ มนฺุตฺคฺติกา มนฺุเต

๑ สฺ. พฺุรหฺมวณฺุณฺิ พฺุรหฺมวจฺจฺฉี ๑ ๒ สฺ. อฺุทฺชฺฉํ ๑

อธิยิตฺถกามา ภวณฺหิ โสณทณฺโห ชิณฺโณ อุกฺกุโสม มหตฺตโก
อทฺฐคโค โวยอนุปรคฺโค สมนฺโณ โคตโม ตฺรฺโณ เจว ตฺรฺณ-
ปรพฺพชฺชิตฺโ ๑ ภวณฺหิ โสณทณฺโห รณฺโวย มาครสุตฺตํ เสนียสุตฺตํ
พิมฺพิสฺสารสุตฺตํ สกฺกโค ตฺรฺกโค มานีโค ปุชฺชิตฺโ อปรจิโค ภวณฺหิ
โสณทณฺโห พุราหุมนฺตฺตํ ปกฺกขรฺรธาตฺตํ สกฺกโค ตฺรฺกโค มานีโค
ปุชฺชิตฺโ อปรจิโค ภวณฺหิ โสณทณฺโห จมฺบิ อชฺชวาทฺตํ สุตฺตฺตํ
สตีณกฺกุชฺชิตฺกํ สฺรณฺณํ ราชโกคฺคํ รณฺณา มากเรน เสนิเยน
พิมฺพิสฺสารเณ ทินฺนํ ราชทายํ พุรหุเมทยํ ยมฺบิ ภวํ โสณทณฺโห
จมฺบิ อชฺชวาทฺตํ สุตฺตฺตํ สตีณกฺกุชฺชิตฺกํ สฺรณฺณํ ราชโกคฺคํ
रणฺณา มากเรน เสนิเยน พิมฺพิสฺสารเณ ทินฺนํ ราชทายํ พุรหุเมทยํ
อิมินา จฺจนฺน น อรหฺติ ภวํ โสณทณฺโห สมนฺโณ โคตมํ ทสฺสํนาย
อุปรํงมิคฺคํ สมนฺโณ เตวว โคตโม อรหฺติ ภวณฺทํ โสณทณฺทํ
ทสฺสํนาย อุปรํงมิคฺคฺนฺติ ๑

[๑๘๒] เอวํ อุกฺกุเต โสณทณฺโห พุราหุมนฺโณ เต พุราหุมนฺ
เอตทโวจฺ เตนฺหิ โภ มมฺบิ สฺสุณาถ ยถา มยเมว อรหามํ คํ
ภวณฺทํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปรํงมิคฺคํ น เตวว อรหฺติ โส ภวํ
โคตโม อมฺหากํ ทสฺสํนาย อุปรํงมิคฺคํ สมนฺโณ ชฺช โภ โคตโม
อุภโต สฺสุธาโต มาติโต ๑ มิตฺติโต ๑ สํสฺสุทฺทคฺคณฺนิโก ยาว สุตฺตมา
มิตฺตามหฺยควา อุกฺกิตฺโต อนุปกฺกุกฺกุชฺช ชาติวาเทณ ยมฺบิ โภ สมนฺโณ
โคตโม อุภโต สฺสุธาโต มาติโต ๑ มิตฺติโต ๑ สํสฺสุทฺทคฺคณฺนิโก ยาว

สคฺตมา ปิตามหุคฺคา อภฺธิคฺโต อนฺปกฺกญฺโจ ชาติวาเทน อิมินา
 จงฺเคน น อรหฺติ โส ภวํ โคตโม อมฺหากํ ทสฺสํนาย อุปฺสงฺกมิตฺตุ
 อถ อมฺเมว อรหามํ ตํ ภวณฺตี โคตมํ ทสฺสํนาย อุปฺสงฺกมิตฺตุ
 สมฺโนน ชฺตุ โภ โคตโม มหนฺตี ฉาติสงฺฆํ อโหทย ปฺพพฺพิโต
 ๑ เป ๑ สมฺโนน ชฺตุ โภ โคตโม ปหฺนฺตี ทิรณฺณตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 อโหทย ปฺพพฺพิโต ภูมิกตณฺณจ เวหาตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สมฺโนน ชฺตุ โภ โคตโม ททโร
 ๑ สมฺโนน สฺส
 โยพฺพเนน สมฺนฺนาคโต ปชฺเมน
 ๑ อการสฺมา อนคาริยํ ปฺพพฺพิโต สมฺโนน ชฺตุ โภ โคตโม
 อกามกานํ มาตาปิตฺต
 ๑ อการสฺมา อนคาริยํ ปฺพพฺพิโต สมฺโนน ชฺตุ โภ โคตโม
 อภิวิปฺปํ ทสฺสํนํโย ปาสาทิโก ปรมาย
 ๑ สมฺนฺนาคโต พุทฺหมวณฺณนิ พุทฺหมวณฺณนิ อภฺธิคฺคา
 ๑ ทสฺสํนาย สมฺโนน ชฺตุ โภ โคตโม สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 ๑ อวิยสฺสํ กุสฺส-
 ๑ สฺส
 ๑ สมฺนฺนาคโต สมฺโนน ชฺตุ โภ โคตโม กตฺตฺต-
 ๑ อวิยวฺจาย สมฺนฺนาคโต วิสฺสฺสฺสฺสฺส
 ๑ อเนตคตฺตฺต อตฺตฺตฺต วิณฺณวาปนิยา สมฺโนน ชฺตุ โภ โคตโม
 ๑ อจฺริยปาจฺริโย สมฺโนน ชฺตุ โภ โคตโม ชฺฉินฺทามวราโค
 ๑ อภฺธิคฺคาปตฺตฺต สมฺโนน ชฺตุ โภ โคตโม กมฺมวาทํ ทิรียวาทํ
 ๑ อปฺปาปฺปรุกฺขาโร พุทฺหมณฺณาย ปชฺชาย สมฺโนน ชฺตุ โภ โคตโม
 ๑ อจฺจฺจา กุตา ปฺพพฺพิโต อภินฺนชฺตฺตฺตฺตฺตฺต สมฺโนน ชฺตุ โภ โคตโม

อหฺมวํ กุตา ปพฺพชฺชิตฺตํ มหฺตฺตนา มหฺตฺตโกคา สฺมณฺโณ ชฺคฺค โภ
โคตมํ ติโรจฺจฺจา ติโรชนปทา สํปุจฺฉิตฺตํ อากฺขณฺนุคฺติ สฺมณฺโณ ชฺคฺค
โภ โคตมํ อเนกานิ เทวตาสฺสสุตฺตานิ ปาเนนํ สฺมณฺญคฺคตานิ สฺมณฺโณ
ชฺคฺค โภ โคตมํ เขวํถฺยยาเนนํ กิตฺติสฺสทฺโท อพฺพกฺคโคตํ อิตฺธิปํ โส
ภควา อรหํ สฺมมาสมฺมุทฺตโร วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุตฺตโค โลกวิทฺธุ
อนุคฺคโร ปุริสฺสทฺมมฺสวริ สุตฺตกา เทวมนุสฺสฺสานํ พุทฺธโร ภควาติ
สมฺโณ ชฺคฺค โภ โคตโม ทฺวคฺคีสฺมหาปฺริสฺตกฺขเนนํ สฺมณฺญาคโค
สมฺโณ ชฺคฺค โภ โคตโม เขทิสฺสาคควาทํ สฺชิตฺตํ^๕ สฺมณฺทโก อพฺพภา
กฺขิโก อุตฺตทานฺนุชฺชํ ปุพฺพภาสํ สฺมณฺโณ ชฺคฺค โภ โคตโม จตฺตุนํ
ปฺริสฺสานํ สฺกฺกโคตํ ครุทฺโคตํ มานีโคตํ ปุชฺชโคตํ อปฺจโคตํ สฺมณฺโณ ชฺคฺค โภ
โคตมํ พุทฺธ เทวา จ มนุสฺสฺสา จ อภิปฺปสฺสนฺนา สฺมณฺโณ ชฺคฺค โภ
โคตโม ยสฺมึ คามเ ว นิคเม ว ปฏฺวิสฺสติ น ตสฺมึ คามเ ว
นิคเม ว อมนุสฺสฺสา มนุสฺสฺเส วิเหจฺเชนฺติ สฺมณฺโณ ชฺคฺค โภ โคตโม
สงฺฆมฺคณฺเณคณาจฺริโย ปุณฺณคฺคตฺถกฺขณํ อคฺคกมฺกฺขายติ ยถา โช ปน โภ
เอเตสํ สฺมณฺพฺรหฺมณฺณํ ยถา ว ตถา ว ยโส สฺมฺทากฺจฺจติ
น เหวํ สฺมณฺสุตฺตํ โคตมฺสุตฺตํ ยโส สฺมฺทากโคตํ อถ โช อนุคฺคตฺราย
วิชฺชาจรณสมฺปทาย สฺมณฺสุตฺตํ โคตมฺสุตฺตํ ยโส สฺมฺทากโคตํ สฺมณฺโณ
ชฺคฺค โภ โคตมํ ราชา มากโช เสนิโย พิมฺพิสฺสาโร สฺปฺคโคตํ สฺภริโย

๑ อหฺมวํติปิ . อหฺมวํกฺคตฺธิปิ . อหฺมวํกฺคตฺธิปิ ปาโช ๑ ๒ สฺ . เขทิสฺสาคค-
วาทํ สฺชิตฺตํ ๑

สปริโส สามจุใจ ปาเนหิ สรณงฺคโต สมนํ ชตุ โภ โคตมํ
 ราชา ปเสนทิโกสโต สปุคฺโต สกริโย สปริโส สามจุใจ ปาเนหิ
 สรณงฺคโต สมนํ ชตุ โภ โคตมํ พุราหุมนฺ โปกฺขรสาติ
 สปุคฺโต สกริโย สปริโส สามจุใจ ปาเนหิ สรณงฺคโต สมนฺ
 ชตุ โภ โคตโม รณฺโฆ มากชฺสฺสฺ เตนียสฺสฺ พิมพิสารสฺสฺ สกฺกโต
 ครุกโต มานิตฺ ปุชฺชิตฺ อปฺจิตฺ สมนฺ ชตุ โภ โคตโม รณฺโฆ
 ปเสนทิโกสโตสฺสฺ สกฺกโต ครุกโต มานิตฺ ปุชฺชิตฺ อปฺจิตฺ สมนฺ
 ชตุ โภ โคตโม พุราหุมนฺสฺสฺ โปกฺขรสาติสฺสฺ สกฺกโต ครุกโต มานิตฺ
 ปุชฺชิตฺ อปฺจิตฺ สมนฺ ชตุ โภ โคตโม จมฺบึ อนุปฺปตฺโต จมฺบายํ
 วิหริติ คคฺคราย โปกฺขรณฺนิยา ตํเร เย โช ปน โภ เกจิ สมนฺ
 วา พุราหุมนฺ วา อมฺหากํ คามกฺเขตฺตํ อากฺจฺฉนฺติ อติถํ โน เต
 โหนฺติ อติถํ โช ปนเมฺหฺหิ สกฺกาทพฺพา ครุกาทพฺพา มาเนตพฺพา
 ปุชฺเขตพฺพา อปฺเจตพฺพา ยมฺบึ โภ สมนฺ โคตโม จมฺบึ อนุปฺปตฺโต
 จมฺบายํ วิหริติ คคฺคราย โปกฺขรณฺนิยา ตํเร อติถิสฺมากํ สมนฺ
 โคตโม อติถิ โช ปนเมฺหฺหิ สกฺกาทพฺโพ ครุกาทพฺโพ มาเนตพฺโพ
 ปุชฺเขตพฺโพ อปฺจิตพฺโพ อิมินา จฺจฺเคน น อรหฺติ โส ภวํ โคตโม
 อมฺหากํ ทสฺสฺนําย อฺปฺสํกฺมิตฺตุํ อถโช มยเมว อรหาม ตํ ภวนฺตํ
 โคตมํ ทสฺสฺนําย อฺปฺสํกฺมิตฺตุํ เอตฺตเก โช อหํ โภโต โคตมสฺสฺ
 วณฺเณน ปรยาปุณามิ โน จ โช โส ภวํ โคตโม เอตฺตกฺวณฺเณ
 อปฺริมาณวณฺเณน हि โส ภวํ โคตโมติ ฯ

[๓๘๓] เหวํ อุกฺกเต เต พุราหุมนฺนา โสณทณฺฑํ พุราหุมนํ
เอตทโวจฺจุ ยถา โข ภวํ โสณทณฺฑโห สมนฺตสฺส โคตมสฺส วณฺณ
ภาสฺสคิ อิตฺโต เจมฺมึ โส ภวํ โคตโม โยชนสฺสเต วิหฺรติ อตฺตเมว
สทฺฐเชน กุตฺตปฺกฺกเตน ทสฺสํนาย อฺปฺสํงฺกมิตฺตุ อมฺมึ ปุญฺเญเสนาติ^๑ ฯ เตนฺหิ
โก สพุเพ ว มยํ สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อฺปฺสํงฺกมิตฺตํสมาติ ฯ
อถโห โสณทณฺฑโห พุราหุมนฺโน มหตา พุราหุมนฺนคณฺเณน สทฺฐิ
เยน คคฺคฺควา ปฺกฺกขรณํ เตนฺปฺสํงฺกมิตฺตุ ฯ อถโห โสณทณฺฑทสฺส
พุราหุมนฺตสฺส ทิโรวณฺณสฺสทคฺคตสฺส เหวํ เจตโส ปรีวิตฺตโก อุตฺตปาติ
อหฺมฺเจว โข ปน สมนํ โคตมํ ปณฺหํ ปุญฺเญยฺมํ ตตฺถ เจ มํ
สมนฺโน โคตโม เหวํ วทฺเยยฺน น โข เอส พุราหุมนฺ ปญฺเญห
เอวํ ปุญฺเญตฺตพฺโพ เหวํ นามสฺส พุราหุมนฺ ปญฺเญห ปุญฺเญตฺตพฺโพติ
เตน มํ อมฺมึ ปรีสา ปรีภเวยฺย พวโต โสณทณฺฑโห พุราหุมนฺ
อพฺยตฺโต นาสฺสทฺธิ สมนํ โคตมํ โยนิโส ปณฺหํ ปุญฺเญตฺตุนฺติ ยํ โข
ปนายํ ปรีสา ปรีภเวยฺย ยโสมี ตสฺส หายเถ ยสฺส โข ปน ยโส
หายเถ โภคามี ตสฺส หายเยยฺมํ ยโสตฺถทฺธา โข ปนฺนุหํโก โภคา
มญฺเจว ปน สมนฺโน โคตโม ปณฺหํ ปุญฺเญยฺมํ ตสฺส จาหํ ปณฺหสฺส
เวยฺยวกรณฺเณน จิตฺตํ น อาราเชยฺมํ ตตฺถ เจ มํ สมนฺโน โคตโม
เอวํ วทฺเยยฺน น โข เอส พุราหุมนฺ ปญฺเญห เหวํ พฺยวาทพฺโพ
เอวํ นามสฺส พุราหุมนฺ ปญฺเญห พฺยวาทพฺโพติ เตนฺ มํ อมฺมึ ปรีสา

๑ ส. ปุญฺเญเสนาติ ฯ

ปริภเวยฺย พาดิ โสณทณฺโห พุราหุมนิ อพฺยตุโต นาสกฺขิ
สมณฺสฺส โคตมฺสฺส ปณฺหสฺส เวยฺยากรณฺน จิตฺตํ อวราเชตฺตุนฺติ
ย โช ปนายํ ปริสา ปริภเวยฺย ยโสมี ตสฺสฺส หาเยถ ยสฺสฺส โช
ปน ยโส หาเยถ โภคามี ตสฺสฺส หาเยยฺยฺยฺย ยโสตฺตฺตา โช
ปนฺนมหากํ โภคา อหฺมฺเจว โช ปน เหวํ สฺมํปคโต สฺมานิ อทิสฺวา
ว สฺมณฺ โคตมํ นิตฺตฺเตยฺยํ เตน มํ อยํ ปริสา ปริภเวยฺย พาดิ
โสณทณฺโห พุราหุมนิ อพฺยตุโต มานถฺตฺโต ภูโต โน วิสฺสฺหิ
สมณฺ โคตมํ ทสฺสฺสนาย อฺปฺสํกมิตฺตํ กถณฺหิ นาม เหวํ สฺมํปคโต
สมานิ อทิสฺวา สฺมณฺ โคตมํ นิตฺตฺติสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ย โช ปนายํ ปริสา
ปริภเวยฺย ยโสมี ตสฺสฺส หาเยถ ยสฺสฺส โช ปน ยโส หาเยถ
โภคามี ตสฺสฺส หาเยยฺยฺยฺย ยโสตฺตฺตา โช ปนฺนมหากํ โภคาคิ ฯ

[๑๘๕] อถ โช โสณทณฺโห พุราหุมนิ เยน ภควา เตนุ-
ปฺสํกมิ อฺปฺสํกมิตฺตฺวา ภควตา สฺทฺธิ สฺมฺโมทฺธิ สฺมฺโมทฺธิยํ กถํ
สํวราณฺยํ วิตฺติสํวเรตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ฯ จมฺเปยฺยกาปํ โช พุราหุมน-
กหฺปติกา อปฺเปกฺจฺเจ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสฺสฺสฺส
อปฺเป-
กฺจฺเจ ภควตา สฺทฺธิ สฺมฺโมทฺธิ สฺมฺโมทฺธิยํ กถํ สํวราณฺยํ วิตฺติ-
สํวเรตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส อปฺเปกฺจฺเจ เยน ภควา เตนฺนช-
ติมฺปณฺนามेतฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสฺสฺสฺส อปฺเปกฺจฺเจ นามโคตฺตํ สํวเรตฺวา
เอกมฺนฺตํ นิสฺสฺสฺส อปฺเปกฺจฺเจ ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
สุทํ โสณทณฺโห พุราหุมนิ เอตฺเทว พหฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

โหติ อหฺมฺเจว ไซ ปน สมนํ โคตมํ ปณฺหํ ปุจฺเจยฺยํ ตตฺถ เจ
มํ สมนฺ โคตโม เอวํ วทฺเขยฺย น ไซ เอส พฺราหฺมณ ปโยหฺ เอวํ
ปุจฺฉิตฺพุโพ เอวํ นามสฺ พฺราหฺมณ ปโยหฺ ปุจฺฉิตฺพุโพติ เตน มํ
อຍံ ปริสา ปริกเวยฺย พาดิ สฺสณฺทณฺไซ พฺราหฺมณฺ โอปฺยตุโต
นาสฺกฺขิ สมนํ โคตมํ โยนิสฺ ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺตฺถิ ยํ ไซ ปนายํ
ปริสา ปริกเวยฺย ยสฺสํ สฺสํ หายถ ยสฺสํ ไซ ปน ยสฺ
หายถ โภคานํ สฺสํ หายยฺยํ ยสฺสํทฺธา ไซ ปนฺนุหํ โภคา
มฺเจว ไซ ปน สมนํ โคตโม ปณฺหํ ปุจฺเจยฺยํ สฺสํ จาหํ
ปณฺหสฺสํ เวยฺยการณฺน จิตฺตํ น อาราเชยฺยํ ตตฺถ เจ มํ สมนํ
โคตโม เอวํ วทฺเขยฺย น ไซ เอส พฺราหฺมณ ปโยหฺ เอวํ
พฺยากาตฺพุโพ เอวํ นามสฺ พฺราหฺมณ ปโยหฺ พฺยากาตฺพุโพติ
เตน มํ อຍံ ปริสา ปริกเวยฺย พาดิ สฺสณฺทณฺไซ พฺราหฺมณฺ
อปฺยตุโต นาสฺกฺขิ สมนสฺสํ โคตมสฺสํ ปณฺหสฺสํ เวยฺยการณฺน
จิตฺตํ อาราเชตฺถิ ยํ ไซ ปนายํ ปริสา ปริกเวยฺย ยสฺสํ สฺสํ
หายถ ยสฺสํ ไซ ปน ยสฺ หายถ โภคานํ สฺสํ หายยฺยํ
ยสฺสํทฺธา ไซ ปนฺนุหํ โภคา อโห วต มํ สมนํ โคตโม
สฺเก อจฺริยเก เทวฺชฺชเก มํ ปณฺหํ ปุจฺเจยฺยํ อทฺธา ว สฺสํสาหํ
จิตฺตํ อาราเชยฺย ปณฺหสฺสํ เวยฺยการณฺนาติ ฯ

[๑๘๕] อถไซ ภควโต สฺสณฺทณฺทสฺสํ พฺราหฺมณสฺสํ เจตสา
เจโตปริวิตฺตกฺกมฺมณฺนาย เอตทโหสิ วิหฺมฺมติ ไซ อຍံ สฺสณฺทณฺไซ

๑๘๖] โสณทณฺฑสุตฺเต พุราหุมนฺปฺปญฺเจตฺติยา ปญฺจกานี ๑๕๓

พุราหุมนฺ โสณํ จิตฺเตน ยนฺนุนาหํ โสณทณฺฑํ พุราหุมนํ สเก
อาจริยเก เตวฺชชเก ปญฺหํ ปุจฺเจยฺยนฺติ ฯ อถ โช ภควา โสณทณฺฑํ
พุราหุมนํ เอตทโวจ กตฺถิ ปน พุราหุมน อญฺเคหิ สมนฺนาคคํ
พุราหุมนา พุราหุมนํ ปญฺณเปนฺติ พุราหุมนฺโสสมํติ ฯ วทมาโน
สมฺมา วเทยฺย น จ ปน มุสาวาหํ อปชฺชเยยฺยาติ ฯ อถ โช
โสณทณฺฑสุตฺส พุราหุมนฺสุตฺส เอตทโหสิ ยํ วต โน อโหสิ อิจฺฉนฺติ
ยํ อากงฺขิตํ ยํ อธิปฺเปตํ ยํ อภิปตฺติตํ อโห วต มํ สมฺโน
โคตโม สเก อาจริยเก เตวฺชชเก ปญฺหํ ปุจฺเจยฺย อทฺธา ว
ตสุสาหํ จิตฺตํ อวราเชยฺยํ ปญฺหสุตฺส เวยฺยากรณฺน คตฺตร เจ มํ
สมฺโน โคตโม สเก อาจริยเก เตวฺชชเก ปญฺหํ ปุจฺฉนฺติ อทฺธา
ว ตสุสาหํ จิตฺตํ อวราเชตฺสํมิ ปญฺหสุตฺส เวยฺยากรณฺนาติ ฯ

[๑๘๖] อถ โช โสณทณฺโฑ พุราหุมนฺ อพฺกนฺนาเมตฺวา กายํ
อนฺวิโตเกตฺวา ปริสํ ภควนฺตํ เอตทโวจ ปญฺจหิ โภ โคตม อญฺเคหิ
สมฺนฺนาคคํ พุราหุมนา พุราหุมนํ ปญฺณเปนฺติ พุราหุมนฺโสสมํติ ฯ
วทมาโน สมฺมา วเทยฺย น จ ปน มุสาวาหํ อปชฺชเยยฺย กตฺเมหิ
ปญฺจหิ อิท โภ โคตม พุราหุมนฺ อญฺโต สุชาโค-โหติ มาติโต
จ ปิตฺติโต ฯ สํสุทฺทชคฺคหณฺนิโก ยาว สตฺตมา ปิตฺตามหฺยฺคา อกฺขิตฺโต
อนฺปกฺกฏฺฐโ สชาติวาเทน อชฺชฌายโก จ โหติ มนฺตชโร ตินฺณํ
เวทานํ ปารคฺคฺ สนิชฺชนฺทฺกตฺกานํ สํกฺขรปฺปเกทานํ อิติหาตฺปญฺจมานํ
ปทโก เวยฺยากรโณ โลกายคฺมมหาปริสฺตกฺขณฺตฺส อนวโย อภิรฺุโป

๑ โหติ ทสุสนัโโย ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคโค
 พฺรหฺมวณฺณนิ พฺรหฺมวณฺณสิ อกฺขุทฺทาวกาโส ทสุสนาย สัตถวา ๑
 โหติ อุกฺกมฺมสัตฺถิ อุกฺกมฺมสัตฺถเณ สมนฺนาคโค ปณฺฑิโต ๑ โหติ เมธาวี
 ปจฺจิม วา ทฺตติโย วา ปุชฺชํ ปคฺคณฺหนุตานํ อิมเหติ โช โภ โคตม
 ปณฺจเหติ องฺเคเหติ สมนฺนาคคํ พฺรหฺมณฺณา พฺรหฺมณฺณํ ปณฺณเปเนติ
 พฺรหฺมโณสุมฺมิติ ๑ วทมาโน สมนฺมา วเทยฺย น ๑ ปน มุสาวาทํ
 อาปชฺชเยยฺยติ ๑

[๑๘๗] อิมสํ ปน พฺรหฺมณฺณ ปณฺจณฺ्हํ องฺคานํ สกฺกา เอกํ
 องฺคํ จปยิตฺวา จคฺคเหติ องฺเคเหติ สมนฺนาคคํ พฺรหฺมณฺณํ ปณฺณเปคฺคํ
 พฺรหฺมโณสุมฺมิติ ๑ วทมาโน สมนฺมา วเทยฺย น ๑ ปน มุสาวาทํ
 อาปชฺชเยยฺยติ ๑ สกฺกา โภ โคตม อิมสํ หิ โภ โคตม ปณฺจณฺ्हํ
 องฺคานํ วณฺณํ จปยาม กิํ หิ วณฺโณ กริสฺสฺสตี ยโต โช โภ
 โคตม พฺรหฺมโณ อุกฺโต สฺสาโต โหติ มาติโต ๑ ปิตีโต ๑
 สํสฺกฺกชคฺคณฺโณ ยาว สตฺตมา ปิตามหฺยคา อกฺกขิตฺโต อนฺุปกฺกฏไจ
 ชาติวาเทน อชฺชฌายโก ๑ โหติ มนฺตฺชโร ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺค
 สนิชฺชณฺุเกตฺตฺตฺตํ สํกฺขรปฺปเกทานํ อิติหาสฺปณฺจมานํ ปทโก เวยฺยา
 กรโณ โลกายตมหาปฺริสฺตกฺกฺชเณสุ อนนฺวโย สัตถวา ๑ โหติ อุกฺกมฺมสัตฺถิ
 อุกฺกมฺมสัตฺถเณ สมนฺนาคโค ปณฺฑิโต ๑ โหติ เมธาวี ปจฺจิม วา
 ทฺตติโย วา ปุชฺชํ ปคฺคณฺหนุตานํ อิมเหติ โช โภ โคตม จคฺคเหติ
 สมนฺนาคคํ พฺรหฺมณฺณา พฺรหฺมณฺณํ ปณฺณเปเนติ พฺรหฺมโณสุมฺมิติ ๑

๑๘๘] โสณทนต์สุตฺเต พุราหุมนปฺปณฺณตฺติยา ตีณิ เทว อองฺคานิ ๑๘๕

วทมาโน สฺมมา วเทยฺย น จ ปน มุสาวัตฺถิ อปชฺชชฺชยาติ ฯ

[๑๘๘] อิมํ ปน พุราหุมน จตฺตุนํ อองฺคานํ สกฺกา เอกํ
องฺคํ ชฺปยิตฺวา ตีหิ อองฺเคหิ สฺมณฺหาคตํ พุราหุมนํ ปณฺณเปตฺตุ
พุราหุมนโณสฺมิตฺติ จ วทมาโน สฺมมา วเทยฺย น จ ปน มุสาวัตฺถิ
อปชฺชชฺชยาติ ฯ สกฺกา โภ โคตม อิมํ หิ โภ โคตม จตฺตุนํ
องฺคานํ มนฺเต ชฺปยาม กิํ หิ มนฺตา กวิธฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
โคตม พุราหุมน อุกฺโต สฺสฺสาโต โหติ มาติโต จ ปิตฺติโต จ
สํสฺส
ชาติวาเทน สํสฺส
ปณฺณิตโต จ โหติ เมธาวิํ ปจฺจโม วา ทฺติโย วา ปุชฺชํ ปคฺคณฺหนฺตานํ
อิมํ หิ โภ โคตม ตีหิ อองฺเคหิ สฺมณฺหาคตํ พุราหุมน
พุราหุมนํ ปณฺณเปตฺติ พุราหุมนโณสฺมิตฺติ จ วทมาโน สฺมมา
วเทยฺย น จ ปน มุสาวัตฺถิ อปชฺชชฺชยาติ ฯ

[๑๘๙] อิมํ ปน พุราหุมน ตินฺณํ อองฺคานํ สกฺกา เอกํ
องฺคํ ชฺปยิตฺวา ทฺวิหิ อองฺเคหิ สฺมณฺหาคตํ พุราหุมนํ ปณฺณเปตฺตุ
พุราหุมนโณสฺมิตฺติ จ วทมาโน สฺมมา วเทยฺย น จ ปน มุสาวัตฺถิ
อปชฺชชฺชยาติ ฯ สกฺกา โภ โคตม อิมํ หิ โภ โคตม ตินฺณํ
องฺคานํ ชาตี ชฺปยาม กิํ หิ ชาตี กวิธฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
พุราหุมน สํสฺส
ปณฺณิตโต จ โหติ เมธาวิํ ปจฺจโม วา ทฺติโย วา ปุชฺชํ ปคฺคณฺหนฺตานํ

๑๕๖ สุตตฺถนตฺตปิฏเก ที่ชนิกายสุตฺต สัตถกฺขนฺนชวคฺโค [๑๘๐

อิมะหิ โห โภ โคตม- ทฺวํหิ องฺเคหิ สมนฺนาคตํ พฺราหฺมณา
พฺราหฺมณํ ปณฺณเปเนติ พฺราหฺมโณสฺมํติ ๑ อทมาโน สฺมมา
วเทยฺย น ๑ ปน มุสาวาทํ อปชฺชเยยฺยาติ ๑

[๑๘๐] เหวํ วุคฺเต เต พฺราหฺมณา ไสฺณทณฺโห พฺราหฺมณํ
เอตทโวจํ มา ภวํ ไสฺณทณฺโห เหวํ อวจ มา ภวํ ไสฺณทณฺโห
เอหวํ อวจ อปวทติ ภวํ ไสฺณทณฺโห วณฺณํ อปวทติ มนฺเต
อปวทติ ชาตี เอภํเสน ภวํ ไสฺณทณฺโห สมนฺตฺสเยว โคตมสุตฺ
วาทํ อนุปกฺขนฺตํติ ๑ อถโห ภควา เต พฺราหฺมเณ เอตทโวจ สฺเจ
โห ตุมฺหากํ พฺราหฺมณานํ เหวํ โหติ อปฺปสุตฺโต ๑ ไสฺณทณฺโห
พฺราหฺมโณ กถฺยฺยานวาทฺกฺวโร ๑ ไสฺณทณฺโห พฺราหฺมโณ
ทฺุปฺปณฺโณ ๑ ไสฺณทณฺโห พฺราหฺมโณ น ๑ ปโหติ ไสฺณทณฺโห
พฺราหฺมโณ สมนฺเนน โคตเมน สทฺธิ อสฺมึ วจเน ปติมนฺเตตฺตฺติ
ติฏฺชตฺถ ไสฺณทณฺโห พฺราหฺมโณ ตุมฺเห มยา สทฺธิ มนฺตโวห สฺเจ
ปน ตุมฺหากํ พฺราหฺมณานํ เหวํ โหติ พฺหุสฺสุตฺโต ๑ ไสฺณทณฺโห
พฺราหฺมโณ กถฺยฺยานวาทฺกฺวโร ๑ ไสฺณทณฺโห พฺราหฺมโณ
ปณฺทิตฺโต ๑ ไสฺณทณฺโห พฺราหฺมโณ ปโหติ ๑ ไสฺณทณฺโห
พฺราหฺมโณ สมนฺเนน โคตเมน สทฺธิ อสฺมึ วจเน ปติมนฺเตตฺตฺติ
ติฏฺชตฺถ ตุมฺเห ไสฺณทณฺโห พฺราหฺมโณ มยา สทฺธิ ปติมนฺเตตฺตฺติ ๑

[๑๘๑] เหวํ วุคฺเต ไสฺณทณฺโห พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ
ติฏฺชตฺถ ภวํ โคตโม ตฺตฺนํหิ ภวํ โคตโม โหตุ อหเมว เตสํ

สทรมฺเมเน ปฏิวจันํ กวิสฺสูสามํติ ฯ อถโช โสณทณฺโห เต พุราหุมนเ
 เขตทโวจ มา ภวฺนฺโต เหวํ อจฺจตุถ มา ภวฺนฺโต เหวํ อจฺจตุถ
 อปวทติ ภวํ โสณทณฺโห พุราหุมนเ วณฺณํ อปวทติ มนฺเต
 อปวทติ ชาตี เขกัเสณ ภวํ โสณทณฺโห พุราหุมนเ สมนฺตฺสว
 โคตมสฺส วาทํ อนฺุปกฺขนฺุทตฺตี นานํ โภ อปวทามิ วณฺณํ วา
 มนฺเต วา ชาตี วาติ ฯ

[๑๘๒] เตน โช ปน สมนฺเณ โสณทณฺหตุเต พุราหุมนฺตฺ
 ภาคิเนยฺโย องฺคโก นาม มาณวโก ตสฺสํ ปริสํยํ นิสินฺโน
 โหติ ฯ อถโช โสณทณฺโห พุราหุมนเ เต พุราหุมนเ เขตทโวจ
 ปสฺสํนฺติ โน โภนฺโต อิมํ องฺคกํ มาณวกํ อมหากํ ภาคิเนยฺยนฺติ ฯ เหวํ
 โภ องฺคโก โช โภ มาณวโก อภิริโป ทสฺสํนํโย ปาสํทิกโก ปรมาย
 วณฺณปโกชรตาย สมนฺนาคโต พุรฺหมวณฺณนิ พุรฺหมวจฺจติ อกฺขทุททา
 วกาโส ทสฺสํนาย นาสฺสํ อิมิสฺสํ ปริสํยํ สมนฺโม อตุถิ วณฺณเณ
 สเปตฺวา สมนํ โคตมํ ฯ องฺคโก โช โภ มาณวโก อชฺฉายโก
 มนฺตฺชโร ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺช สนิชฺชนฺุทกฺกณํ สํกฺขรปฺปเกทานํ
 อิติหํสฺสปณฺจมานํ ปทโก เวยฺยากรโณ โดกายตมหาปฺริสฺตตฺกฺขณฺตฺ
 อนวโย อหฺมสฺส มนฺเต วาเจตา องฺคโก โช โภ มาณวโก
 อุกฺโก ตุชฺชาโต มาติโต ๑ บิติโต ๑ สํสฺสฺทฺชคฺคณิกโก ยาว สตฺตฺมา
 มีตามหฺยคา อกฺขิตฺโต อนฺุปกฺกฺกฺชฺช ชาติวาเทเน อหฺมสฺส มาตา
 บิติโร ชานามิ องฺคโก โช โภ มาณวโก ปาณํบี หเนยฺย อทินฺนํบี

อาทิเยยฺย ปวทาวบี คจฺเจยฺย มุสาบี ภาเสยฺย มชฺฐบี มีเวยฺย
เอตตทานิ ก็ วณฺโณ กวิสุตฺติ ก็ มนฺตา ก็ ชาติ ยโต โข โภ
พฺราหฺมโณ สัตฺถว ๑ โหติ อุกฺกมฺมสฺสํ อุกฺกมฺมสฺสํเตน สมนฺนาคโค
ปณฺฑิโต ๑ โหติ เมธาอํ ปจฺจโม วา ทฺติโย วา ปุชฺชํ ปคฺคณฺนุหนฺตานิ
อิเมหิ โข โภ ทฺวํหิ อญฺเจะหิ สมนฺนาคคํ พฺราหฺมณา พฺราหฺมณํ
ปณฺณเบเนติ พฺราหฺมโณสุมฺมิตฺติ ๑ วทมาโน สฺมมา วเทยฺย น ๑
ปน มุสาวาทํ อาปชฺชชฺชเยยฺยติ ๑

[๑๘๓] อิมสํ ปน พฺราหฺมณ ทฺวินฺนํ อญฺคานํ สํกฺกา เอกํ
อญฺคํ ชฺปยิตฺวา เอเกน อญฺเคน สมนฺนาคคํ พฺราหฺมณํ ปณฺณเปคฺคํ
พฺราหฺมโณสุมฺมิตฺติ ๑ วทมาโน สฺมมา วเทยฺย น ๑ ปน มุสาวาทํ
อาปชฺชชฺชเยยฺยติ ๑ โน หิทํ โภ โคตม สัตฺถปริชฺชา หิ โภ โคตม
ปณฺณา ปณฺณาปริชฺคํ สัตฺถํ ยตฺถ สัตฺถํ ตตฺถ ปณฺณา ยตฺถ
ปณฺณา ตตฺถ สัตฺถํ สัตฺถวโต ปณฺณา ปณฺณวโต สัตฺถํ สัตฺถปณฺณา
นญฺจ ปน โถกสฺมิมํ อคฺคฺมกฺกชฺชายติ เสยฺยถาวี โภ โคตม หตฺถเถน วา
หตฺถํ โชเวยฺย ปาเทน วา ปาทํ โชเวยฺยฺย เอวเมว โข โภ โคตม
สัตฺถปริชฺชา ปณฺณา ปณฺณาปริชฺคํ สัตฺถํ ยตฺถ สัตฺถํ ตตฺถ
ปณฺณา ยตฺถ ปณฺณา ตตฺถ สัตฺถํ สัตฺถวโต ปณฺณา ปณฺณวโต
สัตฺถํ สัตฺถปณฺณานญฺจ ปน โถกสฺมิมํ อคฺคฺมกฺกชฺชายตฺติ ๑

[๑๘๔] เอวเมคํ พฺราหฺมณ เอวเมคํ พฺราหฺมณ สัตฺถปริชฺชา
หิ พฺราหฺมณ ปณฺณา ปณฺณาปริชฺคํ สัตฺถํ ยตฺถ สัตฺถํ ตตฺถ

ปญฺญา ยตฺถ ปญฺญา ตตฺถ สัตฺตํ สัตฺตวโต ปญฺญา ปญฺจวโต สัตฺตํ
 สัตฺตปญฺจทานญฺจ ปน โลกสุตฺมึ อคฺคฺคมกฺขายติ เสยฺยถาปึ พุราหุมน
 หตฺถเตน วา หตฺถํ โขเวยฺย ปาเทน วา ปาหํ โขเวยฺย เอยฺเมว
 โข พุราหุมน สัตฺตปริชฺชิตา ปญฺญา ปญฺญาปริชฺชิตํ สัตฺตํ ยตฺถ
 สัตฺตํ ตตฺถ ปญฺญา ยตฺถ ปญฺญา ตตฺถ สัตฺตํ สัตฺตวโต ปญฺญา
 ปญฺจวโต สัตฺตํ สัตฺตปญฺจทานญฺจ ปน โลกสุตฺมึ อคฺคฺคมกฺขายตีติ
 กตมํ ปน ตํ พุราหุมน สัตฺตํ กตมา ปน ตา ปญฺญาติ ฯ
 เอกุตฺตปรมา ๆ มยํ โภ โคตม กิสุตฺมึ อตฺถเต ตาสุ วต ภวนฺตุเยว
 โคตมํ ปฏฺฐิภาตฺตุ เอกุตฺตํ ภาสีตฺตํ อตฺถโถติ ฯ

[๑๘๕] เตนหิ พุราหุมน สุณฺนาหิ ตาสุกํ มนฺสิกโรหิ ภาสีสุ-
 ตาเมตฺติ ฯ เอยํ โภติ โข โสณทณฺโห พุราหุมน โภควโต ปจฺจสุ-
 โสสี ฯ ภควา เอกทโวจ อธิ พุราหุมน ตถาคโต โถเก อฺปฺปชฺชติ
 อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ ฯ เป ฯ (ยถา สํมณฺญสฺสเถ เอยํ วิตุถาเรตฺพุพฺ) ๑
 ๑ เป ฯ เอยํ โข ปน พุราหุมน ภิกฺขุ สัตฺตสมฺปนฺโน โหติ ฯ อิทํปึ
 โข ตํ พุราหุมน สัตฺตํ ฯ ปจฺมํ ฌานํ อฺปฺสํปชฺช วิหริติ ฯ ทฺติยํ
 ฌานํ ฯ ตฺติยํ ฌานํ ฯ จตฺตุถํ ฌานํ อฺปฺสํปชฺช วิหริติ ฯ เป ฯ
 ฌาณทสฺสํนาย จิตฺตํ อภินฺหริติ อภินฺหานาเมติ ฯ เป ฯ อิทมฺบีสฺส
 โหติ ปญฺญาติ ฯ เป ฯ นาวปรํ อิตฺถตฺตยาติ ปชานาติ ฯ อิทมฺบีสฺส
 โหติ ปญฺญาติ ฯ อยํ โข ตา พุราหุมน ปญฺญาติ ฯ

[๑๘๖] เอยํ วุตฺเต โสณทณฺโห พุราหุมน โภควตฺถ เอกทโวจ

อภิกฺกนฺหํ โภ โคตม อภิกฺกนฺหํ โภ โคตม เสยฺยถามี โภ โคตม
 นิกฺกขุชิตฺติ วา อุกฺกขุชเยยฺย ปฏฺิจฺจนฺนํ วา จิวเรยฺย มุพฺพหฺสฺส วา
 มคฺคํ อัจฉิกฺเขยฺย อนฺนทกาเว วา เคตปฺชฺชโรตฺติ ชาเรยฺย จกฺขุมฺนุโต
 รูปานิ ทกฺขนฺตํติ เหวเมว โภตา โคตเมน อนฺนทปริยาเยน ชฺมโม
 ปกาสิโต เอสํหํ ภวณฺทํ โคตมํ สฺรณํ คจฺฉามิ ชฺมมณฺจ ภิกฺขุ-
 สงฺฆณฺจ อฺปาสํกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺนเปตฺติ
 สฺรณญฺเจตฺติ อธิวาเสตฺตุ จ เม ภวํ โคตโม สฺวาทนาย ภคฺคํ สํทฺธิ
 ภิกฺขุสงฺฆเณนาติ ฯ อธิวาเสตฺติ ภคฺวา ตฺถนฺทํภาเวน ฯ อถโฆ โสถ-
 ทณฺโฆ พุราหุมนฺโน ภคฺวโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อฺยฺยจฺยาสาณนา
 ภคฺวณฺทํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺนํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

[๓๘๗] อถโฆ โสถทณฺโฆ พุราหุมนฺโน ตสฺสํสา รคฺคิตฺยา อจฺจเยน
 สเถ นิเวสฺสเน ปณฺณํตํ ชาทํนํยํ โภชนํยํ ปฏฺิจฺยาทาเปตฺวา ภคฺวโต กาลํ
 อวาโรจาเปสิ กาทโต โภ โคตม นิฏฺฐิจิตฺติ ภคฺคณฺหิตฺติ ฯ อถโฆ ภคฺวา
 ปุพฺพพณฺหสฺสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตคจฺจิวรมาทาย สํทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเณ เยน
 โสถทณฺหํทสฺสํ พุราหุมนฺนสฺสํ นิเวสฺสนํ เตนฺนปฺสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา
 ปณฺณทคฺเค อาสฺนเน นิสฺสํติ ฯ อถโฆ โสถทณฺโฆ พุราหุมนฺโน
 พุทฺธปฺมจฺฉิ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺณํเตน ชาทํนํเยน โภชนํเยน สหคฺคา
 สนฺนทปฺเปสิ สมนฺนทวาเรสิ ฯ

[๓๘๘] อถโฆ โสถทณฺโฆ พุราหุมนฺโน ภคฺวณฺทํ กุทฺตคาถํ
 โอนํคปตฺตปาณํ อณฺณทวํ นํจํ อาสฺนํ คเทตฺวา เอกมฺนฺทํ นิสฺสํติ ฯ

๑๖๘] โสณทณฺฑสฺสฺสฺสฺส โสณทณฺฑทพฺพราหฺมณฺณชิปฺปาโย ๑๖๑

เอกมนฺตํ นิสินฺโน โช โสณทณฺฑโช พฺพราหฺมโณ ภควนฺตํ เอกทโวจ
อหฺมฺเจว โช ปน โภ โคตม ปริสฺสโคโต สฺมาโน อาสฺนา อญฺฺจหิตฺวา
ภวนฺตํ โคตมํ อภิวาเทยฺยํ เตน มํ สํ ปริสฺสา ปริภเวยฺย ยํ โช
ปน สํ ปริสฺสา ปริภเวยฺย ยโสมี คฺสฺสฺสฺส หายเถต ยสฺสฺส โช ปน
ยโส หายเถต โภคานี คฺสฺสฺสฺส หายเยยฺยํ ยโสตทฺธา โช ปนมหากํ โภคา
อหฺมฺเจว โช ปน โภ โคตม ปริสฺสโคโต สฺมาโน อมฺชฺฐี ปกฺคณฺเฑหฺมยฺยํ
อาสฺนา เม ตํ ภวํ โคตโม ปจฺจุจฺจฺจํ ชาเวตฺตุ อหฺมฺเจว โช ปน
โภ โคตม ปริสฺสโคโต สฺมาโน เวจฺจฺจํ โอมุญฺเจยฺยํ สิริสํ เม ตํ
ภวํ โคตโม อภิวาทณฺ์ ชาเวตฺตุ อหฺมฺเจว โช ปน โภ โคตม
ยานคโคโต สฺมาโน ยานา ปจฺจโรหิตฺวา ภวนฺตํ โคตมํ อภิวาเทยฺยํ
เตน มํ สํ ปริสฺสา ปริภเวยฺย ยํ โช ปน สํ ปริสฺสา ปริภเวยฺย ยโสมี
คฺสฺสฺสฺส หายเถต ยสฺสฺส โช ปน ยโส หายเถต โภคานี คฺสฺสฺสฺส หายเยยฺยํ
ยโสตทฺธา โช ปนมหากํ โภคา อหฺมฺเจว โช ปน โภ โคตม
ยานคโคโต สฺมาโน ปโตทตฺถจฺจํ อพฺภนฺนเมยฺยํ ยานา เม ตํ ภวํ โคตโม
ปจฺจโรหณฺ์ ชาเวตฺตุ อหฺมฺเจว โช ปน โภ โคตม ยานคโคโต สฺมาโน
นตฺตํ อปนาเมยฺยํ สิริสํ เม ตํ ภวํ โคตโม อภิวาทณฺ์ ชาเวตฺตุติ ฯ
อถโช ภควา โสณทณฺฑทํ พฺพราหฺมณฺ์ ชมฺมียา กถาย สฺนทฺสฺสฺสฺส
สฺมาทเปตฺวา สฺมฺคฺเตเชตฺวา สฺมฺปหฺ์เสตฺวา อญฺฺจายาสฺนา ปกฺกามิตฺติ ฯ

โสณทณฺฑสฺสฺสฺส นินฺนิจิตํ จตฺตฺถํ ฯ

กฏทนต์ตฤติ

[๓๙๙] เอวมเม สฺตํ ฯ เอกํ สมนํ ภควา มคเชสุ จาริกญจร-
มาโน มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สฺตํชฺชํ ปณฺจมตฺเตหิ ภิกขุสงฺฆเตหิ เยน
ชานุมตฺตํ นาม มคชานํ พุราหุมนคาโม ตทวสฺริ ฯ ตตฺร สฺตํ
ภควา ชานุมตฺเต วิหริติ อมฺพตฺถจิกายํ ฯ เตน โช ปน สมนเณ
กฏทนต์โต พุราหุมนเณ ชานุมตฺตํ อชฺฌาวสฺติ สฺตตฺตฺตํ สฺตติณญฺโจทกํ
สฺชณฺณํ ราชโกคฺคํ รมณฺยา มากเชน เสนิเณ พิมฺพิสาเรน ทินฺนํ
ราชทายํ พุราหุมนเณ ฯ

[๔๐๐] เตน โช ปน สมนเณ กฏทนต์ตฺส พุราหุมนตฺส
มหายญฺเณ อุกฺกชฺชวฺโหติ ฯ สฺตตฺ ๑ อุตฺถสฺตานิ สฺตตฺ ๑
วจฺจนตฺรสฺตานิ สฺตตฺ ๑ วจฺจนตฺริสฺตานิ สฺตตฺ ๑ อชฺสตานิ สฺตตฺ
๑ อรฺพสฺตานิ ญฺญปฺนํตานิ โหนฺติ ยณฺณตฺถาย ฯ อสฺสสฺสํ โช
ชานุมตฺตกา พุราหุมนเคหปติกา สมนเณ ชตุ โภ โคตโม สฺกฺยปฺคฺโต
สฺกฺยปฺคฺตา ปพฺพิโต มคเชสุ จาริกญจรมาโน มหตา ภิกขุสงฺฆเณ
สฺตํชฺชํ ปณฺจมตฺเตหิ ภิกขุสงฺฆเตหิ ชานุมตฺตํ อนฺุปฺคฺโต ชานุมตฺเต
วิหริติ อมฺพตฺถจิกายํ ตํ โช ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํกตฺยาโน
กิตฺติสฺสทฺโธ อพฺภุคฺคโต อิติปฺปี สฺสํ ภควา อรฺหํ สมนมาตฺมพฺพุชฺช
วิชฺชาจรณสมนฺุโน สฺคฺโต โถกวิฑฺฐุ อณฺุคฺคโร ปุริสฺทมนฺุสํวริ
สฺตตฺตา เทวมณฺุสฺสํนํ พฺพุชฺชํ ภควาติ สฺสํ อิมํ โสกํ สฺสเทวํ

๒๐๑] กุฏทนต์สุตฺเต กุฏทนต์พฺรหฺมณวคฺคฺช พุทฺธคุณกถา ๑๖๓

สมารกํ สฺพรหฺมกํ สํสํมณพฺรหฺมณํ ปชํ สฺเทวมนุสฺสํ อยํ อภิณฺเฒา
สจฺจณิกคฺคา ปเวเทติ โส ฆมฺมํ เทเสติ อาทิกถฺยาณํ มชฺเชกถฺยาณํ
ปฺริโยสํานถฺยาณํ สํตฺถํ สฺพยณฺชนํ เกวตปฺริปฺญณํ ปฺริสฺสฺทชฺชํ
พฺรหฺมจฺริยํ ปกาเสติ สํชฺชํ โช ปน คถารูปานํ อรหํทํ ทสฺสํ
โหคฺคิ ๑ อถโช ชานุมตฺตกา พฺรหฺมณคหปติกา ชานุมตฺตา
นิกฺขมิตฺวา สํฆาตํสํคณฺฏคฺคา เยน อมฺพตฺถจฺจิกา เตนฺอุปสงฺกมฺมุคฺคิ ๑

[๒๐๑] เตน โช ปน สํมเณ กุฏทนต์ พฺรหฺมโณ อปฺริปาสํเท
ทิวาเสยฺยํ อฺปคโต โหติ ๑ อทฺทสํ โช โส กุฏทนต์ พฺรหฺมโณ
ชานุมตฺเต พฺรหฺมณคหปติกเ ชานุมตฺตา นิกฺขมิตฺวา สํฆาตํสํคณฺ
ฏคฺคา เยน อมฺพตฺถจฺจิกา เตนฺอุปสงฺกมฺมุคฺเค ทิสฺวา ชตฺตํ อามนฺเคสิ
กิณฺหุ โช โภ ชตฺเต ชานุมตฺตกา พฺรหฺมณคหปติกา ชานุมตฺตา
นิกฺขมิตฺวา สํฆาตํสํคณฺฏคฺคา เยน อมฺพตฺถจฺจิกา เตนฺอุปสงฺกมฺมุคฺคิ ๑
อตฺถิ โช โภ สํมโณ โคตโม สกฺขปฺตฺโต สกฺขกฺกา ปพฺพิโต
มคเชตฺถ จาริกญฺจรมาโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ ปณฺจมตฺเตหิ
ภิกฺขุสงฺเคหิ ชานุมตฺตํ อฺนุปฺตฺโต ชานุมตฺเต วิหริติ อมฺพตฺถจฺจิกายํ
ตํ โช ปน ภวณฺทํ โคตมํ เอวํถฺยาโณ กิตฺติสฺสทฺโธ อพฺภุคฺคโต
อิตฺถิ โส ภควา อรหํ สํมมาสํมฺพุทฺโช วิชฺชาจฺรณสํปฺนฺโน สฺคโต
โธกวิฑู อฺนุคฺคโร ปฺริสทฺมมสํวริ สคฺคา เควมฺนุสฺสานํ พุทฺโช
ภควาติ ตเมเต ภวณฺทํ โภ โคตมํ ทสฺสํนายน อฺปสงฺกมฺมุคฺคิ ๑
อถโช กุฏทนต์สุตฺตํ พฺรหฺมณเสตฺถ เอตทโหสิ สฺสํ โช ปน เมตฺตํ

สมณโคตโม ติวชิ ยถุณสมบถ สัพพปริขาริ ชานาคัตติ น
 ไช ปนาคิ ชานามิ ติวชิ ยถุณสมบถ สัพพปริขาริ อิจฺฉามิ
 จาคิ มหายนฺณิ ยชิตฺตุ ยนฺนุนาหิ สมณฺณ โคตมฺมิ อุตฺตงฺกมิตฺวา
 ติวชิ ยถุณสมบถ สัพพปริขาริ ปุจฺเจยฺยนฺติ ฯ อถ ไช กุฏ-
 ทนฺโต พุราหุมนฺโน ชคฺคํ อามนฺเตสฺสิ เตนฺหิ โภ ชคฺเค ยนฺ ชานุ-
 มตฺตกา พุราหุมนคฺคหปตฺติกา เตนฺอุปสงฺกม อุตฺตงฺกมิตฺวา ชานุมตฺตเก
 พุราหุมนคฺคหปตฺติเก เอวํ วเทหิ กุฏทนฺโต โภ พุราหุมนฺโน เอวมาห
 อากเมนฺตุ กิร ภวฺนฺโต กุฏทนฺโตมฺหิ พุราหุมนฺโน สมณฺณ โคตมฺมิ
 ทสฺสํนาย อุตฺตงฺกมิตฺตํคัตติ ฯ เอวํ โภติ ไช สํ ชคฺคา กุฏทนฺตสฺส
 พุราหุมนฺตสฺส ปฏฺฐิตฺตฺวา ยนฺ ชานุมตฺตกา พุราหุมนคฺคหปตฺติกา
 เตนฺอุปสงฺกมิ อุตฺตงฺกมิตฺวา ชานุมตฺตเก พุราหุมนคฺคหปตฺติเก เอตทโวจ
 กุฏทนฺโต โภ พุราหุมนฺโน เอวมาห อากเมนฺตุ กิร ภวฺนฺโต กุฏ-
 ทนฺโตมฺหิ พุราหุมนฺโน สมณฺณ โคตมฺมิ ทสฺสํนาย อุตฺตงฺกมิตฺตํคัตติ ฯ

[๒๐๒] เตน ไช ปน สมเณ อนิกานิ พุราหุมนตฺตานิ ชานุมตฺเต
 ปฏฺฐิตฺตํ กุฏทนฺตสฺส พุราหุมนตฺสส มหายนฺณิ อุนฺณวิสุตฺตมาติ ฯ
 อถ สํสํ ไช เต พุราหุมนฺนา กุฏทนฺโต กิร พุราหุมนฺโน สมณฺณ
 โคตมฺมิ ทสฺสํนาย อุตฺตงฺกมิตฺตํคัตติ ฯ อถ ไช เต พุราหุมนฺนา ยน
 กุฏทนฺโต พุราหุมนฺโน เตนฺอุปสงฺกมิตฺตํ อุตฺตงฺกมิตฺวา กุฏทนฺตํ
 พุราหุมนฺนํ เอตทโวจํ สจฺจํ กิร ภวํ กุฏทนฺโต สมณฺณ โคตมฺมิ
 ทสฺสํนาย อุตฺตงฺกมิตฺตํคัตติ ฯ เอวํ ไช เม โภ โหติ อหฺมึ สมณฺณ

โคตมํ ทตฺถสํนายนํ อุปสงฺกมิตฺถํสํมัตถิ ฯ มา ภวํ กฐินทนุโต สมนํ
โคตมํ ทตฺถสํนายนํ อุปสงฺกมิตฺถํ น อรหิติ ภวํ กฐินทนุโต สมนํ โคตมํ
ทตฺถสํนายนํ อุปสงฺกมิตฺถํ สจฺเจ ภวํ กฐินทนุโต สมนํ โคตมํ ทตฺถสํนายนํ
อุปสงฺกมิตฺถํสํตติ โภโต กฐินทนุตฺถสํตฺถํ ยโส หายิตฺถสํตติ สมนสฺสํ โคตมสฺสํ
ยโส อภิวัตฺถมิตฺถสํตติ ยมฺปิ โภโต กฐินทนุตฺถสํตฺถํ ยโส หายิตฺถสํตติ
สมนสฺสํ โคตมสฺสํ ยโส อภิวัตฺถมิตฺถสํตติ อิมินา จฺกเคน น อรหิติ
ภวํ กฐินทนุโต สมนํ โคตมํ ทตฺถสํนายนํ อุปสงฺกมิตฺถํ สมนเณ เตว
โคตโม อรหิติ ภวณฺตํ กฐินทนุตํ ทตฺถสํนายนํ อุปสงฺกมิตฺถํ ภวํ หิ
กฐินทนุโต อฎฺโถ สฺสาโต มาติโต จ ปิตฺติโต จ สํสํกฺกคหณิกโ
ยว สํคฺคตมา ปิตตามหฺยคฺคา อฏฺฐิตฺติโต อนุปกฺกฏฺโฐ ชาติวาเทน ยมฺปิ
ภวํ กฐินทนุโต อฎฺโถ สฺสาโต มาติโต จ ปิตฺติโต จ สํสํกฺกคหณิกโ
ยว สํคฺคตมา ปิตตามหฺยคฺคา อฏฺฐิตฺติโต อนุปกฺกฏฺโฐ ชาติวาเทน
อิมินา จฺกเคน น อรหิติ ภวํ กฐินทนุโต สมนํ โคตมํ ทตฺถสํนายนํ
อุปสงฺกมิตฺถํ สมนเณ เตว โคตโม อรหิติ ภวณฺตํ กฐินทนุตํ ทตฺถสํนายนํ
อุปสงฺกมิตฺถํ ภวํ หิ กฐินทนุโต อฏฺโฆ มหฺทฺฐโน มหาโภโค
ปหฺฐตฺติวิคฺคตฺตฺปนฺโรน ปหฺฐตฺตราตฺตฺปนฺรชฺชโต ภวณฺทฺหิ กฐินทนุโต อชฺชณฺายโก
มฺนุชฺชโร ตินฺณํ เวทณํ ปารคฺค สนิมฺณชฺชกฺกเถกฺกานํ สํกฺกชฺชรปฺเปกฺกานํ
อิตฺติหาสฺสปฺนจฺมานํ ปทโก เวยฺยวกรโณ โดกฺกยตมมหาปฺริสํตฺกฺกชฺชเนสฺสํ
อนวโย ภวณฺทฺหิ กฐินทนุโต อภิวัโป ทตฺถสํนํโย ปาสาทิกโ ปรมาย
วณฺณนํไปกฺกชฺชวตฺตย สมนุหนาคโต พุทฺธมวณฺณนิ พุทฺธมวณฺณจฺฉติ อฏฺฐทฺธา-

ภวนต์ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺตํ น เฑว อรหติ โส ภวํ
โคตโม อมฺหากํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺตํ สมนฺโณ ชตุ โภ โคตโม
อุภาโต สุชาโต มาติโต ๑ บิิติโต ๑ สํสฺสฺทชฺคหณฺนิโก ยาว สํตฺตมา
บิิตามหฺยคา อภฺชิตฺโต อนฺุปกฺกฺกฺุโจ ชาติวาเทน ยมฺบิ โภ สมนฺโณ
โคตโม อุภาโต สุชาโต มาติโต ๑ บิิติโต ๑ สํสฺสฺทชฺคหณฺนิโก
ยาว สํตฺตมา บิิตามหฺยคา อภฺชิตฺโต อนฺุปกฺกฺกฺุโจ ชาติวาเทน
อิมินา จฺกฺเณ น อรหติ โส ภวํ โคตโม อมฺหากํ ทสฺสํนาย
อุปสงฺกมิตฺตํ อถโฆ มยเมว อรหาม ตํ ภวนต์ โคตมํ ทสฺสํนาย
อุปสงฺกมิตฺตํ สมนฺโณ ชตุ โภ โคตโม มหนต์ ฉาติสงฺขมฺ โอบาย
ปพฺพชฺชิตโต สมนฺโณ ชตุ โภ โคตโม ปหฺตุํ ทิรยฺยสฺสฺจณฺณํ โอบาย
ปพฺพชฺชิตโต ภูมิกคณฺจ เวหาสฺชฺชยฺจ สมนฺโณ ชตุ โภ โคตโม
ทหโร ๑ สฺมาโน สฺสฺสฺ กภาพเกโส ภเทรณ โยพฺพเนน สมนฺนาคโต
ปจฺเมเนน วยสา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตโต สมนฺโณ ชตุ โภ
โคตโม อกามกานํ มาตาบิิตฺตํ อสฺสฺมฺขานํ รุทฺตทานํ เกสฺมสฺสฺสฺ
โอบาเรตฺตวา กาสายานิ วตฺตทานิ อจฺจฺจเตตฺตวา อคารสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชฺชิตโต สมนฺโณ ชตุ โภ โคตโม อภิรฺุโป ทสฺสํนโย ปาสาติโก
ปรมา ยณฺณไปกฺุชฺรตาย สมนฺนาคโต พุทฺหมวณฺณิ พุทฺหมวจฺจลฺลสิ
อกฺุชฺททาวกาโส ทสฺสํนาย สมนฺโณ ชตุ โภ โคตโม สํตฺวา
อริยสํตฺตํ กุสฺลสํตฺตํ กุสฺลสํตฺเตน สมนฺนาคโต สมนฺโณ ชตุ โภ โคตโม
กตฺยฺยานวฺาโจ กตฺยฺยานวฺากฺุกรโณ ปริยา วาจา ย สมนฺนาคโต

น เหวํ สมนฺตํ โคตมตํ ยโส สฺมฺทาคโต อถโช อนฺตฺตฺตฺต
 วิชฺชาจรณสมฺปทาย สมนฺตํ โคตมตํ ยโส สฺมฺทาคโต สมนํ
 ขตุ โภ โคตมํ ราชา มากโช เสนิโย พิมฺพิสาโร สฺปฺตฺโต
 สฺกริโย สฺปริโส สํมจฺโจ ปาเนหิ สฺรณฺจฺโค สมนํ ขตุ โภ
 โคตมํ ราชา ปเสนฺทิกอสฺโส สฺปฺตฺโต สฺกริโย สฺปริโส สํมจฺโจ
 ปาเนหิ สฺรณฺจฺโค สมนํ ขตุ โภ โคตมํ พุราหฺมณฺโณ ปฺกฺขรสาตี
 สฺปฺตฺโต สฺกริโย สฺปริโส สํมจฺโจ ปาเนหิ สฺรณฺจฺโค สมนฺ
 ขตุ โภ โคตโม รณฺโณ มากธตฺตํ เสนิยตฺตํ พิมฺพิสารตฺตํ สฺกฺกโต
 ครุกโต มานิตฺโต ปฺฐิตฺโต อปฺจิตฺโต สมนฺ ขตุ โภ โคตโม รณฺโณ
 ปเสนฺทิกอสฺตํ สฺกฺกโต ครุกโต มานิตฺโต ปฺฐิตฺโต อปฺจิตฺโต สมนฺ
 ขตุ โภ โคตโม พุราหฺมณตฺตํ ปฺกฺขรสาตีตฺตํ สฺกฺกโต ครุกโต
 มานิตฺโต ปฺฐิตฺโต อปฺจิตฺโต สมนฺ ขตุ โภ โคตโม ขานุมตฺตํ
 อนฺปฺตฺโต ขานุมตฺเต วิหริติ อมฺพตฺตฺตํ ยํ เย โช ปน เกจิ
 สมนฺ วา พุราหฺมณฺ วา อมฺหากํ คามกฺเขตฺตํ อากฺจฺณฺติ
 อติถํ โน เต โหนฺติ อติถํ โช ปนเมหิ สฺกฺกาทฺพุพา ครุกาทฺพุพา
 มาเนตฺพุพา ปฺฐेतฺพุพา อปฺเจตฺพุพา อัย โช สมนฺ โคตโม
 ขานุมตฺตํ อนฺปฺตฺโต ขานุมตฺเต วิหริติ อมฺพตฺตฺตํ ยํ อติถิ อมฺหากํ
 สมนฺ โคตโม อติถิ โช ปนเมหิ สฺกฺกาทฺพุโพ ครุกาทฺพุโพ
 มาเนตฺพุโพ ปฺฐेतฺพุโพ อปฺเจตฺพุโพ อิมิมา จฺเคน น อรหฺติ
 โส ภวํ สมนฺ โคตโม อมฺหากํ ทตฺตํ นาย อฺปฺตํ กมิตฺตํ อถโช

มยเมว อรหาม คัม ภวฺหุํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปฺสงฺกมิตฺตุํ เอตตเก
โช อหํ โภโค โคตมสฺส วณฺเณ ปรียาปฺนนามิ โน จ โช
โส ภวํ โคตโม เอตฺตคฺควณฺโณ อปริมาณวณฺโณ หิ โส ภวํ
โคตโมติ ฯ

[๒๐๔] เอวํ วุคฺเต เต พฺราหฺมณา กฺุฏฺทนฺทํ พฺราหฺมณํ
เอตทโวจฺจุํ ยถา โช ภวํ กฺุฏฺทนฺทโค สมนฺสฺส โคตมสฺส วณฺเณ
ภาสฺติ อีโต เจปิ โส ภวํ โคตโม โยชนสฺสท วิหริติ อตฺตเมว
สทฺเชน กุตฺตคฺคเตน ทสฺสํนาย อุปฺสงฺกมิตฺตุํ อปิ ปุญฺเญเสนาติ ฯ เตนหิ
โภ สพฺเพ ว มยํ สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปฺสงฺกมิตฺตุํสามาติ ฯ
อถโช กฺุฏฺทนฺทโค พฺราหฺมโณ มหตา พฺราหฺมณคฺคเณน สทฺธิํ เยน
อมุพฺตฏฺฐิจิภา เยน ภควา เตนฺอุปฺสงฺกมิ อุปฺสงฺกมิตฺวา ภควตา
สทฺธิํ สมนฺโมทิ สมนฺโมทนียํ กถํ สํราธนียํ วตฺติสาเวตฺตวา เอกมฺนุคฺ
นิตฺถิ เอกมฺนุคฺ นิตฺธินา โช ปน ชานุมคฺคตฺตา พฺราหฺมณคฺคทฺปติกา
อฺปฺเปกฺจฺเจ ภควนฺทํ อภิวาเทตฺตวา เอกมฺนุคฺ นิตฺถิตฺตุํ อฺปฺเปกฺจฺเจ
ภควตา สทฺธิํ สมนฺโมทิตฺตุํ สมนฺโมทนียํ กถํ สํราธนียํ วตฺติสาเวตฺตวา
เอกมฺนุคฺ นิตฺถิตฺตุํ อฺปฺเปกฺจฺเจ เยน ภควา เตนณฺชติมฺปฺนาเมตฺตวา
เอกมฺนุคฺ นิตฺถิตฺตุํ อฺปฺเปกฺจฺเจ นามโคคฺคํ สาเวตฺตวา เอกมฺนุคฺ นิตฺถิตฺตุํ
อฺปฺเปกฺจฺเจ คฺคฺนฺทฺทิตฺตา เอกมฺนุคฺ นิตฺถิตฺตุํ ฯ เอกมฺนุคฺ นิตฺธิโน โช
กฺุฏฺทนฺทโค พฺราหฺมโณ ภควนฺทํ เอตทโวจ สุตํ เมตํ โภ โคตม
สมนฺโณ โคตโม ทิวิฉํ ยณฺณสฺมนฺพทํ โสฬสฺสปริกฺขารํ ชานาคฺคิ น

๒๐๖] กุฏทนต์ศุเต ติวิชา ยญณสมุปทา โสฬสปริกขารว ๑๗๑

โฆ ปนาหิ ซานาหิ ติวิชิ ยญณสมุปทัง โสฬสปริกขารัง อิจฺฉามหิ
มหายญญัง ยชิคฺคัง สาธุ เม ภवं โคตโม ติวิชิ ยญณสมุปทัง
โสฬสปริกขารัง เทเสตฺตฺติ ฯ

[๒๐๕] เตนหิ พุราหุมน สฺตฺนาหิ สาธุกัม มนสิถโรหิ ภาสิสฺส-
ส่ามัตติ ฯ เอวํ โภตติ โฆ กุฏทนต์ศุเต พุราหุมนเณ ภควโต ปจฺจสฺสโถสฺสิ ฯ
ภควา เอตทโวจ ภูตปุพฺพํ พุราหุมน ราชา มหาวิชิโต นาม อโหสิ
อชฺโฆ โฆ มหาโภโค ปนฺตุชาตฺตฺรปรชโต ปนฺตุคฺคิตฺตฺตฺรปกรโณ
ปนฺตุชนนฺดโย ปริปฺตฺตฺนโกสฺสโกฏฐาชาโร ฯ อถโฆ พุราหุมน
รณฺดโย มหาวิชิตสฺส รโหคตสฺส ปฏิสฺสตุตฺถนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตฺตฺกโก
อชฺชปาหิ อธิคฺคา โฆ เม วิปฺตฺตา มานุสฺสา โภคา มหนฺตํ ปจฺฉิม-
นฺตํ อภิวิชฺชีย อชฺชณาวส่ามิ ยนฺนุหน่าหิ มหายญญัง ยเชยฺยํ ยํ มม
อสฺสํ ทัมมรคฺคํ หิตาย สฺชยาชาติ ฯ อถโฆ พุราหุมน ราชา มหาวิชิโต
ปุโรหิตํ พุราหุมนํ อามนฺตาเปตฺวา เอตทโวจ อิชฺ มยฺหิ พุราหุมน
รโหคตสฺส ปฏิสฺสตุตฺถนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตฺตฺกโก อชฺชปาหิ อธิคฺคา
โฆ เม วิปฺตฺตา มานุสฺสา โภคา มหนฺตํ ปจฺฉิมนฺตํ อภิวิชฺชีย
อชฺชณาวส่ามิ ยนฺนุหน่าหิ มหายญญัง ยเชยฺยํ ยํ มม อสฺสํ ทัมมรคฺคํ
หิตาย สฺชยาชาติ อิจฺฉามหิ พุราหุมน มหายญญัง ยชิคฺคัง อนุส่าสฺค
มํ ภवं ยํ มม อสฺสํ ทัมมรคฺคํ หิตาย สฺชยาชาติ ฯ

[๒๐๖] เอวํ วุตฺเต พุราหุมน ปุโรหิตโฆ พุราหุมนเณ ราชนํ
มหาวิชิตํ เอตทโวจ โภโต โฆ รณฺดโย ชนปฺโท สกณฺนุโก

๒๐๗] กุฏทนต์ศุเต มหาวิชิตราชยณณกถา จตุรานุมติปกา ๑๗๓
วานิชชาย เศล ราชา มหาวิชิโต ปภค อนุปทาตี เย รณโย
ชนปเท อุตส์หิส ราชโปรธา เศล ราชา มหาวิชิโต ภคตเวคค
กปเปลี เต ว มนุสสา สกมมปสตา รณโย ชนปท น วิหเรส ๑
มหา ๑ รณโย ราตีโก อโหสี เขมฐิจิตา ชนปทา อกณฏกา
อนุปเปพา มนุสสา มุทา โมทมานา อูเร ปุคเต นจเจนดา
อปารุตชรา มณเณ วิหรัส ๑

[๒๐๘] อถโฆ พุราหุณ ราชา มหาวิชิโต ปุโรหิต ฟูราหุณ
อามนดาเปควา เอตทวโจ สมุโต โข เม โภ โส ทุสสุโต
โกโต สวีชาน อากมม มหา ๑ เม ราตีโก เขมฐิจิตา ชนปทา
อกณฏกา อนุปเปพา มนุสสา มุทา โมทมานา อูเร ปุคเต นจเจนดา
อปารุตชรา มณเณ วิหรนติ อิจฉามห ฟูราหุณ มหายณณ ษชิต
อนุสาสตุ ม ภาว ย म्म อุตส์ ที่ชรคค ्हิตาย สุชยาติ ๑
เตนหิ ภาว เย โภโต รณโย ชนปเท ชคตिया อนุยนดา เนคมา
เจว ชานปทา ๑ เต ภาว ราชา อามนคยค อิจฉามห โภ
มหายณณ ษชิต อนุชานนค เม ภาวนโต ย म्म อุตส์ ที่ชรคค
्हิตาย สุชยาติ เย โภโต รณโย ชนปเท อมจจา ปาริสชชา
เนคมา เจว ชานปทา ๑ ๑ เป ๑ พุราหุณมหาสาธา เนคมา
เจว ชานปทา ๑ ๑ เป ๑ คหปติกา เนจยิกา เนคมา เจว ชานปทา
๑ เต ภาว ราชา อามนคยค อิจฉามห โภ มหายณณ ษชิต
อนุชานนค เม ภาวนโต ย म्म อุตส์ ที่ชรคค ्हิตาย สุชยาติ ๑

เอวํ โภทิ โช พฺราหฺมณ ราชฺชา มหาวิชิโต ปุโรหิตสุตฺต พฺราหฺมณสุตฺต
ปฏิสุตฺตวา เย รณฺโณ ชนปเท ชคฺติยา อนุยฺนตา เนคมา เจว
ชานปทา ๑ เต ราชฺชา มหาวิชิโต อามนฺเตสิ อิจฺฉามหํ โภ
มหายญฺฉํ ยชิตฺตุํ อนุชานนฺตุ เม ภวนฺโต ยํ มม อสุตฺตํ ที่มฺรคฺคํ
หิตาย สุชฺชายาติ ๑ ยชคํ ภวํ ราชฺชา ยญฺฉํ ยญฺฉกาโต มหา
ราชฺชาติ ๑ เย รณฺโณ ชนปเท อมจฺจา ปาวริสฺชชฺชา เนคมา เจว
ชานปทา ๑ ๑ เป ๑ พฺราหฺมณมหาธํธา เนคมา เจว ชานปทา
๑ ๑ เป ๑ คหปติกา เนจยิกา เนคมา เจว ชานปทา ๑ เต ราชฺชา
มหาวิชิโต อามนฺเตสิ อิจฺฉามหํ โภ มหายญฺฉํ ยชิตฺตุํ อนุชานนฺตุ
เม ภวนฺโต ยํ มม อสุตฺตํ ที่มฺรคฺคํ หิตาย สุชฺชายาติ ๑ ยชคํ
ภวํ ราชฺชา ยญฺฉํ ยญฺฉกาโต มหาราชฺชาติ ๑ อิติ อิมเ จตุตฺถาโร
อนุมติปฏฺฐา คสุเสว ยญฺฉสุตฺตํ ปริกฺขารว ภวนฺติ ๑

[๒๐๘] ราชฺชา มหาวิชิโต อญฺจฺหิ องฺเคหิ สมนฺนาคโต อุกฺโต
สุชฺชาโต มาติโต ๑ ปิตีโต ๑ สํสุทฺธคหณิโก ยาว สตุตฺตมา
ปิตามหยฺคา อกฺขิตฺโต อนุปกฺกฏฺโจ ชาคิวาเทเน อภิรุโป ทสฺสนํโย
๑ เป ๑ อกฺขุทฺทาวกาโส ทสฺสนาย อจฺจฺโฆ มหฺทฺธโน มหาโภโค
ปฺหุชฺชาตฺตฺรปฺรชโต ปฺหุทฺติตฺตฺรปฺกรโณ ปฺหุทฺตรนฺธฺโย परिปฺนฺณโกส-
โกฏฺฐาชาโร พตฺวา จตุรงฺคินิยา เสนาย สมนฺนาคโต อสุตฺตวาย
โอบาทปฏฺฐิการาย คปติ มณฺเฆ ปจฺจคฺคฺติเก ยสฺสา สฺทฺโธ ทายโก
ทานปติโก อนาวจฺจฺทฺวารो สมนฺนพฺราหฺมณกปฺนเทจิกวณิพฺพกยาจกานํ

๒๓๐] กุญทนต์ตฤเค มหาวิชีวิตราชขมณกกา จตฺรงคปุโรหิต ๓๖๕

โอปานภูโต ปุณฺณานิ กโรติ พหุสฺสุโต ตสฺส ตสฺส สุตชาตสฺส ตสฺส
ตสฺสเสว โฆ ปน ภาสิตสฺส อตุถิ ชานาติ อโย อิมสฺส ภาสิตสฺส
อตุโถ อโย อิมสฺส ภาสิตสฺส อตุโถติ ปณฺฑิตโต วียตุโต เมชาวี
ปฏฺิฟโต อตีตนาถคปจฺจปฺปนเน อตุเถ จินฺเตตุ ๆ ราชธา มหาวิชีวิต
อิมเหิ อญฺเจหิ อญฺเคหิ สมนฺนาทโต ๆ อิติ อมานีมี อญฺเจจฺจนิ
ตสฺสเสว ขณฺณสฺส ปริกฺขารธา ภวนฺติ ๆ

[๒๓๑] ปุโรหิต พุราหฺมणे จคฺกุหฺเคหิ สมนฺนาทโต อุกฺโต
สฺสาโต มาติโต ๆ บีตีโต ๆ สฺสฺสฺทชฺคหฺนิโก ยาว สฺตตฺมา มีตมา
มหยุคธา อทฺชิตโต อนฺปกกฺกุญฺโซ ชาคิวาเทเน อชฺฌายโก มนฺคฺชโร
ติณฺณํ เวทนานํ ปารคฺกุ สฺนิกฺคเญจฺกฏฺณานํ สํกฺขรปฺปเกทานํ อิติ-
หาสฺปณฺจมานํ ปทโก เวชฺยากรโณ โถกายคฺมหาปฺริสฺตทฺชเนสฺ
อนวโย สฺสฺวา อุกฺกมฺสฺสตี อุกฺกมฺสฺสเดเน สมนฺนาทโต ปณฺฑิตโต
พฺยตุโต เมชาวี ปจฺจโม วา ทฺติโย วา ปุชฺฌปฺคฺคณฺหนฺตานํ ๆ
ปุโรหิต พุราหฺมणे อิมเหิ จคฺกุหฺเคหิ สมนฺนาทโต ๆ อิติ อิมานีมี
จคฺคทาวี อญฺจานิ ตสฺสเสว ขณฺณสฺส ปริกฺขารธา ภวนฺติ ๆ

[๒๓๒] อถโฆ พุราหฺมणे ปุโรหิต พุราหฺมणे รมฺโย มหา-
วิชีวิตสฺส ปุพฺเพ ว ขณฺณา คิสิโส วิธา เทเสสี สียา โฆ
ปน โภโต รมฺโย มหายณฺณํ ขชฺมานสฺส โทจิทเว วิปฺปฏฺิสฺวาโร
มหา วค เม โภกทฺตฺนุโฆ วิคฺจฺนิสฺสคฺคิติ โส โภคธา รมฺยา

๑. ส. ยญฺเจจฺจมานี ๆ

วิบุปฏิสาโร น กรณโย ๑ สียา โข ปน โภโต รณโย
 มหายณณิ ยชมานสุต โภจเทว วิบุปฏิสาโร มหา วต เม
 โภคกขนุโห วิคจตุคตติ โส โภตา รณณา วิบุปฏิสาโร น
 กรณโย ๑ สียา โข ปน โภโต รณโย มหายณณิ ยชมานสุต
 โภจเทว วิบุปฏิสาโร มหา วต เม โภคกขนุโห วิคโคติ โส
 โภตา รณณา วิบุปฏิสาโร น กรณโย ๑ อิมิ พุราหุมน
 ปุโรหิโต พุราหุมน รณโย มหาวิชิตสุต ปุพเพ ว ยณณา
 ติสฺโส วิธา เทเสสิ ๑

[๒๓๑] อถโข พุราหุมน ปุโรหิโต พุราหุมน รณโย มหา-
 วิชิตสุต ปุพเพ ว ยณณา ทสหากาเวหิ ปฏิคคาหนเสสุ วิบุปฏิสาโร
 ปฏิวิเนสิ ๑ อากมิสฺสนุติ โข โภโต ยณณิ ปาณาติปาติโนมี
 ปาณาติปาตานิ ปฏิวิรตา เย ตตุถ ปาณาติปาติโน เตสฺสเยว
 เทน เย ตตุถ ปาณาติปาตา ปฏิวิรตา เต อารพฺภ ยชตํ ภวํ
 สชชตํ ภวํ โมทตํ ภวํ จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทตุ ๑

[๒๓๒] อากมิสฺสนุติ โข โภโต ยณณิ อทินฺนาทายิโนมี อทินฺนา-
 ทานานิ ปฏิวิรตา เย ตตุถ อทินฺนาทายิโน เตสฺสเยว เทน เย
 ตตุถ อทินฺนาทานา ปฏิวิรตา เต อารพฺภ ยชตํ ภวํ สชชตํ ภวํ
 โมทตํ ภวํ จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทตุ ๑

[๒๓๓] อากมิสฺสนุติ โข โภโต ยณณิ กามเสสุ มิจฺฉาจาริโนมี

๓ อิมิ โขติมี ปาเจน ภวิตพฺพํ ๑

๒๓๖] กุฎทนต์สุตฺเต มหาวิชิตรวชยญฺจนกถา ทสฺงคฺคปฏฺธิกฺคาหกา ๓๗๗
 กาเมสฺสุ มิจฺฉาจาราบี ปฏฺธิวฺริตา เย ตตฺถ กาเมสฺสุ มิจฺฉาจาริโน
 เตสฺสเยว เตนฺน เย ตตฺถ กาเมสฺสุ มิจฺฉาจารา ปฏฺธิวฺริตา เค
 อารพฺภ ยชคฺคํ ภาวํ สชฺชคฺคํ ภาวํ โมทคฺคํ ภาวํ จิตฺตเมว ภาวํ
 อนฺตรํ ปสาเทตฺถ ฯ

[๒๓๕] อากมิตฺถสฺสนฺติ โช โภโต ยญฺณํ มุสฺสาวาทีนํ มุสฺสาวาทา
 ปฏฺธิวฺริตาบี เย ตตฺถ มุสฺสาวาทีนํ เตสฺสเยว เตนฺน เย ตตฺถ มุสฺสาวาทา
 ปฏฺธิวฺริตา เค อารพฺภ ยชคฺคํ ภาวํ สชฺชคฺคํ ภาวํ โมทคฺคํ ภาวํ จิตฺตเมว
 ภาวํ อนฺตรํ ปสาเทตฺถ ฯ

[๒๓๕] อากมิตฺถสฺสนฺติ โช โภโต ยญฺณํ บิสฺสุนฺวาจิโนบี บิสฺสุนฺยา
 วาจาเย ปฏฺธิวฺริตาบี เย ตตฺถ บิสฺสุนฺวาจิโน เตสฺสเยว เตนฺน เย
 ตตฺถ บิสฺสุนฺยา วาจาเย ปฏฺธิวฺริตา เค อารพฺภ ยชคฺคํ ภาวํ สชฺชคฺคํ
 ภาวํ โมทคฺคํ ภาวํ จิตฺตเมว ภาวํ อนฺตรํ ปสาเทตฺถ ฯ

[๒๓๖] อากมิตฺถสฺสนฺติ โช โภโต ยญฺณํ มฺรฺสฺวาจิโนบี มฺรฺสฺยา
 วาจาเย ปฏฺธิวฺริตาบี เย ตตฺถ มฺรฺสฺวาจิโน เตสฺสเยว เตนฺน เย
 ตตฺถ มฺรฺสฺยา วาจาเย ปฏฺธิวฺริตา เค อารพฺภ ยชคฺคํ ภาวํ สชฺชคฺคํ ภาวํ
 โมทคฺคํ ภาวํ จิตฺตเมว ภาวํ อนฺตรํ ปสาเทตฺถ ฯ

[๒๓๗] อากมิตฺถสฺสนฺติ โช โภโต ยญฺณํ สฺมมฺปฺปตาบีโนบี
 สฺมมฺปฺปตาปา ปฏฺธิวฺริตาบี เย ตตฺถ สฺมมฺปฺปตาบีโน เตสฺสเยว
 เตนฺน เย ตตฺถ สฺมมฺปฺปตาปา ปฏฺธิวฺริตา เค อารพฺภ ยชคฺคํ ภาวํ
 สชฺชคฺคํ ภาวํ โมทคฺคํ ภาวํ จิตฺตเมว ภาวํ อนฺตรํ ปสาเทตฺถ ฯ

[๒๑๘] อากมิตฺตฺตฺนฺติ โข โภโค ยณฺณํ อภิชฺฌาตุโนปปี อน-
ภิชฺฌาตุโนปปี เย ตคฺคฺต อภิชฺฌาตุโน เคสฺสฺเยว เตนฺ เย ตคฺคฺต
อนภิชฺฌาตุโน เค อารพฺภ ยชคฺคํ ภวํ สชฺชคฺคํ ภวํ โมทคฺคํ ภวํ
จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทสุ ฯ

[๒๑๙] อากมิตฺตฺตฺนฺติ โข โภโค ยณฺณํ พุยาปฺนฺนจิตฺตํ อพฺยา-
ปฺนฺนจิตฺตํ เย ตคฺคฺต พุยาปฺนฺนจิตฺตํ เคสฺสฺเยว เตนฺ เย ตคฺคฺต
อพฺยาปฺนฺนจิตฺตํ เค อารพฺภ ยชคฺคํ ภวํ สชฺชคฺคํ ภวํ โมทคฺคํ ภวํ
จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทสุ ฯ

[๒๒๐] อากมิตฺตฺตฺนฺติ โข โภโค ยณฺณํ มิจฺฉาทิฏฺฐิการี สํมา-
ทิฏฺฐิการี เย ตคฺคฺต มิจฺฉาทิฏฺฐิการี เคสฺสฺเยว เตนฺ เย ตคฺคฺต
สํมาทิฏฺฐิการี เค อารพฺภ ยชคฺคํ ภวํ สชฺชคฺคํ ภวํ โมทคฺคํ ภวํ
จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทสุติ ฯ อิมฺหิ โข พุราหฺมณฺ ปุโรหิต
พุราหฺมณฺ รมฺโถ มหาวิทฺตฺตฺสฺส ปุพฺเพ ว ยณฺณา ทสฺสากาเรหิ
ปฏิกฺคาหเกสุ วิปฺปฏิสารํ ปฏฺวิเนติ ฯ

[๒๒๑] อถ โข พุราหฺมณฺ ปุโรหิต พุราหฺมณฺ รมฺโถ
มหาวิทฺตฺตฺสฺส มหายนฺณํ ยชฺมานสฺส สํสฺสฺหิ อากาเรหิ จิตฺตํ
สฺนฺทสฺสฺสฺส สฺมาทเบสฺส สฺมฺคฺเตเชสฺส สฺมฺปหฺสฺสฺสฺส สฺยา โข ปน โภโค
รมฺโถ มหายนฺณํ ยชฺมานสฺส โภจฺเทว วคฺคา ราชา โข มหา-
วิทฺตฺตฺสฺส มหายนฺณํ ยชฺติ โน จ ชฺวสฺส อามฺนฺติตา ชคฺติยา อนฺยฺนฺตา
เนคมา เจว ชานปทา จ อถ จ ปน ภวํ ราชา เอรฺรฺมฺปํ มหายนฺณํ

๒๒๓] กุฎทนต์สุดุเต มหาวิชิตราชขณกถา จิตตบุปผาณํ ๑๗๘

ยชคฺคิ ฯ เอวํปี้ โข โภโต รมฺโฆ วตฺตทา รมฺมโต นคฺคิ ฯ
โภโต โข ปน รมฺโฆ อามนฺติตา ชคฺคิยา อณฺญนฺตา เนคมา
เจว ชานปทา ฯ อิมินาเปตํ ภวํ ราชชา ชานาคุ ยชคฺคิ ภวํ
สชชคฺคิ ภวํ โมทคฺคิ ภวํ จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทสุ ฯ

[๒๒๒] สียา โข ปน โภโต รมฺโฆ มหายนฺณํ ยชมานสฺส
โกจิทฺเทว วตฺตทา ราชชา โข มหาวิชิต มหายนฺณํ ยชคฺคิ โน ฯ
ขวสฺส อามนฺติตา อมจฺจา ปาวิสชฺชา เนคมา เจว ชานปทา ฯ
ฯ เป ฯ พุราหุมนมหาธํธา เนคมา เจว ชานปทา ฯ ฯ คหปติ-
เนจยิกา เนคมา เจว ชานปทา ฯ อถ ฯ ปน ภวํ ราชชา เอวรूपํ
มหายนฺณํ ยชคฺคิ ฯ เอวํปี้ โข โภโต รมฺโฆ วตฺตทา รมฺมโต
นคฺคิ ฯ โภโต โข ปน รมฺโฆ อามนฺติตา คหปติเนจยิกา เนคมา
เจว ชานปทา ฯ ฯ อิมินาเปตํ ภวํ ราชชา ชานาคุ ยชคฺคิ ภวํ
สชชคฺคิ ภวํ โมทคฺคิ ภวํ จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทสุ ฯ

[๒๒๓] สียา โข ปน โภโต รมฺโฆ มหายนฺณํ ยชมานสฺส
โกจิทฺเทว วตฺตทา ราชชา โข มหาวิชิต มหายนฺณํ ยชคฺคิ โน ฯ
โฆ อุภาโต สุชาโต มาติโต ฯ ปิตฺติโต ฯ สํสฺสทฺทคฺคณิกโก ยาว
สคฺคมา ปิตามหฺยคา อภฺจิตฺโต อนฺุปกฺกฺกฺจ โสชาติวาเทน อถ ฯ
ปน ภวํ ราชชา เอวรूपํ มหายนฺณํ ยชคฺคิ ฯ เอวํปี้ โข โภโต
รมฺโฆ วตฺตทา รมฺมโต นคฺคิ ฯ ภวํ โข ปน ราชชา อุภาโต
สุชาโต มาติโต ฯ ปิตฺติโต ฯ สํสฺสทฺทคฺคณิกโก ยาว สคฺคมา

บีตตามหยฺคา อภฺชิตฺโต อนฺุปกฺกฏฺโง ชาติวาเทน ฯ อิมินาเปตํ ภวํ
ราชา ชานาคุ ยชตํ ภวํ สชชตํ ภวํ โมทตํ ภวํ จิตฺตเมว
ภวํ อนฺุครํ ปสาเทศุ ฯ

[๒๒๕] สียา ไซ ปน โภโค รมฺโย มหายนฺณํ ยชฺมานสุตฺตํ
โกจิทฺเว วคฺตา ราชา ไซ มหาวชิโต มหายนฺณํ ยชติ โน จ
ไซ อภฺริโป ทสฺสํนโย ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย
สมฺนฺนาคโต พฺรหฺมวณฺณนิ พฺรหฺมวจฺฉลสิ อภฺชทฺทวากาโส ทสฺสํนาย
ฯ เปฯ โน จ ไซ อชฺโฆ มหทฺธโน มหาโภโค ปหฺตชาตฺรปฺรชโต
ปหฺตจิตฺตปฺกรโณ ปหฺตชนฺธโย ปฺริปฺลเนโกสโกฏฺจาคาโร ฯ เปฯ
โน จ ไซ พตฺวา จตฺรจฺกนิยา เสนาย สมฺนฺนาคโต อสฺสํวาย
โอยาทปฏฺฐิการาย ตปฺติ มณฺเณ ปจฺจคฺคิเก ยสฺสา โน จ ไซ
สทฺโธ ทายโก ทานปฺติ อนาวจฺจุวาโร สมนฺเพรพฺรหฺมณกปฺลเทชฺก-
วณฺนิเพพฺภยาคานํ โอปานภฺุโต ปุณฺณานิ กโรติ โน จ ไซ พหฺุสฺสุโต
คสฺสํ คสฺสํ สุตฺตชาตฺสํ โน จ ไซ คสฺสํ คสฺสํเสว ไซ ปน ภาสิตฺสํ
อคฺคํ ชานาคิ อยํ อิมสฺสํ ภาสิตฺสํ อคฺคโ อยํ อิมสฺสํ ภาสิตฺสํ
อคฺคโคติ โน จ ไซ ปณฺชิตฺโต วิยตฺโต เมธาวํ ปฏฺฐิโธ อคฺคตา-
นาคตปจฺจุปฺปนฺเน อคฺคเ จินฺเตศฺุ อถ จ ปน ภวํ ราชา เอวฺวปฺ
มหายนฺณํ ยชตฺติ ฯ เขวํ ไซ โภโค รมฺโย วคฺตา ชมฺมโต
นคฺติ ฯ ภวํ ไซ ปน ราชา ปณฺชิตฺโต วิยตฺโต เมธาวํ ปฏฺฐิโธ
อคฺคตानาคตปจฺจุปฺปนฺเน อคฺคเ จินฺเตศฺุ อิมินาเปตํ ภวํ ราชา

๕๒๖] กุฏทนต์สุดเศ มหาวิชีวิตราชขณณกถา จิตฺตปฺปสาหนิ ๑๘๑

ชานาคุ ยชคํ ภวํ สชชคํ ภวํ โมทคํ ภวํ จิตฺตเมว ภวํ
อนฺตรํ ปสาเทตุ ฯ

[๕๒๕] สียา โช ปน โภโค รณฺโณ มหายณฺณํ ยชมานสฺส
โกจิเทว วตฺตา ราชา โช มหาวิชีวิต มหายณฺณํ ยชติ โน จ
ชวสฺส ปุโรหิตุ พุราหฺมโณ อุกฺโต สฺสาโต มาติโค จ ปิตฺติโค
จ สํสํชคฺคณฺนิโก ยาว สคฺคมา ปิตามหฺยคา อุกฺขิตฺติโค อนฺุปกฺกฏฺโง
ชาติวาเทน อถ จ ปน ภวํ ราชา เอวรํปํ มหายณฺณํ ยชตฺติ ฯ
เอวํปํ โช โภโค รณฺโณ วตฺตา ชมนฺโต นตฺติ ฯ โภโค โช
ปน รณฺโณ ปุโรหิตุ พุราหฺมโณ อุกฺโต สฺสาโต มาติโค จ
ปิตฺติโค จ สํสํชคฺคณฺนิโก ยาว สคฺคมา ปิตามหฺยคา อุกฺขิตฺติโค
อนฺุปกฺกฏฺโง ชาติวาเทน อิมินาเปคํ ภวํ ราชา ชานาคุ ยชคํ ภวํ
สชชคํ ภวํ โมทคํ ภวํ จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทตุ ฯ

[๕๒๖] สียา โช ปน โภโค รณฺโณ มหายณฺณํ ยชมานสฺส
โกจิเทว วตฺตา ราชา โช มหาวิชีวิต มหายณฺณํ ยชติ โน จ
ชวสฺส ปุโรหิตุ พุราหฺมโณ อชฺฌายโก มนฺตรโร ตินฺณํ เวทานิ
ปารคฺค สนิชฺฌนฺุเกตุกฺกานํ สํกฺขรปฺปเกทานิ อิติหาสฺปณฺจมานํ ปทโก
เวยฺยากรโณ โสกายตมมหาปฺริสฺตกฺขณฺเศสุ อนวโย โน จ ชวสฺส
ปุโรหิตุ พุราหฺมโณ สํสํชคฺคณฺนิโก วุฑฺฒสํสํชคฺคณฺนิโก สมนฺุณาคโต
โน จ ชวสฺส ปุโรหิตุ พุราหฺมโณ ปณฺุทฺติโค วิยคฺติโค เมธวํ
ปจฺจโม วา พุทฺติโย วา ปุชฺชํ ปคฺคณฺุหนฺุทานิ อถ จ ปน ภวํ

ราชา เอรฐปี่ มหายญณั ยชต์ติ ฯ เอวมี โภโต ญโย วจุตา
ชมุโต นคฺติ ฯ โภโต โช ปน ญโย ปุโรหิต พุราหฺมณ
ปณฺทิต วยคฺโต เมธาวิ ปจฺโม วา ทฺติโย วา ปุชฺช ปคฺคณฺหนฺตานิ
อิมินาเปตํ ภวํ ราชา ชานาคุ ยชต์ ภวํ สชชต์ ภวํ โมทตํ ภว
จิตฺตเมว ภวํ อนุตรํ ปสาเทคฺติ ฯ อิมฺหิ โช พุราหฺมณ ปุโรหิต
พุราหฺมณ ญโย มหาวิชิตส์ มหายญณั ยชฺมานส์ โสฬสฺหิ
อากาเรหิ จิตฺตํ สฺนทส์เสตี สฺมาทเปตี สฺมุตฺเตเชตี สฺมปทส์เสตี ฯ

[๒๒๗] ศฺลฺมึ โช ปน พุราหฺมณ ยญฺเว เหนว คาโว หนฺฉิส์
น อเชพกา หนฺฉิส์ น กุกฺกุฏส์กรว หนฺฉิส์ น วิวิชา ปาถเว
สงฺฆาตํ อปชฺชิสฺสํ น รุกฺขา ฉินฺทิสฺสึ ยฺยปตฺถาย น ทพฺพา ตายิสฺสํ
ปริหิสฺสํตฺถาย ฯ เยปิสฺสํ อหฺลส์ ทาสฺติ วา เปสฺสํตฺติ วา กมฺมกฺราติ
วา เตปึ น ทนฺนชฺชชฺชิตฺตา น ภัยชฺชชฺชิตฺตา น อสฺสํมุชา โรทฺมานา
ปริกมฺมานิ อกํสฺ ๑ อถโช เย อิจฺฉิสฺสํ เต อกํสฺ เย น
อิจฺฉิสฺสํ น เต อกํสฺ ๑ ยํ อิจฺฉิสฺสํ ตํ อกํสฺ ยํ น อิจฺฉิสฺสํ
น ตํ อกํสฺ ๑ สฺปฺปิเตตฺถนฺนํตฺถิมชฺฉาถิเตน เจว โส ยญฺโย
นิฏฺฐานมคฺมาลี ฯ

[๒๒๘] อถโช พุราหฺมณ ชคฺติยา อนุยนฺตา เนคฺมา เจว
ชานปทา ๑ ๑ อมจฺจา ปาวิสฺชชฺชา เนคฺมา เจว ชานปทา ๑ ๑
พุราหฺมณมหาสฺตา เนคฺมา เจว ชานปทา ๑ ๑ คหฺปติเนจฺยิกา

๑ ฉิชฺฉิสฺสํติ วา ปาโจี ๑

๒๒๘] กุฏทนต์ศุเต มหาวิชิตราชขณณกกา อุนยุนดา ๑๘๓

เนคมา เจว ซานปทา จ ปหุติ์ สำปเตยย์ อาทาย ราชาน์
มหาวิชิต์ อุปัสงกมิตฺวา เอวมาหุสิ์ อิหิ์ เต เทว ปหุติ์ สำปเตยย์
เทวเวยว อุกุทิสฺส อากคิ์ คิ์ เทโว ปฏิคฺคณฺหาตุติ ๑ อติ์ โภ
มมาสี อิหิ์ ปหุติ์ สำปเตยย์ ชมฺมิเกน พตินา อภิสฺงขคิ์ คณฺจ
โว โหตุ อิโต จ ภियโย หรธาติ ๑ เต วนฺณา ปฏิกฺขิตฺตา
เอกมนุติ์ อปฺกมฺม เอวํ สฺมจฺนิตฺสึ น โช เอกิ์ อมฺหากิ์ ปฏิรูปิ์
ยํ มยิ์ อิมานิ์ สำปเตยฺยานิ์ ปุณฺเทว สฺกานิ์ ฆรานิ์ ปฏิคฺคณฺเหยยาม
ราชา โช มหาวิชิตฺโต มหาขณฺณิ์ ยชติ์ หนฺทิสฺส มยิ์ อุนฺยาคิโน
โหมมาติ ๑

[๒๒๘] อถโช พุราหฺมณฺ ปุรฺตติเมน ขณฺณวาทิสฺส ขคฺติยา
อุนยุนดา เนคมา เจว ซานปทา จ ทานานิ์ ปฏฺจเปสิ์ ๑ ทกฺขิเณน
ขณฺณวาทิสฺส อมฺจฺจา ปาวิสฺซฺชา เนคมา เจว ซานปทา จ ทานานิ์
ปฏฺจเปสิ์ ๑ ปจฺฉิเมน ขณฺณวาทิสฺส พุราหฺมณฺมหาสาธา เนคมา
เจว ซานปทา จ ทานานิ์ ปฏฺจเปสิ์ ๑ อุกฺตเรน ขณฺณวาทิสฺส
คหฺปติเนจฺยิกา เนคมา เจว ซานปทา จ ทานานิ์ ปฏฺจเปสิ์ ๑
เตสิ์ปิ์ โช พุราหฺมณฺ ขณฺณเวสิ์ เนว คาโว หณฺณิ์ น อเชกกา
หณฺณิ์ น กุกฺกฏฺสฺสกรว หณฺณิ์ น วิวิธา ปาณา สฺงฆาติ์
อาปฺชฺชิสฺสึ น รุกฺขา ฉินฺทิสฺสึ ยฺยุตฺถาย น ทพฺพา ถายิสฺสึ ปรีหิ์
สฺตฺถาย ๑ เข เนสิ์ อเหสิ์ ทาสาติ วา เปสิ์สาติ วา กมฺมกรวติ
วา เตปี น ทณฺทตฺตฺชฺชิตา น ภยตฺตฺชฺชิตา น อสฺสํมุตา โรทมานา

ปริกมฺมานิ อภังฺกุ ๑ อถโฆ เย อิจฺฉนฺตี เต อภังฺกุ เย น อิจฺฉนฺตี น
เต อภังฺกุ ๑ ยํ อิจฺฉนฺตี ตํ อภังฺกุ ยํ น อิจฺฉนฺตี ตํ น อภังฺกุ ๑ สปริ-
เตตทณฺฑนํคทริมฺมรฺมณินฺเตน เจว โส ยญฺโฆ นิฏฺฐานมกมาหิ ๑ อิติ
จตุตฺตารโ ๑ อหุมตฺติปฏฺฐา วาชา มหาวิชิโต อฏฺฐหิ อญฺเจหิ สมนฺนา-
คโต ปุโรหิตो พุราหฺมณฺโณ จตุหฺงฺเกหิ สมนฺนาคโต ติสฺสุโส วิชฺชา
อัยํ อุจฺจติ พุราหฺมณฺณ คิวิชฺชา ยญฺญสฺสมฺปทาย โสฬสฺสปริฏฺฐาวาติ ๑

[๒๓๐] เอวํ อุตฺเต เต พุราหฺมณฺณา อุนฺนาทินฺโ อุจฺจาสฺสทฺทา
มหาสฺสทฺทา อเหฺลฺลํ อโห ยญฺโฆ อโห ยญฺญสฺสมฺปทาติ ๑ กุฏ-
ทนฺโต ปน พุราหฺมณฺโณ ตฺถเหฺนฺทฺโต ว นิสฺสินฺโ โหติ ๑ อถโฆ
เต พุราหฺมณฺณา กุฏทนฺตํ พุราหฺมณฺณํ เอตทโวจฺ ภาสฺมา ปน ภวํ
กุฏทนฺโต สมนฺนสฺสํ โคตมสฺสํ สฺภาสฺสํ สฺภาสฺสิตโต นาทฺพณฺนุโมทตฺติ ๑
นาหํ โภ สมนฺนสฺสํ โคตมสฺสํ สฺภาสฺสํ สฺภาสฺสิตโต น อพฺพณฺนุโมทามิ
มฺหุทฺธาบี คสฺสํ นิปฺปเตยฺยํ โย สมนฺนสฺสํ โคตมสฺสํ สฺภาสฺสํ
สฺภาสฺสิตโต น อพฺพณฺนุโมทเยยฺย อบีจ เม โภ เอวํ โหติ สมนฺโณ
โคตโม เอวมาห เอวํ เม สุตฺตฺถนุคฺคิ วา เอวํ อรหฺติ ภวิตฺตฺถนุคฺคิ วา
อบีจ สมนฺโณ โคตโม เอวํ ตทา อาสี อิตฺถํ ตทา อาสีเตวว
ภาสฺสติ คสฺสํ มยฺหํ โภ เอวํ โหติ อทฺฐา สมนฺโณ โคตโม เตน
สมนฺเยน วาชา โหติ มหาวิชิโต ยญฺญสฺสํ ปุโรหิตो คสฺสํ ยญฺญสฺสํ
ยาเชตฺตาติ อภิชานาติ ปน ภวํ โคตโม เอวํ ยญฺญํ ยชิตฺวา

๑ สฺ. วิปเตยฺย ๑

วา ยาเซตฺวา วา กายสฺส เกทา ปรี มรณา สุกฺคิ สฺกคฺคิ โดกฺก
 อุปฺปชฺชิตาติ ฯ อภิธานามาหิ พุราหุมน เอวรูปฺปํ ยณฺณํ ยชิตฺวา
 จ ยาเซตฺวา จ กายสฺส เกทา ปรี มรณา สุกฺคิ สฺกคฺคิ โดกฺก
 อุปฺปชฺชิตาติ อหิ เตเน สมฺเยน พุราหุมน ปุโรหิตฺโต พุราหุมนเ
 อโหสิ คฺคสฺส ยณฺณสฺส ยาเซตฺวาติ ฯ

[๒๓๑] อตฺถิ ปน โภ โคตม อณฺโณ ยณฺโณ อิมาย ติวิชาย
 ยณฺณสํปทาย ไสฺพสฺสปริกฺขาราย อปฺปตฺตโร จ อปฺปสฺมารมฺภตโร
 จ มหฺพฺผลตโร จ มหานิสฺสฺตโร จาติ ฯ อตฺถิ พุราหุมน อณฺโณ
 ยณฺโณ อิมาย ติวิชาย ยณฺณสํปทาย ไสฺพสฺสปริกฺขาราย อปฺปตฺตโร
 จ อปฺปสฺมารมฺภตโร จ มหฺพฺผลตโร จ มหานิสฺสฺตโร จาติ ฯ
 กตโม ปน โภ โคตม ไสฺ ยณฺโณ อิมาย ติวิชาย ยณฺณสํปทาย
 ไสฺพสฺสปริกฺขาราย อปฺปตฺตโร จ อปฺปสฺมารมฺภตโร จ มหฺพฺผลตโร
 จ มหานิสฺสฺตโร จาติ ฯ ยานิ ไชฺ ตานิ พุราหุมน นิจุจทานานิ
 อนฺนุตฺตยณฺณานิ สีสฺตวณฺเต ปพฺพชิตฺเต อุกฺกิสฺส ทิยฺนฺติ อัยฺ ไช
 ปน พุราหุมน ยณฺโณ อิมาย ติวิชาย ยณฺณสํปทาย ไสฺพสฺส-
 ปริกฺขาราย อปฺปตฺตโร จ อปฺปสฺมารมฺภตโร จ มหฺพฺผลตโร จ
 มหานิสฺสฺตโร จาติ ฯ โภ นุ ไช โภ โคตม เหตุ โภ ปจฺจโย
 เยนตี นิจุจทานิ อนฺนุตฺตยณฺณํ อิมาย ติวิชาย ยณฺณสํปทาย ไสฺพสฺส-
 ปริกฺขาราย อปฺปตฺตตรณฺจ อปฺปสฺมารมฺภตฺตรณฺจ มหฺพฺผลตฺตรณฺจ

๑ เยเนตฺนฺติ วา ปาโจี ฯ

มหานิสฺสํตรณฺจาทิ ๑ น ไช พุราหุมนฺ เหวรุบฺบิ ยณฺณํ อุปสงฺกมฺนฺติ
 อรหฺนฺโต วา อรหฺตฺตมคฺคํ วา สฺมาปฺนฺนา ตํ กิสฺสํ เหตุ
 ทิสฺสํนฺติ เหตุถ พุราหุมนฺ ทณฺทปฺปหาราบี คตฺถคฺคหาบี คสฺมา
 เหวรุบฺบิ ยณฺณํ น อุปสงฺกมฺนฺติ อรหฺนฺโต วา อรหฺตฺตมคฺคํ วา
 สฺมาปฺนฺนา ยานิ ไช ปนฺ ตานิ พุราหุมนฺ นิจฺจาทานานิ อนฺนุถ
 ยณฺณานิ สํตฺถวฺนฺเต ปพฺพชิตฺเต อุกฺกทิสฺสํ ทํยฺนฺติ เหวรุบฺบิ ไช ปน
 พุราหุมนฺ ยณฺณํ อุปสงฺกมฺนฺติ อรหฺนฺโต วา อรหฺตฺตมคฺคํ วา
 สฺมาปฺนฺนา ตํ กิสฺสํ เหตุ น เหตุถ พุราหุมนฺ ทิสฺสํนฺติ
 ทณฺทปฺปหาราบี คตฺถคฺคหาบี คสฺมา เหวรุบฺบิ ยณฺณํ อุปสงฺกมฺนฺติ
 อรหฺนฺโต วา อรหฺตฺตมคฺคํ วา สฺมาปฺนฺนา อຍ် ไช พุราหุมน
 เหตุ อຍ် ปจฺจโย เยนตํ นิจฺจาทานํ อนฺนุถยณฺณํ อิมายํ ติวฺจิชาย
 ยณฺณေสํมฺปทายํ สํพัสฺสปริက္ขารายํ อပ္ပตฺถตฺตฺรณฺจํ อပ္ပสํมารมฺภ
 ตฺรณฺจํ มหฺပผลตฺรณฺจํ มหานิสฺสํตรณฺจาทิ ๑

[๒๓๒] อคฺคิ ปน โภ โคตมฺ อณฺโณ ยณฺโณ อิมายํ ๑
 ติวฺจิชาย ยณฺณေสํมฺปทายํ สํพัสฺสปริက္ขารายํ อิมินา ๑ นิจฺจาทาเนน
 อนฺนุถยณฺณเนน อပ္ပตฺถตฺตฺรโ ๑ อပ္ပสํมารมฺภตฺรโ ๑ มหฺပผลตฺร
 ๑ มหานิสฺสํตฺรโ จาทิ ๑ อคฺคิ ไช พุราหุมนฺ อณฺโณ ยณฺโณ
 อิมายํ ๑ ติวฺจิชาย ยณฺณေสํมฺปทายํ ๑เป ๑ กตโม ปน สํ โภ
 โคตมฺ อณฺโณ ยณฺโณ อิมายํ ๑ ติวฺจิชาย ยณฺณေสํมฺปทายํ ๑เป ๑
 โย ไช พุราหุมนฺ จาคฺคทิสฺสํ สงฺฆํ อุกฺกทิสฺสํ วิหารํ กโรติ อยฺนฺจ

๒๓๕] กุฏทนต์ตฺเต พุทฺธยณฺณกถา วิหารกวรรณํ ๑๘๘

โธ พุราหุมน ฌณฺโณ อิมาย ๑ ติวิชาย ฌณฺณสมฺปทาย ใสฺพส-
ปริกฺขาราย อิมินา ๑ นิจฺจทาเนน อนุกฺกยณฺณเณ อปฺปคฺคตโร ๑
อปฺปสฺมารมฺภตโร ๑ มหฺพฺผลตโร ๑ มหานิสฺสํตโร จาติ ๑

[๒๓๓] อคฺคิ ปน โภ โคตม ฌณฺโณ ฌณฺโณ อิมาย ๑
ติวิชาย ๑เป๑ มหานิสฺสํตโร จาติ ๑ อคฺคิ โธ พุราหุมน
ฌณฺโณ ฌณฺโณ ๑เป๑ กตโม ปน ใสฺ โภ โคตม ฌณฺโณ
ฌณฺโณ ๑เป๑ โย โธ พุราหุมน ปสฺนุนฺจิตฺโต พุทฺธํ ๑
คจฺฉติ ๑มฺมํ ๑สฺรณํ ๑คจฺฉติ ๑งฺฆํ ๑สฺรณํ ๑คจฺฉติ ๑ยํ โธ พุราหุมน
ฌณฺโณ อิมาย ๑ ติวิชาย ฌณฺณสมฺปทาย ใสฺพสฺปริกฺขาราย อิมินา
๑ นิจฺจทาเนน อนุกฺกยณฺณเณ อิมินา ๑ วิหารทาเนน อปฺปคฺคตโร
๑ อปฺปสฺมารมฺภตโร ๑ มหฺพฺผลตโร ๑ มหานิสฺสํตโร จาติ ๑

[๒๓๔] อคฺคิ ปน โภ โคตม ฌณฺโณ ฌณฺโณ อิมาย ๑
ติวิชาย ฌณฺณสมฺปทาย ใสฺพสฺปริกฺขาราย อิมินา ๑ นิจฺจทาเนน
อนุกฺกยณฺณเณ ๑เป๑ อปฺปคฺคตโร ๑ อปฺปสฺมารมฺภตโร ๑
มหฺพฺผลตโร ๑ มหานิสฺสํตโร จาติ ๑ อคฺคิ โธ พุราหุมน
ฌณฺโณ ฌณฺโณ อิมาย ๑ ติวิชาย ๑เป๑ กตโม ปน ใสฺ โภ
โคตม ฌณฺโณ ฌณฺโณ อิมาย ๑ ติวิชาย ๑เป๑ โย โธ
พุราหุมน ปสฺนุนฺจิตฺโต สิกฺขาปทานิ ๑สมาทียติ ๑ปาณาติปาตา เวรมณํ
๑อทินฺนาทานา ๑เวรมณํ ๑กาเมสุ ๑มิจฺฉาจารวา ๑เวรมณํ ๑มฺลํสาจาทา
๑เวรมณํ ๑สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจํ ๑เวรมณํ ๑ยํ โธ พุราหุมน

ยณฺโฉ อิมาย จ ติวฺชย ยณฺฉสํปทาย สํพสฺสปริฏฺฐาราย
อิมินา จ นิจฺจทาเนน อนฺนุคฺตยณฺฉเนน ๑เป ๑ อปฺปคฺตฺตโร จ
อปฺปสํมารมฺภตฺตโร จ มหฺพฺผลตฺตโร จ มหฺานิสํสฺตโร จาติ ๑

[๑๓๕] อตฺถิ ปน โภ โคตม อณฺโฉ ยณฺโฉ อิมาย จ
ติวฺชย ยณฺฉสํปทาย สํพสฺสปริฏฺฐาราย อิมินา จ นิจฺจทาเนน
อนฺนุคฺตยณฺฉเนน ๑เป ๑ อตฺถิ โช พฺราหฺมณ อณฺโฉ ยณฺโฉ อิมาย
จ ติวฺชย ยณฺฉสํปทาย สํพสฺสปริฏฺฐาราย อิมินา จ นิจฺจทาเนน
อนฺนุคฺตยณฺฉเนน อิมินา จ วิหฺารทาเนน อิมฺหิ จ สฺรณคฺมเนหิ อิมฺหิ
จ สิกฺขาปเทหิ อปฺปคฺตฺตโร จ อปฺปสํมารมฺภตฺตโร จ มหฺพฺผลตฺตโร
จ มหฺานิสํสฺตโร จาติ ๑ กตมํ ปน สํ โภ โคตม อณฺโฉ
ยณฺโฉ อิมาย จ ติวฺชย ยณฺฉสํปทาย ๑เป ๑ อปฺปคฺตฺตโร
จ อปฺปสํมารมฺภตฺตโร จ มหฺพฺผลตฺตโร จ มหฺานิสํสฺตโร จาติ ๑
อิช พฺราหฺมณ ตถาคโต โถเก อปฺปชฺชติ อรหํ สมนาสํมพฺพุโช
๑เป ๑ (ยถา สํมณฺณสเส เอวํ สพฺพิ วิตฺถารตพฺพิ) ๑เป ๑
เอวํ โช พฺราหฺมณ ภิกฺขุ สํสํมฺปนฺโน หิตฺติ ๑ ปจฺมํ ฉานํ
อฺปสํมฺชช วิหฺรติ ๑ อยํ โช พฺราหฺมณ ยณฺโฉ ปฺริเมหิ
ยณฺฉเนหิ อปฺปคฺตฺตโร จ อปฺปสํมารมฺภตฺตโร จ มหฺพฺผลตฺตโร จ
มหฺานิสํสฺตโร จ ๑ ทฺติยํ ฉานํ ๑ ตฺติยํ ฉานํ ๑ จคฺคฺตํ ฉานํ
อฺปสํมฺชช วิหฺรติ ๑ อยํ โช พฺราหฺมณ ยณฺโฉ ปฺริเมหิ
ยณฺฉเนหิ อปฺปคฺตฺตโร จ อปฺปสํมารมฺภตฺตโร จ มหฺพฺผลตฺตโร จ

๒๓๗] กุฏทนต์สุดเต กุฏทนต์พราหฺมณฺสฺส อุปาสกตฺตเตสนา ๓๘๘

มหานิสฺสโร ๑ ๑ ฌานทสฺสนาย จิตฺตํ อภินฺหริติ อภินฺนุนาเมติ
ชฺฌณา ชาติ วุสฺสิตํ พุทฺทมจฺริยํ กตํ วรรณียํ นวปรํ อิตฺตตฺตทายาท
ปชานาติ ๑ ออํ โห พุราหฺมณ ยญฺโฆ ปุริเมหิ ยญฺเฌหิ
อปฺปตฺตโร ๑ อปฺปสฺมารมฺภตโร ๑ มหฺปฺผลตโร ๑ มหานิสฺสโร
๑ อิมาย ๑ พุราหฺมณ ยญฺณสฺมฺปทาย อญฺเฌา ยญฺณสฺมฺปทา
อุตุตฺตริตฺวา วา ปณฺเฑตฺตฺวา วา นตฺถิติ ๑

[๒๓๖] เอวํ วุตฺเต กุฏทนต์ พุราหฺมโณ ภควนฺตํ เตตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปํ โภ โคตม
นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุหฺหุสฺสํ วา
มคฺคํ อจฺจิกฺขเยยฺย อนุชกาเร วา เตสฺสชฺชิตํ ชารเยยฺย จกฺขุมฺโหโต
รूपานิ ทกฺขนฺตํติ เอวเมว โภตา โโคตเมน อนฺนปฺริยาเยน รมฺโโม
ปกาสิโต เอสํหํ ภควนฺตํ โโคตมํ สฺรณํ คจฺจามิ รมฺมณฺจ ภิกฺกขฺ
สฺงฺฆณฺจ อุปาสกํ มํ ภวํ โโคตโม ชารेतฺถ อชฺชตฺถเค ปาณฺเปตํ
สฺรณฺจกตํ เอสํหํ โภ โโคตม สฺตฺต ๑ อฺสงฺภสฺตฺตานิ สฺตฺต ๑
วจฺจนฺตฺรสฺตฺตานิ สฺตฺต ๑ วจฺจนฺตฺริสฺตฺตานิ สฺตฺต ๑ อชฺสสฺตฺตานิ สฺตฺต ๑
อฺรพฺภสฺตฺตานิ มุญฺจามิ ๑ ชฺวีตํ เทมิ หริตฺตานิ เจว ตินานิ ชาทนฺตุ
สฺตฺตานิ ๑ ปานํยานิ บิวนฺตุ สฺสํโตะ เหนสํ วาโต อุปวายนฺตุติ ๑

[๒๓๗] อถโห ภควา กุฏทนต์สฺส พุราหฺมณฺสฺส อนฺนุพุพฺพิกตํ
กเถสิ เสยฺยถํทํ ทานกถํ สฺสํกถํ สฺสํกถํ ทามานํ ชาทนํ

๓ ส. มุญฺจาเปมิ ๑

โองการัง สงฺกิตเตสํ นิภฺชเมว อานิสฺสํ ปกาเสสึ ฯ ยทา ภควา อณฺเฑวสึ
 ญฺญทนต์ พุราหฺมณํ กตฺตจิตฺตํ มุทฺตจิตฺตํ วิหฺนฺวณฺณจิตฺตํ อุกฺคฺคจิตฺตํ
 ปตฺนฺนจิตฺตํ อถ ยา พุทฺธานํ สํมุกฺกิสฺสิกา ชมฺมเทสฺนา ตํ ปกาเสสึ
 ทฺถุชฺชํ สํมฺทฺยํ นิโรชํ มคฺคํ ฯ เสยฺยถาปึ นาม สฺทฺทฺชํ วจฺฉํ
 อปคตทาพกํ สํมฺมเทว ราชํ ปฏฺิกุคฺคเณหฺยฺย เอวเมว ญฺญทนต์สฺส
 พุราหฺมณสฺส ตสฺมึเยว อาสเน วิรชํ วจฺฉมถํ ชมฺมจกฺกฺชํ อุกฺปาทิ
 ยงฺกิตฺตํ สํมฺทฺยชมฺมํ สฺพพฺพนต์ํ นิโรชชมฺมฺนฺติ ฯ อถโช ญฺญทนต์
 พุราหฺมโณ ทิฏฺฐชฺชมฺโม ปคฺคชฺชมฺโม วิทิตชฺชมฺโม ปรีโยคฺคาพฺพชฺชมฺโม
 ตินฺนฺณวิจฺจิกฺโข วิคคกถํโก เวสํวราชชฺชปคฺโค อปรปฺปจฺจโย สฺตฺถุ-
 สํสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ อชฺวาเสตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ภคฺตํ สฺทฺทฺชํ ภิกฺขุสงฺฆเณวาทิ ฯ อชฺวาเสสึ ภควา ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 อถโช ญฺญทนต์ พุราหฺมโณ ภควโต อชฺวาสนํ วิทิตฺตฺตฺตฺตฺต
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺต
 ภควา ปกฺกามิ ฯ

[๒๓๘] อถโช ญฺญทนต์ พุราหฺมโณ ตสฺสํว ราชฺติยา อจฺจเยน
 สฺสเก ยณฺณวาเต ปณฺณํ ชาตินฺนโยชฺชนํ ปฏฺิยาทาเปตฺตฺตฺตฺต
 ภควโต กาทํ อาโรจาเปสึ กาทโต โภ โคตมฺ นิฏฺฐิตํ ภคฺคฺคฺคฺค
 ฯ อถโช ภควา ปุพฺพพฺพนฺนสฺมยํ นินฺวาเสตฺตฺตฺตฺต
 ปคฺคจฺจิวรมาทาย สฺทฺทฺชํ ภิกฺขุ-
 สงฺฆเณ เยน ญฺญทนต์สฺส พุราหฺมณสฺส ยณฺณวาโต เตนฺนปสฺสํกมิ
 อุปสฺสํกมิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ปณฺณคฺคเต อาสเน นิสฺสํกิตฺติ ฯ อถโช ญฺญทนต์

๑ เนกชฺชเมตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

๒๓๘] กุฏทนต์สุดุเต กุฏทนต์พราหมณส์ต ปณตทานิ ๓๙๓

พราหมโณ พุทฺธปมฺขิ ภิกฺขุสงฺฆิ ปณตฺเตน ชาทนีเยน โภชนีเยน
สฺหคฺคา สฺมุคฺคปฺเปสฺสิ สฺมุคฺควาเรสฺสิ ฯ อถโช กุฏทนต์โต พราหมโณ
ภควนฺตํ ภูคฺคาวิ โอนีคฺคปคฺคปฺปณฺตี อณฺเฑตฺวิ นีจํ อานํ คเหตุวา
เอกมนฺตํ นิสฺสีทึ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินฺนํ โช กุฏทนต์ํ พราหมณฺนิ ภควา
ชฺมุคฺคิยา กถาย สฺนุทฺธเสฺตุวา สฺมาทปฺเตวา สฺมุคฺคเตเชตุวา สฺมุคฺคิ-
เสฺตุวา ชฺชฺชฺชายาสฺนา ปกุกามํติ ฯ

กุฏทนต์สุดุคํ นิฏฺฐิตํ ปณจมนํ ฯ

มหาติสุตฺตํ

[๒๓๙] เอวมุเม สุตฺตํ ๑ เอกํ สํมยํ ภควา เวสํติยํ วิหริติ
มหาวเน กุฏาคารสํถายํ ๑ เตน โข ปน สํมเยน สํมุพฺพุตฺตา
โกสฺสตา ๑ พุราหุมนฺตฺตฺตา มาคชกา ๑ พุราหุมนฺตฺตฺตา เวสํติยํ
ปฏฺฐิสฺส
เพณฺจเทว กรณเณน ๑ อสฺสํสฺสํ โข เค โกสฺสตา ๑
พุราหุมนฺตฺตฺตา มาคชกา ๑ พุราหุมนฺตฺตฺตา สํมโน ชตุ โภ
โคตโม สํกฺขปฺกฺโข สํกฺขกฺโข ปพฺพชฺชิตฺโต เวสํติยํ วิหริติ มหาวเน
กุฏาคารสํถายํ ตํ โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํกฺขฺยาโน กิคฺคิ
สํกฺโข อพฺภุคฺคโค อิตฺธิสฺสํ โส ภควา ๑ เป ๑ พุทฺโธ ภควาติ โส
อิมํ โดกํ สํเวกํ สํมารกํ ๑ เป ๑ ตถารูปานํ อรหํ ทสฺสํ
โหตีติ ๑ อถโช เค โกสฺสตา ๑ พุราหุมนฺตฺตฺตา มาคชกา ๑
พุราหุมนฺตฺตฺตา เยน มหาวนํ กุฏาคารสํถา เตนุปลํสํกฺมํสฺสํ ๑

[๒๔๐] เตน โข ปน สํมเยน อายสฺมา นาคิโต ภควโต อฺปฺชฺจํโก
โหติ ๑ อถโช เค โกสฺสตา ๑ พุราหุมนฺตฺตฺตา มาคชกา ๑
พุราหุมนฺตฺตฺตา เยนายสฺมา นาคิโต เตนุปลํสํกฺมํสฺสํ อฺปฺชฺจํกมิทฺวา
อายสฺมนฺตํ นาคิตํ เอตทโวจํ กหํ นุ โข โภ นาคิต เอตทหิ โส ภวํ
โคตโม วิหริติ ทสฺสํนํกามา หิ มยํ ตํ ภวนฺตํ โคตมฺหิ ๑ อถาโต
โช อวฺสุสํ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย ปฏฺฐิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อถโช เค
โกสฺสตา ๑ พุราหุมนฺตฺตฺตา มาคชกา ๑ พุราหุมนฺตฺตฺตา ตตฺถเว

เอกมนุฑํ นิสฺสํทิสฺสุ ทิสฺสุวา ว มยํ คํ ภวณฺตุ โคตมํ คจฺจุฉิสฺสุสํมาติ ฯ

[๒๔๑] โอฏฺฐจฺหฺโรชฺบี โช ติจฺฉวํ มหติยา ติจฺฉววิปริสําย สฺทฺธิชฺฉิ
เยน มหาวณํ กฺขฺวาการสําดา เยนายสฺสมา นาคิโต เตนุปลฺสงฺกมิ
อุปลฺสงฺกमितฺวา อายสฺมณฺตุํ นาคิตํ อภิวาทิตฺวา เอกมนุฑํ อฏฺฐจฺหฺโรชฺฉิ ฯ
เอกมนุฑํ จิโต โช โอฏฺฐจฺหฺโรชฺบี ติจฺฉวํ อายสฺมณฺตุํ นาคิตํ เอตทโวจ
กทฺหนฺนุ โช ภูเต นาคิตุ เอตฺรหิ โส ภควา วิหฺรติ อรหํ
สํมาสํมฺพฺพุโร ทสฺสณฺคามา หิ มยํ คํ ภวณฺตุ อรหณฺตุํ สํมา
สํมฺพฺพุทฺษฺนฺติ ฯ อกาโต โช มหาติ ภวณฺตุํ ทสฺสณาย ปฏฺฐิสฺสฺสตฺถโน
ภควาติ ฯ โอฏฺฐจฺหฺโรชฺบี ติจฺฉวํ ตตฺถเวว เอกมนุฑํ นิสฺสํทิสฺสุ ทิสฺสุวา
วหํ คํ ภวณฺตุํ คมิสฺสํสามิ อรหณฺตุํ สํมาสํมฺพฺพุทฺษฺนฺติ ฯ

[๒๔๒] อถ โช สฺสํโห สํมณฺฑเทโส เยนายสฺสมา นาคิโต เตนุปลฺสงฺกมิ
อุปลฺสงฺกमितฺวา อายสฺมณฺตุํ นาคิตํ อภิวาทิตฺวา เอกมนุฑํ อฏฺฐจฺหฺโรชฺฉิ ฯ
เอกมนุฑํ จิโต โช สฺสํโห สํมณฺฑเทโส อายสฺมณฺตุํ นาคิตํ เอตทโวจ
เอเต ภูเต กสฺสํปลํ สํมฺพฺพุตา โภสฺสณฺนกา จ พฺรหฺมาหฺมณฺฑตฺตา มาคชฺกา
จ พฺรหฺมาหฺมณฺฑตฺตา อិฐฺปลฺสงฺกนฺตฺตา ภวณฺตุํ ทสฺสณาย โอฏฺฐจฺหฺโรชฺบี
ติจฺฉวํ มหติยา ติจฺฉววิปริสําย สฺทฺธิชฺฉิ อิฐฺปลฺสงฺกนฺโต ภวณฺตุํ ทสฺสณาย
สํราชฺหฺ ภูเต กสฺสํปลํ ฅภตํ เอสํ ฅนฺตา ภวณฺตุํ ทสฺสณายาติ ฯ
เตนหิ สฺสํโห สฺสณฺนฺนเวว ภควโต อาโรเจหฺหิติ ฯ เอวํ ภูเตติ โช
สฺสํโห สํมณฺฑเทโส อายสฺมณฺโต นาคิตสฺสํ ปฏฺฐิสฺสฺสตฺถวา เยน ภควา
เตนุปลฺสงฺกมิ อุปลฺสงฺกमितฺวา ภวณฺตุํ อภิวาทิตฺวา เอกมนุฑํ อฏฺฐจฺหฺโรชฺฉิ ฯ

เอกมณฺฑํ จีโตะ โข สี่โห สมนฺตุเทโส ภควนฺตํ เอตทโวจ เอเต ภาเเต
สฺมฺพหุตา โภสฺสตา จ พุราหฺมณฺทฺตฺวา มาคชกา จ พุราหฺมณฺทฺตฺวา
อิชฺฐปฺสฺงกฺกฺตา ภควนฺตํ ทสฺสฺสนาย โอยฺจฺทฺโรหิณี ติจฺฉฉวํ มหิตฺยา
ติจฺฉฉวปฺริสํสํย สทฺธิ อิชฺฐปฺสฺงกฺกฺโต ภควนฺตํ ทสฺสฺสนาย สํสฺสฺ ภาเเต
ตภตํ เอสํ ชนตา ภควนฺตํ ทสฺสฺสนายาติ ฯ เตนฺนํ สี่ห วิหาร-
ปจฺฉายายํ อํสํนํ ปณฺณเปหิติ ฯ เอวํ ภาเเตติ โข สี่โห สมนฺตุเทโส
ภควโต ปฏิสฺสฺสฺตฺวา วิหารปจฺฉายายํ อํสํนํ ปณฺณเปสึ ฯ อถโฆ
ภควา วิหารา นิกฺขมฺม วิหารปจฺฉายายํ ปณฺณตฺตฺวํสเน นิสฺสํติ ฯ
อถโฆ เต โภสฺสตา จ พุราหฺมณฺทฺตฺวา มาคชกา จ พุราหฺมณฺทฺตฺวา
เยน ภควา เตนฺนปฺสฺงกฺกํมิตฺสํ อฺปฺสฺงกฺกํมิตฺตฺวา ภควตา สทฺธิ สฺมฺไมทิสฺสํ
สฺมฺไมทนิยํ กถํ สํวราณํยํ วตฺติสํวเรตฺตฺวา เอกมณฺฑํ นิสฺสํทิสฺสํ ฯ

[๒๔๓] โอยฺจฺทฺโรหิณี ติจฺฉฉวํ มหิตฺยา ติจฺฉฉวปฺริสํสํย สทฺธิ เยน
ภควา เตนฺนปฺสฺงกฺกํมิตฺสํ อฺปฺสฺงกฺกํมิตฺตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺตฺวา เอกมณฺฑํ
นิสฺสํติ ฯ เอกมณฺฑํ นิสฺสํนโน โข โอยฺจฺทฺโรหิณี ติจฺฉฉวํ ภควนฺตํ เอตทโวจ
ปฺริมาณี ภาเเต ทิวสํณี ปฺริมตฺตฺวาณี สฺนฺกชฺตฺโต ติจฺฉฉวปฺคฺโต เยนาหํ
เตนฺนปฺสฺงกฺกํมิตฺสํ อฺปฺสฺงกฺกํมิตฺตฺวา มํ เอตทโวจ ยทคฺเค อหํ มหาติ
ภควนฺตํ อฺปนฺนิตฺสํย วิหารา นํ จิรํ ตึณิ วสฺสํสํณี ทิพฺพานิ
หิ โข รูปาณี ปสฺสํสํมิตฺสํ นียรูปาณี กามฺปฺสฺสฺนฺทิตฺตฺวาณี รชฺนียาณี โน
จ โข ทิพฺพานิ สทฺถาณี สฺนฺนามิ นียรูปาณี กามฺปฺสฺสฺนฺทิตฺตฺวาณี
รชฺนียาณี สฺนฺตฺวาเนว นฺ โข ภาเเต สฺนฺกชฺตฺโต ติจฺฉฉวปฺคฺโต ทิพฺพานิ

ปรตุติมาย ทิสาย ๑ เป ๑ อุตฺตราย ทิสาย ๑ เป ๑ อุตฺตรมโ
 ติริยํ เอกังสภาวิตฺตํ สมาริ โหติ ทิพฺพานํ รูปานํ ทสฺสํนาย บิย-
 รูปานํ กามุปลสฺสณฺหิตานํ รชนียานํ โน ๑ โข ทิพฺพานํ สทฺททานํ
 สวณาย บิยรูปานํ กามุปลสฺสณฺหิตานํ รชนียานํ โส อุตฺตรมโ
 ติริยํ เอกังสภาวิตฺตํ สมาริมฺหิ ทิพฺพานํ รูปานํ ทสฺสํนาย บิยรูปานํ
 กามุปลสฺสณฺหิตานํ รชนียานํ โน ๑ โข ทิพฺพานํ สทฺททานํ สวณาย
 บิยรูปานํ กามุปลสฺสณฺหิตานํ รชนียานํ อุตฺตรมโ ติริยํ ทิพฺพานิ
 รูปานิ ปลสฺสติ บิยรูปานิ กามุปลสฺสณฺหิตานิ รชนียานิ โน ๑ โข
 ทิพฺพานิ สทฺททานิ สฺสณฺหิตานิ บิยรูปานิ กามุปลสฺสณฺหิตานิ รชนียานิ
 ตํ กิถฺสํ เหตุ เอวํ เหตุ มหาติ โหติ ภิกฺขุโน อุตฺตรมโ
 ติริยํ เอกังสภาวิตฺตํ สมาริมฺหิ ทิพฺพานํ รูปานํ ทสฺสํนาย บิยรูปานํ
 กามุปลสฺสณฺหิตานํ รชนียานํ โน ๑ โข ทิพฺพานํ สทฺททานํ สวณาย
 บิยรูปานํ กามุปลสฺสณฺหิตานํ รชนียานํ ๑

[๒๕๖] อธิ มหาติ ภิกฺขุโน ปรตุติมาย ทิสาย เอกังสภาวิตฺตํ
 สมาริ โหติ ทิพฺพานํ สทฺททานํ สวณาย บิยรูปานํ กามุปลสฺสณฺหิตานํ
 รชนียานํ โน ๑ โข ทิพฺพานํ รูปานํ ทสฺสํนาย บิยรูปานํ
 กามุปลสฺสณฺหิตานํ รชนียานํ โส ปรตุติมาย ทิสาย เอกังสภาวิตฺตํ
 สมาริมฺหิ ทิพฺพานํ สทฺททานํ สวณาย บิยรูปานํ กามุปลสฺสณฺหิตานํ
 รชนียานํ โน ๑ โข ทิพฺพานํ รูปานํ ทสฺสํนาย บิยรูปานํ
 กามุปลสฺสณฺหิตานํ รชนียานํ ปรตุติมาย ทิสาย ทิพฺพานิ สทฺททานิ

๒๔๗] มหาตีสุตะ เอกังภาวิตส์มาธิ ทิพฺพสทฺถสฺสวณํ ๑๘๗

สุตฺตาคี บิยฺรฺรฺพานิ กามฺภูปฺสณฺหิตานิ รชฺชนิยานิ โน ๑ โช ทิพฺพพานิ
รฺรฺพานิ ปฺส
เอวํ เหตํ มหาตีสฺส
สฺมาธิมฺหิ ทิพฺพพานํ สทฺทฺทานํ สวณาย บิยฺรฺรฺพานํ กามฺภูปฺสณฺหิตานํ
รชฺชนิยานํ โน ๑ โช ทิพฺพพานํ รฺรฺพานํ ทสฺสฺสวณาย บิยฺรฺรฺพานํ กามฺภู
ปฺสณฺหิตานํ รชฺชนิยานํ ฯ

[๒๔๗] ปุณ ๑ปวิ มหาตีสฺส
ปจฺจติมฺมาย ทิสฺสา ย ๑ เป ๑ อุตฺต
ติริยํ เอกังภาวิตส์มาธิ โหติ ทิพฺพพานํ สทฺทฺทานํ สวณาย บิยฺรฺรฺพานํ
กามฺภูปฺสณฺหิตานํ รชฺชนิยานํ โน ๑ โช ทิพฺพพานํ รฺรฺพานํ ทสฺสฺสวณาย
บิยฺรฺรฺพานํ กามฺภูปฺสณฺหิตานํ รชฺชนิยานํ โส อุตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ภาวิตส์มาธิมฺหิ ทิพฺพพานํ สทฺทฺทานํ สวณาย บิยฺรฺรฺพานํ กามฺภู
ปฺสณฺหิตานํ รชฺชนิยานํ โน ๑ โช ทิพฺพพานํ รฺรฺพานํ ทสฺสฺสวณาย บิยฺรฺรฺพานํ
กามฺภูปฺสณฺหิตานํ รชฺชนิยานํ อุตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
สุตฺตาคี บิยฺรฺรฺพานิ กามฺภูปฺสณฺหิตานิ รชฺชนิยานิ โน ๑ โช ทิพฺพพานิ
รฺรฺพานิ ปฺส
เหตุ เอวํ เหตํ มหาตีสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สฺมาธิมฺหิ ทิพฺพพานํ สทฺทฺทานํ สวณาย บิยฺรฺรฺพานํ กามฺภูปฺสณฺหิตานํ
รชฺชนิยานํ โน ๑ โช ทิพฺพพานํ รฺรฺพานํ ทสฺสฺสวณาย บิยฺรฺรฺพานํ กามฺภู
ปฺสณฺหิตานํ รชฺชนิยานํ ฯ

[๒๕๘] อธิ มหาติ ภิกฺขุโน ปุรคฺติมาย ทิสาย อุกฺยํสภาวิตโต
 สมาริ โหติ ทิพฺพานญฺจ รูปานํ ทสฺสํนาย บิยฺรูปานํ กามุปฺสณฺหิตานํ
 รชนิยานํ ทิพฺพานญฺจ สํทฺธานํ สวํนาย บิยฺรูปานํ กามุปฺสณฺหิตานํ
 รชนิยานํ โส ปุรคฺติมาย ทิสาย อุกฺยํสภาวิตเต สมาริมฺหิ ทิพฺพานญฺจ
 รูปานํ ทสฺสํนาย ๑ เป ๑ ทิพฺพานญฺจ สํทฺธานํ สวํนาย ๑ เป ๑
 ปุรคฺติมาย ทิสาย ทิพฺพานิ ๑ รูปานิ ปสฺสํติ บิยฺรูปานิ กามุป-
 สณฺหิตานิ รชนิยานิ ทิพฺพานิ ๑ สํทฺธานิ สฺสณฺาติ บิยฺรูปานิ กามุป-
 สณฺหิตานิ รชนิยานิ คํ กิถฺสํ เหตุ เอวํ เหตุ มหาติ โหติ
 ภิกฺขุโน ปุรคฺติมาย ทิสาย อุกฺยํสภาวิตเต สมาริมฺหิ ทิพฺพานญฺจ
 รูปานํ ทสฺสํนาย ๑ เป ๑ ทิพฺพานญฺจ สํทฺธานํ สวํนาย บิยฺรูปานํ
 กามุปฺสณฺหิตานํ รชนิยานํ ๑

[๒๕๙] ปุณ จปวํ มหาติ ภิกฺขุโน ทกฺขิณาย ทิสาย ๑ เป ๑
 ปจฺจนิมาย ทิสาย ๑ เป ๑ อุตฺตราย ทิสาย ๑ เป ๑ อุกฺขมฺโช
 คิริยํ อุกฺยํสภาวิตโต สมาริ โหติ ทิพฺพานญฺจ รูปานํ ทสฺสํนาย
 บิยฺรูปานํ กามุปฺสณฺหิตานํ รชนิยานํ ทิพฺพานญฺจ สํทฺธานํ สวํนาย
 บิยฺรูปานํ กามุปฺสณฺหิตานํ รชนิยานํ โส อุกฺขมฺโช คิริยํ อุกฺยํส-
 ภาวิตเต สมาริมฺหิ ทิพฺพานญฺจ รูปานํ ทสฺสํนาย บิยฺรูปานํ กามุป-
 สณฺหิตานํ รชนิยานํ ทิพฺพานญฺจ สํทฺธานํ สวํนาย บิยฺรูปานํ กามุป-
 สณฺหิตานํ รชนิยานํ อุกฺขมฺโช คิริยํ ทิพฺพานิ รูปานิ ปสฺสํติ
 บิยฺรูปานิ กามุปฺสณฺหิตานิ รชนิยานิ ทิพฺพานิ ๑ สํทฺธานิ สฺสณฺาติ

๒๕๑] มหาตีสุตะ เสาธิตาถนทานิ สัจฉิกริยาเหตุ อธิยา ๑๘๘

บิยรูปานิ กามุปัสสนุหิตานิ รชนิยานิ ตํ กิสุสฺส เหตุ เอวํ เหตุ
มหาตติ โหติ ภิกขุโน อุกุทฺทมโห ติริยํ อุกุยสฺสกาถิเต สสมาธิมุหิ
ทิพฺพานญฺจ รูปานํ ทสฺสสฺสนาย บิยรูปานํ กามุปัสสนุหิตานํ รชนิยานํ
ทิพฺพานญฺจ สทฺทานํ สทฺทนาย บิยรูปานํ กามุปัสสนุหิตานํ รชนิยานํ
อัย โช มหาตติ เหตุ อัย ปจฺจโย เยน สันตฺตานเว สุนกฺขตฺโต
ติจฺฉนฺตฺตฺโต ทิพฺพานิ สทฺทานิ น อสฺสสฺสํ บิยรูปานิ กามุปัสสนุหิตานิ
รชนิยานิ โน อสฺสณฺตํคิ ฯ

[๒๕๐] เหาตสํ นฺน ภาเต เสาธิตาถนทานิ สัจฉิกริยาเหตุ ภิกขุ
ภกฺวติ พุทฺหมจฺริยํ จรณคฺคิ ฯ น โช มหาตติ เหาตสํ เสาธิตาถนทานิ
สัจฉิกริยาเหตุ ภิกขุ มยิ พุทฺหมจฺริยํ จรณคฺคิ อตฺถิ โช มหาตติ
อญฺเฒ ฆมฺมา อุตฺตริตฺตรา จ ปณฺตฺตฺตรา จ เยสํ สัจฉิกริยาเหตุ
ภิกขุ มยิ พุทฺหมจฺริยํ จรณคฺคิ ฯ กตเม ปน ภาเต ฆมฺมา
อุตฺตริตฺตรา จ ปณฺตฺตฺตรา จ เยสํ สัจฉิกริยาเหตุ ภิกขุ ภกฺวติ
พุทฺหมจฺริยํ จรณคฺคิ ฯ อธิ มหาตติ ภิกขุ ตินฺณํ สณฺโฆชนานํ
ปริกฺขยา สํคาปนฺโน โหติ อวินิปาตฆมฺโม นียโต สมนฺโฆชิปฺรายโน
อัย โช มหาตติ ฆมฺโม อุตฺตริตฺตโร จ ปณฺตฺตฺตโร จ ยสฺส
สัจฉิกริยาเหตุ ภิกขุ มยิ พุทฺหมจฺริยํ จรณคฺคิ ฯ

[๒๕๑] ปุน จปรํ มหาตติ ภิกขุ ตินฺณํ สณฺโฆชนานํ ปริกฺขยา
วาคโทสโมหานํ ตนฺตฺตฺตา สกฺทาคามํ โหติ สกฺเทว อิมํ โลกํ
อาคณฺตฺวา ทฺถุสฺสสฺสนฺตํ กโรติ อัยปิ โช มหาตติ ฆมฺโม อุตฺตริตฺตโร จ

๒๐๐ สุตตฺถนุคฺคิฏเฐ ทิสมฺนิกายสฺส สัตฺถชฺชนชวคฺโค [๒๕๒]

ปณฺตคฺคโร จ ยสฺส สจฺฉิทธิกริยาเหตุ ภาฺกชฺช มยิ พุทฺทมฺจริยํ จรฺนติ ฯ

[๒๕๒] ปุณฺ จปรํ มหาติ ภาฺกชฺช ปณฺจณฺนํ โอรฺมภาคิยานํ
สณฺโฆชชานํ ปริกฺขยา โอบปาติโก โหติ ตตฺถ ปรีนิจฺพพายํ อนา-
วตฺติชฺชโม ตสฺมา โถกา อัยยํ โช มหาติ ชฺชโม อุตฺตริตโร จ

ปณฺตคฺคโร จ ยสฺส สจฺฉิทธิกริยาเหตุ ภาฺกชฺช มยิ พุทฺทมฺจริยํ จรฺนติ ฯ

[๒๕๓] ปุณฺ จปรํ มหาติ ภาฺกชฺช อาสวานํ ชยา อนาสวํ
เจโตวิมฺขุตฺติ ปณฺณาวิมฺขุตฺติ ทิฏฺฐเส ๑ ชฺชเม สยํ อภินฺนเว สจฺฉิทธิกฺวา
อฺปสฺสมฺชช วิหริติ อัยยํ โช มหาติ ชฺชโม อุตฺตริตโร จ

ปณฺตคฺคโร จ ยสฺส สจฺฉิทธิกริยาเหตุ ภาฺกชฺช มยิ พุทฺทมฺจริยํ จรฺนติ

อิมเ โช เต มหาติ ชฺชมา อุตฺตริตฺวา จ ปณฺตคฺตรา จ เยสํ
สจฺฉิทธิกริยาเหตุ ภาฺกชฺช มยิ พุทฺทมฺจริยํ จรฺนตฺติ ฯ

[๒๕๔] อตฺถิ นุ โช ภาฺนเต มคฺโค อตฺถิ ปฏฺธิปทา เอเตสํ
ชฺชมานํ สจฺฉิทธิกริยาชาติ ฯ อตฺถิ โช มหาติ มคฺโค อตฺถิ ปฏฺธิปทา
เอเตสํ ชฺชมานํ สจฺฉิทธิกริยาชาติ ฯ กตฺโม ปน ภาฺนเต มคฺโค

กตฺมา ปฏฺธิปทา เอเตสํ ชฺชมานํ สจฺฉิทธิกริยาชาติ ฯ อยฺเมว อริโย
อฏฺฐจฺจฺกโก มคฺโค เสยฺยถํทํ สฺมฺมาทิจฺฉิ สฺมฺมาสงฺกปฺโป สฺมฺมา-
วาจา สฺมฺมากมฺมฺนฺโต สฺมฺมาอาชํโว สฺมฺมาจายาโม สฺมฺมาสฺติ

สฺมฺมาสฺมาชิ อัย โช มหาติ มคฺโค อัย ปฏฺธิปทา เอเตสํ
ชฺชมานํ สจฺฉิทธิกริยาย ฯ

[๒๕๕] เอกมิตาหํ มหาติ สฺมยํ โกสฺมฺพियํ วิหฺรามิ ไฉสฺสิตา-

ราเม ฯ อถ โข เทว ปพฺพชิตา มณฺเฑกโย จ ปริพฺพาชโก ชาตโย จ
 ทารุปรตฺติกนฺเดวาสํ เยนหํ เตนฺอุปสงฺกมิตฺถํ อุปสงฺกมิตฺตวา มยา
 สทฺธิํ สมนฺโหมทิตฺถํ สมนฺโหมทนียํ กถํ สํวราณีนํ วิตฺติสาเรตฺตวา เอกมฺหุคฺ
 อฏฺฐจฺจุํ ฯ เอกมฺหุคฺ จิตา โข เต เทว ปพฺพชิตา มํ เอตทโวจุ
 กิณฺหุ โข อาวุโส โคตม คํ ชีวํ คํ สรวฺริ อุกาหุ อณฺณํ
 ชีวํ อณฺณํ สรวฺรฺนฺติ ฯ เตนฺหาวุโส สฺตฺตนาถ สํวฺรํ มนฺตีกโรถ
 ภาสีสฺสํสามิ ฯ อิทาวุโส ตถาคโต โถเก อุปฺปชฺชติ อรหํ สมนฺมา
 สมนฺพุทฺโธ ฯ เป ฯ (ยถา สํมณฺณณเต เอวํ วิตฺตฺตาราเรตฺตพฺพ) ฯ เป ฯ
 เอวํ โข อาวุโส ภิกฺขุ สัตฺตมฺปนฺโน โหติ ฯ เป ฯ ปจฺจมี ฌานํ
 อุปฺปชฺชช วิหฺรติ ฯ โย นุ โข อาวุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ
 เอวํ ปสฺสตี กถฺถํ นุ โข ตสฺสเสตํ วจฺนาย คํ ชีวํ คํ สรวฺรฺนฺติ
 วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรวฺรฺนฺติ วาติ ฯ โย โส อาวุโส ภิกฺขุ
 เอวํ ชานาติ เอวํ ปสฺสตี น กถฺถํ ตสฺสเสตํ วจฺนาย คํ ชีวํ คํ
 สรวฺรฺนฺติ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรวฺรฺนฺติ วา ฯ อหํ โข ปเนตํ
 อาวุโส เอวํ ชานามิ เอวํ ปสฺสํสามิ อถ จ ปนาหํ น วทามิ คํ
 ชีวํ คํ สรวฺรฺนฺติ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรวฺรฺนฺติ วาติ ฯ ทฺติยํ
 ฌานํ ฯ ตฺติยํ ฌานํ ฯ จตฺตุถํ ฌานํ อุปฺปชฺชช วิหฺรติ ฯ
 โย นุ โข อาวุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ เอวํ ปสฺสตี กถฺถํ นุ โข
 ตสฺสเสตํ วจฺนาย คํ ชีวํ คํ สรวฺรฺนฺติ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ
 สรวฺรฺนฺติ วาติ ฯ โย โส อาวุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ เอวํ

ปฺลฺลสฺสตี น กถฺถํ ตลฺลเสถํ วจนํ ยํ คํ ชีวํ คํ สํวรัณฺตี วา อญฺเญ
 ชีวํ อญฺเญ สํวรัณฺตี วาติ ฯ อหํ โช ปเนตํ อาวุโส เอวํ
 ชานามิ เอวํ ปฺลฺลสฺสามี อถ จ ปนาหํ น วทามิ คํ ชีวํ คํ สํวรัณฺตี
 วา อญฺเญ ชีวํ อญฺเญ สํวรัณฺตี วาติ ฯ ฃาณทลฺลสฺสนํ ยจฺจิตฺตํ
 อภินิหฺรตี อภินินฺนาเมตี ฯ โย นุ โช อาวุโส ภิกฺขุ ฯ เป ฯ นาวปํ
 อิตฺถตฺตยาติ ปชานาติ ฯ โย นุ โช อาวุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ
 เอวํ ปฺลฺลสฺสตี กถฺถํ นุ โช ตลฺลเสถํ วจนํ ยํ คํ ชีวํ คํ สํวรัณฺตี วา
 อญฺเญ ชีวํ อญฺเญ สํวรัณฺตี วาติ ฯ โย โส อาวุโส ภิกฺขุ เอวํ
 ชานาติ เอวํ ปฺลฺลสฺสตี น กถฺถํ ตลฺลเสถํ วจนํ ยํ คํ ชีวํ คํ
 สํวรัณฺตี วา อญฺเญ ชีวํ อญฺเญ สํวรัณฺตี วาติ ฯ อหํ โช ปเนตํ
 อาวุโส เอวํ ชานามิ เอวํ ปฺลฺลสฺสามี อถ จ ปนาหํ น วทามิ
 คํ ชีวํ คํ สํวรัณฺตี วา อญฺเญ ชีวํ อญฺเญ สํวรัณฺตี วาติ ฯ
 อิทมฺโวจ ภควา ฯ อตฺตมโน โอบุชฺชํ โช ลิจฺฉวี ภควโต ภาสีตํ
 อภินนฺหีตี ฯ

มหาติลลุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ฉญฺจํ ฯ

ชาติยสุตฺตํ

[๒๕๖] เอวมเม สุตฺมึ ฯ เอกํ สมนํ ภควา โสสมุขิยํ วิหริติ โฆสิตา-
 ราเม ฯ อตฺโธ เทวํ ปพฺพชิตา มณฺชิโย จ ปรีพฺพาชโก ชาติโย
 จ ทารุปฺตฺติกนฺเตวาสึ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมึสฺสุ อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควตา สหฺจึ สมนฺมทิสฺสุ สมนฺมทณฺ्हึ กถํ สํวราณญํ วิตฺติสาเรตฺวา
 เอกมณฺฑํ อฏฺฐจฺสุ ฯ เอกมณฺฑํ จิตฺวา โข เต เทวํ ปพฺพชิตา
 ภควณฺฑํ เขตฺทโวจุํ กิณฺณุ โข อวฺสุโส โภ โคตมํ คํ ชิวํ คํ
 สฺรวี อุกฺทาหุ อณฺณํ ชิวํ อณฺณํ สฺรวีรฺนฺติ ฯ เตนฺหาวฺสุโส สฺตฺนาถ
 สํวํ มนฺสิกรโถ ภาสึสฺสํมิตฺติ ฯ เอวฺมาวฺสุโสติ โข เต เทว
 ปพฺพชิตา ภควโต ปจฺจสฺสฺสํสุ ฯ ภควา เขตฺทโวจ อธิ อวฺสุโส
 ตถาคโค โถเก อฺปฺปชฺชติ อวฺหํ สมนฺมาสมฺพฺพุโธ ฯ เป ฯ (ยถา
 สํมณฺณณฺเต เอวํ วิตฺติสาเรตฺพฺพิ) ฯ เป ฯ เอวํ โข อวฺสุโส ภิกฺขุ
 สฺตฺตสมฺปนฺโน โหติ ฯ

[๒๕๗] ฯ เป ฯ ปจฺจํ ฉานํ อฺปฺปสมฺปชฺช วิหริติ ฯ โย นุ โข
 อวฺสุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ เอวํ ปสฺสตี กถฺถํ นุ โข ตสฺสเสตฺม
 วจฺนาย คํ ชิวํ คํ สฺรวีรฺนฺติ วา อณฺณํ ชิวํ อณฺณํ สฺรวีรฺนฺติ
 วาติ ฯ โย โส อวฺสุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ เอวํ ปสฺสตี น
 กถฺถํ ตสฺสเสตฺม วจฺนาย ฯ เป ฯ อหํ โข ปเนตฺม อวฺสุโส เอวํ
 ชานามิ เอวํ ปสฺสสามิ อถ จ ปนาหํ น วทามิ คํ ชิวํ คํ
 สฺรวีรฺนฺติ วา อณฺณํ ชิวํ อณฺณํ สฺรวีรฺนฺติ วาติ ฯ

[๒๕๗] ทุคฺยิ ฅานํ ฯ คคฺยิ ฅานํ ฯ จคฺคฺถิ ฅานํ อฺปสฺมฺปชฺช
 วิหริติ ฯ โย นฺุ โช อากุโส ภิภฺชฺช เหวํ ชานาคิ เหวํ ปสฺสฺติ กถฺถิ
 นฺุ โช คสฺสฺเสคฺคิ วจฺนาย คํ ชีวํ คํ สฺรวฺรฺนฺติ วา อณฺณํ ชีวํ
 อณฺณํ สฺรวฺรฺนฺติ วาติ ฯ โย โส อากุโส ภิภฺชฺช เหวํ ชานาคิ
 เหวํ ปสฺสฺติ น กถฺถิ คสฺสฺเสคฺคิ วจฺนาย คํ ชีวํ คํ สฺรวฺรฺนฺติ วา
 อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สฺรวฺรฺนฺติ วาติ ฯ อหิ โช ปเนคฺคิ อากุโส เหวํ
 ชานามิ เหวํ ปสฺสฺสํมิ อถ จ ปนาหิ น วทามิ คํ ชีวํ คํ
 สฺรวฺรฺนฺติ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สฺรวฺรฺนฺติ วาติ ฯ

[๒๕๘] ฅานทสฺสฺนาย จิตฺคํ อภินิหริติ อภินินฺนาเมติ ฯ โย
 นฺุ โช อากุโส ภิภฺชฺช ฯ เป ฯ นาปวํ อิตถคฺคฺตยาติ ปชานาคิ ฯ
 โย นฺุ โช อากุโส ภิภฺชฺช เหวํ ชานาคิ เหวํ ปสฺสฺติ กถฺถิ
 นฺุ โช คสฺสฺเสคฺคิ วจฺนาย คํ ชีวํ คํ สฺรวฺรฺนฺติ วา อณฺณํ
 ชีวํ อณฺณํ สฺรวฺรฺนฺติ วาติ ฯ โย โส อากุโส ภิภฺชฺช เหวํ ชานาคิ
 เหวํ ปสฺสฺติ น กถฺถิ คสฺสฺเสคฺคิ วจฺนาย คํ ชีวํ คํ สฺรวฺรฺนฺติ วา
 อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สฺรวฺรฺนฺติ วาติ ฯ อหิ โช ปเนคฺคิ อากุโส เหวํ
 ชานามิ เหวํ ปสฺสฺสํมิ อถ จ ปนาหิ น วทามิ คํ ชีวํ คํ
 สฺรวฺรฺนฺติ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สฺรวฺรฺนฺติ วาติ ฯ อิทมฺโวจ ภคฺวา ฯ
 อคฺคฺตมฺนา เต เทว ปพฺพชิตา ภคฺวโต ภาสิคํ อภินนฺทฺนฺติ ฯ

ชาติยสฺสฺคํ นิฏฺจิตํ สคฺคฺตมํ ฯ

วิสุตฺตฺตเชน อตฺติกฺกนฺตมฺนุสฺสเถน กายสุตฺต เกทา ปรี มรณา สุตฺตํ
 สฺสคฺคํ โถกํ อุปฺปนฺนํ ฯ อิทฺต ปฺนาคํ กสฺสํป เอกจฺจํ ตปฺสฺสํ
 อปฺปทฺตฺตวิหารี ปสฺสํสํมิ ทิพฺพเพน จกฺขุณา วิสุตฺตฺตเชน อตฺติกฺกนฺต-
 มฺนุสฺสเถน กายสุตฺต เกทา ปรี มรณา อปายํ ทฺตฺตคฺคํ วิณีปาคํ
 นิรยํ อุปฺปนฺนํ ฯ อิทฺต ปฺนาคํ กสฺสํป เอกจฺจํ ตปฺสฺสํ อปฺปทฺตฺต-
 วิหารี ปสฺสํสํมิ ทิพฺพเพน จกฺขุณา วิสุตฺตฺตเชน อตฺติกฺกนฺตมฺนุสฺสเถน
 กายสุตฺต เกทา ปรี มรณา สุตฺตํ สฺสคฺคํ โถกํ อุปฺปนฺนํ ฯ โสฺหํ
 กสฺสํป อิมํสํ ตปฺสฺสํนํ เอวํ อากคฺคิณฺจ คคฺคิณฺจ จุคฺคิณฺจ อุปฺปคคฺคิณฺจ
 ยถากฺกํ ปชานามิ โสฺหํ กิ สฺพพฺพนฺตปํ ڪวหิสุตฺตํมิ สฺพพฺพนฺตปสฺสํ
 สฺวชาชฺชํ เอกํเสน อุปฺกโกสิสุตฺตํมิ อุปฺวทิสฺสํมิ ฯ

[๒๖๓] สฺนฺติ กสฺสํป เอก สมนฺพฺรหฺมาหุมนฺนา ปณฺชิตฺตา นิปฺนฺนา
 กตฺตปฺรปฺปวาทา วาตเวทฺธิปฺวา เต ภินฺทนฺตฺตา มณฺเฑ จรณฺติ ปณฺเฑว-
 กเตน ทิฏฺฐิจิคตฺตานิ ฯ เตหิปีเม สฺทฺธิ เอกจฺจฺเจสุ จ्ञาเนสุ สฺเมเนติ
 เอกจฺจฺเจสุ จ्ञาเนสุ น สฺเมเนติ ฯ ยนฺเต เอกจฺจํ วเทเนติ สฺจฺฐติ
 มยฺยํ ตํ เอกจฺจํ วเทม สฺจฺฐติ ฯ ยนฺเต เอกจฺจํ วเทเนติ น
 สฺจฺฐติ มยฺยํ ตํ เอกจฺจํ วเทม น สฺจฺฐติ ฯ ยนฺเต เอกจฺจํ
 วเทเนติ สฺจฺฐติ มยฺยํ ตํ เอกจฺจํ วเทม น สฺจฺฐติ ฯ ยนฺเต เอกจฺจํ
 วเทเนติ น สฺจฺฐติ มยฺยํ ตํ เอกจฺจํ วเทม สฺจฺฐติ ฯ ยํ มยฺย
 เอกจฺจํ วเทม สฺจฺฐติ ปเวปี ตํ เอกจฺจํ วเทเนติ สฺจฺฐติ ฯ ยํ

๑ สฺ. ยนฺเตกจฺจฺเจ ฯ

อเสวิตพุพสงฺฆาตา นอถมรียา นอถมรียสงฺฆาตา กณฺหา กณฺห-
สงฺฆาตา โคตมสํวอกสงฺໂໝ อิเม ชฺมุเม อนวเสถํ ปหาย วตฺตติ
ยํ วา ปน โภนฺโต ปเร คณฺาจริยสํวอกสงฺฆาติ ฯ อิติหิ กุสฺตป
วิญฺญู สมนุญฺญชฺนฺตา สมนุคฺคาหนฺตา สมนุภาสฺนฺตา อเมฺห ว ตตฺถ
เยภฺยฺเยน ปถํเสยฺยํ ฯ

[๒๖๕] อปรมี โน กุสฺตป วิญฺญู สมนุญฺญชฺนฺตํ สมนุคฺคาหนฺตํ
สมนุภาสฺนฺตํ สตฺถารวา วา สตฺถาวํ สงฺฆเณ วา สงฺฆํ เย อิเมถํ
ภวตํ ชฺมุมา กุสฺตา กุสฺตสงฺฆาตา อนวชฺชา อนวชฺชสงฺฆาตา
เสวิตพุพา เสวิตพุพสงฺฆาตา อถมรียา อถมรียสงฺฆาตา สุกฺกา
สุกฺกสงฺฆาตา โภ อิเม ชฺมุเม อนวเสถํ สฺมาทาย วตฺตติ โคตม-
สํวอกสงฺໂໝ วา ปเร วา ปน โภนฺโต คณฺาจริยสํวอกสงฺฆาติ ฯ
จํานํ โช ปเนตํ กุสฺตป วิชฺชติ ยํ วิญฺญู สมนุญฺญชฺนฺตา
สมนุคฺคาหนฺตา สมนุภาสฺนฺตา เอวํ วเทยฺยํ เย อิเมถํ ภวตํ ชฺมุมา
กุสฺตา กุสฺตสงฺฆาตา อนวชฺชา อนวชฺชสงฺฆาตา เสวิตพุพา เสวิตพุพ-
สงฺฆาตา อถมรียา อถมรียสงฺฆาตา สุกฺกา สุกฺกสงฺฆาตา โคตม-
สํวอกสงฺໂໝ อิเม ชฺมุเม อนวเสถํ สฺมาทาย วตฺตติ ยํ วา ปน
โภนฺโต ปเร คณฺาจริยสํวอกสงฺฆาติ ฯ อิติหิ กุสฺตป วิญฺญู
สมนุญฺญชฺนฺตา สมนุคฺคาหนฺตา สมนุภาสฺนฺตา อเมฺห ว ตตฺถ
เยภฺยฺเยน ปถํเสยฺยํ ฯ อตฺถิ กุสฺตป มคฺโค อตฺถิ ปปฏิปทา
ยถาปฺปฏิปนฺโน สํมณฺฺเบว ฌตฺตติ สํมํ ทกฺขติ สมนฺโน โคตโม

กาดวาทิ ภูตวาทิ อุตฺตวาทิ ชมฺมวาทิ วินยวาทิตฺติ ฯ กตโม ๑
กสฺสฺสป มคฺโค กตมา ๑ ปฏิปทา ยถาปฏิปนฺโน สามณฺญเณว
ณฺสฺสฺสตี สํมํ ทกฺขตี สมนฺโณ โคตโม กาดวาทิ ภูตวาทิ อุตฺตวาทิ
شمฺมวาทิ วินยวาทิตฺติ ฯ อยมเณว อริโย อฏฺฐจฺงฺกโก มคฺโค เสงฺยุถฺถํ
สฺมฺมาทิจฺจํ สฺมฺมาสงฺกปโป สฺมฺมาวาจา สฺมฺมากมฺมฺนุโค สฺมฺมา-
อาชีโว สฺมฺมาวายาโม สฺมฺมาสตี สฺมฺมาสมาริ ฯ อยํ โช กสฺสฺสป
มคฺโค อยํ ปฏิปทา ยถาปฏิปนฺโน สามณฺญเณว ณฺสฺสฺสตี สํมํ
ทกฺขตี สมนฺโณ โคตโม กาดวาทิ ภูตวาทิ อุตฺตวาทิ ชมฺมวาทิ
วินยวาทิตฺติ ฯ

[๒๑๐] เหวํ วุคฺคเต อเจโต กสฺสฺสโป ภควนฺตํ เขตฺทโวจ ธิเมธี
โช อากุโส โคตม ตโปปรกฺกมา เอเตสํ สมนฺพฺรหฺมณานํ สามณฺญ-
สงฺฆาตา ๑ พฺรหฺมณฺญสงฺฆาตา ๑ อเจตโก ๑ โหติ มุคฺตาจาโร
หตฺถาวเลชโน น เอหิทนฺตโก น ติจฺจฺจกฺกนฺตโก นาริหตํ น
อฺภุทิสฺสํ กตํ น นิมนฺตํ สํทียตี โส น กุมฺภิมุชา ปฏิคฺคณฺหาตี
น กโตบีมุชา ปฏิคฺคณฺหาตี น เอพกมฺนฺตรํ น ทนฺนทกมฺนฺตรํ น
มุสฺสทมฺนฺตรํ น ทฺวินฺนํ ภูณฺชมานานํ น คพฺภินิยา น ปายมานาย
น ปุริสฺนฺตรคฺตาย น สงฺกิตฺตีสํ น ยตฺถ สํ อฺภุจฺจโตะ โหติ น
ยตฺถ มกฺขิกา สฺนฺนทสฺนฺนทจารินิ น มจฺฉํ น มิสฺสํ น สฺสุํ น
เมรยํ น กุโสทกํ ปิวิตฺติ ฯ โส เอกากาโรโก วา โหติ เอกาโตบีโก
ทฺวาการิโก วา โหติ ทฺวาโตบีโก สฺตฺตาคาริโก วา โหติ สฺตฺตาท-

มีโก เอภิสส์่ามี ทคฺติยา ยาเปติ ทฺวํหิมิ ทคฺคฺหิ ยาเปติ สคฺคฺหิมิ
 ทคฺคฺหิ ยาเปติ เอกาหิกํมี ออาหารํ ออาหารติ ทฺวํหิกํมี ออาหารํ
 ออาหารติ สคฺคฺคฺหิกํมี ออาหารํ ออาหารติ ฯ อิติ เอวรูปํ อทฺธ-
 มาสํมี ปริยาขตฺตโกชานานุโยคมนุยฺยตฺโต วิหริติ ฯ อิมเมมี โช อากุโส
 โคตม คโปปกกมา เอเตสํ สมนพฺรหฺมณานํ สำนณตฺตงฺขาคา ๑
 พฺรหฺมณตฺตงฺขาคา ๑ สํากกฺโข วา โหติ สํากกฺโข วา โหติ
 นิวารกฺโข วา โหติ ททฺตกฺโข วา โหติ นิยาสกฺโข วา โหติ
 หตฺกฺโข วา โหติ กณฺณกฺโข วา โหติ อจามกฺโข วา
 โหติ ปิณฺณากกฺโข วา โหติ ตินกฺโข วา โหติ โคมยกฺโข
 วา โหติ วนมฺมุตตทาหาโร ยาเปติ ปวตฺตผลโกสํ ฯ อิมเมมี โช
 อากุโส โคตม คโปปกกมา เอเตสํ สมนพฺรหฺมณานํ สำนณ-
 ตฺตงฺขาคา ๑ พฺรหฺมณตฺตงฺขาคา ๑ สำนานิมิ ชาเวติ มสำนानิมิ
 ชาเวติ ฉวทฺสฺสํานิมิ ชาเวติ ปิํสฺสฺสํานิมิ ชาเวติ คิริฏานิมิ ชาเวติ
 อชินานิมิ ชาเวติ อชินกฺโขมีมี ชาเวติ กุสํจํมี ชาเวติ วากจํมี
 ชาเวติ ผลกจํมี ชาเวติ เกสํกมฺพตฺมี ชาเวติ วาสกมฺพตฺมี ชาเวติ
 อุตฺตกฺโขมี ชาเวติ เกสํสฺสฺสฺโตจโกมี โหติ เกสํสฺสฺสฺโตจกานานุโยค-
 มนุยฺยตฺโต อุกฺกฏจโกมี โหติ อาสํนปฏิกฺโขตฺโต อุกฺกฏโกมี โหติ
 อุกฺกฏกฺโขปฺปชานมนุยฺยตฺโต กณฺณกปสฺสฺสยโกมี โหติ กณฺณกปสฺสฺสย
 เสยฺยํ กปฺเปติ ผลกเสยฺยํมี กปฺเปติ ตณฺฑิตเสยฺยํมี กปฺเปติ
 เอกปสฺสฺสยโกมี โหติ วัชชตฺตทโร อพฺโปกาสโก โหติ ยถา-

สฺนุคฺคิโก เวกฺขิโกภี โหติ วิกฺขโภชนาณฺุโยคฺมณฺุคฺโค อาปานโกภี
โหติ อาปานกฺมณฺุคฺโค สํยํคฺคิยํภี อุกฺโกโรหนาณฺุโยคฺมณฺุคฺโค
วิหฺรคฺคิ ๑

[๒๖๗] อเจตโก เจมี กสฺสํป โหติ มุคฺคาจาโร หตฺถาวเสชโน
๑ เป ๑ อิติ เอวรुปํ อทฺธมาสีกํภี ปริยายภคฺคฺตโภชนาณฺุโยคฺมณฺุคฺโค
วิหฺรติ ๑ คสฺสํ วายํ สัตฺตํมฺปทา จิตฺตํมฺปทา ปณฺณาสํมฺปทา
อภาวิตา โหติ อสฺสจฺฉิกฺคา ๑ อถโฆ ไล่ อารกา ๑ สํมณฺุณา
อารกา ๑ พุรหฺมณฺุณา ๑ ยโต โฆ กสฺสํป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ
เมตฺตจฺจิตฺตํ ภาเวติ อาสวณฺุจ ขยา อนาสวณฺุเจโตวิมุคฺคิ ปณฺุณา
วิมุคฺคิ ทิฏฺฐเฐ ๑ ชฺมฺเม สยํ อภินฺุณา สฺสจฺฉิกฺคา อฺปสํมฺปชฺช
วิหฺรติ ๑ อยํ อจฺจุจฺติ กสฺสํป ภิกฺขุ สํมโน อิติมี พุราหฺมโน
อิติมี ๑ สํกภฺกฺโข เจมี กสฺสํป โหติ สํมากภฺกฺโข ๑ เป ๑
วณฺุตฺตสฺสหาโร ยาเปติ ปวตฺตสฺสโกชํ ๑ คสฺสํ วายํ สัตฺตํมฺปทา
จิตฺตํมฺปทา ปณฺุณาสํมฺปทา อภาวิตา โหติ อสฺสจฺฉิกฺคา ๑ อถโฆ
ไล่ อารกา ๑ สํมณฺุณา อารกา ๑ พุรหฺมณฺุณา ๑ ยโต โฆ
กสฺสํป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ เมตฺตจฺจิตฺตํ ภาเวติ อาสวณฺุจ
ขยา อนาสวณฺุเจโตวิมุคฺคิ ปณฺุณาวิมุคฺคิ ทิฏฺฐเฐ ๑ ชฺมฺเม สยํ
อภินฺุณา สฺสจฺฉิกฺคา อฺปสํมฺปชฺช วิหฺรติ ๑ อยํ อจฺจุจฺติ กสฺสํป
ภิกฺขุ สํมโน อิติมี พุราหฺมโน อิติมี ๑ สํณานิ เจมี กสฺสํป
ชเวติ มสํณานิมี ชเวติ ๑ เป ๑ สํยํคฺคิยํภี อุกฺโกโรหนา-

อนุโยคมนุยุตโต วิหริติ ฯ ศัสส วายํ สีสสมฺปทา จิตฺตสมฺปทา
 ปณฺเฑาสมฺปทา อภาวิตา โหติ อัสจฺฉิกตา ฯ อถ โข ใส อารกา
 จ สามณฺเณ อารกา จ พฺรหฺมณฺเณ ฯ ยโต โข กัสฺสป
 ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ อาสวณฺเณจ ขยา
 อนาสวณฺเณโตวิมุคฺติํ ปณฺเฑาวิมุคฺติํ ทิฏฺฐเฐ ว รมฺเม สยํ อภินฺเณ
 สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺบชฺช วิหริติ ฯ อयํ วุจฺจติ กัสฺสป ภิกฺขุ สมฺโน
 อิติปิ พฺรหฺมโน อิติปิติ ฯ

[๒๖๘] เหวํ วุคฺเต อเจโต กัสฺสป ภาควนฺตํ เขตทโวจ
 ทุกฺกโร โภ โคตม สามณฺเณํ ทุกฺกโร พฺรหฺมณฺเณนฺติ ฯ ปกฺติ โข
 เเฮสา กัสฺสป โถกสมฺมํ ทุกฺกโร สามณฺเณํ ทุกฺกโร พฺรหฺมณฺเณนฺติ ฯ
 อเจตโก เจนํ กัสฺสป โหติ มุคฺตาจโร หตฺถาวเตชโน ฯ เป ฯ
 อิติ เหววฺรํ อทฺทมาสีกํปี ปริยายภคตโกชนานุโยคมนุยุตโต วิหริติ ฯ
 อิมาย จ กัสฺสป มคฺตาย อิมินา จ ตโปปฏฺกเมน สามณฺเณํ วา
 อภวิสฺสํ พฺรหฺมณฺเณํ วา ทุกฺกโร สฺทุกฺกโร เหนตํ อภวิสฺสํ กตฺถํ
 วจฺนาย ทุกฺกโร สามณฺเณํ ทุกฺกโร พฺรหฺมณฺเณนฺติ สกฺกา จ
 ปเนตํ อภวิสฺสํ กาคฺคํ คหปตินา วา คหปติปฺตฺเตน วา อนฺตมโส
 กุมฺภทาสียานํ หนฺทาทํ อเจตโก โหมิ มุคฺตาจโร หตฺถาวเตชโน
 ฯ เป ฯ อิติ เหววฺรํ อทฺทมาสีกํปี ปริยายภคตโกชนานุโยคมนุยุตโต
 วิหฺรามีติ ฯ ยสฺมา จ โข กัสฺสป อณฺเณวฺเรว อิมาย จ มคฺตาย
 อณฺเณวฺโร อิมินา จ ตโปปฏฺกเมน สามณฺเณํ วา โหติ พฺรหฺมณฺเณํ

สำยตติยกัมมีย์ อุกโกโรหณานุโยคมนุญฺสุโต วิหริติ ฯ อิมาย จ
 กสฺสโป มตฺตตาย อิมินา จ ตโปปฏกฺกเมน สํมณฺเณ วา อภิวิสฺส
 พุรหฺมณฺเณ วา ทุกฺกัรํ สุกฺกักรํ เนตํ อภิวิสฺส กสฺสโป จจนาย
 ทุกฺกัรํ สํมณฺเณ ทุกฺกัรํ พุรหฺมณฺเณหิตี สกฺกา จ ปเนตํ อภิวิสฺส
 กาคุํ กหปตินา วา กหปติปฺตฺเตน วา อนฺตมโส กุมฺภทาสียาบี
 หนฺทาทํ สํณานีบี ชาเวมิ มสํณานีบี ชาเวมิ ฯ เป ฯ สำยตติยกัมมีย์
 อุกโกโรหณานุโยคมนุญฺสุโต วิหรามตี ฯ ยสฺมา จ โส กสฺสโป
 อณฺเณเตรว อิมาย จ มตฺตตาย อณฺเณตฺร อิมินา จ ตโปปฏกฺกเมน
 สํมณฺเณ วา โหติ พุรหฺมณฺเณ วา ทุกฺกัรํ สุกฺกักรํ ตสฺมา เอตํ
 กสฺสโป จจนาย ทุกฺกัรํ สํมณฺเณ ทุกฺกัรํ พุรหฺมณฺเณหิตี ฯ ยโต โส
 กสฺสโป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาปชฺฌนํ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ อารสฺวานญฺจ
 ขยา อนาสวณฺเณโตวิมุคฺตํ ปณฺเณวิมุคฺตํ ทิฏฺฐเฐ ว รมฺเม สยํ
 อภินฺเณ สจฺฉิกฺคฺวา อฺปสฺมฺปชฺช วิหริติ ฯ อยํ อฺจุจฺจติ กสฺสโป
 ภิกฺขุ สฺมโณ อิตีบี พุราหฺมโณ อิตีปฺตี ฯ

[๒๖๘] เหวอ อุตฺเต อเจโต กสฺสโป ภควนฺตํ เอตทโวจ
 กุชฺชานโ โภ โคตม สฺมโณ กุชฺชานโ พุราหฺมโณติ ฯ ปกฺตี โส
 เอสา กสฺสโป โตกสฺมํ กุชฺชานโ สฺมโณ กุชฺชานโ พุราหฺมโณติ ฯ
 อเจตโ จเปี กสฺสโป โหติ มุคฺตาจโร หตฺถาวเตชโน ฯ เป ฯ
 อิติ เหวอรูปํ อทฺทมาสีกัมมีย์ ปริยายภตฺตโกชฺชานุโยคมนุญฺสุโต วิหริติ ฯ
 อิมาย จ กสฺสโป มตฺตตาย อิมินา จ ตโปปฏกฺกเมน สฺมโณ วา

อภิวิสฺสั พุราหุมนฺโณ วา ทุชฺชชาโน สุทฺตฺชาโน เหน้ อภิวิสฺสั กถุถั
 วจนาย ทุชฺชชาโน สมนฺโณ ทุชฺชชาโน พุราหุมนฺโณเต สักกา จ
 ปเนตฺ อภิวิสฺสั ฌาคุ คหปคินา วา คหปคิปุคฺเตน วา อนุคฺมโล
 กุมฺภทาสียามิ อัยมิ อเจโต มุคฺตฺตฺจาโร หคฺตฺตฺวาเถชโน ๑ เป ๑ อิติ
 เอวรूपิ อทฺทมาสีกัปี ปริยายภคฺตฺตฺโกชฺชานนุโยคฺมณฺญุคฺคโต วิหรตฺตี ๑
 ยสุมา จ ไซ กัสสํป อญฺญคฺเรว อิมาย จ มคฺตฺตฺตฺย อญฺญคฺร
 อิมินา จ ตโปปฏกฺเมณ สมนฺโณ วา โหติ พุราหุมนฺโณ วา ทุชฺชชาโน
 สุทฺตฺชาโน ตสุมา เอตฺ กถุถั วจนาย ทุชฺชชาโน สมนฺโณ ทุชฺชชาโน
 พุราหุมนฺโณติ ๑ ยโต ไซ กัสสํป ภิกฺขุ เอวรํ อพฺยาปชฺฌนํ เมคฺค-
 จิตฺตํ ภาเวติ อาสวณญจ ชยา อนาสวณญเจโตวิมุคฺคิ ปญฺเฌาวิมุคฺคิ
 ทิฏฺฐเฐ ๑ ชฺมเม สยํ อภินฺนฺวา สจฺฉลิกคฺวา อุปัสสมฺบรชฺช วิหรติ ๑ อัย
 วุจฺจติ กัสสํป ภิกฺขุ สมนฺโณ อิตฺปิ พุราหุมนฺโณ อิตฺปิ ๑ สากภกฺโข
 เจมิ กัสสํป โหติ สํมากภกฺโข ๑ เป ๑ วนฺมุตฺตผลาหาโร ยาเปติ
 ปวคฺคผลตฺโงษั ๑ อิมาย จ กัสสํป มคฺตฺตฺตฺย อิมินา จ ตโปปฏกฺเมณ
 สมนฺโณ วา อภิวิสฺสั พุราหุมนฺโณ วา ทุชฺชชาโน สุทฺตฺชาโน เหน้
 อภิวิสฺสั กถุถั วจนาย ทุชฺชชาโน สมนฺโณ ทุชฺชชาโน พุราหุมนฺโณติ
 สักกา จ ปเนโส อภิวิสฺสั ฌาคุ คหปคินา วา คหปคิปุคฺเตน วา
 อนุคฺมโล กุมฺภทาสียามิ อัย สากภกฺโข วา โหติ สํมากภกฺโข
 ๑ เป ๑ วนฺมุตฺตผลาหาโร ยาเปติ ปวคฺคผลตฺโงษัติ ๑ ยสุมา จ
 ไซ กัสสํป อญฺญคฺเรว อิมาย จ มคฺตฺตฺตฺย อญฺญคฺร อิมินา จ

กตฺตํป ภิภุชฺช สมนฺโณ อธิปฺปิ พุราหฺมณฺโณ อธิปฺปิ ๑

[๒๗๐] เหวํ วุคฺคเต อเจโต กตฺตํไป ภกฺควนฺตํ เขตฺทโวจ กตฺมา
 ปน สํ โภ โคคฺม สํตฺตํปฺทา กตฺมา จิตฺตํสํปฺทา กตฺมา
 ปญฺญาสํปฺทาติ ๑ อธิ กตฺตํป ตถาคโต โสเก อฺปฺปชฺชติ อรหํ
 สํมฺมาสํมฺพุทฺโธ ๑ เป ๑ วิคฺคาเวตฺพุโ ๑ กถญฺจ กตฺตํป ภิภุชฺช
 สํตฺตํปฺนุโน โหติ อธิ กตฺตํป ภิภุชฺช ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณา-
 ติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ นินฺนิตฺทณฺโ ๑ นินฺนิตฺตํโก ๑ ชฺชํ ๑ ทยาปฺนุโน
 สํพุพฺพาณญฺฐิตานุกมฺปิ วิหริติ อิทํปํสํสํ โหติ สํตฺตํปฺทาย ๑ เป ๑
 โส อิมินา อภิเยน สํตฺถุขนุเชน สมนฺนาคโต อชฺชณฺคํ อนวชฺชสุจํ
 ปฏฺฐังเวเทติ เหวํ กตฺตํป ภิภุชฺช สํตฺตํปฺนุโน โหติ อຍံ ๑ สํ
 กตฺตํป สํตฺตํปฺทา ๑ เป ๑ ปจฺมํ ๑ ฌานํ ๑ อฺปฺสํปชฺช วิหริติ อิทํปํสํสํ
 โหติ จิตฺตํสํปฺทาย อຍံ ๑ กตฺตํป จิตฺตํสํปฺทา ๑ เป ๑ ฌาน-
 ทํสํสํนํ จิตฺตํ อภินฺนํหริติ อภินฺนํนาเมติ อิทํปํสํสํ โหติ ปญฺญา-
 สํปฺทาย ๑ เป ๑ นํปวิ อิตฺตํคฺคตฺยาติ ปชานาติ อิทํปํสํสํ โหติ
 ปญฺญาสํปฺทาย อຍံ ๑ กตฺตํป ปญฺญาสํปฺทา ๑ อิมาย ๑ กตฺตํป
 สํตฺตํปฺทาย จิตฺตํสํปฺทาย ปญฺญาสํปฺทาย อญฺเฌา สํตฺตํปฺทา
 จิตฺตํสํปฺทา ปญฺญาสํปฺทา อฺคฺคตฺวิตรวา ๑า ปณฺตฺตฺตรา ๑า นคฺคิ ๑

[๒๗๑] สํนฺติ กตฺตํป เหวเก สมนฺนํพุราหฺมณฺณา สํตฺถวาทา เต
 อเนกปริยาเยน สํตฺถวณฺณํ ภาสํนฺติ ๑ ยาวตา กตฺตํป อริยํ ปรมํ
 สํตํ นํหํ ตคฺค อคฺคตฺโน สมนฺสํ สมนฺนํปฺสํสํมิ กุโต ภิภุชฺช อถ ๑

อหเมว ตตฺถ ภิกฺขุโย ยทิตฺถ อธิสฺสํ ๑ สฺนฺติ กสฺสํป เอเก สมน-
 พุราหฺมณา ตโปชฺชีกุจฺจวาทา เต อเนกปริยาเยน ตโปชฺชีกุจฺจาย
 วณฺเณ ภาสฺนฺติ ๑ ยาวตา กสฺสํป อริยา ปรมา ตโปชฺชีกุจฺจา
 นาทิ ตตฺถ อคฺคฺตโน สมนํ สมนุปลสฺสํมิ กุโต ภิกฺขุโย อถโฆ
 อหเมว ตตฺถ ภิกฺขุโย ยทิตฺถ อธิเชคุจฺจํ ๑ สฺนฺติ กสฺสํป เอเก
 สมนพุราหฺมณา ปญฺญาวาทา เต อเนกปริยาเยน ปญฺญา ยวณฺเณ
 ภาสฺนฺติ ๑ ยาวตา กสฺสํป อริยา ปรมา ปญฺญา นาทิ ตตฺถ
 อคฺคฺตโน สมนํ สมนุปลสฺสํมิ กุโต ภิกฺขุโย อถโฆ อหเมว ตตฺถ
 ภิกฺขุโย ยทิตฺถ อธิปญฺญา ๑ สฺนฺติ กสฺสํป เอเก สมนพุราหฺมณา
 วิมุตฺติวาทา เต อเนกปริยาเยน วิมุตฺติยา วณฺเณ ภาสฺนฺติ ๑
 ยาวตา กสฺสํป อริยา ปรมา วิมุตฺติ นาทิ ตตฺถ อคฺคฺตโน สมนํ
 สมนุปลสฺสํมิ กุโต ภิกฺขุโย อถโฆ อหเมว ตตฺถ ภิกฺขุโย ยทิตฺถ
 อธิวิมุตฺติ ๑

[๒๗๒] จานํ โฆ ปเนตํ กสฺสํป วิชฺชติ ยํ อณฺเณตติตฺถิยา
 ปริพุพฺพชกา เอวํ วเทยฺยํ สัตถนาทํ โฆ สมนโล โคตโม นทติ
 ตณฺจ โฆ สฺสณฺเณคาเว นทติ โน จ ปริสาสฺสูติ ๑ เต มา
 เหวณฺติสฺสํ วจฺนียา ๑ สัตถนาทณฺจ สมนโล โคตโม นทติ ปริสาสฺ
 จ นทติ โน จ สฺสณฺเณคาเว นทตฺติ เอวมสฺสํ กสฺสํป วจฺนียา ๑
 จานํ โฆ ปเนตํ กสฺสํป วิชฺชติ ยํ อณฺเณตติตฺถิยา ปริพุพฺพชกา
 เอวํ วเทยฺยํ สัตถนาทํ สมนโล โคตโม นทติ ปริสาสฺสู จ นทติ

๒๗๔] มหาสัตว์หนาทศกต อเจตกตสัปลัส อปาสกตตเทสนาที ๒๒๖

อชเชคฺคฺเจ ปณฺหิ ปุจฺฉิ ตสฺสํหา อชเชคฺคฺเจ ปณฺหิ ปุจฺฉิ พุยาภาลี
พุยาภาเต จ ปณ เม อตฺตมโน อโหสิ ปรี วีย มตฺตยาตี ฯ

[๒๗๓] โโก ที ภาเนเต ภาวโต ชมฺมํ สฺตุวา น อตฺตมโน อสฺส
ปรี วีย มตฺตยาตี อหฺปี ภาเนเต ภาวโต ชมฺมํ สฺตุวา อตฺตมโน
ปรี วีย มตฺตยาตี อภิกฺกนฺตํ ภาเนเต อภิกฺกนฺตํ ภาเนเต เสยฺยถาปี
ภาเนเต นิกฺกนฺตํ วา อุกฺกนฺตํ ภาเนเต ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหฺส
วา มคฺคํ อาจิกฺกนฺตํ ภาเนเต อนนฺทกาเว วา เตตปชฺชิตํ ภาเนเต จกฺกนฺตํ
รูปานี ทกฺกนฺตํ ภาเนเต เหวเมว ภาวตา อเนกปริยาเยน ชมฺโม เทสิโต
เอตํหา ภาเนเต ภาวตํ สฺรณํ กจฺฉามิ ชมฺมมฺเจ ภาเนเต สฺรณํ
ตเถยฺยาที ภาเนเต ภาวโต สฺนฺติเก ปพฺพชฺชํ ตเถยฺยํ อปฺสํมฺปทฺตี ฯ

[๒๗๔] โย โช กสฺสํป อณฺณตฺตคฺคฺตฺยปฺพุโ โย อิมสฺมํ ชมฺมวินเย
อากฺกนฺตํ ปพฺพชฺชํ อากฺกนฺตํ อปฺสํมฺปทํ โส จตฺตาริ มาเส
ปรีวสฺตี จตฺตุนํ มาสํหา อจฺเจเยน อารทฺชจฺจิตฺตา ภาเนเต ปพฺพชฺชนฺตี
อปฺสํมฺปาเทนฺตี ภาเนเต ภาวตํ อหฺปี เมตฺตํ ปุคฺคตเวมตฺตคา วิทิตาตี ฯ
สเจ ภาเนเต อณฺณตฺตคฺคฺตฺยปฺพุโ โย อิมสฺมํ ชมฺมวินเย อากฺกนฺตํ ปพฺพชฺชํ
อากฺกนฺตํ อปฺสํมฺปทํ จตฺตาริ มาเส ปรีวสฺตี จตฺตุนํ มาสํหา
อจฺเจเยน อารทฺชจฺจิตฺตา ภาเนเต ปพฺพชฺชนฺตี อปฺสํมฺปาเทนฺตี ภาเนเต
ภาวตํ อหฺปี จตฺตาริ วสฺสํหา ปรีวสฺสํหา จตฺตุนํ วสฺสํหา
อจฺเจเยน อารทฺชจฺจิตฺตา ภาเนเต ปพฺพชฺชนฺตี อปฺสํมฺปาเทนฺตี ภาเนเต
ภาวตํ อหฺปี อเจโต โช อเจโต กสฺสํป ภาวโต สฺนฺติเก ปพฺพชฺชํ

อตตถ อุปลมฺปทํ ฯ อจิรฺรูปสมฺปนฺโน โช ปนายสมฺมา กสฺสโป
 เอโก วุปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต นจิรสฺเสว
 ยสฺสํศฺกาย กุตฺตฺตา สฺมมฺเทว อคารสมฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺหติ
 ตทนฺตฺตํ พุรฺหุมาจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเฐ ว ชมฺเม สยํ อภินฺญา
 สจฺฉิกคฺคา อุปลมฺปชฺช วิหฺรติ ชฺฌนา ชาติ อุตฺตํ พุรฺหุมาจฺริยํ
 กตํ กรณฺเญ นاپวํ อิคฺคตฺตยาติ อพฺภณฺณวาสิ ฯ อณฺเณตโร
 โช ปนายสมฺมา กสฺสโป อรหํ อโหสฺสติ ฯ

มหาสํหนาทศฺศฺคํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

ไปฏฐปาทสุตฺตํ

[๒๗๕] เอวมเม สุตฺตํ ฯ เอกํ สมยํ ภควา สํวตฺถิยํ วิหริติ
เชตวนเ อนาถบิณฑิกสุตฺตารามे ฯ เตน โข ปน สมเยน ไปฏฐปาโท
ปรีพฺพาชโก สมยปฺปวาทเก ตินฺนุทฺทกาจิโร เอกสํถิติโก มลฺลติการามे
ปฏิวสฺติ มหิตฺยา ปรีพฺพาชกปรีสําย สทฺธิํ คิํสมคฺเตหิ ปรีพฺพาชก-
สฺเตหิ ฯ อถ โข ภควา ปุพฺพพณฺ्हสมยํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวราทาย
สํวตฺถิยํ บิณฑุทาย ปาวิสิ ฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ อติปฺปโล
โห ตาว สํวตฺถิยํ บิณฑุทาย จริตุํ ยนฺนุนาหิ येन สมยปฺ-
ปวาทโก ตินฺนุทฺทกาจิโร เอกสํถิติโก มลฺลติการาโม येन ไปฏฐปาโท
ปรีพฺพาชโก เตนปสงฺกเมยฺยนฺติ ฯ อถ โข ภควา येन สมยปฺ-
ปวาทโก ตินฺนุทฺทกาจิโร เอกสํถิติโก มลฺลติการาโม เตนปสงฺกมิ ฯ

[๒๗๖] เตน โข ปน สมเยน ไปฏฐปาโท ปรีพฺพาชโก มหิตฺยา
ปรีพฺพาชกปรีสําย สทฺธิํ นิสินฺโน โหติ อุนฺนาทินฺนียา อฺจุจาสทฺถมहा-
สทฺททาย อเนกวิหิตํ ตีรจฺฉานกถํ กถเนตฺติยา เสยฺยถิํทํ ราชกถํ
โจรกถํ มหามตฺตกถํ เสนากถํ ภยกถํ ยฺตุรฺกถํ อุนฺนถํ ปานกถํ
วตฺถกถํ สยฺนถํ มาตากรถํ คนฺธกถํ ฉาติกถํ ยานกถํ ความกถํ
นิกมกถํ นครกถํ ชนปทกถํ อิตฺถิํกถํ ปุริสกถํ สุรารกถํ วิสิขารกถํ
กุมฺภฏฺฐจํานกถํ ปุพฺพเปตฺกถํ นานคฺตกถํ โถกฏฺฐายิกถํ สมฺพุทฺทฏฺฐายิกถํ
อิตฺติวาทกถํ อิติ วา ฯ อทฺทสา โข ไปฏฐปาโท ปรีพฺพาชโก

เขวม่าหฺตฺ อเหตุ อปฺปจฺจยา ปฺริสฺสฺสฺ สณฺณยา อฺปฺปชฺชติบี นฺริชฺชณฺติบี
 ยสฺมึ สฺมเย อฺปฺปชฺชติ สณฺณณํ คสฺมึ สฺมเย โหติ ยสฺมึ สฺมเย
 นฺริชฺชณฺติ อสณฺณณํ คสฺมึ สฺมเย โหตฺติ อิตฺถเก อภิสฺสณฺณานิโรธํ
 ปณฺณเปหฺติ คมณฺโณ เขวม่าห น ไช ปน เมตฺ โภ เอวํ ภวิสฺสฺติ
 สณฺณยา หิ โภ ปฺริสฺสฺสฺ อคฺคา โส จ ไช อฺเปติบี อเปติบี
 ยสฺมึ สฺมเย อฺเปติ สณฺณณํ คสฺมึ สฺมเย โหติ ยสฺมึ สฺมเย อเปติ
 อสณฺณณํ คสฺมึ สฺมเย โหตฺติ อิตฺถเก อภิสฺสณฺณานิโรธํ ปณฺณเปหฺติ
 คมณฺโณ เขวม่าห น ไช ปน เมตฺ โภ เอวํ ภวิสฺสฺติ สฺนฺติ หิ
 โภ สฺมณพฺุราหฺมณา มหิทฺธิกา มห่านภาวา เต อิมสฺสฺ ปฺริสฺสฺสฺ
 สณฺณณํ อฺปฺกุกฺกฺชนฺติบี อปฺกุกฺกฺชนฺติบี ยสฺมึ สฺมเย อฺปฺกุกฺกฺชนฺติ
 สณฺณณํ คสฺมึ สฺมเย โหติ ยสฺมึ สฺมเย อปฺกุกฺกฺชนฺติ อสณฺณณํ
 คสฺมึ สฺมเย โหตฺติ อิตฺถเก อภิสฺสณฺณานิโรธํ ปณฺณเปหฺติ คมณฺโณ
 เขวม่าห น ไช ปน เมตฺ โภ เอวํ ภวิสฺสฺติ สฺนฺติ หิ โภ ทเวา
 มหิทฺธิกา มห่านภาวา เต อิมสฺสฺ ปฺริสฺสฺสฺ สณฺณณํ อฺปฺกุกฺกฺชนฺติบี
 อปฺกุกฺกฺชนฺติบี ยสฺมึ สฺมเย อปฺกุกฺกฺชนฺติ สณฺณณํ คสฺมึ สฺมเย
 โหติ ยสฺมึ สฺมเย อปฺกุกฺกฺชนฺติ อสณฺณณํ คสฺมึ สฺมเย โหตฺติ
 อิตฺถเก อภิสฺสณฺณานิโรธํ ปณฺณเปหฺติ คสฺสฺ มยฺหํ ภาเน ภาควนฺตฺเยว
 อารพฺท สฺติ อฺทปาทิ อโห นฺน ภาวา อโห นฺน สฺกโค โย
 อิมสฺสฺ ชฺมมานํ สฺกฺกฺสฺโตติ ภาวา ภาเน กฺกฺสฺโต ภาวา ปกตณฺณ
 อภิสฺสณฺณานิโรธสฺสฺ กถนฺนุ ไช ภาเน อภิสฺสณฺณานิโรธํ โหตฺติ ฯ

[๒๗๘] ศกร ไปฏฐปาท เย เต สมณพราหมณา เอวมาหัง
 อเหตุ อุปฺปจฺจยา ปุริสสัจ สญฺญา อุปฺปชฺชติปิ นิรุชฺฌติปิติ อาทิโต
 ว เณลฺลํ อปรทฺธํ ฯ คํ กิธฺสํ เหตุ ฯ สเหตุํ หิ ไปฏฐปาท อุปฺปจฺจยา
 ปุริสสัจ สญฺญา อุปฺปชฺชติปิ นิรุชฺฌติปิ สิกฺขา เอกา สญฺญา
 อุปฺปชฺชติปิ สิกฺขา เอกา สญฺญา นิรุชฺฌติปิ กา จ สิกฺขาติ
 ภควา อโวจ ฯ อธิ ไปฏฐปาท ตถาคโต โถเก อุปฺปชฺชติ อรหํ
 สมฺมาสมฺพุทฺโธ ฯ เป ฯ (ยถา สามณฺณณเต เอวํ วิตถาเวตพุทฺธํ) ฯ
 เอวํ โห ไปฏฐปาท ภิกฺขุ สัจสฺมฺปนฺโน โหติ ฯ เป ฯ ศสฺสํเม
 ปญฺจ นัวฺวเน ปทฺธีเน อคฺคฺนิ สมนุสฺสโต ปาโมชฺชํ ชายติ
 ปมุทิสฺสํ ปิตี ชายติ ปิติมนฺสฺสํ กาโย ปสฺสํมฺภติ ปสฺสํทฺชกาโย
 สฺขํ เวทยติ สฺขินฺโณ จิตฺตํ สมาริยติ ฯ ใส วิวิจฺเจว กามะหิ
 วิวิจฺจ อกฺุสฺเตหิ รหมเมหิ สฺวิตกฺกํ สฺวิจาร์ วิเวกํ ปิติสฺขํ ปจฺม
 ฌานํ อุปฺปมฺชฺช วิหริติ ศสฺสํ ยา ปุริมา กามสฺญฺญา ตา นิรุชฺฌติ
 วิเวกชฺปิติสฺขสฺขมฺสจฺจสฺญฺญา ศสฺมํ สมเย โหติ วิเวกชฺปิติสฺขสฺขม-
 สฺจจฺจสฺญฺณเยว ศสฺมํ โหติ เอวํปิ สิกฺขา เอกา สญฺญา อุปฺปชฺชติ
 สิกฺขา เอกา สญฺญา นิรุชฺฌติ อยํปิ สิกฺขาติ ภควา อโวจ ฯ

[๒๗๙] ปุน จปรํ ไปฏฐปาท ภิกฺขุ วิตถกฺกวิจาร์ณํ อุปลมา
 อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมาริย
 ปิติสฺขํ ทฺขิยํ ฌานํ อุปฺปมฺชฺช วิหริติ ศสฺสํ ยา ปุริมา วิเวกช-
 ปิติสฺขสฺขมฺสจฺจสฺญฺญา ตา นิรุชฺฌติ สมาริยชฺปิติสฺขสฺขมฺสจฺจสฺญฺญา

๒๘๓] ไปฏฐปาทศุเต รุปารูปขณานนุคสัญญุมสัจจสัญญา ๒๘๗

คสัญญัม สมนเย โหติ สมาริขเปตีสัญญุมสัจจสัญญานิเยว คสัญญัม สมนเย
โหติ เอวปี สิกขา เอกา สัญญา อุปุปชชติ สิกขา เอกา สัญญา
นिरุชฌติ อยปี สิกขาติ ภควา อโวจ ๗

[๒๘๓] ปุณ จปร โปฏฐปาท ภิกขุ ปีติยา จ วิราคา อุปกชโก
จ วิหริติ สโต จ สมบชาโน สุนนจ กาเยน ปฏิธเวเทติ ยํ คํ
อริยา อัจจันนติ อุปกชโก สติมา สขวิหารีติ คคิยํ ฉานํ
อุปสมมุชช วิหริติ คสัญญัม ยา ปริมา สมาริขเปตีสัญญุมสัจจ-
สัญญา ส่า นินุชฌติ อุปกชาสัญญุมสัจจสัญญา คสัญญัม สมนเย
โหติ อุปกชาสัญญุมสัจจสัญญานิเยว คสัญญัม สมนเย โหติ เอวปี
สิกขา เอกา สัญญา อุปุปชชติ สิกขา เอกา สัญญา นินุชฌติ
อยปี สิกขาติ ภควา อโวจ ๗

[๒๘๔] ปุณ จปร โปฏฐปาท ภิกขุ สัจจสัญญัม จ ปหานา ทุกขสัญญัม
จ ปหานา ปุพเพ ว โสมนนุสสังโถมนนุสสังนํ อตถนุคมา อทุกขมสัญญัม
อุปกชาสติปาริสัญญํ จคคณํ ฉานํ อุปสมมุชช วิหริติ คสัญญัม ยา
ปริมา อุปกชาสัญญุมสัจจสัญญา ส่า นินุชฌติ อทุกขมสัญญุม-
สัจจสัญญา คสัญญัม สมนเย โหติ อทุกขมสัญญุมสัจจสัญญานิเยว คสัญญัม
สมนเย โหติ เอวปี สิกขา เอกา สัญญา อุปุปชชติ สิกขา เอกา
สัญญา นินุชฌติ อยปี สิกขาติ ภควา อโวจ ๗

[๒๘๕] ปุณ จปร โปฏฐปาท ภิกขุ สัพพะโส รุปสณณานํ
สมตักกมา ปฏิฆสณณานํ อตถนุคมา นานคตสณณานํ อมนตักการา

อนนฺโต อากาโถติ อากาสาณญฺจายตฺนํ อฺปฺสํปฺชฺช วิหฺรติ ตฺสฺสฺ ยํ
 ปฺริมา รฺูปสฺสญฺญา ตํ นิรฺุชฺฌติ อากาสาณญฺจายตฺนํสุทฺตฺมสฺสจฺจสฺสญฺญา
 ตฺสฺมํ สํเย โหติ อากาสาณญฺจายตฺนํสุทฺตฺมสฺสจฺจสฺสญฺญํเยว ตฺสฺมํ
 สํเย โหติ เอวํปี สิกฺขา เอกา สฺสญฺญา อฺปฺปฺชฺชติ สิกฺขา เอกา
 สฺสญฺญา นิรฺุชฺฌติ อຍ်ပီ สิกฺขาติ ภาควา อโวจ ។

[๒๘๕] ปฺน จปฺริ โปฏฺจฺปาท ภาิกฺขุ สฺพฺพโส อากาสาณญฺจายตฺนํ
 สํตฺติกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺจายตฺนํ อฺปฺสํปฺชฺช
 วิหฺรติ ตฺสฺสฺ ยํ ปฺริมา อากาสาณญฺจายตฺนํสุทฺตฺมสฺสจฺจสฺสญฺญา ตํ
 นิรฺุชฺฌติ วิญฺญาณญฺจายตฺนํสุทฺตฺมสฺสจฺจสฺสญฺญา ตฺสฺมํ สํเย โหติ
 วิญฺญาณญฺจายตฺนํสุทฺตฺมสฺสจฺจสฺสญฺญํเยว ตฺสฺมํ สํเย โหติ เอวํปี
 สิกฺขา เอกา สฺสญฺญา อฺปฺปฺชฺชติ สิกฺขา เอกา สฺสญฺญา นิรฺุชฺฌติ
 อຍ်ပီ สิกฺขาติ ภาควา อโวจ ។

[๒๘๕] ปฺน จปฺริ โปฏฺจฺปาท ภาิกฺขุ สฺพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตฺนํ
 สํตฺติกฺกมฺม นตฺติ ภาิกฺจฺติ อากิณฺฺจญฺจายตฺนํ อฺปฺสํปฺชฺช วิหฺรติ
 ตฺสฺสฺ ยํ ปฺริมา วิญฺญาณญฺจายตฺนํสุทฺตฺมสฺสจฺจสฺสญฺญา ตํ นิรฺุชฺฌติ
 อากิณฺฺจญฺจายตฺนํสุทฺตฺมสฺสจฺจสฺสญฺญา ตฺสฺมํ สํเย โหติ อากิณฺฺจญฺจาย-
 ตฺนํสุทฺตฺมสฺสจฺจสฺสญฺญํเยว ตฺสฺมํ สํเย โหติ เอวํปี สิกฺขา เอกา
 สฺสญฺญา อฺปฺปฺชฺชติ สิกฺขา เอกา สฺสญฺญา นิรฺุชฺฌติ อຍ်ပီ สิกฺขาติ
 ภาควา อโวจ ។

[๒๘๖] ยถา โช โปฏฺจฺปาท ภาิกฺขุ อិฆ สกฺสฺสญฺญํ โหติ โส

ปจฺเจสฺสตี ๑ โยพาริกํ โช อหํ ภาเย อตุตฺตานํ ปจฺเจมิ ฐึปฺปี
 จาคุมฺมหาภูติกํ กวตฺถการภกฺขณฺติ ๑ โยพาริกอ จ หิ เต ไปฏฐปาท
 อตุตฺตา อภิสฺสํ ฐึปฺปี จาคุมฺมหาภูติกอ กวตฺถการภกฺโข ๑ เอวํ
 สฺนคฺปิ โช เต ไปฏฐปาท อญฺญา จ สลฺยา ภวิสฺสตี อญฺโฆ
 อตุตฺตา ๑ ตฺถิมินาเปตํ ไปฏฐปาท ปรียาเยน เวทิตพฺพํ ยถา
 อญฺญา ๑ สลฺยา ภวิสฺสตี อญฺโฆ อตุตฺตา ๑ คิฏฺฐเศว อຍံ
 ไปฏฐปาท โยพาริกอ อตุตฺตา ฐึปฺปี จาคุมฺมหาภูติกอ กวตฺถการภกฺโข
 อถ อิมสฺสํ ปุริสฺสํ อญฺญา ๑ สลฺยา อูปฺปชฺชตี อญฺญา ๑
 สลฺยา นิรุชฺฌตี อิมินา โช เอตํ ไปฏฐปาท ปรียาเยน เวทิตพฺพํ
 ยถา อญฺญา ๑ สลฺยา ภวิสฺสตี อญฺโฆ อตุตฺตาติ ๑

[๒๕๐] มโนมยํ โช อหํ ภาเย อตุตฺตานํ ปจฺเจมิ สฺทพฺพก
 ปจฺจจํกํ อหฺนินฺทฺริยณฺติ ๑ มโนมโย จ หิ เต ไปฏฐปาท อตุตฺตา
 อภิสฺสํ สฺทพฺพกปจฺจจํกํ อหฺนินฺทฺริโย ๑ เอวํ สฺนคฺปิ โช เต
 ไปฏฐปาท อญฺญา จ สลฺยา ภวิสฺสตี อญฺโฆ อตุตฺตา ๑
 ตฺถิมินาเปตํ ไปฏฐปาท ปรียาเยน เวทิตพฺพํ ยถา อญฺญา ๑
 สลฺยา ภวิสฺสตี อญฺโฆ อตุตฺตา ๑ คิฏฺฐเศว อຍံ ไปฏฐปาท
 มโนมโย อตุตฺตา สฺทพฺพกปจฺจจํกํ อหฺนินฺทฺริโย อถ อิมสฺสํ ปุริสฺสํ
 อญฺญา ๑ สลฺยา อูปฺปชฺชตี อญฺญา ๑ สลฺยา นิรุชฺฌตี ๑
 อิมินาปิ โช เอตํ ไปฏฐปาท ปรียาเยน เวทิตพฺพํ ยถา อญฺญา
 ๑ สลฺยา ภวิสฺสตี อญฺโฆ อตุตฺตาติ ๑

[๒๘๑] อรุญฺเฐ โห อหํ ภาหุเต อตุตฺตานิ ปจฺเจมิ สญฺญามยฺหุติ ฯ
 อรุญฺเฐ จ หิ เต โปฏฺฐปาถ อตุตฺตา อภวิสฺสํ สญฺญามโย ฯ เหวํ
 สหุคฺคมี โห เต โปฏฺฐปาถ อญฺญา อ สญฺญา ภวิสฺสติ อญฺโณ
 อตุตฺตา ฯ ตถิมินาเปตํ โปฏฺฐปาถ ปรียาเยน เวทิตพฺพํ ยถา อญฺญา
 อ สญฺญา ภวิสฺสติ อญฺโณ อตุตฺตา ฯ ทิฏฺฐฺจฺเคว อຍံ โปฏฺฐปาถ
 อรุญฺเฐ อตุตฺตา สญฺญามโย อถ อิมสฺสํ ปุริสฺสํ อญฺญา อ สญฺญา
 อปฺปชฺชติ อญฺญา อ สญฺญา นิสฺสํ ๑ อิมินาปิ โห เหวํ
 โปฏฺฐปาถ ปรียาเยน เวทิตพฺพํ ยถา อญฺญา อ สญฺญา ภวิสฺสติ
 อญฺโณ อตุตฺตาติ ฯ

[๒๘๒] สกฺกา จ ปเนตํ ภาหุเต มยา ฅาตุํ สญฺญา ปุริสฺสํ
 อตุตฺตาติ วา อญฺญา จ สญฺญา อญฺโณ จ อตุตฺตาติ วาติ ฯ
 ทุชฺชานํ โห เหวํ โปฏฺฐปาถ ตยา อญฺณทิจฺฐิจิเกน อญฺณชฺนุติเกน
 อญฺณรฺุจิกเกน อญฺณตฺถฮาโยเคน อญฺณตฺถาจรียเกน สญฺญา ปุริสฺสํ
 อตุตฺตาติ วา อญฺญา จ สญฺญา อญฺโณ จ อตุตฺตาติ วาติ ฯ
 สเจ ตํ ภาหุเต มยา ทุชฺชานํ อญฺณทิจฺฐิจิเกน อญฺณชฺนุติเกน
 อญฺณรฺุจิกเกน อญฺณตฺถฮาโยเคน อญฺณตฺถาจรียเกน สญฺญา ปุริสฺสํ
 อตุตฺตาติ วา อญฺญา จ สญฺญา อญฺโณ จ อตุตฺตาติ วา กิ
 ปน ภาหุเต สสฺสโต โถโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมญฺณนฺติ ฯ เหวํ
 โห โปฏฺฐปาถ มยา อพฺยากตํ สสฺสโต โถโก อิทเมว สจฺจํ โมฆ-
 มญฺณนฺติ ฯ กิ ปน ภาหุเต อสฺสโต โถโก อิทเมว สจฺจํ

๒๔๓] ไปฏฐปาทสุตฺเต อพฺยากตฺตปณฺหา พฺยากตฺตปณฺหา ๒๓๓

โมฆมณฺเฑนฺติ ฯ เอตํปิ โช ไปฏฐปาท มยา อพฺยากตํ อตฺตสฺสโต
โตโก อิทฺเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ ฯ ก็ ปน ภาฺนเต อนฺตฺวา
โตโก ฯ เป ฯ อนฺตฺวา โตโก ฯ ตํ ชฺวีํ ตํ สฺวีํ ฯ อณฺณํ
ชฺวีํ อณฺณํ สฺวีํ ฯ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺา ฯ น โหติ
ตถาคโต ปรมฺมรณฺา ฯ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺา ฯ
เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺา อิทฺเมว สจฺจํ
โมฆมณฺเฑนฺติ ฯ เอตํปิ โช ไปฏฐปาท มยา อพฺยากตํ เนว โหติ
น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺา อิทฺเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ ฯ
กถฺมา ปเนตํ ภาฺนเต ภควตา อพฺยากตฺตฺติ ฯ น เหนฺติ ไปฏฐปาท
อตฺตสฺสณฺีหิตํ น ชฺมมสฺสณฺีหิตํ อาทิจฺจพฺพหฺมจฺริยํ น นิพฺพิทาย น
วิราคาย น นิโรชาย น อุปฺสํมาย น อภินฺนํชาย น สํมุโพชาย
น นิพฺพานาย สํวตฺตติ ตถฺมา ตํ มยา อพฺยากตฺตฺติ ฯ

[๒๔๓] ก็ ปน ภาฺนเต ภควตา พฺยากตฺตฺติ ฯ อิทํ ทฺถุชฺชฺติ
โช ไปฏฐปาท มยา พฺยากตํ อยํ ทฺถุชฺชฺสํมฺทโยติ โช ไปฏฐปาท
มยา พฺยากตํ อยํ ทฺถุชฺชฺนิโรชติ โช ไปฏฐปาท มยา พฺยากตํ
อยํ ทฺถุชฺชฺนิโรชคามินฺนี ปฺฏิปทาคิ โช ไปฏฐปาท มยา พฺยากตฺตฺติ ฯ
กถฺมา ปุเนตํ ภาฺนเต ภควตา พฺยากตฺตฺติ ฯ เอตํ ทิ ไปฏฐปาท
อตฺตสฺสณฺีหิตํ เอตํ ชฺมมสฺสณฺีหิตํ เอตํ อาทิจฺจพฺพหฺมจฺริยํ นิพฺพิทาย
วิราคาย นิโรชาย อุปฺสํมาย อภินฺนํชาย สํมุโพชาย นิพฺพานาย
สํวตฺตติ ตถฺมา เหนฺติ มยา พฺยากตฺตฺติ ฯ เอวเมตํ ภควา เอวเมตํ

๒๘๗] ไปฏฐปาทสุคเต จิตฺตหตฺถิธํวโรปฺปตฺตไปฏฐปาทปริพฺพชกา ๒๓๕

ไปฏฐปาโท ปน ปริพฺพชโก ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิตฺติ สมฺโมทนียํ
กถํ ธาราณํยํ วตฺติธํวโรว เอกมนฺตํ นิสฺสํทิตฺติ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสํโน
โฆ ไปฏฐปาโท ปริพฺพชโก ภควนฺตํ เขตฺทโวจฺจ ตทา มํ ภนฺเต
เต ปริพฺพชกา อจิริปกฺกนฺตสฺสํ ภควโต สมฺนุคฺโต วาจา
สนฺนิปฺโตทเกน สมฺมชฺชกฺกมํกํสฺสํ เอวเมว ปนํยํ ภวํ ไปฏฐปาโท
ปริพฺพชโก ยณฺณเทว สมฺโณ โคตโม ภาสฺสํทิตฺติ ตนฺตเทวสฺสํ
อพฺภนฺนุโมทิตฺติ เอวเมตํ ภควา เอวเมตํ สฺสํทิตฺติ น โฆ ปน มํยํ
กิตฺติจํ สมฺณสฺสํ โคตมสฺสํ เอกํสํกํ ชมฺมํ เทสํทิตฺติ อาชานาม สฺสํสํโต
โตโกตฺติ วา อสฺสํสํโต โตโกตฺติ วา ฯ เป ฯ เหว โหติ น น
โหติ ตถาคโต ปริ มรณาทิ วาติ เอวํ วุคฺคาหํ ภนฺเต เต
ปริพฺพชเก เขตฺทโวจํ อหํบี โฆ โภ น กิตฺติจํ สมฺณสฺสํ โคตมสฺสํ
เอกํสํกํ ชมฺมํ เทสํทิตฺติ อาชานามิ สฺสํสํโต โตโกตฺติ วา ฯ เป ฯ
เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปริ มรณาทิ วา อบีจํ สมฺโณ
โคตโม ภูตํ ตจฺจํ ตถํ ปฏฺธิปทํ ปณฺณเปตฺติ ชมฺมชฺชิตฺตํ ชมฺมนิยามตํ
ภูตํ โฆ ปน ตจฺจํ ตถํ ปฏฺธิปทํ ปณฺณเปตฺตสฺสํ ชมฺมชฺชิตฺตํ
ชมฺมนิยามตํ กถํ หิ นาม มาทิสํ วิณฺณํ ปุริสํ สมฺณสฺสํ
โคตมสฺสํ สฺสํทิตฺติ สฺสํทิตฺโต น อนฺนุโมเทยฺยาติ ฯ

[๒๘๗] สํพเพเหว โฆ เอเต ไปฏฐปาท ปริพฺพชกา อหุชฺชา
อจฺจชฺชกา ตฺวณฺณเวย เนสํ เอโก จชฺชมา ฯ เอกํสํกามิ หิ โฆ
ไปฏฐปาท มยา ชมฺมา เทสํทา ปณฺณตฺตา ฯ อเนกํสํกามิ หิ โฆ

ไปฏฐปาถ มยา ชมฺมา เทสิตา ปณฺณตฺตา ฯ กตเม จ ไปฏฐปาถ
 มยา อเนกฺสึกา ชมฺมา เทสิตา ปณฺณตฺตา ฯ สฺสฺสโต โถโกติ
 โช ไปฏฐปาถ มยา อเนกฺสึโก ชมฺโม เทสึโต ปณฺณตฺโต ฯ เป ฯ
 อสฺสฺสโต โถโกติ โช ไปฏฐปาถ มยา อเนกฺสึโก ชมฺโม เทสึโต
 ปณฺณตฺโต ฯ อนฺตฺวา โถโกติ โช ไปฏฐปาถ มยา อเนกฺสึโก
 ชมฺโม เทสึโต ปณฺณตฺโต ฯ อนฺตฺวา โถโกติ โช ไปฏฐปาถ มยา
 อเนกฺสึโก ชมฺโม เทสึโต ปณฺณตฺโต ฯ คํ ชีวํ คํ สรรฺนฺติ โช
 ไปฏฐปาถ มยา อเนกฺสึโก ชมฺโม เทสึโต ปณฺณตฺโต ฯ อณฺณํ
 ชีวํ อณฺณํ สรรฺนฺติ โช ไปฏฐปาถ มยา อเนกฺสึโก ชมฺโม เทสึโต
 ปณฺณตฺโต ฯ โหติ ตถาคโต ปรี มรณาติ โช ไปฏฐปาถ มยา
 ฯ เป ฯ น โหติ ตถาคโต ปรี มรณาติ โช ไปฏฐปาถ มยา ฯ เป ฯ
 โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรี มรณาติ โช ไปฏฐปาถ มยา
 ฯ เป ฯ เหนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรี มรณาติ โช
 ไปฏฐปาถ มยา อเนกฺสึโก ชมฺโม เทสึโต ปณฺณตฺโต ฯ กสฺมา
 เจเต ไปฏฐปาถ มยา อเนกฺสึกา ชมฺมา เทสิตา ปณฺณตฺตา ฯ น
 เหตุ ไปฏฐปาถ อตฺถสฺนฺหิตา น ชมฺมสฺนฺหิตา น อาทิจฺจหฺมจฺริยกา
 น นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรชาย น อฺปสฺมาย น อภินฺณาย น
 สฺมฺโพชาย น นิพฺพานาย สฺวตฺตฺนฺติ ตสฺมา เอเต มยา อเนกฺสึกา
 ชมฺมา เทสิตา ปณฺณตฺตา ฯ

[๒๕๘] กตเม จ ไปฏฐปาถ มยา อเนกฺสึกา ชมฺมา เทสิตา

ปณฺณตฺตา ฯ อิทํ ทุกฺขนฺติ โข ไปฏฐปาท มยา เอกังสิโก ฆมฺโม
 เทสํโค ปณฺณตฺโต ฯ อयํ ทุกฺขสํมูทโยติ โข ไปฏฐปาท มยา
 เอกังสิโก ฆมฺโม เทสํโค ปณฺณตฺโต ฯ อยํ ทุกฺขนิโรธโยติ โข
 ไปฏฐปาท มยา เอกังสิโก ฆมฺโม เทสํโค ปณฺณตฺโต ฯ อยํ
 ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ โข ไปฏฐปาท มยา เอกังสิโก ฆมฺโม
 เทสํโค ปณฺณตฺโต ฯ กถฺมา เจเต ไปฏฐปาท มยา เอกังสิกา ฆมฺมา
 เทสํคา ปณฺณตฺตา ฯ เอเต ไปฏฐปาท มยา อตฺตถณฺหิตา เอเต
 ฆมฺมถณฺหิตา เอเต อาทิพฺพรหฺมจฺริยกา เอเต นิพฺพิทาย วิราคฺยา
 นิโรธาย อฺปสํมาย อภินฺณาย สมนฺโพธาย นิพฺพานาย สํวคฺคนฺติ
 ตถฺมา เอเต มยา เอกังสิกา ฆมฺมา เทสํคา ปณฺณตฺตา ฯ

[๒๘๘] สฺนฺติ โข ไปฏฐปาท เอเต สมนฺนพฺราหฺมณา เอวํวาทิโน
 เอวํทิฏฐิจิโน เอกนฺตสฺสํ อตฺตา โหติ อโรโล ปรมฺมรณเวติ ตฺยาหํ
 อฺปสํกมิตฺวา เอวํ วทามิ สจฺจํ กิร ตฺเมห อายสฺมฺนฺโต เอวํวาทิโน
 เอวํทิฏฐิจิโน เอกนฺตสฺสํ อตฺตา โหติ อโรโล ปรมฺมรณเวติ ฯ เค
 เจ เม เอวํ ปุญฺจา อามาติ ปฏฺิขานนฺติ ตฺยาหํ เอวํ วทามิ
 อปฺปีจ ปน ตฺเมห อายสฺมฺนฺโต เอกนฺตสฺสํ โดกํ ชานํ ปสฺสํ
 วิหฺรธาติ ฯ อิติ ปุญฺจา โนติ วทนฺติ ตฺยาหํ เอวํ วทามิ อปฺปีจ
 ปน ตฺเมห อายสฺมฺนฺโต เอกํ วา รคฺตํ เอกํ วา ทิวสํ อฺปคฺขมํ
 วา รคฺตํ อฺปคฺขมํ วา ทิวสํ เอกนฺตสฺสํ อตฺตานํ สมนฺนพฺราหฺมณาติ ฯ
 อิติ ปุญฺจา โนติ วทนฺติ ตฺยาหํ เอวํ วทามิ อปฺปีจ ปน ตฺเมห

อยาสฺมนุโต ชานาถ อยํ มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอกนตฺสุขํ โลกํ โลกํ
 สจฺฉริกิริยาชาติ ฯ อิติ ปุฏฺฐา โนติ วทนฺติ ตฺยาคํ เหวํ วทามิ อยํ
 ปน ตุมฺเห อยาสฺมนุโต ยทา ตา เทวตา เอกนตฺสุขํ โลกํ อูปนฺนา
 คาสฺ ภาสฺमानานํ สทฺทํ สฺกนาถ สฺปฏิปฺนฺนตฺถ มารีสา อฺสุปฏิปฺนฺนตฺถ
 มารีสา เอกนตฺสุขํ โลกํ สจฺฉริกิริยาถ มยฺยํ หิ มารีสา เหวํ
 ปฏิปฺนฺนา เอกนตฺสุขํ โลกํ อูปนฺนาติ ฯ อิติ ปุฏฺฐา โนติ วทนฺติ ฯ
 คํ ก็ มณฺเฑสิ โปฏฺฐปาถ นนุ เหวํ สฺนฺเต เตสฺ สมนฺพฺราหฺมณานํ
 อปฺปภาวิหิรคํ ภาสิคํ สมนฺปฺชชฺตํติ ฯ อทฺธา โห ภาเน เหวํ สฺนฺเต
 เตสฺ สมนฺพฺราหฺมณานํ อปฺปภาวิหิรคํ ภาสิคํ สมนฺปฺชชฺตํติ ฯ

[๓๐๐] เสดฺยถาปี โปฏฺฐปาถ ปฺริโส เหวํ วทฺเยย อหํ ยา
 อิมสฺมึ ชนฺปเท ชนฺปทกฺกุยาณํ คํ อิจฺฉามิ คํ กามเมสฺสิ ตเมเน
 เหวํ วทฺเยยํ อมฺโก ปฺริส ยํ ตฺวํ ชนฺปทกฺกุยาณํ อิจฺฉสิ กามเอสิ
 ชานาสฺสิ คํ ชนฺปทกฺกุยาณํ ชตฺติยํ วา พฺราหฺมณํ วา เวสฺสํ วา
 สฺทฺทํ วาติ ฯ อิติ ปุฏฺฐา โนติ วทฺเยย ตเมเน เหวํ วทฺเยยํ
 อมฺโก ปฺริส ยํ ตฺวํ ชนฺปทกฺกุยาณํ อิจฺฉสิ กามเอสิ ชานาสฺสิ คํ
 ชนฺปทกฺกุยาณํ เหวํ นามา วา เหวํ โคคฺคฺตา วา ทิฆา วา วสฺสํ วา
 มชฺฉิมมา วา กณฺหา วา สามี วา มงฺคฺรจฺฉริ วาติ อสุกฺสมํ
 คามเอ วา นิคเม วา นคเร วาติ ฯ อิติ ปุฏฺฐา โนติ วทฺเยย
 ตเมเน เหวํ วทฺเยยํ อมฺโก ปฺริส ยํ ตฺวํ น ชานาสฺสิ น ปสฺสสิ
 คํ ตฺวํ อิจฺฉสิ กามเอสฺสิติ ฯ อิติ ปุฏฺฐา อามาทิ วทฺเยย ฯ คํ ก็

มณฺเณสึ ไปฏฐปาท นนุ เหวํ สฺนเต ศฺลฺสํ ปุริสฺสํ อปฺปาฏิหิริกํ
 ภาสึคํ สฺมปฺชฺชคฺคึ ๗ อทฺธา ไช ฆนฺเต เหวํ สฺนเต ศฺลฺสํ ปุริสฺสํ
 อปฺปาฏิหิริกํ ภาสึคํ สฺมปฺชฺชคฺคึ ๗ เหวเมว ไช ไปฏฐปาท เย
 เต สมนพฺรหฺมณา เหววาทิโน เหวํทิฏฐิจิโน เอกนฺตฺสฺสํ อตุคา
 โหติ อโรโค ปรมฺมรณาคิ คฺขยํ อุปสงฺกมิตฺวา เหวํ วทามิ
 สจฺจํ กิร คฺขเมห อายสฺสมฺโตะ เหววาทิโน เหวํทิฏฐิจิโน เอกนฺตฺสฺสํ
 อตุคา โหติ อโรโค ปรมฺมรณาคิ ๗ เต เจ เม เหวํ ปุฏฺฐา อามาติ
 ปฏฺฐานนฺติ คฺขยํ เหวํ วทามิ อมฺบิํ ปน คฺขเมห อายสฺสมฺโตะ
 เอกนฺตฺสฺสํ โสภํ ชานํ ปสฺสํ วิหฺรณาคิ ๗ อิติ ปุฏฺฐา โนติ วทนฺติ
 คฺขยํ เหวํ วทามิ อมฺบิํ ปน คฺขเมห อายสฺสมฺโตะ เอกํ วา รคฺคึ
 เอกํ วา ทิวสํ อุปกฺขมฺมํ วา รคฺคึ อุปกฺขมฺมํ วา ทิวสํ เอกนฺตฺสฺสํ
 อตุคานํ สฺมปฺชานณาคิ ๗ อิติ ปุฏฺฐา โนติ วทนฺติ คฺขยํ เหวํ
 วทามิ อมฺบิํ ปน คฺขเมห อายสฺสมฺโตะ ชานนถ อมฺมํ มคฺโค อมฺมํ
 ปฏฺฐิปทา เอกนฺตฺสฺสํ โสกฺสํ สจฺจฉิทธิยาयाติ ๗ อิติ ปุฏฺฐา
 โนติ วทนฺติ คฺขยํ เหวํ วทามิ อมฺบิํ ปน คฺขเมห อายสฺสมฺโตะ
 ยา ตว เทวตา เอกนฺตฺสฺสํ โสกํ อุปฺปนฺนา ตาสํ ภาสฺमानานํ สฺททํ
 สฺจณนถ สฺปฏฺฐิปฺปนฺนคฺต มารีสา อุชฺฐปฏฺฐิปฺปนฺนคฺต มารีสา เอกนฺตฺสฺสํ
 โสกฺสํ สจฺจฉิทธิยาเย มยฺมึ หิ มารีสา เหวํปฏฺฐิปฺปนฺนา เอกนฺตฺสฺสํ
 โสกํ อุปฺปนฺนาคิ ๗ อิติ ปุฏฺฐา โนติ วทนฺติ ๗ คํ กิ มณฺเณสึ
 ไปฏฐปาท นนุ เหวํ สฺนเต เตสํ สมนพฺรหฺมณานํ อปฺปาฏิหิริกํ

ภาสิตํ สมนฺพชฺชตฺตํ ๑ อทฺฐา โฆ ภนฺเต เหวํ สนฺเต เตสํ
สมนฺพวราหฺมณานํ อปฺปาวฺงิหิรฺกตํ ภาสิตํ สมนฺพชฺชตฺตํ ๑

[๓๐๑] เสยฺยถาปึ โปฏฺฐปาท ปุริสํ จาคุมฺมหาปเถ นิสฺเสถนึ
กเรยฺย ปาสาทสุตฺตํ อารโหนาย ตเมนํ เหวํ วเทยฺยํ อมฺโภ ปุริส
ยสุตฺตํ คุวํ ปาสาทสุตฺตํ อารโหนาย นิสฺเสถนึ กโรตี ชานาสี ตํ
ปาสาทํ ปุรฺตฺถิมาย วา ทิสาย ทกฺขินาย วา ทิสาย ปจฺฉิมาย
วา ทิสาย อุตฺตราย วา ทิสาย อจฺจุจ วา นึจ วา มชฺโฌ
วาทิ ๑ อิติ ปุฏฺฐโง โนติ วเทยฺย ตเมนํ เหวํ วเทยฺยํ อมฺโภ ปุริส
ยํ คุวํ น ชานาสี น ปสฺสตี ตสุตฺตํ คุวํ ปาสาทสุตฺตํ อารโหนาย
นิสฺเสถนึ กโรตี ๑ อิติ ปุฏฺฐโง อามาติ วเทยฺย ๑ ตํ กิ มณฺเฐสิ
โปฏฺฐปาท นนฺ เหวํ สนฺเต ตสุตฺตํ ปุริสสุตฺตํ อปฺปาวฺงิหิรฺกตํ ภาสิตํ
สมนฺพชฺชตฺตํ ๑ อทฺฐา โฆ ภนฺเต เหวํ สนฺเต ตสุตฺตํ ปุริสสุตฺตํ
อปฺปาวฺงิหิรฺกตํ ภาสิตํ สมนฺพชฺชตฺตํ ๑ เอวเมว โฆ โปฏฺฐปาท เย
เต สมนฺพวราหฺมณา เหววาทิโน เหวทิวฺจฺจโน เอกนฺตสุตฺตํ อคฺคา
โหติ อโรโค ปริ มรณเถติ คุยาหํ อฺปสฺสงฺกมิตฺวา เหวํ วทามิ
สจฺจํ กิร คุเมห อายสฺสมนฺโโค เหววาทิโน เหวทิวฺจฺจโน เอกนฺตสุตฺตํ
อคฺคา โหติ อโรโค ปริ มรณเถติ ๑ เต เจ เม เหวํ ปุฏฺฐา
อามาติ ปฏฺฐานนฺติ คุยาหํ เหวํ วทามิ อมึจ ปน คุเมห
อายสฺสมนฺโโค เอกนฺตสุตฺตํ โถกํ ชานํ ปสฺสํ วิหฺรเถติ ๑ อิติ ปุฏฺฐโง
โนติ วทนฺติ คุยาหํ เหวํ วทามิ อมึจ ปน คุเมห อายสฺสมนฺโโค

เอกํ วา รคฺคํ เอกํ วา ทิวสํ อฺปฺพทฺธํ วา รคฺคํ อฺปฺพทฺธํ วา
 ทิวสํ เอกนคฺคํ อคฺคานํ สํปฺชานถาติ ฯ อิติ ปุฏฺฐา โนติ
 วทนฺติ คฺยาหํ เอวํ วทามิ อปีจ ปน ตฺเมห อายสฺมนฺโต ชานถ
 อยํ มคฺโค อยํ ปฏฺฐิตา เอกนคฺคํ โลกสฺส สจฺฉิกริยาธาติ ฯ
 อิติ ปุฏฺฐา โนติ วทนฺติ คฺยาหํ เอวํ วทามิ อปีจ ปน ตฺเมห
 อายสฺมนฺโต ยา ตา เทวตา เอกนคฺคํ โลกํ อฺปฺปนฺนา ตาสํ
 ภาสฺमानานํ สทฺทํ สฺถนาถ สฺปฏฺฐิพฺพนคฺค มารีสา อฺชฺชฺฐิพฺพนคฺค
 มารีสา เอกนคฺคํ โลกสฺส สจฺฉิกริยาธ มยฺมํ หิ มารีสา เอวํ
 ปฏฺฐิพฺพนา เอกนคฺคํ โลกํ อฺปฺปนฺนาติ ฯ อิติ ปุฏฺฐา โนติ วทนฺติ ฯ
 คํ กิ มณฺเณสิ ไปฏฐปาท นนฺ เอวํ สนฺเต เตสํ สมนฺพฺราหฺมณานํ
 อปฺปาวฺทิตฺทํ ภาสิตํ สํปฺชชฺคฺติ ฯ อทฺธา โช ภนฺเต เอวํ สนฺเต
 เตสํ สมนฺพฺราหฺมณานํ อปฺปาวฺทิตฺทํ ภาสิตํ สํปฺชชฺคฺติ ฯ

[๓๐๒] ตโย โชเม ไปฏฐปาท อคฺคปฏฺฐิตาภา โອพาวริโก อคฺค-
 ปฏฺฐิตาโก มโนมโย อคฺคปฏฺฐิตาโก อรุโป อคฺคปฏฺฐิตาโก ฯ กตโม
 จ ไปฏฐปาท โອพาวริโก อคฺคปฏฺฐิตาโก ฯ รุปี จาคฺคฺมมหาภฺทฺติโก
 กวตฺถการภฺทฺโต อยํ โອพาวริโก อคฺคปฏฺฐิตาโก ฯ กตโม มโนมโย
 อคฺคปฏฺฐิตาโก ฯ รุปี มโนมโย สพฺพจฺจจฺจํ อหิณฺนทฺริโย อยํ
 มโนมโย อคฺคปฏฺฐิตาโก ฯ กตโม อรุโป อคฺคปฏฺฐิตาโก ฯ อรุปี
 สณฺณวามโย อยํ อรุโป อคฺคปฏฺฐิตาโก ฯ

[๓๐๓] โອพาวริกสฺสมี โช อหํ ไปฏฐปาท อคฺคปฏฺฐิตาภสฺส

ปหานาย ชมฺมํ เทเสมิ ยถาปฏิปนฺนํ โว สงฺกิเตสฺสิกา ชมฺมา
 ปหฺยีสฺส
 เวปฺตุตฺตคฺคณฺจ ทิฏฺฐเฐ ๑ ชมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปฺสํปชฺช
 วิหริสฺส
 ชมฺมา ปหฺยีสฺส
 เวปฺตุตฺตคฺคณฺจ ทิฏฺฐเฐ ๑ ชมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปฺสํปชฺช
 วิหริสฺส
 ทฏฺฐพฺพํ ๑ สงฺกิเตสฺสิกา เจว ชมฺมา ปหฺยีสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปฺสํปชฺช วิหริสฺสฺสฺสฺสฺส
 ปาโมชฺชณฺเจว ภวิสฺสฺสฺส
 ปิตฺติ ๑ ปสฺสฺสฺสฺสฺส ๑ สติ ๑ สมฺปชฺชณฺณณฺจ สฺสุโฆ ๑ วิหาโร ๑

[๓๐๕] มโนมยสุตฺตํ โฆ อหํ โปฏฺฐจฺปาถ อคฺคตปฏิฏฺฐิตาภสุตฺต

ปหานาย ชมฺมํ เทเสมิ ยถาปฏิปนฺนํ โว สงฺกิเตสฺสิกา ชมฺมา
 ปหฺยีสฺส
 เวปฺตุตฺตคฺคณฺจ ทิฏฺฐเฐ ๑ ชมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปฺสํปชฺช
 วิหริสฺส
 ชมฺมา ปหฺยีสฺส
 เวปฺตุตฺตคฺคณฺจ ทิฏฺฐเฐ ๑ ชมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปฺสํปชฺช
 วิหริสฺส
 ทฏฺฐพฺพํ ๑ สงฺกิเตสฺสิกา เจว ชมฺมา ปหฺยีสฺสฺสฺส
 อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปฺสํปชฺช วิหริสฺสฺส
 ปาโมชฺชณฺเจว ภวิสฺส

อภิวทฺหิมิสฺสํหติ (เปยฺยาโต) ปาโมชฺชณฺเฏว ภวิสฺสํหติ ปีติ ๑
ปสฺสํหติ ๑ สฺหติ ๑ สมนฺชณฺณณ ๑ สฺสฺส ๑ วิหาโร ๑

[๓๐๕] อรูปสฺสํหิ โช อหิ ไปฏฐปาท อคตปฏฐิตาภสฺสํ ปหานาย
ชมนํ เทเสมิ ยถาปฏฐิพนฺหานํ โว สงฺกิตฺเตสิกา ชมนฺมา ปหียิสฺสํหติ
โวทานิยา ชมนฺมา อภิวทฺหิมิสฺสํหติ ปณฺญาปาริปุริ เวปฺตุตฺตคฺคณฺจ
ทิจฺฐเจ ๑ ชมนฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปสฺมฺปชฺช วิหริสฺสํหติ ๑
(เปยฺยาโต) ปาโมชฺชณฺเฏว ภวิสฺสํหติ ปีติ ๑ ปสฺสํหติ ๑ สฺหติ ๑
สมนฺชณฺณณ ๑ สฺสฺส ๑ วิหาโร ๑

[๓๐๖] ปเร เจ ไปฏฐปาท อเมหฺ เอวํ ปุจฺเจยฺยํ กตโม ปน
โส อากุโส โอปาริโก อคตปฏฐิตาโก ยสฺสํ คฺคเมหฺ ปหานาย
ชมนํ เทเสถ ยถาปฏฐิพนฺหานํ โว สงฺกิตฺเตสิกา ชมนฺมา ปหียิสฺสํหติ
โวทานิยา ชมนฺมา อภิวทฺหิมิสฺสํหติ ปณฺญาปาริปุริ เวปฺตุตฺตคฺคณฺจ
ทิจฺฐเจ ๑ ชมนฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปสฺมฺปชฺช วิหริสฺสํหติ ๑
เตสํ มยํ เอวํ ปุจฺจา เอวํ พุยากรเวยฺยาม อยํ วา โส อากุโส
โอปาริโก อคตปฏฐิตาโก ยสฺสํ มยํ ปหานาย ชมนํ เทเสมฺ ยถา-
ปฏฐิพนฺหานํ โว สงฺกิตฺเตสิกา ชมนฺมา ปหียิสฺสํหติ โวทานิยา ชมนฺมา
อภิวทฺหิมิสฺสํหติ ปณฺญาปาริปุริ เวปฺตุตฺตคฺคณฺจ ทิจฺฐเจ ๑ ชมนฺเม
สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปสฺมฺปชฺช วิหริสฺสํหติ ๑

[๓๐๗] ปเร เจ ไปฏฐปาท อเมหฺ เอวํ ปุจฺเจยฺยํ กตโม ปน โส

๑ ส. กตมา ปนาคุโส ๑

อาตุโส มโนมโย อตุตปฏิตาโก ฯ (โสเยว เปยฺยาโต) กตโม ปน
 โส อรุโป อตุตปฏิตาโก ยสุตฺตํ ตุมฺเห ปทานาย ชมฺมํ เทเสถ ยถา-
 ปฏฺธิปนฺนํ วั สํกิตฺเตสิกา ชมฺมา ปหฺยีสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 อภิวทฺตมฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส วั เป วั อุตฺตมฺปชฺช วิหฺริสฺสฺสฺสฺสฺส
 โปฏฺฐปาท นนฺุ เอวํ สฺนฺเต สฺปฺปาฏฺฐิหฺริกตํ ภาสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 อทฺธา โช ภาเน เอวํ สฺนฺเต สฺปฺปาฏฺฐิหฺริกตํ ภาสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

[๓๐๘] เตยฺยถาปิ โช โปฏฺฐปาท ปุริสํ นิสฺเสถณิ กเรยฺย
 ปาสาทสฺสฺสฺส อารุทนาย ตสฺสฺสฺส ปาสาทสฺสฺส เหฐฺสา ตเมณิ เอวํ
 วเทยฺยํ อมฺโก ปุริสํ ยสุตฺตํ ตุมฺเห ปาสาทสฺสฺส อารุทนาย นิสฺเสถณิ
 กโรสิ ชานาสฺสฺส ตํ ปาสาทํ ปุริสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 ทิสฺสฺสฺส ปจฺฉิมาย วา ทิสฺสฺสฺส อุตฺตราย วา ทิสฺสฺสฺส ชุจฺโจ วา
 นํโจ วา มชฺชฺสฺสฺส วาติ วั โส เจ เอวํ วเทยฺยํ อยิ วา โส
 อาตุโส ปาสาทิ ยสุตฺตํ อารุทนาย นิสฺเสถณิ กโรมิ ตสฺสฺสฺส
 ปาสาทสฺสฺส เหฐฺสฺสฺส วั ตํ กิ มนฺนฺสฺสฺส โปฏฺฐปาท นนฺุ เอวํ
 สฺนฺเต ตสฺสฺส ปุริสฺสฺสฺส สฺปฺปาฏฺฐิหฺริกตํ ภาสฺสฺสฺส สฺมฺปชฺชตฺตํ วั อทฺธา
 โช ภาเน เอวํ สฺนฺเต ตสฺสฺส ปุริสฺสฺสฺส สฺปฺปาฏฺฐิหฺริกตํ ภาสฺสฺส
 สฺมฺปชฺชตฺตํ วั เอวเมว โช โปฏฺฐปาท ปเร เจ อเมท เอวํ
 ปจฺฉฺยเยยฺยํ กตโม ปน โส อาตุโส อิวาโรโก อตุตปฏิตาโก วั เป วั
 กตโม ปน โส อาตุโส มโนมโย อตุตปฏิตาโก วั กตโม ปน
 โส อาตุโส อรุโป อตุตปฏิตาโก ยสุตฺตํ ตุมฺเห ปทานาย ชมฺมํ

เทเสถ ยถาปฏฐปนุณานํ โว สงฺกิตเตสึกา ฆมฺมา ปหึยฺสฺสนฺติ โวทานิยา
 ฆมฺมา อภิวทฺถมิสฺสนฺติ ฆณฺณาปาริปุรี เวปฺตุตฺตคฺคณฺจ ทิฏฺฐเฐ ว ฆมฺเม
 สฺยํ อภินฺนวา สจฺจฉิกตฺวา อฺปฺสฺมฺปชฺช วิหริสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 เถวํ ปุฏฺฐา เถวํ พุยากรเยชฺชาม อยํ วา โส อากฺโข อรฺุโป
 อตุคปฏฐิตาโก ยสฺสฺส มยํ ปหานาย ๑ เป ๑ ตํ กิ มณฺณตฺติ
 ไปฏฐปาท นนฺ เถวํ สฺนฺเต สฺปฺปฏฐิหิริกคฺ ภาสฺสคฺ สฺมฺปชฺชตฺตติ ๑
 อทฺธา โช ฆนฺเต เถวํ สฺนฺเต สฺปฺปฏฐิหิริกคฺ ภาสฺสคฺ สฺมฺปชฺชตฺตติ ๑

[๓๐๘] เถวํ อตุคเต จิตฺโต หตฺถิสํวริปฺตฺโต ฆคฺคณฺคํ เขตฺทโวจ
 ยสฺสฺมิ ฆนฺเต สฺมเย โอปาริโก อตุคปฏฐิตาโก โหติ โมฆสฺสฺส คสฺสฺมิ
 สฺมเย มโนมโย อตุคปฏฐิตาโก โหติ โมฆ อรฺุโป อตุคปฏฐิตาโก
 โหติ โอปาริโกปสฺสฺส อตุคปฏฐิตาโก คสฺสฺมิ สฺมเย สจฺจโจ โหติ
 ยสฺสฺมิ ฆนฺเต สฺมเย มโนมโย อตุคปฏฐิตาโก โหติ โมฆสฺสฺส คสฺสฺมิ
 สฺมเย โอปาริโก อตุคปฏฐิตาโก โหติ โมฆ อรฺุโป อตุคปฏฐิตาโก
 โหติ มโนมโย อตุคปฏฐิตาโก คสฺสฺมิ สฺมเย สจฺจโจ โหติ ยสฺสฺมิ
 ฆนฺเต สฺมเย อรฺุโป อตุคปฏฐิตาโก โหติ โมฆสฺสฺส คสฺสฺมิ สฺมเย
 โอปาริโก อตุคปฏฐิตาโก โหติ โมฆ มโนมโย อตุคปฏฐิตาโก โหติ
 อรฺุโป อตุคปฏฐิตาโก คสฺสฺมิ สฺมเย สจฺจโจ โหตฺตติ ๑ ยสฺสฺมิ จิตฺต
 สฺมเย โอปาริโก อตุคปฏฐิตาโก โหติ เณว คสฺสฺมิ สฺมเย มโนมโย
 อตุคปฏฐิตาโกติ สงฺขยฺยํ คจฺจติ น จ อรฺุโป อตุคปฏฐิตาโกติ สงฺขยฺยํ

๓ ส. สงฺขยฺยํ ๑

กจฺจติ โอปาริโก อตฺตปฏฺฐิตาโกเตว ตสฺมึ สฺมเย สงฺขยฺ กจฺจติ
 ยสฺมึ จิตฺต สฺมเย มโนมโย อตฺตปฏฺฐิตาโก โหติ เหว ตสฺมึ
 สฺมเย โอปาริโก อตฺตปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยฺ กจฺจติ น จ อรูป
 อตฺตปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยฺ กจฺจติ มโนมโย อตฺตปฏฺฐิตาโกเตว ตสฺมึ
 สฺมเย สงฺขยฺ กจฺจติ ยสฺมึ จิตฺต สฺมเย อรูป อตฺตปฏฺฐิตาโก โหติ
 เหว ตสฺมึ สฺมเย โอปาริโก อตฺตปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยฺ กจฺจติ น จ
 มโนมโย อตฺตปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยฺ กจฺจติ อรูป อตฺตปฏฺฐิตาโกเตว
 ตสฺมึ สฺมเย สงฺขยฺ กจฺจติ ฯ

[๓๑๐] สเจ ทํ จิตฺต เหวํ ปุจฺเจยฺยํ อโหสิ ตฺวํ อตฺตมทฺธานํ
 น ตฺวํ น อโหสิ ภวิสฺสํสํสํ ตฺวํ อนาคตมทฺธานํ น ตฺวํ น ภวิสฺสํสํ
 อตฺถิ ตฺวํ เขตรหิ น ตฺวํ นตฺถิติ ฯ เหวํ ปุจฺจโส ตฺวํ จิตฺต
 กิณฺหิติ พุยากรเวยฺยาสํสํสํ ฯ สเจ มํ ภนฺเต เหวํ ปุจฺเจยฺยํ อโหสิ
 ตฺวํ อตฺตมทฺธานํ น ตฺวํ น อโหสิ ภวิสฺสํสํ ตฺวํ อนาคตมทฺธานํ
 น ตฺวํ น ภวิสฺสํสํ อตฺถิ ตฺวํ เขตรหิ น ตฺวํ นตฺถิติ เหวํ
 ปุจฺจโส อหํ ภนฺเต เหวํ พุยากรเวยฺยํ อโหสํหํ อตฺตมทฺธานํ นหํ
 น อโหสิ ภวิสฺสํสํหํ อนาคตมทฺธานํ นหํ น ภวิสฺสํสํหํ อตฺถาหํ
 เขตรหิ นหํ นตฺถิติ เหวํ ปุจฺจโส อหํ ภนฺเต เหวํ พุยากรเวยฺยนฺหิติ ฯ

[๓๑๑] สเจ ปน ทํ จิตฺต เหวํ ปุจฺเจยฺยํ โย เต อโหสิ อตฺตโต
 อตฺตปฏฺฐิตาโก โสเยว เต อตฺตปฏฺฐิตาโก สจฺจโ จ โมไซ อนาคโต
 โมไซ ปจฺจบุปฺพนโ โย เต ภวิสฺสํสํ อนาคโต อตฺตปฏฺฐิตาโก

โสเยว เต อตฺตปฏิตาโก สจฺโจ โมโฆ อตฺโต โมโฆ ปจฺจุปปนฺโน
 โย เต เอตฺรหิ ปจฺจุปปนฺโน อตฺตปฏิตาโก โสเยว เต อตฺตปฏิตาโก
 สจฺโจ โมโฆ อตฺโต โมโฆ อนาคโตติ เอวํ ปุฏฺฐโสฺหิ คุวํ จิตฺต
 กิณฺหิติ พุยาถเรยยาสฺสตี ๗ สเจ ปน มํ ภาหุเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ โย
 เต อโหสิ อตฺโต อตฺตปฏิตาโก โสเยว เต อตฺตปฏิตาโก สจฺโจ
 โมโฆ อนาคโต โมโฆ ปจฺจุปปนฺโน โย เต ภวิสฺสตี อนาคโต
 อตฺตปฏิตาโก โสเยว เต อตฺตปฏิตาโก สจฺโจ โมโฆ อตฺโต
 โมโฆ ปจฺจุปปนฺโน โย เต เอตฺรหิ ปจฺจุปปนฺโน อตฺตปฏิตาโก
 โสเยว เต อตฺตปฏิตาโก สจฺโจ โมโฆ อตฺโต โมโฆ อนาคโตติ
 เอวํ ปุฏฺฐโสฺหิ อหํ ภาหุเต เอวํ พุยาถเรยฺยํ โย จ เม อโหสิ อตฺโต
 อตฺตปฏิตาโก โสเยว เม อตฺตปฏิตาโก ตสฺมึ สฺมเย สจฺโจ อโหสิ
 โมโฆ อนาคโต โมโฆ ปจฺจุปปนฺโน โย จ เม ภวิสฺสตี อนาคโต
 อตฺตปฏิตาโก โสเยว เม อตฺตปฏิตาโก ตสฺมึ สฺมเย สจฺโจ ภวิสฺสตี
 โมโฆ อตฺโต โมโฆ ปจฺจุปปนฺโน โย จ เม เอตฺรหิ ปจฺจุปปนฺโน
 อตฺตปฏิตาโก โสเยว เม อตฺตปฏิตาโก สจฺโจ โมโฆ อตฺโต
 โมโฆ อนาคโตติ เอวํ ปุฏฺฐโสฺหิ อหํ ภาหุเต เอวํ พุยาถเรยฺยนฺนติ ๗

[๓๓๒] เอวเมว ๒๒ จิตฺต ยสฺมึ สฺมเย โอปาริโก อตฺตปฏิตาโก
 โหติ เหว ตสฺมึ สฺมเย มโนมโย อตฺตปฏิตาโกติ สจฺจขฺยํ กจฺจติ
 น อวฺรุโป อตฺตปฏิตาโกติ สจฺจขฺยํ กจฺจติ โอปาริโก อตฺตปฏิตาโก-
 เตวว ตสฺมึ สฺมเย สจฺจขฺยํ กจฺจติ ยสฺมึ จิตฺต สฺมเย มโนมโย

อตุตปฏฐิตาโก โหติ ๑ เป ๑ ยสุ่มิ จิตฺต สมเย อรูป อตุตปฏฐิตาโก
 โหติ เหนว ตสุ่มิ สมเย โอปาริโก อตุตปฏฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺฉติ น
 มโนมโย อตุตปฏฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺฉติ อรูป อตุตปฏฐิตาโกเตว
 ตสุ่มิ สมเย สงฺขยํ คจฺฉติ ๑ เสยฺยถาปิ จิตฺต ควา ชีวํ ชีรมฺหา
 ทชิ ทชิมาหา นวหนํติ นวหนํตฺมาหา สบฺปี สบฺปีมาหา สบฺปีมณฺโห
 ยสุ่มิ สมเย ชีวํ โหติ เหนว ตสุ่มิ สมเย ทชฺติ สงฺขยํ คจฺฉติ น
 ๑ นวหนํตฺนุติ สงฺขยํ คจฺฉติ น ๑ สบฺปีติ สงฺขยํ คจฺฉติ น ๑
 สบฺปีมณฺโหติ สงฺขยํ คจฺฉติ ชีวํเตว ตสุ่มิ สมเย สงฺขยํ คจฺฉติ ๑
 ยสุ่มิ สมเย ทชิ โหติ ๑ นวหนํติ โหติ ๑ สบฺปี โหติ ๑
 สบฺปีมณฺโห โหติ เหนว ตสุ่มิ สมเย ชีวณฺติ สงฺขยํ คจฺฉติ น
 ทชฺติ สงฺขยํ คจฺฉติ น นวหนํตฺนุติ สงฺขยํ คจฺฉติ น สบฺปีติ สงฺขยํ
 คจฺฉติ สบฺปีมณฺโหเตว ตสุ่มิ สมเย สงฺขยํ คจฺฉติ ๑ เหวเมว
 โช จิตฺต ยสุ่มิ สมเย โอปาริโก อตุตปฏฐิตาโก โหติ เหนว
 ตสุ่มิ สมเย มโนมโย อตุตปฏฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺฉติ น อรูป
 อตุตปฏฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺฉติ โอปาริโก อตุตปฏฐิตาโกเตว ตสุ่มิ
 สมเย สงฺขยํ คจฺฉติ ยสุ่มิ สมเย จิตฺต มโนมโย อตุตปฏฐิตาโก
 โหติ ๑ เป ๑ อรูป อตุตปฏฐิตาโก โหติ เหนว ตสุ่มิ สมเย โอปาริโก
 อตุตปฏฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺฉติ น ๑ มโนมโย อตุตปฏฐิตาโก
 สงฺขยํ คจฺฉติ อรูป อตุตปฏฐิตาโกเตว ตสุ่มิ สมเย สงฺขยํ
 คจฺฉติ ๑ อิมา โช จิตฺต โลกสมณฺณา โลกนิริคฺคฺติโย โลกโวหารา

๓๑๓] ไปฏฐปาทสุตฺเต ไปฏฐปาทสุตฺต อฺปาสกตฺตเทสนาหิ ๒๔๘

โตกปณฺณตฺติโย ยาหิ ตถาคโต โฉหฺรติ อปรามสนฺโตติ ฯ

[๓๑๓] เอมํ วุตฺเต ไปฏฐปาโท ปริพฺพชโก ภควนฺตเมตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ ภาณเต อภิกฺกนฺตํ ภาณเต ฯ เป ฯ อฺปาสกํ มํ ภควา
ชาเรตุ อชฺชตฺตฺตฺเต ปาณฺเนตํ สฺรณฺงคฺคนฺติ ฯ จิตฺโต ปน หตฺถิ-
สํวริปฺตฺโต ภควนฺตเมตทโวจ อภิกฺกนฺตํ ภาณเต อภิกฺกนฺตํ ภาณเต
เสยฺยถาปํ ภาณเต ปฏฺิจฺฉนฺนํ ฯ เป ฯ จกฺขมฺนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตฺติ
เอวเมว ภควตา อเนกปริยาเยน สมฺโม ปกาสิโต เอสาหิ ภาณเต
ภควนฺตํ สฺรณํ คจฺฉามิ สมฺมมฺเญจ ภิกฺขุสงฺฆมฺเญจ ตถะยยาหิ ภาณเต
ภควโต สฺนฺติเก ปพฺพชฺชํ ตถะยฺยํ อฺปสมฺมปฺนฺติ ฯ อตฺตฺตฺต โช
จิตฺโต หตฺถิสํวริปฺตฺโต ภควโต สฺนฺติเก ปพฺพชฺชํ อตฺตฺตฺต อฺปสมฺมปฺนํ ฯ
อจฺิริปฺสมฺมปฺนโน โช อายสฺมา หตฺถิสํวริปฺตฺโต เอโก วุภกฺขุสฺสี
อปฺปมตฺโต อาตาปํ ปหิตฺตฺโต วิหรนฺโต นจฺิริสฺเสว ยสฺสํตฺถาย
กุตฺตฺตฺตา สฺมมฺเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ตทนฺตฺตฺตฺร
พฺรหฺมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเช ๑ สมฺเม สยํ อภินฺเววา สจฺฉิถิตฺตฺวา
อฺปสมฺมปฺชฺช วิหาสิ ธีณา ชาติ วุสฺสิคํ พฺรหฺมจฺริยํ กคํ กรณฺยํ
นาปรี อิตฺตฺตฺตฺตฺยาติ อพฺภณฺณวาสิ ฯ อณฺณตโร โช อายสฺมา
หตฺถิสํวริปฺตฺโต อรหํ อโหสิติ ฯ

ไปฏฐปาทสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ นวมนํ ฯ

สุภสุตฺตํ

[๓๑๔] เอมเม สุตํ ฯ เอกํ สมนํ อายสฺมา อานนฺโท สāvคฺคิยํ
วิหริติ เขตวเน อนาถปิตฺตํ สāvคฺคิยํ อจิริปรินิพฺพุเต ภคฺคิ ๑

[๓๑๕] เตน โข ปน สมนฺเณ สฺโก มาณโว โคตฺเตยฺยปฺตฺโต
สāvคฺคิยํ ปฏฺวิสฺสตี เกนจิทฺเว กรณฺเณน ๑ อถ โข สฺโก มาณโว
โคตฺเตยฺยปฺตฺโต อณฺณตฺรํ มาณวํ อามนฺเตสึ เอหิ ตฺวํ มาณว
เยน สมนฺโณ อานนฺโท เตนฺปสงฺกมฺ อฺปสงฺกมิตฺวา มม จจฺเณ
สมนฺ อานนฺทํ อปฺปาพจํ อปฺปาตฺตํ ตฺหุจฺจํ พถํ ฆาตฺตฺวิหริ
ปฺจฺจ สฺโก มาณโว โคตฺเตยฺยปฺตฺโต ภวณฺทํ อานนฺทํ อปฺปาพจํ
อปฺปาตฺตํ ตฺหุจฺจํ พถํ ฆาตฺตฺวิหริ ปฺจฺจตฺตํ เอวญฺจ วเทหิ
สาธุ กิร ภวํ อานนฺโท เยน สฺกฺสฺส มาณวสฺส โคตฺเตยฺยปฺตฺตฺส
นิเวสฺนํ เตนฺปสงฺกมฺ อฺนุกมฺเป อฺปาทายาติ ๑ เอวํ โภคิ โข โส
माणวโก สฺกฺสฺส มาณวสฺส โคตฺเตยฺยปฺตฺตฺส ปฏฺิสฺสฺสฺวา เยนายสฺมา
อานนฺโท เตนฺปสงฺกมฺ อฺปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อานนฺเทน สฺทฺธิ
สฺมฺโมติ สฺมฺโมทฺนํยํ กถํ สāvคฺคิยํ วิตฺตํ สāvคฺคิยํ อเอกมฺนฺทํ นิสฺสํ ๑
เอกมฺนฺทํ นิสฺสํ โข โส มาณวโก อายสฺมณฺทํ อานนฺทํ เอตทฺโวจ
สฺโก โข มาณโว โคตฺเตยฺยปฺตฺโต ภวณฺทํ อานนฺทํ อปฺปาพจํ
อปฺปาตฺตํ ตฺหุจฺจํ พถํ ฆาตฺตฺวิหริ ปฺจฺจตฺตํ เอวญฺจ วเทหิ
สาธุ กิร ภวํ อานนฺโท เยน สฺกฺสฺส มาณวสฺส โคตฺเตยฺยปฺตฺตฺส

๓๓๗] สุกฺกเต อานนฺทฺเถวสุตฺตํ สุกฺกมาณวฺนิเวสฺนคฺคณํ ๒๕๓

นิเวสฺนํ เตนฺอุปสงฺกมคฺค อหฺนุคฺคํ อฺปาทายาติ ฯ

[๓๓๖] เอวํ วุคฺคเต อายสฺมา อานนฺโท ตํ มาณวํ เอตทโวจ
อกาโต โช มาณวก อคฺคิ เม อชฺช เกสฺสชฺชมคฺคา ปิตา อปฺเปว
นาม เสวํปี อุปสงฺกเมยฺยาม กาดญฺจ สฺมยญฺจ อฺปาทายาติ ฯ
เอวํ โภทิ โช โส มาณวโภ อายสฺมโต อานนฺทสุตฺตํ ปฏฺฐิสฺสุคฺคา
อฺภูจฺจาสาสนา เยน สุกฺโก มาณโว โทเทยฺยปฺคฺคโต เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา สุกฺกํ มาณวํ โทเทยฺยปฺคฺคํ เอตทโวจ อโวจุมฺหา
โช มยํ โภโต วจเนน ตํ ภวนฺตํ อานนฺทํ สุกฺโก มาณโว
โทเทยฺยปฺคฺคโต ภวนฺตํ อานนฺทํ อปฺปาพารํ อปฺปาทงฺกํ อหฺนุจฺจํ
พถํ ผาสฺสุวิหารํ ปุจฺจติ เอวญฺจ วเทติ สํวสุ กิร ภวํ อานนฺโท
เยน สุกฺกสุตฺตํ มาณวสุตฺตํ โทเทยฺยปฺคฺคสุตฺตํ นิเวสฺนํ เตนฺอุปสงฺกมคฺค
อหฺนุคฺคํ อฺปาทายาติ เอวํ วุคฺคเต โภ สฺมโณ อานนฺโท มํ
เอตทโวจ อกาโต โช มาณวก อคฺคิ เม อชฺช เกสฺสชฺชมคฺคา
ปิตา อปฺเปวนาม เสวํปี อุปสงฺกเมยฺยาม กาดญฺจ สฺมยญฺจ
อฺปาทายาติ เอตฺตาวตฺตํ โช โภ กตเมว เอคํ ยโต โช โส
ภวํ อานนฺโท โโอกาสฺมกาสิ สฺวาคนายํปี อุปสงฺกมนายาติ ฯ

[๓๓๗] อถโช อายสฺมา อานนฺโท ตสฺสํ วคฺคิตฺยา อจฺจเยน
ปฺพุพฺพณฺหสฺมยํ นิวาเสคฺคา ปคฺคตฺตจฺจวมาทาย เจตเทน ภิกฺขุณา
ปจฺจนาถมณฺเณ เยน สุกฺกสุตฺตํ มาณวสุตฺตํ โทเทยฺยปฺคฺคสุตฺตํ นิเวสฺนํ
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณคฺคเต อาสฺเน นิสฺสีติ ฯ อถโช

สุโก มาณโว โตเทยฺยปฺตฺโต เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปลงฺกมิ
 อุปสงฺกมิทฺวา อายสฺมา อานนฺเทน สทฺธิ สฺมฺโมทมิ สฺมฺโมทนฺนํ
 กถํ สํวณฺนํ วัตฺติสํวเรทฺวา เอกมฺนํ นิสฺสิ ๑ เอกมฺนํ นิสฺสินฺโน
 โช สุโก มาณโว โตเทยฺยปฺตฺโต อายสฺมฺนํ อานนฺทํ เอตทโวจ
 ภวณฺนํ อานนฺโท ตสฺส โภโต โคตมสฺส ทึมฺรคฺคํ อุปฺปฺชฺวาโก
 สฺนฺตฺติกาจโร สฺมฺปจํวํ ภวเมตํ อานนฺโท ชาเนยฺย เยตํ โส ภวํ
 โคตโม ชมฺมานํ วนฺณวาทํ อโหสิ ยตฺถ ๑ อิมํ ชนตํ สฺมาทเปสิ
 นิเวเสสิ ปตฺติจฺจาเปสิ กตเมตํ โช โภ อานนฺท ชมฺมานํ โส
 ภวํ โคตโม วนฺณวาทํ อโหสิ กตฺถ ๑ อิมํ ชนตํ สฺมาทเปสิ
 นิเวเสสิ ปตฺติจฺจาเปสิ ๑ ตินฺณํ โช มาณว กชฺชานํ โส
 ภควา วนฺณวาทํ อโหสิ เอตฺถ ๑ อิมํ ชนตํ สฺมาทเปสิ นิเวเสสิ
 ปตฺติจฺจาเปสิ กตเมตํ ตินฺณํ อริยสฺส สัจตนะชวคฺคํ อริยสฺส
 สฺมาทิกชวคฺคํ อริยสฺส ปณฺณากชวคฺคํ อิมํ โช มาณว
 ตินฺณํ กชฺชานํ โส ภควา วนฺณวาทํ อโหสิ เอตฺถ ๑ อิมํ
 ชนตํ สฺมาทเปสิ นิเวเสสิ ปตฺติจฺจาเปสิ ๑

[๓๘๓] กตโม ปน โส โภ อานนฺท อริโย สัจตนะชวคฺคํ ยสฺส
 โส ภวํ โคตโม วนฺณวาทํ อโหสิ ยตฺถ ๑ อิมํ ชนตํ สฺมาทเปสิ
 นิเวเสสิ ปตฺติจฺจาเปสิ ๑ อิม มาณว ตถาคโต โสเก อุปฺปชฺชติ
 อรหํ สฺมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจฺจนสมฺปฺนโน ๑ เป ๑ โส อิมํ โส
 สเทวํ สมารกํ ๑ เป ๑ ปริสฺทฺธิ พุทฺทมจฺริยํ ปกาเสติ ๑ คํ

ขมฺมํ สฺฉนาติ คหปติ วา คหปติปฺปุโต วา อณฺณตรสฺมิ วา กุเต
 ปจฺจุณาสาโต โส ตํ ขมฺมํ สฺตุวา ตถาคเต สฺทุขํ ปฏฺฐิภกิติ โส
 เตน สฺทุชาปฏฺฐิตาเกน สมนฺนาคโต อิติมี ปฏฺฐิณฺณจิกฺขติ สฺมุพาโช
 ทฺวารวาโส ราชปโต อพฺพุโลกาโส ปพฺพุชฺชา นิยฺหํ สฺกุर्वิ อคาริ
 อชฺชฌาวสฺสตา เอกนฺตปริปฺปนฺณณํ เอกนฺตปริสฺทุขํ สงฺขตฺติคฺติ พุรฺหมจฺริย
 จริตุํ ยนฺนุหนํ เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถุณิ อจฺฉนา
 เทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพุเชยฺยนฺติ ฯ โส อปเรน สฺมเยน
 อปฺปํ วา โภคกฺขันธํ ปทาย มหนฺตํ วา โภคกฺขันธํ ปทาย อปฺปํ วา
 ฌาติปฺริวอฺวุจ्ฌิ ปทาย มหนฺตํ วา ฌาติปฺริวอฺวุจ्ฌิ ปทาย เกสฺมสฺสํ
 โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถุณิ อจฺฉนาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ
 ปพฺพุชฺชติ ฯ โส เอวํ ปพฺพุชฺชิตो สฺมาโน ปาติโมกฺขสฺสัวรสฺสุโต วิหฺรติ
 อาจฺจวโคจฺรสฺมฺปนฺโน อนฺนคฺเตสฺสุ อชฺชเชสฺสุ ภัยทสฺสัวํ สฺมาทาย
 สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺสุ กายกมฺมวจฺจิกมฺเมน สมนฺนาคโต กุสฺสเถน
 ปฺริสฺทุชฺชาสฺสัวํ สัตถสฺมฺปนฺโน อินฺทริเยสฺสุ คฺคุตฺตทฺวารो สัตถสฺมฺปนฺนํ
 สมนฺนาคโต สมนฺตฺตฺวา ฯ

[๓๑๘] กถญฺจ มานเว ภูิกฺขุ สัตถสฺมฺปนฺโน โหติ อิทฺถ มานเว ภูิกฺขุ
 ปาณาติปาตํ ปทาย ปาณาติปาตา ปฏฺฐिवโร โหติ นิหิตทฺณฺโท
 นิหิตสฺตุโถ ทชฺชํ ทยาปนฺโน สพฺพปาณญฺจาทานุกมฺมํ วิหฺรติ ฯ ยํมี
 มานเว ภูิกฺขุ ปาณาติปาตํ ปทาย ปาณาติปาตา ปฏฺฐिवโร โหติ
 นิหิตทฺณฺโท นิหิตสฺตุโถ ทชฺชํ ทยาปนฺโน สพฺพปาณญฺจาทานุกมฺมํ

วิหริติ อิทมบีศุส โหติ สัตสุมิ (ตโต ปร์ สพุพ วิคฺคาเรตพุพ) ฯ เป ฯ

[๓๒๐] ยถา วา ปเนเก โภณโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธา-
 เทยฺยานิ โภชนานิ ภูณฺชิตฺวา เต เอวฺรฺปาย ติรฺจฺจฺนानฺวิชฺชาย
 มิจฺจฺฉาเชวณ ชีวิกํ กปฺเปเนติ ฯ เสยฺยถํ ๑ สฺนฺตฺกมฺมํ ปณฺธิกมฺมํ
 ภูมิกมฺมํ ภูริกมฺมํ วสฺสํกมฺมํ โวสฺสํกมฺมํ วตฺตกมฺมํ วตฺตฺตฺตฺตฺตฺตํ
 อวฺจมนํ นุหฺวาปํ ชุหนํ วมํ วิเวจํ อฺยฺยฺยฺยเวจํ อโชเวจํ
 สัตฺตเวจํ กณฺณเตถํ เนตฺตฺตฺตฺตํ นตฺตฺตฺตํ อณฺชํ ปจฺจฺจณฺชํ
 สํวตฺตํ สํวตฺตํ ทารกตฺตํ มุตฺตํชฺชานํ อนฺนฺนํ อโศณํ
 ปฏฺธิโมกฺโข อิติ วา ๑ อิติ เอวฺรฺปาย ติรฺจฺจฺนानฺวิชฺชาย มิจฺจฺฉา-
 ชฺชวา ปฏฺธิวโร โหติ ๑ ยํปี มาณว ภูกฺชฺช ยถา วา ปเนเก
 โภณโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ โภชนานิ ภูณฺชิตฺวา
 เต เอวฺรฺปาย ติรฺจฺจฺนानฺวิชฺชาย มิจฺจฺฉาเชวณ ชีวิกํ กปฺเปเนติ ๑
 เสยฺยถํ ๑ สฺนฺตฺกมฺมํ ปณฺธิกมฺมํ ๑ เป ๑ อโศณํ ปฏฺธิโมกฺโข อิติ
 วา ๑ อิติ เอวฺรฺปาย ติรฺจฺจฺนानฺวิชฺชาย มิจฺจฺฉาเชวณ ปฏฺธิวโร โหติ
 อิทมบีศุส โหติ สัตสุมิ ๑ ส โช โส มาณว ภูกฺชฺช เอว
 สัตสุมฺปนฺโน น กุโตนฺนํ ภูยํ สมนฺนํ สติ ยทํ สัตสุมฺปนฺโน ๑
 เสยฺยถาปี มาณว ราชา ชตฺตฺตฺตํ มุทฺตฺตฺตํ นินฺนํปจฺจํมิตฺตํ
 นํ กุโตนฺนํ ภูยํ สมนฺนํ สติ ยทํ ปจฺจํคฺคิตฺตํ เอวเมว โช
 มาณว ภูกฺชฺช เอว สัตสุมฺปนฺโน น กุโตนฺนํ ภูยํ สมนฺนํ สติ ยทํ
 สัตสุมฺปนฺโน ๑ โส อิมินา อวิเชน สัตกษนุชเรน สมนฺนํคโค อชฺชคฺคํ

อนนฺทชฺชํ ปฏิสํเวเทติ ฯ เอวํ โข มาณว ภิกฺขุ สัตฺตสํปนฺโน
โหติ ฯ อयํ โข โส มาณว อริโย สัตฺตกฺขนฺโห ยถัสฺโส
ภควา วณฺณวาทํ อโหสิ เอตฺถ จ อิมํ ชนตํ สํมาทเปสึ นิเวเสสึ
ปคฺคิยฺจาเปสึ อคฺคิ เจเวตฺถ อคฺคฺริ กรณฺเยนฺติ ฯ อจฺฉริยํ โภ
อานนฺท อพฺภุคฺคํ โภ อานนฺท โส จายํ โภ อานนฺท อริโย
สัตฺตกฺขนฺโห ปรีปนฺโน โน อปรีปนฺโน เอวํ ปรีปนฺนณฺณจาทํ
โภ อานนฺท อริยํ สัตฺตกฺขนฺโห อิติ พหิทฺธา อณฺเณสุ สมนฺ-
พฺราหฺมณฺเสสุ น สมนฺุปลฺสุสํมิ ฯ เอวํ ปรีปนฺนณฺณจ โภ อานนฺท
อริยํ สัตฺตกฺขนฺโห อิติ พหิทฺธา อณฺเณ สมนฺพฺราหฺมณฺณา อคฺคฺนิ
สมนฺุปลฺสุเสยฺยํ เต ตาวตฺเทเนว อคฺคฺมณา อสุสุ อตฺเตตฺตาวตฺตา
กตฺเตตฺตาวตฺตา อนฺุปลฺโต โน สํมณฺณตฺโต นคฺคิ โน กิณฺจ
อคฺคฺริ กรณฺเยนฺติ ฯ อถ จ ปน ภวํ อานนฺุโท เอวมาห อคฺคิ
เจเวตฺถ อคฺคฺริ กรณฺเยนฺติ ฯ

[๓๒๑] กตโม ปน โส โภ อานนฺท อริโย สํมาชิกฺขนฺโห ยถัสฺโส
โส ภวํ โคตโม วณฺณวาทํ อโหสิ ยตฺถ จ อิมํ ชนตํ สํมาทเปสึ
นิเวเสสึ ปคฺคิยฺจาเปสึติ ฯ กถณฺจ ปน มาณว ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ คฺคฺค-
ทฺวาโร โหติ ฯ อิทฺถ มาณว ภิกฺขุ จกฺขฺนา รุปํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคฺคาหึ
โหติ นานฺุพฺยณฺชนคฺคฺคาหึ ยคฺคฺวาชิกฺกรณฺเมนํ จกฺขฺนฺทฺริยํ อสํวคฺคํ วิหฺวนคฺคํ
อภิชฺจณาโทมนฺุสฺสา ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมา อนฺวาสุสฺสเวยฺยํ ตสฺสุ
สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺชติ จกฺขฺนฺทฺริยํ จกฺขฺนฺทฺริเย สํวริ อปชฺชติ ฯ

โลเตน สทฺทํ สุตฺตฺวา ฯ เป ฯ ฆาเนน คนฺธี ฆายิตฺตฺวา ฯ ฆิตฺตฺวา
รลฺลํ สํยิตฺตฺวา ฯ กายเนน โฉฏฺฐพฺพํ ฌุตฺตฺวา ฯ มนสา ฌมฺมํ
ฉนฺนํ น นิมิตฺตคฺคคาหํ โหติ นานุพฺพณฺชนคฺคคาหํ ยตฺตฺวาฉนฺนเมนํ
มณินฺทริยํ อลฺลํ วิหฺรณฺตี อภิชฺฌณาโทมนสฺสา ปาปกกา อกฺุสฺสา
ฌมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ฌสฺสํ สํวราย ปฏฺิพฺชติ รกฺขติ มณินฺทริยํ
มณินฺทริเย สํวํ อปฺปชฺชติ ฯ โส อิมินา อวิเยน อินฺทริยสํวเรน
สํนฺนาคโต อชฺฌตฺตํ อพฺยาเสกสฺสํ ปฏฺิสงฺเวเทติ ฯ เอวํ โส มาณว
ภิกฺขุ อินฺทริเยสุ กุคฺคตฺตฺวาโร โหติ ฯ

[๓๒๒] กถญฺจ มาณว ภิกฺขุ สติสํปฺชฌณฺเณน สํนฺนาคโต
โหติ ฯ อช มาณว ภิกฺขุ อภิกฺกนฺเต ปฏฺิภกฺกนฺเต สํปฺชานการี
โหติ อาโลกิตฺเต วิโลกิตฺเต สํปฺชานการี โหติ สํมิมฺขิตฺเต ปสํวริเต
สํปฺชานการี โหติ สํฆาฏฺิปกฺคจํวรวารเณ สํปฺชานการี โหติ
อติเต ปิตฺเต ฆายิตฺเต สํยิตฺเต สํปฺชานการี โหติ อจฺจวรสํสํว-
กมฺเม สํปฺชานการี โหติ กเต จิตฺเต นิสินฺเน สุตฺเต ฆาคริตฺเต
ภาสิตฺเต ตฺถนุทฺทาวโร สํปฺชานการี โหติ เอวํ โส มาณว ภิกฺขุ
สติสํปฺชฌณฺเณน สํนฺนาคโต โหติ ฯ

[๓๒๓] กถญฺจ มาณว ภิกฺขุ สนฺตฺตฺวา โหติ ฯ อช มาณว
ภิกฺขุ สนฺตฺตฺวา โหติ กายปรีหริเกน จํวเรน กุคฺคิปรีหริเกน
ปิตฺตฺวาเตน โส เยน เยเนว ปกฺกมฺติ สํมาทายเว ปกฺกมฺติ
เสยฺยถาปํ มาณว ปกฺกํ สกฺุณฺเณน เยน เยเนว เทติ สปฺตฺตฺตฺวาโรเยว

๓๒๕] สุกตฺตเต วัณฺณวณฺเต ๑ตฺตตฺตํ ปณฺจันฺนํวณฺณุปมากถา ๒๕๗

เทติ เอวเมว โช มาณว ภิภุชฺช สันฺนคฺคฺชฺโง โหติ กายปริหาริเกน
จิวเรน กุจฺฉิปริหาริเกน ปีนฺนทปาเตน โสฺ ยเณ ยเเนว ปกฺกมตฺติ
สฺมาทาเยว ปกฺกมตฺติ ฯ เอวํ โช มาณว ภิภุชฺช สันฺนคฺคฺชฺโง โหติ ฯ

[๓๒๕] โส อิมินา ๑ อริเยน สัตถุชฺชนฺเชน สมนฺนาคโต อิมินา
๑ อริเยน อินฺทริยสํวเรน สมนฺนาคโต อิมินา ๑ อริเยน สติ-
สฺมปชฌเยน สมนฺนาคโต อิมาย ๑ อริยาย สันฺนคฺคฺชฺจียา สมนฺนาคโต
วิวิตฺตํ เสณาสันํ ภษติ อรณฺณํ รุกฺขมุตฺตํ ปพฺพตฺตํ กนฺทวํ กิริคุหํ
สุสํานํ วนปตฺตํ อพฺโภกาสํ ปถาตปฺพตฺตํ ฯ โส ปจฺจนาภตฺตํ ปีนฺนทปาต-
ปฏิกฺกนฺโต นิสฺสํทติ ปตฺตงฺกํ อากุชฺชิตฺวา อชฺชํ กายํ ปณฺนิชาย ปริมุขํ
สत्ติ อฺปฺพจฺเปตฺวา ฯ โส อภิขฺฌณํ โถภํ ปหาย วิคตฺวาภิขฺฌเณน
เจตสา วิหริติ อภิขฺฌนฺนํ จิตฺตํ ปริโสเชติ พฺยาปาทปโทสํ ปหาย
อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหริติ สํพฺพปาณญฺหิตานุกมฺปิ พฺยาปาทปโทสา
จิตฺตํ ปริโสเชติ ถันมิทฺธํ ปหาย วิคตถันมิทฺธโ วิหริติ อาโถกสํมฺมณํ
สโต สมนฺนปชาโน ถันมิทฺธา จิตฺตํ ปริโสเชติ อฺทฺทชฺจกุกฺกจฺจํ ปหาย
อนฺทฺทชฺโโต วิหริติ อชฺฌตฺตํ วุปฺสันตจิตฺโต อฺทฺทชฺจกุกฺกจฺจา จิตฺตํ
ปริโสเชติ วิจิจฺจจฺฉํ ปหาย ติณฺณวิจิจฺจจฺฉโ วิหริติ อกถํกถํ กุสฺเสตฺตํ
ชฺมเมตฺตํ วิจิจฺจจฺฉนฺนํ จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ

[๓๒๖] เสยฺยถาปปี มาณว ปฺริโส อธิณฺ อาทาย กมฺมุนฺเต
ปโยเชยฺย ตตฺตํ เต กมฺมุนฺตา สมิชฺฌเยยฺยํ ฯ โส ยานิ ๑
ไปราณานิ อธิณฺมุทานิ ตานิ ๑ พฺยุนฺตํกเวยฺย สียา ๑ตฺตํ อฺตฺตฺตริ

อตุตธาโน อปราชโน ภุชิสฺสโต เยนกามงฺกโม ๑ ตสฺส เอวมสฺส อหิ
 ไช ปุพฺเพ ทาส อโหสิ น อตุตธาโน ปราชโน น เยนกามงฺกโม
 โสมุหิ เอตฺรหิ ตมฺหา ทาสฺพยา มุตฺโต อตุตธาโน อปราชโน
 ภุชิสฺสโต เยนกามงฺกโมติ ๑ โส ตโตนิทานํ ตเถถ ปาโมชฺชํ อธิคฺจฺเ
 โสมนสฺสํ ๑ เสยฺยถาปึ มาณว ปุริโส สฺชนโน สโภโค กนฺตาร
 ทฺธานมคฺคํ ปฺฏิปชฺชเยยฺย ทฺพภิกฺขุํ สฺปฺปฏิภยํ ๑ โส อปเรน
 สฺมเยน ตํ กนฺตารํ นิคฺคตฺเรยฺย โสตุตฺถินา คามนฺตํ อนฺุปาปฺุณฺเยย
 เขมํ อปฺปฏิภยํ ๑ ตสฺส เอวมสฺส อหิ ไช ปุพฺเพ สฺชนโน สโภโค
 กนฺตารทฺธานมคฺคํ ปฺฏิปชฺชึํ ทฺพภิกฺขุํ สฺปฺปฏิภยํ โสมุหิ เอตฺรหิ ตํ
 กนฺตารํ นิคฺคตฺถินเณ โสตุตฺถินา คามนฺตํ อนฺุปาปฺุโต เขมํ อปฺปฏิ
 ภยนฺติ ๑ โส ตโตนิทานํ ตเถถ ปาโมชฺชํ อธิคฺจฺเ โสมนสฺสํ ๑
 เอวเมว ไช มาณเว ภิกฺขุ ยถาอิณํ ยถาโรคํ ยถาพฺนฺชนาคารํ
 ยถาทาสฺพยํ ยถากนฺตารทฺธานมคฺคํ อิเม ปญฺจ นั้วเรณ อปฺปหึเ
 อตุตฺถินิ สฺมนุสฺสํติ ๑ เสยฺยถาปึ มาณว ยถาอาณณฺยํ ยถาฮาโรคฺยํ
 ยถาพฺนฺชนาโมกฺขํ ยถาภุชิสฺสํ ยถาเขมฺนฺตภฺฐมึ เอวเมว ภิกฺขุ อิเม
 ปญฺจ นั้วเรณ ปหึเ อตุตฺถินิ สฺมนุสฺสํติ ตสฺสึเม ปญฺจ นั้วเรณ
 ปหึเ อตุตฺถินิ สฺมนุสฺสํโต ปาโมชฺชํ ชายติ ปฺมุทิตสฺสํ ปิตฺติ ชายติ
 ปิตฺติมสฺสํ กาโย ปสฺสํมฺภกฺติ ปสฺสํทฺชกาโย สฺขํ ปเวเทติ สฺขินโน
 จิตฺตํ สฺมาธิยติ ๑ โส วิวิจฺจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ อกฺุสฺสเดหิ ชฺมเมหิ
 สฺวิตฺตกํ สฺวิจฺจารํ วิเวกฺขํ ปิตฺติสฺขํ ปจฺมํ ฌานํ อฺุปสฺมฺบชฺช วิหฺรติ ๑

โส อิมเมว กายํ วิเวกฺเขน ปิํติสฺสฺเขน อภิสฺสนฺเทติ ปริสฺสนฺเทติ ปริ-
ปฺปฺเวติ ปริปฺปฺเวติ นาสฺสํ กิณฺจิ สํพฺพาวโต กายสฺสํ วิเวกฺเขน
ปิํติสฺสฺเขน อปฺมุคฺติํ โหติ ฯ เสยฺยถาปิ มาณว ทกฺโข นฺหาปโก วา
นฺหาปกนฺเดวาสํ วา กังถาเต นฺหานํยจฺจนฺณานิ อากิรฺติวฺวา อุกฺเกน
ปริปฺปฺไผสํกํ สฺนฺเทยฺย ปริสฺสนฺเทยฺย สํยํ นฺหานํยปิณฺฑิเต สฺนฺหาณคฺคา
สฺนฺหาปเวตา สฺนฺตรพาหิรา มุคฺตา สฺนฺหาเนน น จ ปคฺขฺวติ เหวเมว
โฆ มาณว ภิกฺขุ ฯ เปฯ ยํ ทิ มาณว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามะหิ
วิวิจฺจ อภฺสฺสฺเตหิ ชฺมเมหิ สํวิตกฺกํ สํวิจาร์ วิเวกฺขํ ปิํติสฺสํ ปจฺมํ
ณานํ อปฺสํมฺปชฺช วิหริติ โส อิมเมว กายํ วิเวกฺเขน ปิํติ-
สฺสฺเขน อภิสฺสนฺเทติ ปริสฺสนฺเทติ ปริปฺปฺเวติ ปริปฺปฺเวติ นาสฺสํ กิณฺจิ
สํพฺพาวโต กายสฺสํ วิเวกฺเขน ปิํติสฺสฺเขน อปฺมุคฺติํ โหติ ฯ อิทมฺปิํสฺส
โหติ สฺมาชิเมหิ ฯ

[๓๒๖] ปฺน จปรํ มาณว ภิกฺขุ วิตกฺกวิจาร์วานํ วุสฺสํมา
อชฺชณคฺคํ สํมฺปสฺสํทํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สฺมาชิเมหิ
ปิํติสฺสํ ทฺติยํ ณาณํ อปฺสํมฺปชฺช วิหริติ ฯ โส อิมเมว กายํ
สฺมาชิเขน ปิํติสฺสฺเขน อภิสฺสนฺเทติ ปริสฺสนฺเทติ ปริปฺปฺเวติ ปริปฺปฺเวติ
นาสฺสํ กิณฺจิ สํพฺพาวโต กายสฺสํ สฺมาชิเขน ปิํติสฺสฺเขน น อปฺมุคฺติ
โหติ ฯ เสยฺยถาปิ มาณว อุกฺกรทโท กมภฺโร อุกฺภิตทโก
คฺสฺสํ เนวสฺสํ ปฺรตฺติมา ย ทิสํย อุกฺกสฺสํ อายมฺขํ น ทกฺกฺชินาย
ทิสํย อุกฺกสฺสํ อายมฺขํ น ปจฺฉินาย ทิสํย น อุตฺตราย ทิสํย

อุทกสุตฺถ อายมฺหิ เทโว ปน กาเถน กาดิ สฺมมาราหิ อหฺนุปรเวจฺเจยฺย
 อถโฆ ตมฺหา จ อุทกกรหทา สฺตฺตา วาริชรา อุกฺกิชฺชิตฺวา ตเทว
 อุทกกรหํ สฺเตน วารินา อภิสฺนุเทยฺย ปริสฺนุเทยฺย ปริปุเรยฺย
 ปริปุผเรยฺย นาสฺส กิณฺจิ สฺพพาวโต อุทกกรหสุตฺถ สฺเตน วารินา
 อปฺมุคฺติ อสฺส เอวเมว โห มาณว ภิกฺขุ ๑ เป ๑ ยปี มาณว
 ภิกฺขุ วิตกฺกวจิยาวานํ วุปรฺมา ๑ เป ๑ ทฺติยํ ฌานํ อฺปฺสฺมปฺชฺช
 วิหริติ อิมเมว กายํ สฺมาริเสน ปิตฺติสฺเซน อภิสฺนุเทติ ปริสฺนุเทติ
 ปริปุเรติ ปริปุผเรติ นาสฺส กิณฺจิ สฺพพาวโต กายสุตฺถ สฺมาริเสน
 ปิตฺติสฺเซน อปฺมุคฺติ โหติ ๑ อิทมฺบีสฺส โหติ สฺมาริสฺมิ ๑

[๓๒๗] ปฺน จปริ มาณว ภิกฺขุ ปิตฺติยา จ จิรภา อฺเปกฺขโก
 จ วิหริติ สฺโต จ สฺมปฺชาโน สฺจณฺจ กายเณ ปฏฺฐิถเวเทติ ยนฺคิ
 อธิยา อจฺจิกฺขนฺติ อฺเปกฺขโก สฺติมา สฺจวิหริติ ตฺติยํ ฌานํ
 อฺปฺสฺมปฺชฺช วิหริติ ๑ โส อิมเมว กายํ นิปฺปิตฺติเกน สฺเซน อภิสฺนุเทติ
 ปริสฺนุเทติ ปริปุเรติ ปริปุผเรติ นาสฺส กิณฺจิ สฺพพาวโต กายสุตฺถ
 นิปฺปิตฺติเกน สฺเซน อปฺมุคฺติ โหติ ๑ เสยฺยถาปี มาณว อฺปฺปฺตฺตินิยํ
 วา ปทฺมฺนิยํ วา ปฺนุชฺรฺกนิยํ วา อปฺเปกฺจฺจานิ อฺปฺปฺตฺตานิ วา
 ปทฺมานิ วา ปฺนุชฺรฺกานิ วา อุกฺเก ชาตานิ อุกฺเก สฺวทฺมานิ
 อุกฺกานุกฺตานิ อหฺนฺโต นิมฺมุคฺคโปสฺสี ตานิ ยาว จ อคฺคานิ ยาว จ
 มฺุตานิ สฺเตน วารินา อภิสฺนุณานิ ปริสฺนุณานิ ปริปุณานิ ปริปุณฺตานิ
 นาสฺส กิณฺจิ สฺพพาวตํ อฺปฺปฺตฺตานํ วา ปทฺมานํ วา ปฺนุชฺรฺกานํ

วา สํเตน วารินา อปฺมุคฺคํ อสฺสฺ เอวเมว โข มาณว กิกฺขุ
 ๑ เป ๑ ยํบี มาณว กิกฺขุ ปิตฺติยา ๑ วิราคา ๑ เป ๑ คตฺติยํ ฌานํ
 อฺปสฺสมฺปชฺช วิหริติ อิมเมว กายํ นิปฺปิตฺติเกน สฺสุชฺเชน อภิสันฺนุเทติ
 ปริสฺสเนเทติ ปริปฺพุเรติ ปริปฺผเวติ นาสฺสํ กิณฺฺจิ สฺพุพาวโต กายสฺสํ
 นิปฺปิตฺติเกน สฺสุชฺเชน อปฺมุคฺคํ โหติ ๑ อิทมฺมบีสฺสํ โหติ สฺมาริสฺสํมี ๑

[๓๒๘] ปฺน จปรํ มาณว กิกฺขุ สฺสฺสํ ๑ ปหานา ทฺกฺกชฺสํ
 ๑ ปหานา ปฺพุเพ ว โสมนสฺสํโทมนสฺสํนํ อตฺตณฺคมา อตฺกฺกชฺมสฺสํ
 อฺเปกฺขาสฺสคฺคิปรสิสฺสํทฺธิ จตฺตณฺคํ ฌานํ อฺปสฺสมฺปชฺช วิหริติ ๑ โส อิมเมว
 กายํ ปริสฺสทฺสุชฺเชน เจตฺธํ ปรีโยทาเคน ฝริตฺตวา นิสฺสีนฺโน โหติ
 นาสฺสํ กิณฺฺจิ สฺพุพาวโต กายสฺสํ ปริสฺสทฺสุชฺเชน เจตฺธํ ปรีโยทาเคน
 อปฺมุคฺคํ โหติ ๑ เสงฺยถายี มาณว ปฺริโส อโทาเคน วตฺถเณ
 สฺสํสํ ปารุสฺสีตฺตวา นิสฺสีนฺโน อสฺสํ นาสฺสํ กิณฺฺจิ สฺพุพาวโต กายสฺสํ
 อโทาเคน วตฺถเณ อปฺมุคฺคํ โหติ เอวเมว โข มาณว กิกฺขุ ๑ เป ๑
 ยํบี มาณว กิกฺขุ สฺสฺสํ ๑ ปหานา ๑ เป ๑ จตฺตณฺคํ ฌานํ
 อฺปสฺสมฺปชฺช วิหริติ อิมเมว กายํ ปริสฺสทฺสุชฺเชน เจตฺธํ ปรีโยทาเคน
 ฝริตฺตวา นิสฺสีนฺโน โหติ นาสฺสํ กิณฺฺจิ สฺพุพาวโต กายสฺสํ ปริสฺสทฺสุชฺเชน
 เจตฺธํ ปรีโยทาเคน อปฺมุคฺคํ โหติ ๑ อิทมฺมบีสฺสํ โหติ สฺมาริสฺสํมี ๑ อยํ
 โข โส มาณว อริโย สฺมาริกฺกชฺชนฺโฆ ยสฺสํ โส ภคฺวา วณฺณเวทํ
 อโหสิ เอตฺถ ๑ อิมํ ชนคํ สฺมาทเปสิ นีเวเสสิ ปตฺติฏฺฐาเปสิ
 อตฺถิ เจเวตฺถ อุตฺถวํ ฌเรณฺฺยนิ ๑ อจฺจนฺฺยํ โภ อานนฺนท อพฺภุคฺคํ

โก อานนฺท โส จายํ โภ อานนฺท อริโย สฺมาธิกฺขนฺโห ปฺริปฺนฺโน
 โน อปฺริปฺนฺโน เอวํ ปฺริปฺนฺนญฺจาทํ โภโต อานนฺทสุสฺ อริยํ
 สฺมาธิกฺขนฺํ อิตฺ พหิทฺธา อญฺเษํ สฺมณพฺรหฺมณฺเษํ น สฺมฺนุ-
 ปฺสฺสํมี เอวํ ปฺริปฺนฺนญฺจ โภ อานนฺท อริยํ สฺมาธิกฺขนฺํ อิตฺ
 พหิทฺธา อญฺเษ สฺมณพฺรหฺมณฺณา อคฺคฺนิ สฺมฺนุปฺสฺสฺเสยฺยํ เต คาวตเก-
 เหนว อคฺคฺมณา อสฺสํ อตฺเมตฺตาวตฺตา กตฺเมตฺตาวตฺตา อฺนุปฺคฺโต
 โน สฺมณฺณตฺโต นคฺคิ โน กิณฺจ อคฺคฺวี กรณฺยฺนฺติ ฯ อถ จ ปน
 ภวํ อานนฺโท เอวมาทฺ อคฺคิ เจเวตฺถ อคฺคฺวี กรณฺยฺนฺติ ฯ

[๓๒๘] กตโม ปน โส โภ อานนฺท อริโย ปญฺจาทฺทนฺโห ยสฺส
 โส ภวํ โคตโม วณฺณวาทํ อโหสิ ยคฺถ จ อิมํ ชนคํ สฺมาทเปสิ
 นิเวเสสิ ปตฺติจฺจาเปสิ ฯ โส เอวํ สฺมาทิตฺเต จิตฺเต ปฺริสฺสฺเท ปฺริโยทาทฺเต
 อณฺจณฺเณ วิคฺคฺยปฺกฺกิตฺเตเส มุทฺทฺยเต กมฺมฺนียเ จิตฺเต อานญฺชปฺคฺเต
 ฌานทสฺสํนาย จิตฺตํ อภินฺทฺริ อภินฺนฺนาเมติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ
 อญํ โช เม กาโย รุปํ จาคฺคฺมฺมหาภูติโก มาตาเปตฺติกสฺมฺภโว โอตฺท-
 กุมฺมาสฺสฺปจโย นิจฺจฺจฺฉานทนปฺริมทฺทนภททวิทฺธํสฺนชฺมโม อิทฺถจ
 ปน เม วิณฺญาณํ เอตฺถ สิตํ เอตฺถ ปฏฺิพฺพชฺนฺติ ฯ เสยฺยถาปํ
 มาณว มณฺเฬพฺริโย สฺโภ ชาติมา อญฺจํโส สฺสฺปฺริกมฺมกโต อจฺจโ
 วิปฺสฺนฺโน สฺพฺพาทกรสฺมฺปฺนฺโน คคฺรสุสฺ สฺสฺคํ อาจฺจํ นํตํ วา ปิตํ
 วา โตหิตํ วา โอตาทํ วา ปณฺทฺสฺสฺคํ วา ตเมตํ จกฺขฺมา ปฺริโส
 ทคฺเต กริตฺวา ปจฺจเวกฺเขยฺย อญํ โช มณฺเฬพฺริโย สฺโภ ชาติมา

อฏฺฐจัสสํ สุปริกมฺมกโต อจฺโฉ วิปฺปลนฺโน สทฺพการสฺมฺปนฺโน ตตฺตริทํ
 สุตฺตํ อจฺจํ นัถํ วา ปิตํ วา โสหิตํ วา โสภาคํ วา ปณฺหุสุตฺตํ
 วาติ เหวเมว โส มาณว ภิกฺขุ ๆ เป ๆ ยมฺปี มาณว ภิกฺขุ เหว
 สฺมาหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเต ปริโยทาทเต อนฺจกเถ วิคฺคฺคฺกฺกิตฺเต
 มุทฺตฺตเต กมฺมฺนียะ จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต ฌานทฺถสฺนายน จิตฺตํ
 อภินฺทริติ อภินฺนนาเมติ สสํ เหว ปชานาติ อยํ โส เม
 กายี ฐมฺปี จาตุมฺมหากฺกติกโก มาตาเปตฺตีกสฺมฺภโว อิทนฺกมฺมาสุปฺจโย
 นิจฺจฺจฺจฺจาทนปริมฺกฺกนเกทฺนวิทฺถสฺนรฺมฺโม อิทญจ ปน เม วิญญานํ
 เอตฺถ สิตํ เอตฺถ ปฏฺฐิทฺตฺตํ ๆ อิทมฺปัสสํ โหติ ปณฺณาย ๆ

[๓๓๐] สสํ เหว สฺมาหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเต ปริโยทาทเต อนฺจกเถ
 วิคฺคฺคฺกฺกิตฺเต มุทฺตฺตเต กมฺมฺนียะ จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต มโนมยํ
 อภินฺมฺมฺนายน จิตฺตํ อภินฺทริติ อภินฺนนาเมติ ๆ สสํ อิมฺมุทา กายา
 อณฺณํ กายํ อภินฺนนาเมติ ฐมฺปี มโนมยํ สทฺพกฺกปฺจจฺจํ อหฺนฺนฺทฺริยํ ๆ
 เสยฺยถาปมฺปี มาณว ปฺริสํ มุทฺตฺตฺตฺตํ อิตฺถํ ปวาเหยฺย ตสฺสํ เหวมสฺสํ
 อยํ มุทฺตฺตฺตํ อยํ อิตฺถกา อณฺณโณ มุทฺตฺตฺตํ อณฺณา อิตฺถกา มุทฺตฺตฺตํ
 เหวว อิตฺถกา ปวาสุทฺทาทิ ๆ เสยฺยถาปมฺปี มาณว ปฺริสํ อสฺสิ
 โกสฺสิยา ปวาเหยฺย ตสฺสํ เหวมสฺสํ อยํ อสฺสิ อยํ โกสฺสิ อณฺณา
 อสฺสิ อณฺณา โกสฺสิ โกสฺสิยา เหวว อสฺสิ ปวาสุทฺทาทิ ๆ เสยฺยถาปมฺปี
 มาณว ปฺริสํ อหฺนฺนฺทฺริยํ กณฺณฺทฺทา อุกฺกฺกเรยฺย ตสฺสํ เหวมสฺสํ อยํ อหฺนฺนฺ
 อยํ กณฺณฺทฺโท อณฺณโณ อหฺนฺนฺทฺโท อณฺณโณ กณฺณฺทฺโท กณฺณฺทฺทา เหวว อหฺนฺนฺ

อุทฺทริโศคิ เอวเมว โห ภาณเว ภิกฺขุ ๑ เป ๑ ยมึ มาณเว ภิกฺขุ
เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ๑ เป ๑ อานนฺธปฺปตฺเต สโนมยํ อภินิมฺมินาย
จิตฺตํ อภินฺทรติ อภินินฺนาเมติ ๑ เป ๑ อิทมฺมึสฺส โหติ ปณฺณาย ๑

[๓๓๑] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสุทฺเต ปริโยทาคะ อนนฺกณ
วคฺคูปกฺกิตฺเต มุทฺทภูเต กมฺมุนิเย จิตฺเต อานนฺธปฺปตฺเต อิทฺธิวิธาย
จิตฺตํ อภินฺทรติ อภินินฺนาเมติ ๑ โส อนนฺกวิทํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจนฺนุโกติ
เอโกมึ หุตฺวา พหุชา โหติ พหุชามึ หุตฺวา เอโก โหติ อาวิกาวํ
ติโรภาวํ ติโรกฺกทฺทํ ติโรปภาวํ ติโรปพฺพตํ อสฺสชฺชมาโน คจฺฉติ
เสยฺยถาปึ อากาเส ๑ โส ปจฺฉิยามึ อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรติ เสยฺยถาปึ
อุทฺเท อุทฺถมึ อภิชฺชมาเน คจฺฉติ เสยฺยถาปึ ปจฺฉิยํ อากาเสมึ
ปตฺตงฺเกน กมฺติ เสยฺยถาปึ ปกฺกัชฺชํ สฺกฺกโน อิมมึ จนฺทิมสฺสรिय
เอวํมฺหิตฺเท เอวํมฺหานุภาเว ปาณินา ปริมสฺสติ ปริมชฺชติ ยาว
พฺรหฺมโตถาปึ กายเณ วสํ วคฺคเตติ ๑ เสยฺยถาปึ มาณเว ทกฺโข
กุมฺภกาโร วา กุมฺภการณฺเตวาสึ วา สฺสปริกมฺมกตาย มคฺคิกาย ยํ
ยเทว ภาชนวิกิตฺติ อากงฺเขยฺย ตนฺตเทว กเรยฺย อภินิปฺสาเทยฺย
เสยฺยถาปึ วา ปน มาณเว ทกฺโข ทนฺตกาโร วา ทนฺตการณฺเตวาสึ
วา สฺสปริกมฺมกตสฺมึ ทนฺตสฺมึ ยํ ยเทว ทนฺตวิกิตฺติ อากงฺเขยฺย
ตนฺตเทว กเรยฺย อภินิปฺสาเทยฺย เสยฺยถาปึ วา ปน มาณเว
ทกฺโข สฺสวณฺณกาโร วา สฺสวณฺณการณฺเตวาสึ วา สฺสปริกมฺมกตสฺมึ

๑ สฺสฺสทไปตฺตเก อุพฺภโต ๑

สัจจนุสุมิ ยัม ยเทว สัจจนุณวิกติ อากงเขยฺย ตนุตเทว กเรยฺย
 อภินิปฺพาเทยฺย เอวเมว โข มาณว ภิกฺขุ เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต
 ปริสฺส
 ปริสฺส
 จิตฺเต อานนฺต
 โส อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจุจฺจุจฺจุจฺจุจฺจุจฺจุจฺจุจฺจุจฺจุจฺจุจ
 ๑ เป ๑ ยาว พุทฺทมฺมโลกาบี กายเณ วสํ วตฺเตติ ๑ อิทฺมฺมบีสฺส
 โหติ ปณฺณาย ๑

[๓๓๒] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ๑ เป ๑ อานนฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ทิพฺพาย โสตฺต
 โสตฺต
 ทิพฺเพ ๑ มานุเส ๑ เย ทฺวเร สฺนฺติเก ๑ ๑ เสยฺยถาบี มาณว
 ปริสฺส
 สฺงฺขสฺส
 สฺทฺทฺโท อิตฺธิบี มุทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 เทณฺทฺมฺมสฺส
 อิตฺธิบี เอวเมว โข มาณว ภิกฺขุ ๑ เป ๑ ยัม
 มาณว ภิกฺขุ เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ๑ เป ๑ อานนฺตฺตฺต
 ทิพฺพาย โสตฺต
 วิสฺส
 อฺกุโหบี สฺทฺทฺเท

๑ อิตฺต
 สฺงฺขปณฺณวเทณฺทฺมฺมสฺสฺสฺสฺสฺส
 เอวเมว สฺงฺขปณฺณวเทณฺทฺมฺม
 สฺทฺทฺโท อิตฺธิบี มุทฺตฺตฺต
 อิตฺธิบี สฺงฺขปณฺณวเทณฺท
 สฺทฺโท อิตฺธิบีติ อีทฺธิโส ปาโจ ทิสฺสฺสฺสฺสฺส ๑

สัจตนิทนต์ ปชานเนย อถนิกั วา อถนิกนต์ ปชานเนย เอวเมว
 โฆ มาณว ภิภุช ๑ เป ๑ ยบี มาณว ภิภุช เอว สฺมาหิตะ
 จิตฺเต ๑ เป ๑ อานเนชปฺปตฺเต เจโตปริยณานาย จิตฺตํ อภินฺทริตี
 อภินฺนุมาเมตี ๑ โส ปรสฺตฺตฺตานํ ปรปฺกฺคตฺตานํ เจตสา เจโต ปริจฺจ
 ปชานาตี สฺวาคํ วา จิตฺตํ สฺวาคํ จิตฺตนต์ ปชานาตี ๑ เป ๑ อวิมฺกฺตํ
 วา จิตฺตํ อวิมฺกฺตํ จิตฺตนต์ ปชานาตี ๑ อิทมฺมึสฺส โหตี ปณฺณาย ๑

[๓๓๔] โส เอว สฺมาหิตะ จิตฺเต ๑ เป ๑ อานเนชปฺปตฺเต
 ปุพฺเพนิวาสานุสฺสตีณานาย จิตฺตํ อภินฺทริตี อภินฺนุมาเมตี ๑ โส
 อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อณฺุสฺสรตี เสยฺยถํทํ เอกมฺมึ ชาตี เทวมฺมึ
 ชาตีโย ติสฺสํมฺมึ ชาตีโย จตฺสํมฺมึ ชาตีโย ปณฺจมฺมึ ชาตีโย ทสฺมึ
 ชาตีโย วุสฺมึ ชาตีโย คิสฺมึ ชาตีโย จตฺตพัสฺสํมฺมึ ชาตีโย ปณฺณวสฺมึ
 ชาตีโย ชาติสฺคํมฺมึ ชาติสฺทสฺสํมฺมึ ชาติสฺคตฺสํมฺมึ อเนเกมฺมึ สํวฏฺฐ
 กปฺเป อเนเกมฺมึ วิวฏฺฐกปฺเป อเนเกมฺมึ สํวฏฺฐวิวฏฺฐกปฺเป อมฺกฺตฺวาสํ
 เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺุณฺเ อเอวมาหาโร เอวํสฺซชฺทกฺขปฺปฏิสฺสํเวทํ
 เอวมายฺปุริยนฺุโต โส ตโต จโต อมฺกฺตร อุกฺปาทิ ตตฺตฺรปาตี
 เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺุณฺเ อเอวมาหาโร เอวํสฺซชฺทกฺขปฺปฏิสฺสํเวทํ
 เอวมายฺปุริยนฺุโต โส ตโต จโต อิชฺฐปฺปนฺุณตี ๑ อิติ สํการํ
 สฺชกฺกเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อณฺุสฺสรตี ๑ เสยฺยถามฺมึ มาณว
 ปฺริโส สกฺมฺหาบี คามา อณฺุณํ คามํ คจฺเจยฺย ตมฺหาบี คามา
 อณฺุณมฺมึ คามํ คจฺเจยฺย โส ตมฺหา คามา สกํเยว คามํ ปจฺจา-

๓๓๕] สุกตฺเต ปุพฺเพนิวาสานุสฺสตีณญาณํ จุตฺตปาตณฺณญาณํ ๒๖๘

คจฺเจยฺย ตสฺส เอวมสฺส อหํ โข สกฺขมา กามา อมฺ กามํ
อภจฺฉิ ตตฺถาปิ เอวํ อฏฺฐาสิ เอวํ นิสฺสํที เอวํ อภาสิ เอวํ
ตุณฺห์ อโหสิ โส ตมฺหา กามา อมฺ กามํ อภจฺฉิ ตตฺถาปิ
เอวํ อฏฺฐาสิ เอวํ นิสฺสํที เอวํ อภาสิ เอวํ ตุณฺห์ อโหสิ
โสมนฺหิ ตมฺหา กามา สกฺเขว กามํ ปจฺจจากฺโขติ เอวเมว โข
มาณเว ภิกฺขุ ๑ เป ๑ ยมฺปิ มาณเว ภิกฺขุ เอวํ สฺมาหิตฺเต จิตฺเต
๑ เป ๑ อาเนตฺตปฺปตฺเต ปุพฺเพนิวาสานุสฺสตีณญาณาย จิตฺตํ อภินฺทรวติ
อภินฺนุมาเมติ โส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสวติ เสยฺยถักํ
เอกมฺปิ ชาตี เทวมฺปิ ชาตีโย ๑ เป ๑ อิติ สํการํ สํอฺตุเทสํ อเนก-
วิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสวติ ๑ อิทมฺปิสฺส โหติ ปณฺณาย ๑

[๓๓๕] โส เอวํ สฺมาหิตฺเต จิตฺเต ๑ เป ๑ อาเนตฺตปฺปตฺเต
สฺตฺตฺตฺตํ จุตฺตปาตณฺณญาณาย จิตฺตํ อภินฺทรวติ อภินฺนุมาเมติ ๑ โส
ทิพฺเพเน จกฺขฺณา วิสฺสุทฺเธเน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกเน สฺคฺเต ปสฺสตี จวมาเน
อุปฺปชฺชมาเน หิเน ปถเเต สฺวณฺเน ทฺพฺพลฺลเน สฺคฺเต ทฺคฺคฺเต
ยถากมฺมุเปเต สฺคฺเต ปชานาติ อิเม วต โภนฺโต สฺคฺตา กาย-
ทฺจฺจฺวิเตน สมนฺนาคตา วจฺจฺทฺจฺจฺวิเตน สมนฺนาคตา มโนทฺจฺจฺวิเตน
สมนฺนาคตา อริยานํ อุปฺวาทกา มิจฺฉนาทิจฺฉิกา มิจฺฉนาทิจฺฉิกมฺม-
สฺมาทาณา เต กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา อปายํ ทฺคฺคฺตี วินิปาตํ
นिरยํ อุปฺปนฺนา อิเม วา ปน โภนฺโต สฺคฺตา กายสฺจฺจฺวิเตน

๓ อคณฺณินฺนิตฺติ วา ปาโฬ ๑ ๒ สฺ. ตตฺถ เอวํ ๑

สมนุภาคตา วจีสัจจกถา สมนุภาคตา มโนสัจจกถา สมนุภาคตา
 อริยานัง อนุปวาทกา สมนุภาตวิญญิกกา สมนุภาตวิญญิกกมุตสมาทานา เต
 กายสัจจ เกทา ปริมมรณา สัจจกถา สัจจกถา โถกั อูปปนาตติ อิติ
 ทิพเพน จกขุณา วิสัจจกถา อติกกนตมานุสเถน สัจจเต ปสัจจกถา จวมาเน
 อูปปชชมาเน หีนเ ปณเเต สัจจกถา ทุพพณเเต สัจจเต ทุคเต
 ยถากมมูปเค สัจจเต ปชานาติ ฯ เสยฺยถาปี มาณว มชฺเฒ สัจจกถา
 ปาสาทิ คตฺต จกขุมา ปุริโส จิโต ปสัจจกถา มนุสเส เคหิ
 ปวิสันเตปี นิกขมมุตเตปี วธิยาย วิถิ สัจจกถาปี มชฺเฒ สัจจกถา
 นิสินเนปี คสฺส เอวมสฺส เอเต มนุสสา เคหิ ปวิสันติ เอเต
 นิกขมมุตติ เอเต วธิยายปี วิถิ สัจจกถาปี เอเต มชฺเฒ สัจจกถา
 นิสินนาติ เอเวว โช มาณว ภิกขุ ฯ เป ฯ ยปี มาณว ภิกขุ เอว
 สมหาเท จิตฺเต ฯ เป ฯ อาเนตฺตปฺปเต สัจจกถา จกฺขุปภาตภาณาย
 จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ ฯ โส ทิพเพน จกขุณา วิสัจจกถา
 อติกกนตมานุสเถน สัจจเต ปสัจจกถา จวมาเน อูปปชชมาเน หีนเ
 ปณเเต สัจจกถา ทุพพณเเต สัจจเต ทุคเต ยถากมมูปเค สัจจเต
 ปชานาติ ฯ อิทมฺปิ สัจจกถา โหติ ปณณาย ฯ

[๓๓๖] โส เอว สมหาเท จิตฺเต ปวิสัจจกถา ปวิโยทาเต อนนฺตเ
 วิคฺคูปกฺกิตเต มุทฺตฺตเ กมฺมุนิเย จิตฺเต อาเนตฺตปฺปเต อาสวณํ
 ขยภาณาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อิทํ กุชฺชกถา
 ยถากมฺปิ ปชานาติ อยํ กุชฺชกถายติ ยถากมฺปิ ปชานาติ อยํ

ทุกฺขนิโรธติ ยถาภูตํ ปชานาติ อयं ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ
 ยถาภูตํ ปชานาติ อิมเ อสฺสวาทิ ยถาภูตํ ปชานาติ อयं อสฺสว-
 สฺสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยं อสฺสวนิโรธติ ยถาภูตํ ปชานาติ
 อยं อสฺสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ๓๓๖ เหวํ
 ชานโต เหวํ ปรสฺสโต กามาสฺสวามี จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ ภาวสฺสวามี จิตฺตํ
 วิมฺบุจฺจติ อวิชฺชาสฺสวามี จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ ฯ วิมฺบุคฺคสฺสุมิ วิมฺบุคฺคมิตฺติ
 ฌาณํ โหติ ฯ ฐัณฺหา ชาติ ฐุสฺสิตํ พุทฺทมฺหจฺจริยํ กตํ ภาวณียํ นาปรํ
 อิตฺตคฺคตฺตยาติ ปชานาติ ฯ เสชฺชยถามี ภาณน พพุทฺธสฺสงฺเขปอุทฺทกรโห
 อจฺฉโน วิปฺปลนฺโน อนาวิโต คตฺถ จกฺขมา ปรุสฺสโต ตึเร จีโต ปรสฺสเสชฺช
 สิบฺบิภกฺสฺสมุทฺทกํ สกฺขรกรจฺสตี มจฺฉคฺคฺคพฺปี จรณฺตํ ติฏฺฐจฺฉนฺตํ ๓๓๖
 เหวมสฺส อยं โช อุทฺทกรโห อจฺฉโน วิปฺปลนฺโน อนาวิโต คตฺถริเม
 สิบฺบิภกฺสฺสมุทฺทกํ สกฺขรกรจฺสตี มจฺฉคฺคฺคพฺพามี จรณฺตํ ติฏฺฐจฺฉนฺตํ
 เหวมเว โช ภาณน ภาจฺจ ๑ เป ๑ ยํ ๑ ภาณน ภาจฺจ เหวํ สฺมาหิเต
 จิตฺเต ๑ เป ๑ อานเณชฺชปฺตฺเต อสฺสวานํ ชยฌาณาย จิตฺตํ อภินฺทริติ
 อภินฺทฺนนาเมติ ๑ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ๑ เป ๑ อยํ
 อสฺสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ๑ ๓๓๖ เหวํ ชานโต
 เหวํ ปรสฺสโต กามาสฺสวามี จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ ภาวสฺสวามี จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ
 อวิชฺชาสฺสวามี จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ ๑ วิมฺบุคฺคสฺสุมิ วิมฺบุคฺคมิตฺติ ฌาณํ โหติ ๑
 ฐัณฺหา ชาติ ฐุสฺสิตํ พุทฺทมฺหจฺจริยํ กตํ ภาวณียํ นาปรํ อิตฺตคฺคตฺตยาติ

๑ ส. จรณฺตํ ติฏฺฐจฺฉนฺตํ ๑

ปชานาติ ฯ อิทมฺหิมฺปิฏเก โหติ ปญฺญา ย ฯ

[๓๓๗] อโย โข โส มาถเว อวิโย ปญฺญาขณฺโห ยสุตฺตํ โส
 ภควา วณฺณเวทํ อโหสิ เอตฺถ จ อิมํ ชนตํ สฺมาทเปตี นิเวเสตี
 ปติฏฺฐาเปตี นตฺถิ เจเวตฺถ อุตฺตริ กรณฺเณนฺติ ฯ อจฺฉริยํ โภ อานนฺท
 อพฺภูตํ โภ อานนฺท โสวายํ โภ อานนฺท อวิโย ปญฺญาขณฺโห
 ปริปฺพุณฺโณ โน อปริปฺพุณฺโณ เอวํ ปริปฺพุณฺณญฺจาหํ โภ อานนฺท
 อริยํ ปญฺญาขณฺหํ อโหติ พหิทฺธา อณฺเณสุ สฺมณพฺรหฺมณฺเณสุ น
 สฺมณฺสสุตฺตํ นตฺถิ โน ทิณฺจิ อุตฺตริ กรณฺเณนฺติ ฯ อภิกฺกนฺตํ โภ
 อานนฺท อภิกฺกนฺตํ โภ อานนฺท เสขฺยธาปํ โภ อานนฺท นิกฺกขฺชิตฺ
 วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏฺิจฺฉนฺหํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหฺสุตฺตํ วา มคฺคํ
 อจฺฉริยฺย อนุทกาเว วา เตตฺตปฺชฺชิตฺ ฐาเวยฺย จกฺขฺมฺนฺโต รูปานิ
 ทกฺขณฺตํติ เอวเมว โข โภตา อานนฺเทน อเนกปริยาเยน ชมฺโม
 ปกาสิโต เอสํหํ โภ อานนฺท ภวณฺตํ โคตมํ สฺรณํ คจฺฉณามิ
 ชมฺมณฺญจ ภิกฺขุสงฺฆณฺญจ อฺปาสกํ มํ ภวํ อานนฺท ฐาเวตุ อชฺชตฺตคฺเค
 ปาณฺเปตํ สฺรณฺจกตฺตํติ ฯ

สุภสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสฺมํ ฯ

เกวญญุสตุตฺ

[๓๓๘] เอมฺเม สฺตํ ๑ เขกํ สมยํ ภควา นาดนุทายํ วิหริติ
 ปาวาริกมฺพวเน ๑ อถโช เกวญฺญุ คหปติปฺตุโต เยน ภควา เตนุ-
 ปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนุตํ นิสฺสํ ๑
 เอกมฺนุตํ นิสฺสินฺโน โช เกวญฺญุ คหปติปฺตุโต ภควนฺตํ เขตทโวจ
 อยํ ฆนฺเต นาดนุททา อิทฺธา เจว ฆตฺตา จ พหุชฺชา อากิณฺณมฺนุสฺสํ
 ภควติ อภิปรฺสนฺนา สํชฺช ฆนฺเต ภควา เขกํ ภิกฺขุํ สฺมาทิสฺสุ
 โย อุตฺตริมฺนุสฺสํชฺชมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ ภวิสฺสํติ เหวายํ นาดนุททา
 ภิโยโยสํ มตฺตตาย ภควติ อภิปรฺสํทิสฺสํตํติ ๑ เหวํ อุตฺเต ภควา
 เกวญฺญุ คหปติปฺตุตํ เขตทโวจ น โช อหํ เกวญฺญุ ภิกฺขุณฺโณ เหวํ ชมฺมํ
 เทเสมฺมิ เอก ตฺตฺเมห ภิกฺขเว ทิหิณฺโณ อิทฺธาตวสฺนํ อุตฺตริมฺนุสฺสํชฺชมา
 อิทฺธิปาฏิหาริยํ กโรถาติ ๑ ทฺตฺติยมฺมี โช เกวญฺญุ คหปติปฺตุโต
 ภควนฺตํ เขตทโวจ นานํ ฆนฺเต ภควนฺตํ สฺเปสํ อปฺปีจ เหวํ วทามิ
 อยํ ฆนฺเต นาดนุททา อิทฺธา เจว ฆตฺตา จ พหุชฺชา อากิณฺณมฺนุสฺสํ
 ภควติ อภิปรฺสนฺนา สํชฺช ฆนฺเต ภควา เขกํ ภิกฺขุํ สฺมาทิสฺสุ
 โย อุตฺตริมฺนุสฺสํชฺชมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ ภวิสฺสํติ เหวายํ นาดนุททา
 ภิโยโยสํ มตฺตตาย ภควติ อภิปรฺสํทิสฺสํตํติ ๑ ตฺตฺติยมฺมี ๑ เป ๑

[๓๓๘] ตํณิ โช อิมานิ เกวญฺญุ ปาฏิหาริยานิ มยา สยํ
 อภินฺเววา สจฺฉนฺนิกฺตฺวา ปเวทิตานิ กตฺมานิ ตํณิ อิทฺธิปาฏิหาริยํ

อาเทศนาปาฏิหาริย์ อนุสาสนีปาฏิหาริย์ ฯ กตมณฺจ เกวณฺฐ อิทฺธิ-
 ปาฏิหาริย์ อิทฺ เกวณฺฐ ภิภุชฺ อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจนุโกติ
 เอโกมึ หุคฺวา พุทฺธา โหติ พุทฺธามึ หุคฺวา เอโก โหติ อาวิภาวํ
 ทิโรภาวํ ทิโรกฺกฺกํ ทิโรปภาวํ ทิโรปพฺพตํ อลฺลชฺชมาโน คจฺฉติ
 เสยฺยถาปึ อากาเส ปจฺฉิยา อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรติ เสยฺยถาปึ
 อุกฺเท อุกฺเทมึ อภิชฺชมาเน คจฺฉติ เสยฺยถาปึ ปจฺฉิยา อากาเสมึ
 ปตฺตงฺเกน กมฺติ เสยฺยถาปึ ปกฺขี สกฺุณ อิมึ จนฺทิมสุริเย
 เอวํมฺหิตฺธิเก เอวํมหานุกาเว ปาณินา ปริมฺสฺติ ปรมชฺชติ ยาว
 พุทฺหมโตถาปึ กายเน วลํ วคฺเตติ ฯ ตเมนํ อณฺณตโร สทฺุโ
 ปลฺลนุโน ปลฺลสฺติ ตํ ภิภุชฺ อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจนุโกนฺตํ เอโกมึ
 หุคฺวา พุทฺธา โหนฺตํ พุทฺธามึ หุคฺวา เอโก โหนฺตํ อาวิภาวํ
 ทิโรภาวํ ทิโรกฺกฺกํ ทิโรปภาวํ ทิโรปพฺพตํ อลฺลชฺชมานํ คจฺฉนฺตํ
 เสยฺยถาปึ อากาเส ปจฺฉิยา อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรนฺตํ เสยฺยถาปึ
 อุกฺเท อุกฺเทมึ อภิชฺชมาเน คจฺฉนฺตํ เสยฺยถาปึ ปจฺฉิยา อากาเสมึ
 ปตฺตงฺเกน กมนฺตํ เสยฺยถาปึ ปกฺขี สกฺุณ อิเมบ จนฺทิมสุริเย
 เอวํมฺหิตฺธิเก เอวํมหานุกาเว ปาณินา ปริมฺสฺนฺตํ ปรมชฺชนฺตํ ยาว
 พุทฺหมโตถาปึ กายเน วลํ วคฺเตนฺตํ ฯ ตเมนํ โส สทฺุโ ปลฺลนุโน
 อณฺณตฺรลฺลสฺ อลฺลสฺทฺลลสฺ อปฺปลฺลนฺลลสฺ อาโรเจติ อจฺฉนฺริยํ วค โภ
 อพฺภุคํ วค โภ ลมฺณลฺลสฺ มหิตฺธิกตา มหานุกาเวตา อมาหึ ภิภุชฺ
 อทฺทลล์ อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจนุโกนฺตํ เอโกมึ หุคฺวา พุทฺธา โหนฺตํ

๓๕๐] เกวฏฐสุตฺเต ตัณฺณิ ปาฏิหาริยานิ อาเทศนาปาฏิหาริยੰ ๒๗๕

พหุรามี หุตฺวา เอโก โหนฺตํ ๑ เป ๑ ยาว พุรหฺมโตกาบี กาเยน วสฺ
วตฺเตนฺตฺนุติ ๑ ตเมนํ โส อสฺสทฺโธ อปฺปสฺสนฺโน ตํ สทฺธํ ปสฺสนํ
เอวํ วเทยฺย อตฺถิ โห โภ คนฺธาริ นาม วิชฺชา ตาย โส ภิกฺขุ
อเนกวิหิตํ อิทธิวิธํ ปจฺจนฺนุภเวติ ๑ เป ๑ ยาว พุรหฺมโตกาบี
กาเยน วสฺ วตฺเตตฺตํ ๑ ตํ กิ มนฺเวสฺสิ เกวฏฐ อมฺปี นุ โส
อสฺสทฺโธ อปฺปสฺสนฺโน ตํ สทฺธํ ปสฺสนํ เอวํ วเทยฺยติ ๑ วเทยฺย
ภนฺเตติ ๑ อิมํ โห อหํ เกวฏฐ อิทธิปาฏิหาริเย อาทิณฺวํ สฺมปฺสฺส-
มาโน อิทธิปาฏิหาริเยน อฏฺฐิยามิ หรายามิ ชิคุจฺฉามิ ๑

[๓๕๐] กตมณฺจ เกวฏฐ อาเทศนาปาฏิหาริยੰ ๑ อิธ เกวฏฐ
ภิกฺขุ ปรฺสฺตฺตฺตานํ ปรฺปฺกฺกฺตฺตานํ จิตฺตมฺมํ อาทิสฺสตี เจตฺตมฺมํ อาทิสฺสตี
วิตฺตมฺมํ อาทิสฺสตี วิจฺจริตฺตมฺมํ อาทิสฺสตี เอวมฺมํ เต มโน อิตฺตมฺมํ
เต มโน อิตฺตมฺมํ เต จิตฺตมฺมํ ๑ ตเมนํ อณฺเวตฺวา สทฺโธ ปสฺสนฺโน
ปสฺสตี ตํ ภิกฺขุ ปรฺสฺตฺตฺตานํ ปรฺปฺกฺกฺตฺตานํ จิตฺตมฺมํ อาทิสฺสตี
เจตฺตมฺมํ อาทิสฺสตี วิตฺตมฺมํ อาทิสฺสตี วิจฺจริตฺตมฺมํ อาทิสฺสตี
เอวมฺมํ เต มโน อิตฺตมฺมํ เต มโน อิตฺตมฺมํ เต จิตฺตมฺมํ ๑ ตเมนํ
โส สทฺโธ ปสฺสนฺโน อณฺเวตฺรสฺส อสฺสทฺธสฺส อปฺปสฺสนฺสฺส อาโรเจติ
อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ สฺมณฺสฺส มหิทฺธิกาตา มหานุภาวตา
อมาหิ ภิกฺขุ อทฺทสฺส ปรฺสฺตฺตฺตานํ ปรฺปฺกฺกฺตฺตานํ จิตฺตมฺมํ อาทิสฺสตี
เจตฺตมฺมํ อาทิสฺสตี วิตฺตมฺมํ อาทิสฺสตี วิจฺจริตฺตมฺมํ อาทิสฺสตี
เอวํ เต มโน อิตฺตมฺมํ เต มโน อิตฺตมฺมํ เต จิตฺตมฺมํ ๑ ตเมนํ

โศ อดุสสุโข อปฺปสฺสโน คํ สฺทุํ ปสฺสนํ เอวํ วเทยฺย อตุถิ
 โส โภ มณิกา นาม วิชฺชา คาย โส ภิกฺขุ ปรสฺสตาณํ ปรปฺปคฺคตาณํ
 จิตฺตมฺบี อาทิสฺสตี เจตฺสฺสจฺมมฺบี อาทิสฺสตี วิตฺตภิกฺคมาณํ อาทิสฺสตี วิจาร์จิตฺตมฺบี
 อาทิสฺสตี เอวมนฺบี เต มโน อิตฺตมฺบี เต มโน อิติมี เต จิตฺตุนฺติ ฯ
 คํ ก็ มนฺณลลิตี เกวณฺณ อปฺบี หุ โส อดุสสุโข อปฺปสฺสโน คํ
 สฺทุํ ปสฺสนํ เอวํ วเทยฺยชาติ ฯ วเทยฺย ภาหุเตติ ฯ อิมํ โส
 อหํ เกวณฺณ อาเทสฺสนาปาฎิหาริเย อาทันนํ สฺมปฺสฺสมาโน อาเทสฺสนา
 ปาฎิหาริเยน อญฺญิยามิ หรายามิ ธิคฺคฺคฺคมาณิ ฯ

[๓๔๓] กตมญฺจ เกวณฺณ อหุสฺสาสนิปาฎิหาริโย ฯ อิชฺช เกวณฺณ
 ภิกฺขุ เอวมนุสฺสาสนิตี เอวํ วิตฺตภิกฺค มา เอวํ วิตฺตภิกฺคิตฺต เอวํ
 มนฺนลลิตโรธ มา เอวํ มนฺนลลิตโรธ อิทํ ปชฺสเท อิทํ อฺปฺสฺสปชฺช
 วิหรตตี ฯ อิทํ อฺจฺจติ เกวณฺณ อหุสฺสาสนิปาฎิหาริโย ฯ

[๓๔๔] ปฺน จปรํ เกวณฺณ อิชฺช ตถาคโต โลเก อฺปฺสฺสชฺชติ
 อรหํ สฺมมาสมฺพุทฺโธ ฯ เป ฯ (ยถา สํมณฺณมเต เอวํ วิตฺตภาเร
 คพฺพ) ฯ เป ฯ อิทํ อฺจฺจติ เกวณฺณ อหุสฺสาสนิปาฎิหาริโย ฯ พุคฺคิย
 ฉานํ ฯ ตตฺถิย ฉานํ ฯ จตฺตตฺถิย ฉานํ อฺปฺสฺสปชฺช วิหฺรตี ฯ อิทํ
 อฺจฺจติ เกวณฺณ อหุสฺสาสนิปาฎิหาริโย ฯ เป ฯ ฌานทสฺสนาย จิตฺตํ
 อภินฺทหฺรตี อภินฺนฺนาเมตี ฯ อิทํ อฺจฺจติ เกวณฺณ อหุสฺสาสนิปาฎิหาริโย ฯ
 ฯ เป ฯ นาสฺรํ อิตฺตตฺคฺคาชาติ ปชานาตี อิทํ อฺจฺจติ อหุสฺสาสนิ
 ปาฎิหาริโย ฯ อิมานิ โส เกวณฺณ คฺฉนฺนิ ปาฎิหาริยานิ มยา สยํ

อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา ปเวทิตานิ ฯ

[๓๕๓] ภูตปุพฺพํ เกวณฺฐ อิมสฺมึเขว กิกฺขุสงฺฆเ อณฺเวยตรสฺส
 กิกฺขุโน เอวํ เจตโส ปรีวิตกฺโก อุตฺปาที กคฺค นุ โหี อิเม
 จตฺตารो มหาภูตา อปริเสสฺสา นีรฺุชฺฌนฺนติ เสยฺยถํทํ ปจฺวีชาตฺตุ อธาโป
 ชาตฺตุ เตโชชาตฺตุ วาโยชาตฺตุติ ฯ อถโฆ เกวณฺฐ กิกฺขุ ตถารูปํ สฺมาธึ
 สฺมาปชฺชึ ยถา สฺมาหิตฺเต จิตฺเต เทวยานิโย มคฺโค ปาตุโรหิสี ฯ
 อถโฆ โส เกวณฺฐ กิกฺขุ เยน จาคุมฺหมหาราชิกา เทวา เตนุปลสงฺกมิ
 อปลสงฺกมิตฺวา จาคุมฺหมหาราชิกเ เทเว เอตทโวจ กคฺค นุ โห
 อาวุโส อิเม จตฺตารो มหาภูตา อปริเสสฺสา นีรฺุชฺฌนฺนติ เสยฺยถํทํ
 ปจฺวีชาตฺตุ อธาโปชาตฺตุ เตโชชาตฺตุ วาโยชาตฺตุติ ฯ เอวํ วุตฺเต เกวณฺฐ
 จาคุมฺหมหาราชิกา เทวา คํ กิกฺขุ เอตทโวจํ มยฺมึ โห กิกฺขุ น
 ชานาม ยตฺถิเม จตฺตารอ มหาภูตา อปริเสสฺสา นีรฺุชฺฌนฺนติ เสยฺยถํทํ
 ปจฺวีชาตฺตุ อธาโปชาตฺตุ เตโชชาตฺตุ วาโยชาตฺตุติ อตฺถิ โห กิกฺขุ
 จตฺตารอ มหาราชานอ อเมหิ อภิกฺกนฺนตฺตรา จ ปณฺเฑตฺตรา จ
 เต โห เอวํ ชานะยฺยํ ยตฺถิเม จตฺตารอ มหาภูตา อปริเสสฺสา
 นีรฺุชฺฌนฺนติ เสยฺยถํทํ ปจฺวีชาตฺตุ อธาโปชาตฺตุ เตโชชาตฺตุ วาโยชาตฺตุติ ฯ
 อถโฆ โส เกวณฺฐ กิกฺขุ เยน จตฺตารอ มหาราชานอ เตนุปลสงฺกมิ
 อปลสงฺกมิตฺวา จตฺตารอ มหาราชานอ เอตทโวจ กคฺค นุ โห
 อาวุโส อิเม จตฺตารอ มหาภูตา อปริเสสฺสา นีรฺุชฺฌนฺนติ เสยฺยถํทํ

๓ ส. กถนฺนุ โห ฯ

ปจฺวีธาคฺค อปาปธาคฺค เตโธธาคฺค วาโยธาคฺคิตฺติ ฯ เอวํ วุคฺคเต เกวณฺณ
 จคฺคตารโ มหาราชาโน ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจฺจุ มยฺมี โช ภิกฺขุ น
 ชานาม ยคฺคิตฺติเม ฯ เป ฯ วาโยธาคฺคิตฺติ อคฺคิตฺติ โช ภิกฺขุ ตาวตฺตีสํ นาม
 เทวา อเมฺหหิ อภิกฺกนฺตตรา จ ปณฺตตรา จ เต โช เอวํ
 ชานเยยฺยํ ยคฺคิตฺติเม จคฺคตารโ ฯ เป ฯ วาโยธาคฺคิตฺติ ฯ อถโช โส เกวณฺณ
 ภิกฺขุ เยน ตาวตฺตีสํ เทวา เตนุปลสงฺกมิ อฺปสงฺกमितฺวา ตาวตฺตีสํ
 เทเว เอตทโวจ กคฺคต นุ โช อวฺสุโส อิเม จคฺคตารโ มหาราฎตา
 อปฺริเสธํ นิริชฺฌนฺนุติ เสยฺยถํทํ ปจฺวีธาคฺค อปาปธาคฺค เตโธธาคฺค
 วาโยธาคฺคิตฺติ ฯ เอวํ วุคฺคเต เกวณฺณ ตาวตฺตีสํ เทวา ตํ ภิกฺขุํ
 เอตทโวจฺจุ มยฺมี โช ภิกฺขุ น ชานาม ยคฺคิตฺติเม ฯ เป ฯ วาโยธาคฺคิตฺติ
 อคฺคิตฺติ โช ภิกฺขุ สกฺโก เทวานมินฺโท อเมฺหหิ อภิกฺกนฺตตรา จ
 ปณฺตตรา จ โส โช เอวํ ชานเยยฺย ยคฺคิตฺติเม จคฺคตารโ ฯ เป ฯ
 วาโยธาคฺคิตฺติ ฯ อถโช โส เกวณฺณ ภิกฺขุ เยน สกฺโก เทวานมินฺโท
 เตนุปลสงฺกมิ อฺปสงฺกमितฺวา สกฺกํ เทวานมินฺทํ เอตทโวจ กคฺคต นุ
 โช อวฺสุโส จคฺคตารโ มหาราฎตา อปฺริเสธํ นิริชฺฌนฺนุติ เสยฺยถํทํ
 ปจฺวีธาคฺค อปาปธาคฺค เตโธธาคฺค วาโยธาคฺคิตฺติ ฯ เอวํ วุคฺคเต เกวณฺณ
 สกฺโก เทวานมินฺโท ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ อหํมี โช ภิกฺขุ น
 ชานามิ ยคฺคิตฺติเม จคฺคตารโ ฯ เป ฯ วาโยธาคฺคิตฺติ อคฺคิตฺติ โช ภิกฺขุ
 ยามา นาม เทวา ฯ เป ฯ สุยาโม นาม เทวปฺคฺคโต ฯ เป ฯ
 คุสฺสีตา นาม เทวา ฯ เป ฯ สนฺคฺคฺสีโต นาม เทวปฺคฺคโต ฯ เป ฯ

นิมุฆานรตี นาม เทวา ๑ เป ๑ สุนิมมิโต นาม เทวปุตฺโต ๑ เป ๑
 ปรนิมุฆิตวสวตฺตํ นาม เทวา ๑ เป ๑ ปรนิมุฆิตวสวตฺตํ นาม
 เทวปุตฺโต อเมหฺหิ อภิกฺกนฺตคโร ๑ ปณฺตคโร ๑ โส ๒ เหว
 ฆาเนยฺย ยตฺถิเม จตฺตารो มหาภูตา อปริเสสา นินฺชฺฌนฺนํติ เสยฺยถํทํ
 ปจฺจิวฺชาตฺตํ อาโปชาตฺตํ เตโชชาตฺตํ วาโยชาตฺตํ ๑

[๓๔๕] อถ โส ๒ เกวณฺฐ ภูิกฺขุ เยน วสวตฺตํ เทวปุตฺโต เตนฺ-
 ปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา วสวตฺตํ เทวปุตฺตํ เขตฺทโวจ กตฺถ นฺ ๒
 อาวุโส อิเม จตฺตารอ มหาภูตา อปริเสสา นินฺชฺฌนฺนํติ เสยฺยถํทํ
 ปจฺจิวฺชาตฺตํ อาโปชาตฺตํ เตโชชาตฺตํ วาโยชาตฺตํ ๑ เหว ๑ วตฺเต เกวณฺฐ
 วสวตฺตํ เทวปุตฺโต ๓ ภูิกฺขุ เขตฺทโวจ อหํบี ๒ ภูิกฺขุ น ฆานามิ
 ยตฺถิเม จตฺตารอ มหาภูตา อปริเสสา นินฺชฺฌนฺนํติ เสยฺยถํทํ ปจฺจิวฺชาตฺตํ
 อาโปชาตฺตํ เตโชชาตฺตํ วาโยชาตฺตํ อตฺถิ ๒ ภูิกฺขุ พุรฺหมกាយิกา
 นาม เทวา อเมหฺหิ อภิกฺกนฺตคฺตรา ๑ ปณฺตคฺตรา ๑ เต ๒ เหว
 ฆาเนยฺยํ ยตฺถิเม จตฺตารอ ๑ เป ๑ วาโยชาตฺตํ ๑ อถ โส ๒ เกวณฺฐ
 ภูิกฺขุ ตถารูปํ สฺมาธิํ สฺมาปชฺชํติ ยถา สฺมาหิตํ จิตฺเต พุรฺหมยานิโย
 มคฺโค ปาตุรฺโหสิ ๑

[๓๔๕] อถ โส ๒ เกวณฺฐ ภูิกฺขุ เยน พุรฺหมกายิกา เทวา เตนฺ-
 ปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา พุรฺหมกายิกเต เทเว เขตฺทโวจ กตฺถ นฺ
 ๒ อาวุโส อิเม จตฺตารอ ๑ เป ๑ วาโยชาตฺตํ ๑ เหว ๑ วตฺเต
 เกวณฺฐ พุรฺหมกายิกา เทวา ๓ ภูิกฺขุ เขตฺทโวจ มยํบี ๒ ภูิกฺขุ

น ชานาม ยตฺถิเม ๑ เป ๑ วาโยธาคฺคิ อตฺถิ โห ภิภฺช พุทฺธมา
 มหาพุทฺธมา อภิภฺ อภิภฺโก อณฺเฑทตฺถุทโส วสฺวตฺติ อีสฺสโร
 กตฺตา นิมนฺนิคา เสฏฺโฐ สฺชชิตฺตา วสฺสึ บิิตา ภูตฺตพฺพานํ อเมหฺหิ
 อภิภฺกนฺธตฺโร ๑ ปณฺตฺตโร ๑ โส โห เอิวฺ ชานเยยฺย ยตฺถิเม
 จตฺตาโร มหาภูตฺตา อปฺริเสสฺสา นิรฺชฺฌนฺนฺติ เสยฺยถึทํ ปจฺจวฺชาตฺ
 อาโปธาคฺคฺ เตโสธาคฺคฺ วาโยธาคฺคฺ ๑ กํ ปนาวฺโส เอตฺรหิ โส
 มหาพุทฺธมาติ ๑ มยฺมี โห ภิภฺช น ชานาม ยตฺถ วา พุทฺธมา
 เยน วา พุทฺธมา อมฺี ภิภฺช ยถา นิมนฺนิคา ทิสฺสนฺนฺติ อาโตโก
 สณฺชายติ โอิภาโส ปาตฺถวติ พุทฺธมา ปาตฺถวิสฺสฺติ พุทฺธมนฺ
 เหนฺตํ ปุพฺพนิมนฺนํ ปาตฺถวาย ยทิตํ อาโตโก สณฺชายติ โอิภาโส
 ปาตฺถวตฺติ ๑ อถโห โส เกวณฺณ มหาพุทฺธมา นจิสฺเสว ปาตฺถโหสิ ๑

[๓๔๖] อถโห โส เกวณฺณ ภิภฺช เยน มหาพุทฺธมา เตนฺปสฺงกฺมิ
 อฺปสฺงกฺมิทฺวา ตํ มหาพุทฺธมานํ เอตฺทโวจ กตฺถ นุ โห อาวฺโส
 อิเม จตฺตาโร มหาภูตฺตา อปฺริเสสฺสา นิรฺชฺฌนฺนฺติ เสยฺยถึทํ ปจฺจวฺชาตฺ
 อาโปธาคฺคฺ เตโสธาคฺคฺ วาโยธาคฺคฺ ๑ เอิวฺ วุคฺเต เกวณฺณ โส มหา
 พุทฺธมา ตํ ภิภฺช เอตฺทโวจ อหฺมสฺมิ ภิภฺช พุทฺธมา มหาพุทฺธมา
 อภิภฺ อภิภฺโก อณฺเฑทตฺถุทโส วสฺวตฺติ อีสฺสโร กตฺตา นิมนฺนิคา
 เสฏฺโฐ สฺชชิตฺตา วสฺสึ บิิตา ภูตฺตพฺพานนฺติ ๑ ทฺติยมฺมี โห เกวณฺณ โส
 ภิภฺช ตํ มหาพุทฺธมานํ เอตฺทโวจ น โห อหนฺตํ อาวฺโส เอิวฺ
 ปุจฺฉามิ ทฺวสฺสิ พุทฺธมา มหาพุทฺธมา อภิภฺ อภิภฺโก อณฺเฑทตฺถุทโส

วสวตติ อีสัสโร กตฺตา นิมุติตา สชฺชิตา วสฺส ปีตา ภูตภพฺยานํ
 เหวณฺจ โช อหนฺตํ อวฺสุโส เอวํ ปุจฺฉามิ กตฺถ นุ โช อวฺสุโส
 อิเม จตฺตาโร มหาภูตา อปริเสสฺสา นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํทํ ปจฺจิวฺธาตุ
 อาโปธาคฺคฺ เตชฺชธาคฺคฺ วาโยธาคฺคฺ ฯ พุคฺคิยมฺบิ โช แถวฏฐ โส มหา-
 พุรฺหฺมา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ อหฺมสฺมิ ภิกฺขุ พุรฺหฺมา มหาพุรฺหฺมา
 อภิกฺขุ อนภิกฺขุโต อณฺเวยทตฺถุทโส วสวตฺติ อีสัสโร กตฺตา นิมุติตา
 เสยฺยโส สชฺชิตา วสฺส ปีตา ภูตภพฺยานนฺติ ฯ ตคฺคิยมฺบิ โช แถวฏฐ
 โส ภิกฺขุํ ตํ มหาพุรฺหฺมานํ เอตทโวจ น โช อหนฺตํ อวฺสุโส เอวํ
 ปุจฺฉามิ ตวมสฺสิ พุรฺหฺมา มหาพุรฺหฺมา อภิกฺขุ อนภิกฺขุโต อณฺเวยทตฺถุทโส
 วสวตฺติ อีสัสโร กตฺตา นิมุติตา เสยฺยโส สชฺชิตา วสฺส ปีตา
 ภูตภพฺยานํ เหวณฺจ โช อหนฺตํ อวฺสุโส เอวํ ปุจฺฉามิ กตฺถ นุ โช
 อวฺสุโส อิเม จตฺตาโร มหาภูตา อปริเสสฺสา นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํทํ
 ปจฺจิวฺธาตุ อาโปธาคฺคฺ เตชฺชธาคฺคฺ วาโยธาคฺคฺ ฯ

[๓๔๗] อถโช แถวฏฐ โส มหาพุรฺหฺมา ตํ ภิกฺขุํ พาหาญํ
 คเหตุวา เอกมฺนตํ อปเนตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ อิเม โช มํ
 ภิกฺขุํ พุรฺหฺมกายิกา เทวา เอวํ ชานนฺติ นตฺถิ กิณฺจิ พุรฺหฺมโน
 อณฺเวยตํ นตฺถิ กิณฺจิ พุรฺหฺมโน อทฺธิจฺจํ นตฺถิ กิณฺจิ พุรฺหฺมโน
 อวิทิตํ นตฺถิ กิณฺจิ พุรฺหฺมโน อสจฺจุณฺณนฺติ ตสฺมา อหฺเมเตสํ
 สมฺมุขาน น พุยากาลํ อหํปิ โช ภิกฺขุ น ชานามิ ยตฺถิเม จตฺตาโร
 มหาภูตา อปริเสสฺสา นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํทํ ปจฺจิวฺธาตุ อาโปธาคฺคฺ

เตโฆชาตุ วาโยชาตุติ คฺคฺมา ติท ภาิกุชฺช ตฺตเมหเวตํ ทุกฺกฏํ ตฺตเมหเวตํ
อปรทฺธํ ยํ ตฺตํ ภาควนฺตํ อภิมุจฺจิตฺตวา พหิทฺทชา ปริเยญฺจํ อปชฺชสฺส
อิมสฺส ปณฺหสฺส เวยฺยาภรณเวย คจฺฉ ตฺตํ ภาิกุชฺช ตเมว ภาควนฺตํ
อฺปสฺสํกมิตฺตวา อิมํ ปณฺหํ ปุจฺฉน ยถา เต ภาควา พฺยาถโรติ ตถา
นํ ชาเรยฺยาสฺสตี ฯ

[๓๔๘] อถโฆ โส เกวญฺญ ภาิกุชฺช เสงฺยธตปํ นาม พตฺตวา ปุริโส
สํมุมิญฺชิตํ วา พาทํ ปสฺสาเรยฺย ปสฺสาวริตํ วา พาทํ สํมุมิญฺชเยย
เอวเมว พุรหฺมโตเถ อนฺตรทิตโต มม ปุริโค ปาตุโรหิตี ฯ อถโฆ
โส เกวญฺญ ภาิกุชฺช มํ อภิวาเทตฺตวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสตี ฯ เอกมฺนฺตํ
นิตฺติโน โฆ เกวญฺญ โส ภาิกุชฺช มํ เอตทโวจ กตฺถ นุ โฆ ภาเว
อิมเ จตฺตารอ มหาภูตวา อปริเสสฺสา นิสฺสณฺณนฺติ เสงฺยธตํ ปจฺจวฺชาตุ
อาโปชาตุ เตโฆชาตุ วาโยชาตุติ ฯ เอวํ อุตฺตเต อหํ เกวญฺญ ตํ
ภาิกุชฺช เอตทโวจํ ภูตปุพฺพํ ภาิกุชฺช สํมุทฺตทิกขา พานิชฺชา ตํทสฺสํ สํกฺกณฺ
คเหตุวา นาวาย อชฺชโณคานฺนฺติ เต อตฺตรทสฺสฺสตีนิยา นาวาย ตํทสฺสํ
สํกฺกณฺ มุจฺฉนฺติ โส คจฺฉนฺติ ปุริตฺตมํ ทิสฺ คจฺฉนฺติ ทกฺกขิณํ ทิสฺ
คจฺฉนฺติ ปุจฺฉนํ ทิสฺ คจฺฉนฺติ อุตฺตทฺทํ ทิสฺ คจฺฉนฺติ อุตฺตทฺทํ ทิสฺ คจฺฉนฺติ
อนฺนทิสฺ สเจ โส สมนฺตวา ตํปํ ปสฺสตี ตถापฺกนฺนโต ว โหติ สเจ
ปน โส สมนฺตวา ตํปํ น ปสฺสตี ตเมว นาวํ ปจฺจจาคจฺฉนฺติ เอวเมว
โฆ ตฺตํ ภาิกุชฺช ยโต ยาว พุรหฺมโตเถ ปริเยสฺมาโน อิมสฺส

๓ ส. อติสฺสิตฺตวา ฯ

ปญฺหสฺส เวยฺยาकरणเณ อชฺฐคมา อถโช มยฺหเมว สฺนฺหิตฺเท
ปจฺจจากโต น โช เอโส ภิกฺขุ ปญฺเฬห เหวํ ปุจฺฉิตฺพุโฬ กตฺถ นุ
โช ภาณเต อิเม จตฺตาริ มหาญฺจตา อปริเสสา นิรฺชฺชณนฺติ เสยฺยถํกํ
ปจฺฉวีชาตฺถ อวโปชาตฺถ เตะโสชาตฺถ วาโยชาตฺถติ ฯ เหวณฺจ โช โส
ภิกฺขุ ปญฺเฬห ปุจฺฉิตฺพุโฬ ฯ

[๓๕๔] กตฺถ อวโป จ ปจฺฉวี จ เตะโส วาโย น คารฺชติ
กตฺถ ทังฆณฺจ วสฺสณฺจ อนฺํ ญฺจํ สฺภาสฺสํ
กตฺถ นามณฺจ รูปณฺจ อเสสฺสํ อฺปรชฺชณนฺตฺติ ฯ
คตฺร เวยฺยาकरणํ ภาวติ ฯ

[๓๕๕] วิญฺญาณํ อนิทฺสฺสํ อนนฺตํ สฺพฺพุโต ปภํ
เอตฺถ อวโป จ ปจฺฉวี จ เตะโส วาโย น คารฺชติ
เอตฺถ ทังฆณฺจ วสฺสณฺจ อนฺํ ญฺจํ สฺภาสฺสํ
เอตฺถ นามณฺจ รูปณฺจ อเสสฺสํ อฺปรชฺชณนฺติ
วิญฺญาณสฺสํ นิโรเชน เอตฺถเอตํ อฺปรชฺชณนฺตฺติ ฯ

อิทฺมโวจ ภาควา ฯ อตฺตมโน เกวญฺญอ คหปติปฺพุโต ภาวโต
ภาสิตํ อภินนฺทฺติ ฯ

เกวญฺญุตฺตํ นิฏฺฐิตํ เอกาทสํ ฯ

โลหิจุจตุตถ์

[๓๕๑] เอมฺเม สฺกํ ฯ เอกํ สํมยํ ภควา โกสฺเสสุ จาริกํ
จรมานो महता भिक्षुसङ्घेन स्तुतिं पण्यमकुदेहि भिक्षुस्तेहि येन
सात्वตिका तदवสฺริ ฯ तेन โข ปน สํเยน โลหิจุโจ พุราหฺมणे
सात्वतिकं अथवावसति स्तुतुस्तुत्तं स्तित्तिगञ्जित्तं स्तच्चन्द्रं राशभोकु
रव्यवा पसेन्तिโกसदेन तिनन् राशथायं पुราหฺมणेय्यं ฯ

[๓๕๒] เตन โข ปน สํเยน โลหิจุจตุตฺถํ พุราหฺมณฺสฺส เอวรูปํ
ปาปกํ ทิฏฺฐิจิต्तํ อปฺปนนฺโหิติ อิท สํมโณ วา พุราหฺมणे
วา กุสฺสํ ชมฺมํ อธิคฺจฺเจยฺย กุสฺสํ ชมฺมํ อธิคฺนฺนฺวา น ปรสฺส
อาโรเจยฺย ทิฏฺฐิ ปโร ปรสฺสํ กวิสฺสํติ เสยฺยถาปี นาม ปุราณํ
พฺพชฺฉํ ฉินฺทิตฺวา อณฺเฑนํ นวํ พฺพชฺฉํ กเรยฺย เอวํ สํปทมิทํ
ปาปกํ โสภชฺฉมฺมํ วทามิ ทิฏฺฐิ ปโร ปรสฺสํ กวิสฺสํตฺตํ ฯ อสฺสํโสสิ
โฆ โลหิจุโจ พุราหฺมणे สํมโณ ชตุ โภ โคตโม สฺกฺยปฺคฺโต
สฺกฺยกฺกฺตา ปพฺพชฺฉิตฺโต โกสฺเสสุ จาริกญฺจรมานो महता भिक्षुसङ्घेन
स्तुतिं पण्यमकुदेहि भिक्षुस्तेहि सात्वतिकं अनुपฺปत्तฺโต ตं โข ปน
ภวन्तํ โคตมํ เอวํกฺถยาโณ กิตฺติสฺสํทโท อพฺพกฺกฺคฺโต อิตฺธิปี โส
ภควา ฯ पेप พุทฺโธ ภควาติ โส อิมํ โสกํ สฺเทวํ สํมารกํ
สฺพฺพหฺมกํ สฺสํสํมณฺพฺพหฺมณฺเณ ปชฺฉํ สฺเทวมนุสฺสํ สยํ อภियฺญา
สฺจฺฉนฺนิตฺวา ปเวเทติ โส ชมฺมํ เทเสติ อาทิกฺถยาณํ มชฺเชกฺถยาณํ

๓๕๕] โถหิจฺจตุเต สุตฺตนิทานํ ภควโต โถหิจฺจนิเวสนคมนํ ๒๗๕

ปริโยสานกถยานํ สาคถํ สพยฺณชนํ เกวตปริปฺพณฺณํ ปริสุทฺทํ พุรหฺม-
จริยํ ปกาเสติ สํชฺ ไซ ปน ตถารูปรานํ อรหํทํ ทสฺสํ โหตฺติ ๑

[๓๕๓] อถไซ โถหิจฺโจ พุราหฺมโณ โรสีกํ นุหํปีโต อามนฺเตสิ
เอหิ ทวํ สมนฺม โรสีเก เยน สมนฺโณ โคตโม เตนฺปสงฺกม
อุปสงฺกमितฺวา มม วจเนน สมนฺโณ โคตมํ อปฺปาพารํ อปฺปาตงฺกํ
ตหฺมุจํ นํ พถํ ฆาสุวิหารํ ปฺจุณฺติ โถหิจฺโจ โภ โคตม พุราหฺมโณ
ภวณฺโต โคตมํ .อปฺปาพารํ อปฺปาตงฺกํ ตหฺมุจํ นํ พถํ ฆาสุวิหารํ
ปฺจุณฺตํติ เอวญฺจ วเทหิ อธิวาเสตุ กิร ภวํ โคตโม โถหิจฺจสฺส
พุราหฺมณฺสฺส สฺวาคนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ๑ เอวํ ภนฺเตติ
ไซ โรสีโก นุหํปีโต โถหิจฺจสฺส พุราหฺมณฺสฺส ปฏฺฐิสฺสตุวา เยน
ภควา เตนฺปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควณฺโต อภิวาเทตฺวา เอกมณฺโต
นีสฺสํติ ๑ เอกมณฺโต นิสฺสินฺโณ ไซ โรสีโก นุหํปีโต ภควณฺโต เอกทโวจ
โถหิจฺโจ ภนฺเต พุราหฺมโณ ภควณฺโต อปฺปาพารํ อปฺปาตงฺกํ
ตหฺมุจํ นํ พถํ ฆาสุวิหารํ ปฺจุณฺติ เอวญฺจ วเทหิ อธิวาเสตุ กิร
ภนฺเต ภควา โถหิจฺจสฺส พุราหฺมณฺสฺส สฺวาคนาย ภตฺตํ สทฺธิํ
ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ๑ อธิวาเสสิ ภควา ตฺถนุหํภาเวน ๑

[๓๕๔] อถไซ โรสีโก นุหํปีโต ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา
อุจฺจุชฺยาสนา ภควณฺโต อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยน โถหิจฺโจ
พุราหฺมโณ เตนฺปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา โถหิจฺจํ พุราหฺมณฺณํ เอกทโวจ
อโวจฺมุหา ไซ มยํ โภโต วจเนน ตํ ภควณฺโต โถหิจฺโจ ภนฺเต

พุราหุมนโณ ภควนฺตํ อปฺปาพาริ อปฺปาตงกํ ตหฺมุจฺจํ พถํ มาสุวิหารํ
 ปุจฺฉติ เอวณฺจ วเทติ อธิวาเสตุ กิร ภาเนเต ภควา โถหิจฺจสุตฺต
 พุราหุมนฺตํ สุวาคนาย ภคฺคํ สฺทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ อธิวฺจฺฉณฺจ
 ปน เตน ภควตฺติ ๗ อถโช โถหิจฺจโ จ พุราหุมนโณ ตสฺสา รตฺติยา
 อจฺจเยน สฺเก นิเวเสน ปณฺตี ฆาหฺนํยํ โภชนํยํ ปฏฺิยาเทตฺวา
 โรสีกํ นุหาวีโต อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ สฺมม โรสีเก เยน สฺมโณ
 โคตโม เตนฺปสงฺกม อฺปสงฺกमितฺวา สฺมณฺตํ. โคตมฺตํ กาทํ
 อารุเจหิ กาโต โภ โคตม นิฏฺจิกํ ภคฺคณฺติ ๗ เอวํ โภติ
 โช โรสีโก นุหาวีโต โถหิจฺจสุตฺต พุราหุมนฺตํ ปฏฺิสฺสุตฺวา เยน
 ภควา เตนฺปสงฺกมิ อฺปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ
 อฏฺุจาสี ๗ เอกมฺนฺตํ จีโต โช โรสีโก นุหาวีโต ภควโต กาทํ
 อารุเจสิ กาโต ภาเนเต นิฏฺจิกํ ภคฺคณฺติ ๗

[๓๕๕] อถโช ภควา ปุพฺพณฺหสฺมมํ นิวาเสตฺวา ปคฺคจิวฺรมาทาย
 สฺทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเม เยน สํตวตฺติกา เตนฺปสงฺกมิ ๗ เตน โช ปน
 สฺมเยน โรสีโก นุหาวีโต ภควนฺตํ ฆิฏฺจิกโต ฆิฏฺจิกโต อนฺพนฺโช โหติ ๗
 อถโช โรสีโก นุหาวีโต ภควนฺตํ เขตทวโจ โถหิจฺจสุตฺต ภาเนเต
 พุราหุมนฺตํ เอวฺรํ ปาปกํ ทิฏฺจิกํ อฺปฺปนํ โหติ อธิ สฺมโณ
 วา พุราหุมนโณ วา กุสฺตํ ชมฺมํ อธิจฺเจยฺย กุสฺตํ ชมฺมํ อธิคฺคณฺตฺวา
 น ปรสฺส อารุเจยฺย กิณฺหิ ปโร ปรสฺส กริสฺสติ เสยฺยถาปํ
 นาม ปุราณํ พนฺชนํ ฉินฺหิตฺวา อณฺณํ นวํ พนฺชนํ กเรยฺย เอวํ

สัมปทมิทํ ปาปกํ โถภขมมํ วทามิ กิณฺหิ ปโร ปรสฺสํ กวิสฺสํคฺคิ
 สํสาธุ ภาเนเต ภควา โตหิจุํ พุราหุณฺณํ เขตฺตมา ปาปกา ทิฏฺฐิจิตฺตา
 วิเวเจตฺตุติ ฯ อปฺเปวณาม สฺยา โรสีเก อปฺเปวณาม สฺยา โรสีเกติ ฯ
 อถโฆ ภควา เยน โตหิจุสฺสํ พุราหุณฺณสฺสํ นิเวสฺนํ เตนุปลฺสงฺกมิ
 อฺปลฺสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสิทฺติ ฯ อถโฆ โตหิจุโ
 พุราหุณฺโณ พุทฺธปฺปมฺุชฺชํ ภิกฺขุสฺสงฺฆํ ปณฺเฑน ชาทฺถึเยน โภชนึเยน
 สหตฺถา สหตฺตปฺเปสฺสิ สหปฺวาเวสฺสิ ฯ

[๓๕๖] อถโฆ โตหิจุโ พุราหุณฺโณ ภควนฺตํ ภูตฺตาวํ โอนฺถ-
 ปตฺตปาณํ อณฺณตฺรํ นิจํ อาสเน กเหตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสิทฺติ ฯ
 เอกมฺนตํ นิสฺสินฺทํ โฆ โตหิจุํ พุราหุณฺณํ ภควา เขตฺทโวจ สํจฺจํ
 กิโร โตหิจุ เต เหวรฺรुํ ปาปกํ ทิฏฺฐิจิตฺตํ อฺปลฺปนฺนํ อธิ สมฺโณ
 วา พุราหุณฺโณ วา กุสฺสํ ฆมฺมํ อธิคฺจฺเจยฺย กุสฺสํ ฆมฺมํ อธิคฺนฺตฺวา
 น ปรสฺสํ อาโรเจยฺย กิณฺหิ ปโร ปรสฺสํ กวิสฺสํคฺคิ เสยฺยถาปํ
 นาม ปฺราณํ พนฺชนํ นินฺทิตฺวา อณฺณํ นวํ พนฺชนํ กเรยฺย เอวํ
 สัมปทมิทํ ปาปกํ โถภขมมํ วทามิ กิณฺหิ ปโร ปรสฺสํ กวิสฺสํคฺคิ ฯ
 เอวํ โภ โคตม ฯ คํ กิ มณฺณสฺสิ โตหิจุ นนฺตุ คฺวํ สํสวตฺกํ
 อชฺฌณาตฺสํคฺคิ ฯ เอวํ โภ โคตม ฯ โย นุ โฆ โตหิจุ เอวํ
 วเทยฺย โตหิจุโ พุราหุณฺโณ สํสวตฺกํ อชฺฌณาตฺสํคฺคิ ยา สํสวตฺกิกาย
 สหฺมฺุทฺยํ สหฺมฺุชาติ โตหิจุโ ว คํ พุราหุณฺโณ เอกโก ปวิภุณฺณเสยฺย
 น อณฺณเวสฺสํ ทเทยฺยชาติ เอวํวาทํ โสฺย เย คํ อฺปลฺชนฺติ เตสฺส

อนุตตรายกโร วา โหติ โน วาติ ฯ อนุตตรายกโร โภ โคตม ฯ
 อนุตตรายกโร สมานอ หิตานุกมฺปิ วา เตถฺ โหติ อหิตานุกมฺปิ วาติ ฯ
 อหิตานุกมฺปิ โภ โคตม ฯ อหิตานุกมฺปิสุตฺต เมตฺตํ วา เตสุ จิตฺตํ
 ปจฺจุปฺปญฺจิตํ โหติ สฺปคฺคิตํ วาติ ฯ สฺปคฺคิตํ โภ โคตม ฯ สฺปคฺคิตเก
 จิตฺเต ปจฺจุปฺปญฺจิตเต มิจฺฉนาทิจฺฉํ วา โหติ สฺมมาทิจฺฉํ วาติ ฯ
 มิจฺฉนาทิจฺฉํ โภ โคตม ฯ มิจฺฉนาทิจฺฉํสุตฺต โช อหํ โโตหิจฺฉ ทฺวินฺนํ
 คคฺคํ อณฺเฏตฺรํ คคฺคํ วทามิ นิริยํ วา ติริจฺฉานโยนํ วา ฯ

[๓๕๗] ตํ กิ มณฺเฒสึ โโตหิจฺฉ นนุ ราชา ปเสนทโกสโต
 กาสโกสโต อชฺฉนาวสคฺคิติ ฯ เอวํ โภ โคตม ฯ โย นุ โช
 โโตหิจฺฉ เอวํ วทเยย ราชา ปเสนทโกสโต กาสโกสโต อชฺฉนาวสคิ
 ยา กาสโกสเต สฺมทฺยํ สฺมชฺชาติ ราชา ว ตํ ปเสนทโกสโต
 เอกโก ปริภุญฺเชยฺย น อณฺเฏตฺรํ ททเยยาคิ เอวํวาทํ โสฺ ย
 ราชานํ ปเสนทโกสโต อฺปชฺฉวฺนติ ตฺมุเท เจว อณฺเฏ ๑ เตถฺ
 อนุตฺตรายกโร วา โหติ โน วาติ ฯ อนุตฺตรายกโร โภ โคตม ฯ
 อนุตฺตรายกโร สมานอ หิตานุกมฺปิ วา เตถฺ โหติ อหิตานุกมฺปิ วาติ ฯ
 อหิตานุกมฺปิ โภ โคตม ฯ อหิตานุกมฺปิสุตฺต เมตฺตํ วา เตสุ จิตฺตํ
 ปจฺจุปฺปญฺจิตํ โหติ สฺปคฺคิตํ วาติ ฯ สฺปคฺคิตํ โภ โคตม ฯ สฺปคฺคิตเก
 จิตฺเต ปจฺจุปฺปญฺจิตเต มิจฺฉนาทิจฺฉํ วา โหติ สฺมมาทิจฺฉํ วาติ ฯ
 มิจฺฉนาทิจฺฉํ โภ โคตม ฯ มิจฺฉนาทิจฺฉํสุตฺต โช อหํ โโตหิจฺฉ ทฺวินฺนํ
 คคฺคํ อณฺเฏตฺรํ คคฺคํ วทามิ นิริยํ วา ติริจฺฉานโยนํ วา ฯ

[๓๕๘] อิติ กิร โถหิจฺจ โย เอวํ วทฺเขยฺย โถหิจฺโจ พุราหุมนฺ
สํตวตฺติกํ อชฺชฌาวสฺสตี ยา สํตวตฺติกา ย สํมุกฺขํ สํมฺชชาติ โถหิจฺโจ
ว ตํ พุราหุมนฺ เอกโก ปริภุณฺชฺเขยฺย น อณฺเณตํ ททฺเขยฺยตี เอวํ
วาทํ ใสฺ เย ตํ ยุปฺชวณฺตี เกลสํ อนฺตรายกโร โหตี อนฺตรายกโร
สฺมาโน อหิตานุกมฺปิ โหตี อหิตานุกมฺปิสุตฺต สฺปตฺติกํ จิตฺตํ ปจฺจุ
ปฏฺฐิจิตฺตํ โหตี สฺปตฺติเก จิตฺเต ปจฺจุปฏฺฐิจิตฺเต มิจฺฉาทิฏฺฐี โหตี ฯ
เอวเมว ไซ โถหิจฺจ โย เอวํ วทฺเขยฺย อิชฺ สมนฺ วา พุราหุมนฺ
วา กุสฺสํ ชมฺมํ อชิคฺคฺเขยฺย กุสฺสํ ชมฺมํ อชิคฺคฺนฺตฺวา น ปรสุตฺต
อาโรเจยฺย กิณฺหิ ปโร ปรสุตฺต กวิสุตฺตตีติ ฯ เสยฺยถาปี นาม
ปุราณํ พนฺชนํ ฯ เป ฯ กวิสุตฺตตีติ ฯ เอวํวาทํ ใสฺ เย เต
กุตฺตปฺตฺตา ตถาคตฺตปฺปเวทิตฺตํ ชมฺมวินยํ อากมฺม เอวรूपํ อุพาริ วิเสตฺต
อชิคฺคฺณฺตี ใสฺตปฺตฺติผลฺลปี สฺจฺฉิกโรนฺตี สฺกทาคามิผลฺลปี สฺจฺฉิกโรนฺตี
อนาคามิผลฺลปี สฺจฺฉิกโรนฺตี อรทฺตฺตํ สฺจฺฉิกโรนฺตี เย จิเม ทิพฺพา
คพฺภา ปริปาเจนฺตี ทิพฺพานํ ภวานํ อภินิพฺพตฺติยา เกลสํ อนฺตรายกโร
โหตี อนฺตรายกโร สฺมาโน อหิตานุกมฺปิ โหตี อหิตานุกมฺปิสุตฺต
สฺปตฺติกํ จิตฺตํ ปจฺจุปฏฺฐิจิตฺตํ โหตี สฺปตฺติเก จิตฺเต ปจฺจุปฏฺฐิจิตฺเต
มิจฺฉาทิฏฺฐี โหตี ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐีสุตฺต ไซ อหํ โถหิจฺจ ทฺวณฺณํ คตฺตํ
อณฺเณตฺวํ คตฺติ วทามิ นิริยํ วา ทิรฺจฺฉานโยนี วา ฯ

[๓๕๙] อิติ กิร โถหิจฺจ โย เอวํ วทฺเขยฺย ราชา ปเสนฺทีโกสฺสโต
กาสิโกสฺสํ อชฺชฌาวสฺสตี ยา กาสีโกสฺสเต สํมุกฺขํ สํมฺชชาติ ราชา ว

คัม ปเสนทิโกสโต เอกโก ปริภุญฺชเยยฺย น อญฺเฌสํ ททฺเหยยาติ
 เอวํวาทิ โส เย ราชานํ ปเสนทิโกสโต อุษฺฺฉวณฺติ ตุมฺเห เจว
 อญฺเฌ จ เคสํ อนฺตรายกโร โหติ อนฺตรายกโร สฺมาโน
 อหิตานุกุมฺปิ โหติ อหิตานุกุมฺปิสุตฺตํ สฺปคฺคิกํ จิตฺตํ ปจฺจุปฺปฺยจฺจิตฺตํ
 โหติ สฺปคฺคิกเก จิตฺเต ปจฺจุปฺปฺยจฺจิตฺเต มิจฺฉนาทิจฺจํ โหติ ฯ เอวเมว โช
 โโตหิจฺจ โย เอวํ วทฺเหยย อธิ สฺมโน วา พุราหฺมโน วา กุสฺลํ
 รมฺมํ อธิคฺจฺเจยฺย กุสฺลํ รมฺมํ อธิคฺคฺนฺตฺวา น ปรสฺสํ อารโจะยฺย
 กิณฺหิ ปโร ปรสฺสํ กวิสฺสํคฺคิตฺติ ฯ เสยฺยถาปี นาม ปุราณํ พนฺหฺนํ
 ฉินฺหิตฺตฺวา อญฺเฌ นวํ พนฺหฺนํ กเรยฺย เอวํ สฺมปทมิทํ ปาปกมฺมํ
 โสภณมฺมํ วทามิ กิณฺหิ ปโร ปรสฺสํ กวิสฺสํคฺคิตฺติ ฯ เอวํวาทิ โส
 เย เต กุสฺลปฺตฺตา ตถาคคฺคปฺปเวทิตฺตํ รมฺมวินฺยํ อากมฺม เอวรูปํ อุกฺวารํ
 วิเสสํ อธิคฺจฺฉนฺติ โสตาปคฺคิตฺตํปี สฺจฺฉนฺติโรนฺติ สฺกทาคามิฉตฺตํ
 สฺจฺฉนฺติโรนฺติ อนาคามิฉตฺตํ สฺจฺฉนฺติโรนฺติ อรหตฺตํปี สฺจฺฉนฺติโรนฺติ เย
 จิเม ทิพฺพา คพฺพา ปริปาเจนฺติ ทิพฺพานํ ภวานํ อภินิพฺพตฺติยา
 เคสํ อนฺตรายกโร โหติ อนฺตรายกโร สฺมาโน อหิตานุกุมฺปิ โหติ
 อหิตานุกุมฺปิสุตฺตํ สฺปคฺคิกํ จิตฺตํ ปจฺจุปฺปฺยจฺจิตฺตํ โหติ สฺปคฺคิกเก จิตฺเต
 ปจฺจุปฺปฺยจฺจิตฺเต มิจฺฉนาทิจฺจํ โหติ ฯ มิจฺฉนาทิจฺจํสุตฺตํ โช อหํ โโตหิจฺจ
 ทฺวินฺนํ คคฺคินํ อญฺเฌตฺวํ คคฺคิ วทามิ นิริยํ วา ติริจฺฉนฺนโยนํ วา ฯ

[๓๖๐] ตโย ไชเม โโตหิจฺจ สฺตถาโร เย โโตเก โจทฺนารหา
 โย จ ปเนวรูปํ สฺตถาโร โจเทติ สฺวา โจทฺนา ภูตา ตจฺฉนา รมฺมิกา

อนนฺวชฺชา กคเม คโย อธิ โตหิจฺจ เอกจฺโจ สฺตถา ยสฺสฺสฺตถาย
 อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตโต โหติ สฺวาสุสฺส สํมณฺณคฺคโ
 อนนุปรคฺคโต โหติ ฯ โส ตํ สํมณฺณคฺคํ อนนุปรคฺคิตฺวา สํวกานํ
 รมฺมํ เทเสตี อิทํ โว หิตาย อิทํ โว สฺขายาติ ฯ ตสฺสฺส สํวกา น
 สฺสฺสฺสฺสนฺติ น โสํโต อิทนฺติ น อณฺณาจิตฺตํ อปรจฺเจปนฺติ โวกฺกมฺม
 จ สฺตถุ สํสํนา วตฺตนฺติ ฯ โส เอวมสฺสฺส จิตฺเตทฺทพฺโพ อายสฺมา
 โช ยสฺสฺสฺตถาย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตโต โส เต สํมณฺณคฺคโ
 อนนุปรคฺคโต ตํ คฺควํ สํมณฺณคฺคํ อนนุปรคฺคิตฺวา สํวกานํ รมฺมํ
 เทเสตี อิทํ โว หิตาย อิทํ โว สฺขายาติ ฯ ตสฺสฺส เต สํวกา น
 สฺสฺสฺสฺสนฺติ น โสํโต อิทนฺติ น อณฺณาจิตฺตํ อปรจฺเจปนฺติ โวกฺกมฺม
 จ สฺตถุ สํสํนา วตฺตนฺติ เสยฺยถาปํ นาม โอสฺสฺสฺสฺสฺสนฺติยา วา
 อสฺส
 รมฺมํ วทามิ กิณฺหิ ปโร ปรสฺส
 ปจฺจโม สฺตถา โย โตเก โจทนารโห โย จ ปเนวรุปํ สฺตถาวโร
 จิตฺเตติ สํ โจทนา ภูตา ตจฺจนา รมฺมิกา อนนฺวชฺชา ฯ

[๓๖๑] ปุณ จปรํ โตหิจฺจ อธิเอกจฺโจ สฺตถา ยสฺสฺสฺสฺตถาย อคารสฺมา
 อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตโต โหติ สฺวาสุสฺส สํมณฺณคฺคโ อนนุปรคฺคโต
 โหติ ฯ โส ตํ สํมณฺณคฺคํ อนนุปรคฺคิตฺวา สํวกานํ รมฺมํ เทเสตี
 อิทํ โว หิตาย อิทํ โว สฺขายาติ ฯ ตสฺสฺส เต สํวกา สฺสฺสฺสฺสนฺติ
 โสํโต อิทนฺติ อณฺณาจิตฺตํ อปรจฺเจปนฺติ น จ โวกฺกมฺม

ศตฺตฺตฺตํ ศาสฺนํ วคฺคคฺคตฺติ ๑ โส เอวมฺสํสํ โจเทตฺตพฺโพ อายสฺมา
 โช ยสฺสํศตฺตฺตฺตํ อคฺคารสฺมา อนคฺคارىยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ โส เต
 สํมณฺณคฺคตฺตฺตํ อนนฺนุปฺตฺตฺตํ ตํ คฺคํ สํมณฺณคฺคตฺตํ อนนฺนุปฺตฺตฺตํ
 ศํวคฺคานํ ชมฺมํ เทเสตฺติ อิทํ วั หิตาย อิทํ วั สฺสุชํยาคิ ๑ ศตฺตฺตํ
 เต ศํวคฺคา สฺสุสฺสนฺตฺติ โสตํ โขทฺทหนฺตฺติ น อณฺณจํจํคฺคํ อฺปฺปญฺจํเปนฺตฺติ
 น จ วัคฺคกฺกมฺมํ ศตฺตฺตํ ศาสฺนํ วคฺคคฺคตฺติ เสยฺยถาปํ นาม สํกํ
 เขตฺตํ โขหํย ปฺรคฺคเขตฺตํ นิตฺทํยํคฺคพฺพํ มณฺณเจยฺย เอวํ สํมปฺทมิทํ
 ปาปํ โดภชฺชมฺมํ วทามิ กิณฺนํ ปโร ปฺรศฺตํ กวิสฺสํศํคฺติ ๑ อຍ
 โช โดหิจฺจ ทฺติโย สํคฺคภา โย โดเก โจทฺทนารโห โย จ ปเนจ
 รุပံ สํคฺคภาวํ โจเทติ สํ โจทฺทนา ภูตา คจฺจนา ชมฺมิภา อนวชฺชชา ๑

[๓๖๒] ปฺน จปวํ โดหิจฺจ อิคฺคกฺจโจ สํคฺคภา ยสฺสํศตฺตฺตํ
 อคฺคารสฺมา อนคฺคارىยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ สฺวาสฺสํ สํมณฺณคฺคตฺตํ
 อนนฺนุปฺตฺตฺตํ โหติ ๑ โส ตํ สํมณฺณคฺคตฺตํ อนนฺนุปฺตฺตฺตํ ศํวคฺคานํ
 ชมฺมํ เทเสตฺติ อิทํ วั หิตาย อิทํ วั สฺสุชํยาคิ ๑ ศตฺตฺตํ ศํวคฺคา
 น สฺสุสฺสนฺตฺติ น โสตํ โขทฺทหนฺตฺติ น อณฺณจํจํคฺคํ อฺปฺปญฺจํเปนฺตฺติ
 วัคฺคกฺกมฺมํ จ ศตฺตฺตํ ศาสฺนํ วคฺคคฺคตฺติ ๑ โส เอวมฺสํสํ โจเทตฺตพฺโพ
 อายสฺมา โช ยสฺสํศตฺตฺตํ อคฺคารสฺมา อนคฺคارىยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โส
 เต สํมณฺณคฺคตฺตฺตํ อนนฺนุปฺตฺตฺตํ ตํ คฺคํ สํมณฺณคฺคตฺตํ อนนฺนุปฺตฺตฺตํ
 ศํวคฺคานํ ชมฺมํ เทเสตฺติ อิทํ วั หิตาย อิทํ วั สฺสุชํยาคิ ๑
 ศตฺตฺตํ เต ศํวคฺคา น สฺสุสฺสนฺตฺติ น โสตํ โขทฺทหนฺตฺติ น อณฺณจํจํคฺคํ

อุปฏฺฐเปณฺติ โวถกมฺม จ สฺตถุ สํสํนา วตฺตณฺติ เสยฺยณานิ
 นาม ปุราณํ พนฺธนํ ฉินฺทิตฺวา อณฺเณ นวํ พนฺธนํ กเรยฺย เอวํ
 สํปทมิทํ ปาปกํ โสภณมฺม วทามิ กิณฺหิ ปโร ปรสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 อยํ โข โตหิจฺจ คติโย สฺตถุตา โย โสเก โจทนารโห โย จ ปเนว
 รุปํ สฺตถุถารํ โจเทติ สํ โจทนา ภูตา ตจฺจนา ชมฺมิกา อนนฺนชฺชา ๑
 อิเม โข โตหิจฺจ คโย สฺตถุถาโร เย โสเก โจทนารหา โย จ ปเนว
 รุเป สฺตถุถาโร โจเทติ สํ โจทนา ภูตา ตจฺจนา ชมฺมิกา อนนฺนชฺชาติ ๑

[๓๖๓] เอวํ วุตฺเต โตหิจฺจโจ พุราหุมนฺเณ ภควนฺตํ เขตทโวจ
 อคฺคิ ปน โภ โคตม โภจ สฺตถุตา โย โสเก น โจทนารโหติ ๑
 อคฺคิ โข โตหิจฺจ สฺตถุตา โย โสเก น โจทนารโหติ ๑ กตโม
 ปน โภ โคตม สฺตถุตา โย โสเก น โจทนารโหติ ๑ อธิ
 โตหิจฺจ ตถาคโต โสเก อุปฺปชฺชติ อรหํ สํมาสัมพุทฺโธ ๑ เป ๑
 (ยถา สํมณฺเณเต เอวํ วิคฺคทาเวตพุทฺ) ๑ เป ๑ เอวํ โข โตหิจฺจ
 ภิกฺขุ สํสํปนฺโน โหติ ๑ เป ๑ ปจฺมํ ฌานํ อุปฺสมฺปชฺช วิหริติ ๑
 ยสฺมึ โข โตหิจฺจ สฺตถุถิ สํวโก เอวรูปํ อุพารํ วิเสสํ อธิคฺจณฺติ ๑
 อยํ โข โตหิจฺจ สฺตถุตา โย โสเก น โจทนารโห โย ปเนว
 รูปํ สฺตถุถารํ โจเทติ สํ โจทนา อภูตา ชตจฺจนา ชมฺมิกา
 สํวชฺชา ๑ เป ๑ ทฺติยํ ฌานํ ๑ คติยํ ฌานํ ๑ จตุตฺถํ ฌานํ
 อุปฺสมฺปชฺช วิหริติ ๑ ยสฺมึ โข โตหิจฺจ สฺตถุถิ สํวโก เอวรูปํ
 อุพารํ วิเสสํ อธิคฺจณฺติ ๑ อयํ โข โตหิจฺจ สฺตถุตา โย โสเก

น โจทนารโห โย ๑ ปเนวรูปี สตุถารัง โจเทติ ๓ โจทนา
 อฏฺฐตา อตฺตจฺจนา อธมฺมิกา ๓าวชฺชชา ๑ เป ๑ ฌาณทสฺสํนาย จิตฺตํ
 อภินฺทริติ อภินินฺนาเมติ ๑ ยสฺมึ ๒ โห โสทิจฺจ สตุถริ ๓าวโก
 เหววรูปี ๑ เป ๑ นาวปํ อิตฺตคฺคตฺตายาติ ปชานาติ ๑ ยสฺมึ ๒
 โสทิจฺจ สตุถริ ๓าวโก เหววรูปี อูพาริ วิเสสํ อธิคฺคจฺจติ ๑ อํ
 ๒ โสทิจฺจ สตุถา โย โสเก น โจทนารโห โย ๑ ปเนวรูปี
 สตุถารัง โจเทติ ๓ โจทนา อฏฺฐตา อตฺตจฺจนา อธมฺมิกา ๓าวชฺชชาติ ๑

[๓๖๕] เหวํ วุตฺเต โสทิจฺจโ จ พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เขตทโวจ
 เสยฺยถาบี โภ โคตม ปุริโส ปุริสํ นรคปฺปปาทํ ปปตฺนํ เกเสสฺ
 คเหตุวา อุกฺขริตฺวา ๓เต ปติฏฺฐาเปยฺย เหวเมวาทิ โภตา โคตเมน
 นรคปฺปปาทํ ปปตฺนโต อุกฺขริตฺวา ๓เต ปติฏฺฐาบีโต อภิกฺกนฺตํ โภ
 โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาบี โภ โคตม นิกฺกขฺชิตฺ
 ๓ อุกฺกขฺชเยยฺย ปฏฺิจฺจนฺนํ ๓า จิวเรยฺย มุพฺพสฺส ๓า มคฺคํ
 อวจิกฺกขฺชเยย ๑ เป ๑ อฺปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตคฺคเค
 ปาณฺเปตํ สฺวณฺจคตฺนติ ๑ เป ๑

โสทิจฺจสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทฺวาทสฺมํ ๑

เทวیشุชสุตฺตํ

[๓๖๕] เอวมุเม สุตํ ฯ เอกํ สมยํ ภควา โภสฺสเสสุ จาริกญฺจร-
มาโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ ปญฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺหคฺเห ยเณ
มนสํกตฺตณฺนาม โภสฺสธานํ พุราหุมนคฺคาโม ตทวสฺสริ ฯ ตตฺร สุตฺถํ
ภควา มนสํกเต วิหริติ อุตฺตเรน มนสํกตฺตสฺส อจิริวคฺคิยา นทฺธิยา
คฺเร อมฺพวเน ฯ

[๓๖๖] เตน โช ปน สมเยเน สมนุพฺพตา อภินฺญาตา อภินฺญาตา
พุราหุมนมหาสํธา มนสํกเต ปฏฺิวสฺสนฺติ เสยฺยถิถํ วรฺกํ พุราหุมน
ตารุกฺโข พุราหุมน โปกฺขรสาตี พุราหุมน ชาณฺโสณิ พุราหุมน
โคเทยฺยพุราหุมน อญฺเญ จ อภินฺญาตา อภินฺญาตา พุราหุมน-
มหาสํธา ฯ อถโช วาเสฏฺฐจฺการทฺวาชานํ มาณวณํ ชงฺขวิหารี
อนุจงฺกมนฺตานํ อนุวิจฺรณฺตานํ มคฺคามคฺเค กถา อุตฺปาทิ ฯ วาเสฏฺฐโจ
มาณโว เอวมาท อยเมว อุตฺตมคฺโค อยมณฺชสาโยน นิชฺยานิโก
นิชฺยาติ ตกฺกรสฺสํ พุรหุมนสฺสหพฺยตฺาย ยวายํ อกฺขาโต พุราหุมน
โปกฺขรสาตีนาติ ฯ ภารทฺวาชบี มาณโว เอวมาท อยเมว
อุตฺตมคฺโค อยมณฺชสาโยน นิชฺยานิโก นิชฺยาติ ตกฺกรสฺสํ พุรหุ-
มนสฺสหพฺยตฺาย ยวายํ อกฺขาโต พุราหุมน ตารุกฺเขนาติ ฯ เหนว โช
อถฺกฺขิ วาเสฏฺฐโจ มาณโว ภารทฺวาช มาณโว สมนฺวาเปตฺุ น
ปน อถฺกฺขิ ภารทฺวาช มาณโว วาเสฏฺฐจฺ มาณโว สมนฺวาเปตฺุ ฯ

[๓๖๗] อถโฆ วาเสฏฐโง โฆ มานโว ภาวทวาช มานโว อามนุเตสิ
 อโย โฆ ปน ภาวทวาช สมนโณ โคตโม สกยปคโต สกยกุกา
 ปพพชิต มนสาเกต วิหริติ อุกตเวณ มนสาเกตสุต อจิรวติยา นทียา
 ตเว อมพวเน ต โฆ ปน ภวณต โคตม เอวักตยาโณ กิตติสทโท
 อพุกุกโต อิติปิ โส ภควา อรห สมนาสมพุกุโร ๑ เป ๑ ภควาติ
 อายาม ภาวทวาช เยน สมนโณ โคตโม เตนุปลสงกมิตุสาม ออุป
 สกยมิควา เอตมตถ สมน โคตม ปุจจิสสาม ยถา โน สมน
 โคตโม พยากริสสตี ตถา น ชาเรตสามาติ ๑ เอว โภติ โฆ
 ภาวทวาโฆ มานโว วาเสฏฐสุต มานวสุต ปจจสุตีสสิ ๑

[๓๖๘] อถโฆ วาเสฏฐภาวทวาชา มานวา เยน ภควา เตนุ
 ปลสงกมิตุ ออุปสงกมิควา ภควตา สทธี สมนโมทิส สมนโมทนิย
 กถิ สาราณีย วิตีสวาเรตวา เอกมณต นิสทิส ๑ เอกมณต นิสินุโน
 โฆ วาเสฏฐโง โฆ มานโว ภควณต เอตทวโจ อธิ โภ โคตม
 อมหากัง ชงฆวิหาริ อนุจกมณตานิ อนุจิวนตานิ มคคามกเค กถา
 อุกปาติ อห เอว วทามิ อยเมว อชุมคโค อยมณชสายโน
 นียยานิโก นียยาติ ตกกรสุต พุรหุมนสหพุกตาย ยวาย อกขาโต
 พุราหุมนเนน ไปกขรสาดินาติ ภาวทวาโฆ มานโว เอวมาท อยเมว
 อชุมคโค อยมณชสายโน นียยานิโก นียยาติ ตกกรสุต พุรหุมน
 สหพุกตาย ยวาย อกขาโต พุราหุมนเนน ตารุกเขนาติ เอตถ โภ
 โคตม อตถเวว วิคคโท อตถิ วิวาโท อตถิ นานาวาโทติ ๑ อิติ

กิริ วาเสฏฺฐํ ตํ เอวํ วเทสึ อยเมว อชฺชมคฺโค อยมณฺชสาโย
นियฺยานิกอ นิยฺยาติ ตกฺกกรสฺสํ พุทฺทมสฺสพฺพตฺตาย ยวฺวายํ อกฺขาโต
พฺรหฺมณฺเณ โปกฺกขรสาตีนาติ ภารทวาชो มาณโว เอวมาห อยเมว
อชฺชมคฺโค อยมณฺชสาโย นิยฺยานิกอ นิยฺยาติ ตกฺกกรสฺสํ พุทฺทม-
สฺสพฺพตฺตาย ยวฺวายํ อกฺขาโต พฺรหฺมณฺเณ ตารุกฺเขนาติ อถ กิถฺมํ
ปน โว วาเสฏฺฐํ วิคฺคโห กิถฺมํ วิวาโท กิถฺมํ นานาวาทิติ ฯ
มคฺคามคฺเค โภ โคตม กิณฺจarii โภ โคตม พฺรหฺมณฺนา นานามคฺเค
ปณฺณเปนฺติ อทฺทริยา พฺรหฺมณฺนา ติตฺติริยา พฺรหฺมณฺนา ฉนฺโทกา
พฺรหฺมณฺนา พวฺทริยา พฺรหฺมณฺนา อถโฆ สฺสพฺพานิ ตานิ นิยฺยานิกานิ
นियฺยนฺติ ตกฺกกรสฺสํ พุทฺทมสฺสพฺพตฺตาย เสยฺยถarii โภ โคตม ความสฺส
วา นิคมสฺสํ วา อวิทฺฐเร พฺหฺนึ เจปฺปี นานามคฺคานิ ภวณฺติ อถโฆ
สฺสพฺพานิ ตานิ ความสฺสโมสฺสรณานิ ภวณฺติ เอวเมว โฆ โภ โคตม
กิณฺจarii พฺรหฺมณฺนา นานามคฺเค ปณฺณเปนฺติ อทฺทริยา พฺรหฺมณฺนา
ติตฺติริยา พฺรหฺมณฺนา ฉนฺโทกา พฺรหฺมณฺนา พวฺทริยา พฺรหฺมณฺนา
อถโฆ สฺสพฺพานิ ตานิ นิยฺยานิกานิ นิยฺยนฺติ ตกฺกกรสฺสํ พุทฺทมสฺส-
พฺพตฺตายติ ฯ นิยฺยนฺตฺติ วาเสฏฺฐํ วเทสึ ฯ นิยฺยนฺตฺติ โภ โคตม
วทามิ ฯ นิยฺยนฺตฺติ วาเสฏฺฐํ วเทสึ ฯ นิยฺยนฺตฺติ โภ โคตม วทามิ ฯ
นियฺยนฺตฺติ วาเสฏฺฐํ วเทสึ ฯ นิยฺยนฺตฺติ โภ โคตม วทามฺตี ฯ

[๓๖๘] ก็ ปน วาเสฏฺฐํ อคฺคิ โภจึ เทววิษุวัตตํ พฺรหฺมณฺณํ
เอกพฺรหฺมณฺณํ เยน พุทฺธมา สกฺขิ ทิฏฺฐิไซฺติ ฯ โน ทิถํ โภ

โคตม ๑ ก็ ปน วาเสฏฺฐํ อตฺถิ โภจิ เตวิชฺชานํ พุราหุมนานํ
 เอกาจริโยบี เยน พุทฺธมา สกฺขิ ทิฏฺฐาเจติ ๑ โน หิํ โภ
 โคตม ๑ ก็ ปน วาเสฏฺฐํ อตฺถิ โภจิ เตวิชฺชานํ พุราหุมนานํ
 อจฺริยปาจฺริโยบี เยน พุทฺธมา สกฺขิ ทิฏฺฐาเจติ ๑ โน หิํ โภ
 โคตม ๑ ก็ ปน วาเสฏฺฐํ อตฺถิ โภจิ เตวิชฺชานํ พุราหุมนานํ
 ยาว สตฺตฺมาจฺริยมหฺยุคา เยน พุทฺธมา สกฺขิ ทิฏฺฐาเจติ ๑ โน
 หิํ โภ โคตม ๑ ก็ ปน วาเสฏฺฐํ อตฺถิ เย เต เตวิชฺชานํ
 พุราหุมนานํ ปุพฺพกา อีสโย มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร
 เยสฺมิทํ เอตฺรหิ เตวิชฺชา พุราหุมนา ปุราณํ มนฺตปทํ คีตํ ปวฺตฺตํ
 สฺมิทํ ททฺนุคายนฺติ ททฺนุภาสฺนฺติ ภาสิตมนฺภาสฺนฺติ วาจิตมนฺวาเจนฺติ
 เสยฺยถึทํ อฏฺฐโก วามโก วามเทโว เวสฺสํสามิตฺโต ยมตฺตคฺคิ อังคิวิโส
 ภารทฺวาไซ วาเสฏฺฐโส กสฺสโป ภคฺคฺ เตปึ นํ เอวมาหึสฺสุ มยเมตฺ
 ชานาม มยเมตฺ ปสฺสํสาม ยตฺถ วา พุทฺธมา เยน วา พุทฺธมา
 ยหึ วา พุทฺธมาติ ๑ โน หิํ โภ โคตม ๑

[๓๗๐] อิติ กิร วาเสฏฺฐํ นตฺถิ โภจิ เตวิชฺชานํ พุราหุมนานํ
 เอกพุราหุมนโณบี เยน พุทฺธมา สกฺขิ ทิฏฺฐาเจติ ๑ โน หิํ โภ
 โคตม ๑ ก็ ปน วาเสฏฺฐํ นตฺถิ โภจิ เตวิชฺชานํ พุราหุมนานํ
 เอกาจริโยบี เยน พุทฺธมา สกฺขิ ทิฏฺฐาเจติ ๑ โน หิํ โภ โคตม ๑
 ก็ ปน วาเสฏฺฐํ นตฺถิ โภจิ เตวิชฺชานํ พุราหุมนานํ อจฺริย-
 ปาจฺริโยบี เยน พุทฺธมา สกฺขิ ทิฏฺฐาเจติ ๑ โน หิํ โภ โคตม ๑

กั ปน วาเสฏฺฐํ นตฺถิ โภจิ เทววิษฺณํ พุราหฺมณานํ ยาว
 สฺตฺตมาจริยมหฺยคา เยน พุรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐิจฺฉิตฺติ ฯ โน หิทฺถํ โภ
 โคตม ฯ กั ปน วาเสฏฺฐํ เยปึ เต กิร เทววิษฺณํ พุราหฺมณานํ
 ปุพฺพกา อีสโย มนุสฺสานํ กตฺตทาโร มนุสฺสานํ ปวตฺตทาโร เยสฺमितฺถํ
 เอตฺรหิ เทววิษฺณา พุราหฺมณา โปราณํ มนุสฺสปรภํ กัตฺถํ ปวตฺตตฺ
 สฺมึทิตฺถํ ตทนุคายนฺติ ตทนุภาสฺนฺติ ภาสิตฺตมฺนุภาสฺนฺติ วาจิตฺตมฺนุวาเจนฺติ
 เสยฺยถิตฺถํ อฏฺฐโก วามโก วามเทโว เวสฺสํสามิตฺโต ยมตฺตฺกั อังกิริสโ
 ภารทฺวาไซ วาเสฏฺฐโ จ สฺสสฺสโป ภคฺ เตปึ นํ เอวมาหฺสฺสุ มยเมตฺถํ
 ชานาม มยเมตฺถํ ปสฺสํสาม ยตฺถ วา พุรหฺมา เยน วา พุรหฺมา
 ยหิ วา พุรหฺมาติ ฯ เต ว เทววิษฺณา พุราหฺมณา เอวมาหฺสฺสุ
 มยํ น ชานาม มยํ น ปสฺสํสาม ตสฺส สหพฺยตฺตาย มคฺคํ
 เทเสม อยเมว อฺขุสมฺคฺโค อยมนฺชสฺสายโน นียฺยานิโก นียฺยาติ
 ตกฺกกรสฺสํ พุรหฺมสฺสหพฺยตฺตยาติ ฯ

[๓๗๑] ตํ กั มณฺเณสิ วาเสฏฺฐํ นนุ เอวํ สนฺเต เทววิษฺณํ
 พุราหฺมณานํ อปฺปาฏิหิริกตํ ภาสิตํ สํมฺปชฺชตฺตติ ฯ อทฺฐา ไช
 โภ โคตม เอวํ สนฺเต เทววิษฺณํ พุราหฺมณานํ อปฺปาฏิหิริกตํ
 ภาสิตํ สํมฺปชฺชตฺตติ ฯ สํชฺช วาเสฏฺฐํ เทววิษฺณา พุราหฺมณา ยํ น
 ชานนฺติ ยํ น ปสฺสํสนฺติ ตสฺส สหพฺยตฺตาย มคฺคํ เทสิสฺสนฺติ
 อยเมว อฺขุสมฺคฺโค อยมนฺชสฺสายโน นียฺยานิโก นียฺยาติ ตกฺกกรสฺสํ
 พุรหฺมสฺสหพฺยตฺตยาติ เนตฺถํ ชานํ วิชฺชติ ฯ เสยฺยถาปึ วาเสฏฺฐํ

อนุชเวณี่ปรัปรตัสคตา ปุริโมมี น ปตัสติ มชฺฉิมิมมี น ปตัสติ
 ปจฺฉิมิมมี น ปตัสติ เอวเมว โส วาเสฏฺฐจ อนุชเวณฺญปมံ มณฺเฒ
 เทวชิชานัน พุราหุมนานัน ภาสิคัม ปุริโมมี น ปตัสติ มชฺฉิมิมมี น
 ปตัสติ ปจฺฉิมิมมี น ปตัสติ เตสฺमितฺเต เทวชิชานัน พุราหุมนานัน
 ภาสิคัม หตฺถสํกเยว สมนุชชติ นามกํเยว สมนุชชติ วิตฺตทํเยว
 สมนุชชติ ตุจฺฉนํเยว สมนุชชติ ฯ คัม กิ มณฺเฒสิ วาเสฏฺฐจ
 ปตัสสนุติ เทวชิชาน พุราหุมนาน จนนุติมสุริเย อณฺเฒ วาปี พหู ชนา
 ยโต จ จนนุติมสุริยา อุกฺคจฺฉนุติ ยตฺถ จ โยคจฺฉนุติ อายาจฺฉนุติ
 โถมยฺฉนุติ ปณฺชติกา นมสฺสํมานา อานุปริวตฺตนุตฺตี ฯ เอวํ โภ
 โคตม ปตัสสนุติ เทวชิชาน พุราหุมนาน จนนุติมสุริเย อณฺเฒ วาปี
 พหู ชนา ยโต จ จนนุติมสุริยา อุกฺคจฺฉนุติ ยตฺถ จ โยคจฺฉนุติ
 อายาจฺฉนุติ โถมยฺฉนุติ ปณฺชติกา นมสฺสํมานา อานุปริวตฺตนุตฺตี ฯ

[๓๖๒] คัม กิ มณฺเฒสิ วาเสฏฺฐจ ยัม ปตัสสนุติ เทวชิชาน พุราหุมนาน
 จนนุติมสุริเย อณฺเฒ วาปี พหู ชนา ยโต จ จนนุติมสุริยา อุกฺคจฺฉนุติ
 ยตฺถ จ โยคจฺฉนุติ อายาจฺฉนุติ โถมยฺฉนุติ ปณฺชติกา นมสฺสํมานา
 อานุปริวตฺตนุตฺตี เตสฺสมิมิ ปโหณฺติ เทวชิชาน พุราหุมนาน จนนุติมสุริยานัน
 สหพฺยตายน มคคัม เทเสคัม อยเมว อชฺฐมคฺคโค อยเมวชฺฉายโน นิยฺยานิกो
 นิยฺยาคี ตถฺถกรสฺส จนนุติมสุริยานัน สหพฺยตายาคี ฯ โน หิตํ โภ
 โคตม ฯ อิติ กิ วาเสฏฺฐจ ยัม ปตัสสนุติ เทวชิชาน พุราหุมนาน
 จนนุติมสุริเย อณฺเฒ วาปี พหู ชนา ยโต จ จนนุติมสุริยา อุกฺคจฺฉนุติ

ยตฺต ๑ โอคฺจณฺฺติ อายาจณฺฺติ โถมยณฺฺติ ปณฺฺชติกา นมฺสฺสํมานา
 อนุปริวตฺตณฺฺติ เตสํมบี น ปโหนฺติ จณฺฺทิมสฺสุริยานํ สหฺพยตาย มคฺคํ
 เทเสตฺถํ อยเมว อชฺชมคฺโค อยมณฺฺชสํยโน นียฺยานิโก นียฺยาติ
 ตกฺกกรสฺส จณฺฺทิมสฺสุริยานํ สหฺพยตายาติ ก็ ปน น กิร เทววิษุเซหิ
 พุราหฺมณฺเหติ พุรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐโจะ นบี กิร เทววิษุชานํ พุราหฺมณานํ
 อจฺริเยหิ พุรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐโจะ นบี กิร เทววิษุชานํ พุราหฺมณานํ
 อจฺริยปจฺริเยหิ พุรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐโจะ นบี กิร เทววิษุชานํ พุราหฺมณานํ
 ยาว สตฺตมาจฺริยมหฺยเคหิ พุรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐโจะ เยบี กิร เทววิษุชานํ
 พุราหฺมณานํ ปุพฺพกา อีสฺโย มนฺฺทานํ กตฺตาโร มนฺฺทานํ ปวตฺตคาโร
 เยสํมิตํ เอตฺรหิ เทววิษุชา พุราหฺมณา โปรวาณํ มนฺฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ
 สํมิตํ ตทณฺฺคายนฺฺติ ตทณฺฺภาสณฺฺติ ภาสิตมณฺฺภาสณฺฺติ วาจิตมณฺฺวาเจนฺฺติ
 เสยฺยถิตํ อญฺฺจโก วามโก วามเทโว เวสฺสํสามิตฺโต ยมตคฺคํ อญฺฺจโร
 ภาวพุทฺธาไซ วาเสยฺจโจะ กสฺสโป ภาคฺุ เตบี นํ เอวมาหํสฺสุ มยเมตฺถ
 ชานาม มยเมตฺถ ปสฺสํสาม ยตฺต วา พุรหฺมา เยน วา พุรหฺมา
 ยหิ วา พุรหฺมาติ ๑ เต ๑ เทววิษุชา พุราหฺมณา เอวมาหํสฺสุ
 ยํ น ชานาม ยํ น ปสฺสํสาม ตสฺส สหฺพยตาย มคฺคํ เทเสม
 อยเมว อชฺชมคฺโค อยมณฺฺชสํยโน นียฺยานิโก นียฺยาติ ตกฺกกรสฺส
 พุรหฺมสฺสหฺพยตายาติ ๑

[๓๗๓] ตํ ก็ มณฺฺยสึ วาเสยฺจ นนุ เอวํ สนฺฺเต เทววิษุชานํ
 พุราหฺมณานํ อปฺปายฺหิวิรคํ ภาสิตํ สมนฺฺชชตฺติ ๑ อทฺธา ไช โภ

โคตม เหวํ สันเต เควชฺชานํ พฺราหฺมณานํ อปฺปาฏิหิริกํ ภาสีคํ
 สฺมปฺชชตฺตี ๑ สํว วาเสฏฺฐํ เต จ วาเสฏฺฐํ เควชฺชา พฺราหฺมณา
 ยํ น ชานนฺติ ยํ น ปสฺสฺสนฺติ ตสฺส สหพฺยตาย มคฺคํ เทเสตฺถนฺติ
 อยเมว อชฺชมคฺโค อยมณฺชสํยโน นียฺยานิโก นียฺยาคี ตกฺกกรสฺส
 พฺรหฺมสฺสหพฺยตายาคี เนคํ จํานํ วิชฺชติ ๑

[๓๗๕] เสยฺยถาปึ วาเสฏฺฐํ ปุริสํ เหวํ วเทยฺย อหึ ยา
 อิมสฺมึ สนปฺเท สนปฺทกตฺถยานึํ คํ อิจฺฉามิ คํ กามเมตฺติ ๑ ตเมนํ
 เหวํ วเทยฺยํ อมฺโถ ปุริสํ ยํ ตวํ สนปฺทกตฺถยานึํ อิจฺฉนฺตี กามเอตฺติ
 ชานาตี คํ สนปฺทกตฺถยานึํ ชคฺคิยํ วา พฺราหฺมณึํ วา เวสฺสึํ วา
 สฺกฺทึํ วาติ ๑ อิติ ปุญฺโຈ โนติ วเทยฺย ๑ ตเมนํ เหวํ วเทยฺยํ
 อมฺโถ ปุริสํ ยํ ตวํ สนปฺทกตฺถยานึํ อิจฺฉนฺตี กามเอตฺติ ชานาตี คํ
 สนปฺทกตฺถยานึํ เหวํนามา วา เหวํโคตฺตา วา ทึฆา วา รสฺสา วา
 มชฺฉณิมา วา กภาพิภา วา สํมา วา มงฺคฺรจฺฉนฺติ วาติ อมฺกสฺมึ
 คามे วา นิคเม วา นคเร วาติ ๑ อิติ ปุญฺโຈ โนติ วเทยฺย ๑
 ตเมนํ เหวํ วเทยฺยํ อมฺโถ ปุริสํ ยํ ตวํ น ชานาตี น ปสฺสฺสตี
 คํ ตวํ อิจฺฉนฺตี กามเอตฺติ ๑ อิติ ปุญฺโຈ อามาติ วเทยฺย ๑ คํ
 ก็ มณฺเณสิ วาเสฏฺฐํ นนุ เหวํ สันเต ตสฺส ปุริสสฺสํ อปฺปาฏิหิริกํ
 ภาสีคํ สฺมปฺชชตฺตี ๑ อทฺธา โห โภ โคตม เหวํ สันเต ตสฺส
 ปุริสสฺสํ อปฺปาฏิหิริกํ ภาสีคํ สฺมปฺชชตฺตี ๑ เหวเมว โห วาเสฏฺฐํ
 น กิร เควชฺเชหิ พฺราหฺมณฺเหหิ พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐโຈ ๑ เป ๑

[๓๗๕] เสดยถาบี วาเสฏฺฐํ ปุริโส จาคุมฺมหาปเถ นิสฺเสถณํ
 กเรยฺย ปาสาทสฺส อารโหนาย ๑ ตเมณํ เอวํ วเทยฺยํ อมฺโห ปุริส
 ยํ คุวํ ปาสาทสฺส อารโหนาย นิสฺเสถณํ กโรตี ชานาสี ติ ปาสาทํ
 ปุริสฺสทิมาย วา ทิสาย ทกฺขินาย วา ทิสาย ปจฺฉิมาย วา ทิสาย
 อุตฺตราย วา ทิสาย อจฺจุจ วา นีจ วา มชฺโฌ วาติ ๑ อิติ
 ปุญฺโຈ โนติ วเทยฺย ๑ ตเมณํ เอวํ วเทยฺยํ อมฺโห ปุริส ยํ คุวํ
 น ชานาสี น ปสฺสตี ตสฺส คุวํ ปาสาทสฺส อารโหนาย นิสฺเสถณํ
 กโรตีติ ๑ อิติ ปุญฺโຈ อามาติ วเทยฺย ๑ ติ กิ มณฺเณสี วาเสฏฺฐ
 นนุ เอวํ สนฺเต ตสฺส ปุริสฺสสฺส อปฺปายฺวิหิรํคํ ภาสีคํ สมฺปชฺชตีติ ๑
 อทฺธา โภ โคตม เอวํ สนฺเต ตสฺส ปุริสฺสสฺส อปฺปายฺวิหิรํคํ ภาสีคํ
 สมฺปชฺชตีติ ๑ เอวเมว โช วาเสฏฺฐํ น กิร เทวิชฺเชหิ พฺราหฺมณฺเห
 พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺโຈ นปี กิร เทวิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ อัจริยฺเห
 พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺโຈ นปี กิร เทวิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ อัจริย-
 ปาจิรฺยฺเห พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺโຈ นปี กิร เทวิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ
 ยาว สตฺตมาจฺริยฺมหายฺเคหิ พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺโຈ เยปี กิร เทวิชฺชานํ
 พฺราหฺมณานํ ปุพฺพกา อิสฺโย มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร
 เยสมิํทํ เอตฺรหิ เทวิชฺชา พฺราหฺมณา โปรวานํ มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ
 สมิํหิตํ ตทฺนุคายนฺติ ตทฺนุภาสฺนฺติ ภาสีคฺมณฺุภาสฺนฺติ วาจิตฺมณฺุวาเจนฺติ
 เสดยถํทํ อญฺจโก วามโก วามเทโว เวสฺสํามิตฺโต ยมคคฺคํ อจฺจิวโร
 ภาวทฺวาโช วาเสฏฺฐํ กสฺสโป ภคฺ เตมี น เอวมาหํสุ มยเมตํ

ชานาม มยเมตํ ปัสสํม ยตถ วา พุรุมา เยน วา พุรุมา
 ยหิ วา พุรุมาติ ฯ เต ว เตวิชชา พุราหุมนา เอวมาหิสฺสํ ยํ น
 ชานาม ยํ น ปัสสํม ตสฺส สหพยตาย มคฺคํ เทถม อยเมว
 อชฺสมคฺโค อยมณฺชสํยโน นียฺยานิโก นียฺยาติ ตกฺกกรสฺสํ พุรุมา-
 สหพยตายาติ ฯ ตํ กิํ มณฺเฑสิ วาเสฏฺฐํ นนฺ เหวํ สนฺเต เตวิชชานํ
 พุราหุมนานํ อปฺปาฏิหิริกตํ ภาสิคํ สมนฺชชตฺติ ฯ อทฺธา โช โภ
 โคตม เหวํ สนฺเต เตวิชชานํ พุราหุมนานํ อปฺปาฏิหิริกตํ ภาสิคํ
 สมนฺชชตฺติ ฯ สํสฺส วาเสฏฺฐํ เต จ วาเสฏฺฐํ เตวิชชา พุราหุมนา
 ยํ น ชานนฺติ ยํ น ปัสสํนฺติ ตสฺส สหพยตาย มคฺคํ เทเสสฺสํนฺติ
 อยเมว อชฺสมคฺโค อยมณฺชสํยโน นียฺยานิโก นียฺยาติ ตกฺกกรสฺสํ
 พุรุมาสหพยตายาติ เหนํ จํนํ วิชชติ ฯ

[๓๗๖] เสยฺยถาปี วาเสฏฺฐํ อญิํ อจิริวตฺติ นทํ ปุรา อุตฺทสฺสํ
 สมนฺติคฺคิกา กากเปยฺยา อถโช ปุริสํ อากจฺเจยฺย ปารคฺคิโก
 ปารคฺเจสฺสํ ปารคามิํ ปาริํ คิริคฺคาโม โส อิริเม ติเร จิโค
 ปาริมฺหฺตฺริ อเวหฺยฺย เอหิ ปารา ปาริํ เอหิ ปารา ปารนฺติ ฯ ตํ
 กิํ มณฺเฑสิ วาเสฏฺฐํ อปี นุ ตสฺสํ ปุริสํสฺสํ อวฺหายนฺเตว วา
 อายาจนฺเตว วา ปตฺถนฺเตว วา อภินนฺทนฺเตว วา อจิริวตฺติยา นทียา
 ปาริมฺหฺตฺริ อวิรมฺหฺตฺริ อากจฺเจยฺยาติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ฯ
 เอวเมว โช วาเสฏฺฐํ เตวิชชา พุราหุมนา เย ชฺมมา พุราหุมน-
 กรณา เต ชฺมเม ปหาย วตฺตมานา เย ชฺมมา อพุราหุมนกรณา

เต ชมฺเม สฺมาทาย วตฺตมาณา เขวมาหฺสฺสฺ อินฺทํ อวฺหยาม โสมี
อวฺหยาม วรฺุณํ อวฺหยาม อิตฺถานํ อวฺหยาม ปชชาปตฺติ อวฺหยาม
พฺุรหฺุมานํ อวฺหยาม มหฺินทํ อวฺหยามาติ ฯ เต จ วาเสฏฺฐจฺ
เทววิษุชา พฺุราหฺุมณา เย ชมฺมา พฺุราหฺุมณกฺรณา เต ชมฺเม ปหาย
ปวตฺตมาณา เย ชมฺมา อพฺุราหฺุมณกฺรณา เต ชมฺเม สฺมาทาย
วตฺตมาณา อวฺหายนเหตุ วา อายาจนเหตุ วา ปตฺตณเหตุ วา
อภินนฺทนเหตุ วา กายสฺสฺ เกทา ปรมฺมวรณา พฺุรหฺุมานํ สฺหพฺุยุปกา
ภวิสฺสฺนฺตฺติ เนตฺติ จานํ วิษุชฺติ ฯ

[๓๖๗] เสยฺยถาปฺปี วาเสฏฺฐจฺ อยํ อจิริวตฺตํ นทํ ปฺุรา อุกฺกสฺสฺ
สฺมคฺคิตฺติกา กากเปยฺยา อถ ปฺุริโส อากฺขฺเญยฺย ปารวตฺติโก ปารกเวสฺสี
ปารคามํ ปารํ คฺริตฺตกาโม โส โอริเม ตฺเร ทพฺุหาย รชฺชฺยา
ปจฺฉาพาหํ คาพฺุหพนฺชนํ พนฺโธ ตํ กิ มณฺเฑสฺสี วาเสฏฺฐจฺ นนฺุ โส
ปฺุริโส อจิริวตฺติยา นทฺิยา โอริมา ตฺรา ปาริมนฺตฺวี กฺขฺเญยฺยาติ ฯ
โน หิทํ โภ โคตม ฯ เอวเมว โช วาเสฏฺฐจฺ ปณฺจิเม กามคฺคณา
อริยสฺสฺ วินเย อทฺทฺุณฺตฺปิ วุจฺจนฺติ พนฺชนนฺตฺปิ วุจฺจนฺติ กตเม
ปณฺจ จกฺขฺวิณฺเญยฺยา รุปา อิจฺฐจฺา กนฺตา มนาปา มียฺรูปา
กามุปฺสณฺทิตา รชฺนียา โสคฺวิณฺเญยฺยา สฺทฺุทา ฯ เป ฯ ฆาน
วิณฺเญยฺยา คนฺธา ฯ ชิวฺหาวิณฺเญยฺยา รสา ฯ กายวิณฺเญยฺยา
โผฏฺฐพฺุพา อิจฺฐจฺา กนฺตา มนาปา มียฺรูปา กามุปฺสณฺทิตา รชฺนียาติ
อิเม โช วาเสฏฺฐจฺ ปณฺจ กามคฺคณา อริยสฺสฺ วินเย อทฺทฺุณฺตฺปิ

อุกุจฺจนฺติ พนฺนทฺตึ อุกุจฺจนฺติ อิมเ โช วาเสฏฺฐํ ปณฺจ กามคฺคฺเณ
 เทวชฺชชา พุราหุมนฺนา คชฺชิตา มุจฺจิตา อชฺชโลสฺสนฺนา อนาทันนทสฺสํสาวิโน
 อนิสฺสํสรณปณฺณา ปรีกฺขณฺตึ ๑ เค จ วาเสฏฺฐํ เทวชฺชชา พุราหุมนฺนา
 เย ชมฺมา พุราหุมนฺนกรณฺนา เค ชมฺเม ปทาย วตฺตมานา เย ชมฺมา
 อพุราหุมนฺนกรณฺนา เค ชมฺเม สฺมาทาย วตฺตมานา ปณฺจ กามคฺคฺเณ
 คชฺชิตา มุจฺจิตา อชฺชโลสฺสนฺนา อนาทันนทสฺสํสาวิโน อนิสฺสํสรณปณฺณา
 ปรีกฺขณฺตึ กามฉนฺทพฺพชฺชา กายสฺสํ เกทา ปรมฺมรณฺนา พุทฺธานัน
 สหพฺยุปคา ภวิสฺสํนฺตึติ เนคํ จ्ञานํ วิชฺชติ ๑

[๓๗๘] เสยฺยถาปึ วาเสฏฺฐํ อยํ อจฺจิวคฺคิ นทึ ปุรา อุกุจฺจนฺตึ
 สฺมตฺตติกา กากเปยฺยา อถโช ปุริสํ อากจฺเจยฺย ปารตฺถิโก
 ปารคเวสํ ปารคามํ ปาวํ ตริตฺตกาโม สํ โอวิเม คีเร สสฺสํ
 ปารุมีตฺวา นิปชฺชเยยฺ ๑ คํ กิ มณฺณสํ วาเสฏฺฐํ อปึ นุ โช สํ
 ปุริสํ อจฺจิวคฺคิยา นทฺธิยา โอริมา คีรา ปาริมนฺตึวํ คจฺเจยฺยาติ ๑ โน
 ทิทํ โภ โคตม ๑ เขวเมว โช วาเสฏฺฐํ ปณฺจจิม นีวรณฺนา อริยสฺสํ
 จินเย อวรณฺนาตึปึ อุกุจฺจนฺติ นีวรณฺนาตึปึ อุกุจฺจนฺติ โอนาหนาตึปึ
 อุกุจฺจนฺติ ปรีโยหนาตึปึ อุกุจฺจนฺติ กตเม ปณฺจ กามฉนฺทนีวรณํ
 พฺยาปาทนีวรณํ ถันมิทฺถนีวรณํ อุกุจฺจนฺตึอุกุจฺจนฺตึนีวรณํ วิจิจฺจฺจา
 นีวรณํ อิมเ โช วาเสฏฺฐํ ปณฺจ นีวรณฺนา อริยสฺสํ จินเย
 อวรณฺนาตึปึ อุกุจฺจนฺติ นีวรณฺนาตึปึ อุกุจฺจนฺติ โอนาหนาตึปึ อุกุจฺจนฺติ
 ปรีโยหนาตึปึ อุกุจฺจนฺติ ๑

๓๘๐] เทวیشรสุตฺเต มคฺคามคฺคกถา วาเสฏฺฐานุโยโค ๓๐๗

[๓๗๘] อิมเหติ โช วาเสฏฺฐํ ปณฺจหิ นีวรณเหติ เทวิชฺชา
พฺรหฺมณา อาดูฏฺฐา นิดูฏฺฐา โยมุตา ปรีโยนทฺธา ฯ เต จ วาเสฏฺฐํ
เทวิชฺชา พฺรหฺมณา เย ชมฺมา พฺรหฺมณฺณกรณา เต ชมฺเม ปหาย
วตฺตมาณา เย ชมฺมา อพฺรหฺมณฺณกรณา เต ชมฺเม สฺมาทาย
วตฺตมาณา ปณฺจหิ นีวรณเหติ อาดูฏฺฐา นิดูฏฺฐา โยมุตา ปรีโยนทฺธา
เต กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา พฺรหฺมสฺสหพฺยุปคา ภวิสฺสันตฺติ เนตฺติ
จํานํ วิชฺชติ ฯ

[๓๘๐] ตํ กิ มณฺณสิ วาเสฏฺฐํ กิณฺติ เต สฺมํ พฺรหฺมณานํ
วฺชฺชานํ มหตฺตถานํ อาจริยปาจิริยานํ ภาสฺมานานํ สฺปริคฺคโห วา
พฺรหฺมา อปริคฺคโห วาติ ฯ อปริคฺคโห โภ โคตม ฯ สฺเวรจิตฺโต วา
อเวรจิตฺโต วาติ ฯ อเวรจิตฺโต โภ โคตม ฯ สฺพยาปชฺฌจิตฺโต
วา อพฺยาปชฺฌจิตฺโต วาติ ฯ อพฺยาปชฺฌจิตฺโต โภ โคตม ฯ
สงฺกิตฺติจฺจิตฺโต วา อสงฺกิตฺติจฺจิตฺโต วาติ ฯ อสงฺกิตฺติจฺจิตฺโต โภ
โคตม ฯ วสฺวตฺติ วา อวสฺวตฺติ วาติ ฯ วสฺวตฺติ โภ โคตม ฯ ตํ
กิ มณฺณสิ วาเสฏฺฐํ สฺปริคฺคหา วา เทวิชฺชา พฺรหฺมณา อปริคฺคหา
วาติ ฯ สฺปริคฺคหา โภ โคตม ฯ สฺเวรจิตฺตา วา อเวรจิตฺตา วาติ ฯ
สฺเวรจิตฺตา โภ โคตม ฯ สฺพยาปชฺฌจิตฺตา วา อพฺยาปชฺฌจิตฺตา
วาติ ฯ สฺพยาปชฺฌจิตฺตา โภ โคตม ฯ สงฺกิตฺติจฺจิตฺตา วา
อสงฺกิตฺติจฺจิตฺตา วาติ ฯ สงฺกิตฺติจฺจิตฺตา โภ โคตม ฯ วสฺวตฺติ
วา อวสฺวตฺติ วาติ ฯ อวสฺวตฺติ โภ โคตม ฯ

[๓๘๓] อิติ กิร เต วาเสฏฐ สปริคคหา เตวิชชา พุราหุมน
 อปริคคโห พุรหุมา อปี นุ โช สปริคคหานัน เตวิชชานัน พุราหุมนานัน
 อปริคคเหน พุรหุมนา สทุชชี สัตถนุทติ สเมตตี ฯ โน เหตัง โภ โคตม ฯ
 ส่าช วาเสฏฐ เต จ วาเสฏฐ สปริคคหา เตวิชชา พุราหุมน
 กายสุต ภททา ปรมมรณา อปริคคหสุต พุรหุโน สหพยุปลา
 ภาวิสุตสันตตี เนตัง จานัน วิชชติ ฯ อิติ กิร เต วาเสฏฐ สเวรจิตตา
 เตวิชชา พุราหุมน อเวรจิตโต พุรหุมา อปี นุ โช สเวรจิตตานัน
 เตวิชชานัน พุราหุมนานัน อเวรจิตเตน พุรหุมนา สทุชชี สัตถนุทติ
 สเมตตี ฯ โน เหตัง โภ โคตม ฯ อิติ กิร เต วาเสฏฐ
 สพยาปชฌจิตตา เตวิชชา พุราหุมน อพยาปชฌจิตโต พุรหุมา
 สงกิตติฐจจิตตา เตวิชชา พุราหุมน อสงกิตติฐจจิตโต พุรหุมา
 อวสวัตตี เตวิชชา พุราหุมน อวสวัตติ พุรหุมา อปี นุ โช
 อวสวัตตินัน เตวิชชานัน พุราหุมนานัน อวสวัตตินา พุรหุมนา สทุชชี
 สัตถนุทติ สเมตตี ฯ โน เหตัง โภ โคตม ฯ ส่าช วาเสฏฐ เต จ
 วาเสฏฐ อวสวัตตี เตวิชชา พุราหุมน กายสุต ภททา ปรมมรณา
 อวสวัตตีสสุต พุรหุโน สหพยุปลา ภาวิสุตสันตตี เนตัง จานัน วิชชติ ฯ
 อธิ โช ปน เต วาเสฏฐ เตวิชชา พุราหุมน อาตัทติวา สัตถนุทติ
 สัตถิตวา วิสศคัง ปาปณนติ สจจว มนุญเเต ตรณติ ตสุมมา อิทัง
 เตวิชชานัน พุราหุมนานัน เตวิชชาอิริณนุติปี อจฺจติ เตวิชชาวิณนุติปี
 อจฺจติ เตวิชชาพยุสนนุติปี อจฺจตตี ฯ

[๓๘๒] เหวํ วุคฺคเต วาเสฏฺฐโง มาณโว ภควนฺตํ เขตทโวจ
 สฺตํ เมตํ โภ โคตม สมนฺโน โคตโม พุทฺหมานํ สหฺพฺยตาย มคฺคํ
 ชานาคํติ ฯ ตํ กิํ มณฺณสฺสี วาเสฏฺฐํ อาสนฺนเน อโธ มนฺสาगतํ
 น อโธ ทูเร มนฺสาगतนฺติ ฯ เหวํ โภ โคตม อาสนฺนเน อโธ
 มนฺสาगतํ น อโธ ทูเร มนฺสาगतนฺติ ฯ ตํ กิํ มณฺณสฺสี วาเสฏฺฐํ อิช
 ปุริสํ มนฺสาเกต ชาตสํวทฺโฆ คเมณํ มนฺสาเกตา ตาวเทว อวสํตํ
 มนฺสาเกตสฺส มคฺคํ ปุจฺเจยฺยํ สฺยา นุ โช วาเสฏฺฐํ ตสฺสํ ปุริสสฺสํ
 มนฺสาเกต ชาตสํวทฺฆสฺสํ มนฺสาเกตสฺสํ มคฺคํ ปุจฺจสฺสํ ทนฺชายิตคฺคํ
 วา วิตุถายิตคฺคํ วาติ ฯ โน หิํ โภ โคตม ฯ ตํ กิํ สฺสํ เหตุ ฯ
 อสฺสโก หิ โภ โคตม ปุริสํ มนฺสาเกต ชาตสํวทฺโฆ ตสฺสํ สหฺพฺพานเว
 มนฺสาเกตสฺสํ มคฺคานิ สฺวทิตฺตานํติ ฯ สฺยา โช วาเสฏฺฐํ ตสฺสํ ปุริสสฺสํ
 มนฺสาเกต ชาตสํวทฺฆสฺสํ มนฺสาเกตสฺสํ มคฺคํ ปุจฺจสฺสํ ทนฺชายิตคฺคํ
 วา วิตุถายิตคฺคํ วา น เตวว ตถาคตสฺสํ พุทฺหมโลกเ วา พุทฺหม-
 โลกคามินิยา วา ปฏิปทาย ปุจฺจสฺสํ ทนฺชายิตคฺคํ วา วิตุถายิตคฺคํ
 วา พุทฺหมานนฺจหาํ วาเสฏฺฐํ ปชานามิ พุทฺหมโลกนฺจ พุทฺหมโลก-
 คามินินฺจ ปฏิปทํ ยถาปฏิปนฺโน จ พุทฺหมมา พุทฺหมโลกํ อุปปนฺโน
 ตณฺจ ปชานามํติ ฯ

[๓๘๓] เหวํ วุคฺคเต วาเสฏฺฐโง มาณโว ภควนฺตํ เขตทโวจ
 สฺตํ เมตํ โภ โคตม สมนฺโน โคตโม พุทฺหมานํ สหฺพฺยตาย มคฺคํ
 เทเสตํติ สํชฺช โน ภวํ โคตโม พุทฺหมานํ สหฺพฺยตาย มคฺคํ

เทเสตุ อุตตุมุปตุ ภาว โคตโม พุราหุณั ปชนติ ๑ เตนหิ
 วาเสฏฐ สุนาหิ ธารุกั มนสิทโรหิ ภาสิสฺสามัติ ๑ เอว โภติ โช
 วาเสฏฐ มาณโว ภควโต ปจฺจสฺโสถิ ๑ ภควา เอกทโวจ อึช
 วาเสฏฐ ตถาคโต โถเก อูปฺปชชติ อรหัง สมนฺมาสฺมฺพุทฺโธ ๑ เป ๑
 (ยถา สามณฺณสมเถ เอว วิตุถาวเรตพุทฺ) ๑ เป ๑ เอว โช วาเสฏฐ
 ภิกฺขุ สัตตสมฺปนฺโน โหติ ๑ เป ๑ ศสฺสิเม ปณฺจ นัวฺเรน ปหฺเน
 อตุคฺนิ สมนฺปฺสฺสโต ปาโมชฺชํ ชายติ ปมฺภุทิสฺส ปีติ ชายติ ปีติ-
 มนฺสฺส กายิ ปสฺสสมฺภติ ปสฺสทฺทกาโย สฺฐึ เวเทติ สฺฐิโน จิตฺตํ
 สฺมาชยติ ๑ โส เมตฺตาสฺสทฺคเตน เจตฺสา เอกํ ทิสฺ ฝริตุวา วิหริติ
 ตถา ทุคฺยํ ตถา คคฺยํ ตถา จตุคฺคํ อิติ อฺภุทฺมโช ทิริยํ สฺพุทฺธิ
 สฺพุทฺคตตาย สฺพุทฺทวณฺตํ โลกํ เมตฺตาสฺสทฺคเตน เจตฺสา วิปฺุเตน
 มหคฺคเตน อปฺปมาเนน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนน ฝริตุวา วิหริติ ๑
 เสยฺยถาปึ วาเสฏฐ พตฺวา สงฺฆโม อปฺปกสฺสิเวเนว จตุทฺทิสฺสา
 วิญฺญาเปยฺย เอวเมว โช วาเสฏฐ เอวภาวิตาย เมตฺตตาย เจโต-
 วิมฺุตฺติยา ยํ ปมาณกตํ กมฺมํ น ตํ ตฺควราวสฺสิสฺสตี น ตํ
 ตฺควราวคฺคิฏฺฐตี ๑ อยฺมึ โช วาเสฏฐ พุทฺหมานํ สฺพุทฺทตาย มคฺโค ๑

[๓๘๕] ปฺน จปวึ วาเสฏฐ ภิกฺขุ กรุณาสฺสทฺคเตน เจตฺสา ๑ เป ๑
 มฺภุทิสฺสทฺคเตน เจตฺสา ๑ เป ๑ อฺเปกฺขาสฺสทฺคเตน เจตฺสา เอกํ
 ทิสฺ ฝริตุวา วิหริติ ตถา ทุคฺยํ ตถา คคฺยํ ตถา จตุคฺคํ อิติ
 อฺภุทฺมโช ทิริยํ สฺพุทฺธิ สฺพุทฺคตตาย สฺพุทฺทวณฺตํ โลกํ อฺเปกฺขาสฺสท-

คเตน เจตสา วิปุเตน มหคฺคเตน อปฺปมาเฉเน อเวเรน อพฺยา-
 ปชฺฌเนน ฌริตฺวา วิหริติ ฯ เสยฺยถามี วาเสฏฺฐ พทฺวา สงฺฆโม
 อปฺปกสฺสิเรเนว จคฺคฺทิสฺสา วิณฺณมาเปยฺย เอวเมว โข วาเสฏฺฐ เอิ-
 ภาวิตาย อฺเปกฺขาย เจโตวิมุตฺติยา ยํ ปมาณกตํ กมฺมํ น ตํ
 ตตฺตฺราวาสฺสํสตี น ตํ ตตฺตฺราวตฺติฏฺฐตี ฯ อยํ โข วาเสฏฺฐ พุทฺหมานํ
 สหฺพฺยตาย มคฺโค ฯ ตํ กิํ มณฺเณสี วาเสฏฺฐ เอิวฺวิหารี ภิคฺชฺ
 สปริคฺคฺโห วา อปริคฺคฺโห วาติ ฯ อปริคฺคฺโห โภ โคตม ฯ
 สเวรจิตฺโต วา อเวรจิตฺโต วาติ ฯ อเวรจิตฺโต โภ โคตม ฯ
 สพฺยาปชฺฌณจิตฺโต วา อพฺยาปชฺฌณจิตฺโต วาติ ฯ อพฺยาปชฺฌณจิตฺโต
 โภ โคตม ฯ สํกฺกิตฺติฏฺฐจิตฺโต วา อสํกฺกิตฺติฏฺฐจิตฺโต วาติ ฯ อสํกฺกิตฺติฏฺฐ-
 จิตฺโต โภ โคตม ฯ วสฺวตฺติ วา อวสฺวตฺติ วาติ ฯ วสฺวตฺติ โภ
 โคตม ฯ อิติ กิร วาเสฏฺฐ อปริคฺคฺโห ภิคฺชฺ อปริคฺคฺโห พุทฺธมา
 อมี นฺ โข อปริคฺคฺคหฺสฺสํ ภิคฺชฺโน อปริคฺคฺคเหเน พุทฺธมฺนฺนา สทฺธิ
 สํสํนฺทติ สเมตฺตี ฯ เอิวํ โภ โคตม ฯ สํวฺว วาเสฏฺฐ โส จ
 วาเสฏฺฐ อปริคฺคฺโห ภิคฺชฺ กายสฺสํ เกทา ปรมฺมรณฺนา อปริคฺคฺคหฺสฺสํ
 พุทฺธมฺโน สหฺพฺยฺบโค ภวิสฺสํตฺตี จ्ञานเมตํ วิชฺชติ ฯ อิติ กิร
 วาเสฏฺฐ อเวรจิตฺโต ภิคฺชฺ อเวรจิตฺโต พุทฺธมา ฯ เป ฯ อพฺยา-
 ปชฺฌณจิตฺโต ภิคฺชฺ อพฺยาปชฺฌณจิตฺโต พุทฺธมา ฯ อสํกฺกิตฺติฏฺฐจิตฺโต
 ภิคฺชฺ อสํกฺกิตฺติฏฺฐจิตฺโต พุทฺธมา ฯ วสฺวตฺติ ภิคฺชฺ วสฺวตฺติ พุทฺธมา
 อมี นฺ โข วสฺวตฺติสฺสํ ภิคฺชฺโน วสฺวตฺตินฺนา พุทฺธมฺนฺนา สทฺธิ สํสํนฺทติ

สเมตตี ๗ เหว โภ โคตม ๗ ส่ารุ วาเสฏฐ โส ๑ วาเสฏฐ
วสวคตติ ภิกขุ กายสัจ เกทา ปรมมรณา วสวคตีสัจ พรหมุโน
สัพพยุโปโค ภวิสัจจตี จ้านเมต วิชชตี ๗

[๓๘๕] เหว วุคตี วาเสฏฐภารทวาทา มาณวา ภคณตี
เขตทโวจ อภิกณต โภ โคตม อภิกณต โภ โคตม เสยฺยถาบี
โภ โคตม นิกฺขชตี วา อุกฺกชเชยฺย ปฏิจฺจนนํ วา วิจเรยฺย
มฺพหสฺส วา มคฺคิ อากฺกชเชยฺย อนฺธกาเว วา เตตปฺปชฺโชตี ชาเรยฺย
จกฺขมฺโตะ รูปานิ ทกฺขนตีติ เหวเมว โส โภตา โคตเมน อนน-
กปริยาเยน รมฺโฆ ปกาตีโต เอเต มยฺ ภวณตี โคตมํ สรณํ
คจฺจนาม รมฺมณจ ภิกฺขุสงฺฆณจ อฺปาสเก โน ภวํ โคตโม ชาเรตุ
อชฺชคคฺเค ปาณเปเต สรณจฺกเตติ ๗

เควชฺชสัจจตี นิฏฺฐิตี เทรสมี ๗

คสฺสสุทฺธานํ

พรหมมา ส่ามณฺณอมฺพจฺ- โสณญฺฆมหาติ ชาตินํ
สึทฺโปฏฺฐปาทสุโภ เกวฏฺโฏ โดทิจฺจเตวิชฺชา เทรส่าติ ๗
สัจจนตปิฎกโค นิฏฺฐิตี ๗

ปทานุกรกโม

อภามกานี	ปพฺพเพ ๒๐๓	อંગฺเก ๓๖๗
อภุสฺสอปฺปทานี	” ๒๖๒	” ๒๐๗
อจฺจุยเทศนา	” ๓๓๘	” ๓๓๒
อจฺจุยปฺปฏิกุคฺคณั	” ”	” ”
อจิรวคฺคิณฺท์อุปฺมา	” ๓๗๖	” ๓๐๔
อชิตวาโท	” ๘๖	” ๗๓
อตุตฺตปฺปฏิตาโก	” ๓๐๒	” ๒๔๓
อทินฺนาทานี	” ๓	” ๕
อริจฺจุสฺสมุขฺปนฺนิกา	” ๔๓	” ๓๘
อริมุคฺคิปทานี	” ๒๗	” ๓๖
อนฺตานุคฺคิกา	” ๓๕	” ๒๘
อนฺุพฺพพาริธฺตฺตญฺยานิโรธสฺมปฺชานสฺมาปตฺติ	” ๒๘๖	” ๒๒๘
อนฺุยฺนฺุตา	” ๒๒๘	” ๓๘๒
อนฺุสํสํนีปฺปาฏិหาริยํ	” ๓๔๓	” ๒๗๖
อเนกัถิศา ฐมฺมา	” ๒๘๗	” ๒๓๖
อปฺปฺปาฏิหิรฺกคํ	” ๒๘๘	” ๒๓๘
อปฺปรนฺตคปฺปฏีกา	” ๔๕	” ๔๐
อพฺยุยาคตปฺปญฺหา	” ๒๘๒	” ๒๓๒

	ปพฺพ	๓	อํงเก	๕
อพฺรหฺมจริยํ				
อภิฌฌวาทา พฺรหฺมณฺมมหาธาตา	”	๓๖๖	”	๒๘๕
อภิสฌฌวาทินิโรโธ	”	๒๗๘	”	๒๒๔
อมพฺพชฺฉวํสกา	”	๓๕๓	”	๓๒๓
อมวาทิกเชปปีกา	”	๓๘	”	๓๓
อริยา	”	๒๕๓	”	๓๘๘
อริโย ปฌฌวาทนุโธ	”	๓๒๘	”	๒๖๓
อริโย สมาริกขนุโธ	”	๓๒๓	”	๒๕๕
อริโย สัตถกขนุโธ	”	๓๓๘	”	๒๕๒
อรุปรชฌฌานสํขุมนสํจสฌฌวาทา	”	๒๘๓	”	๒๒๘
อาเทสฌฌนาปาฏีหาวริยํ	”	๓๔๐	”	๒๗๕
อาสวกขฌฌฌวาทนํ	”	๓๓๘, ๓๓๖	”	๓๓๐, ๒๗๐
อาสวกขฌฌฌวาทนุปรมา	”	๓๓๘	”	๓๓๓
อิทฺธิปฺปาฏีหาวริยํ	”	๓๓๘	”	๒๗๔
อิทฺธิวิจฌฌวาทนํ	”	๓๓๓, ๓๓๓	”	๓๐๓, ๒๖๕
อิทฺธิวิจฌฌวาทนุปรมา	”	๓๓๓	”	๓๐๓
อินทฺริยสํวโร	”	๓๒๒	”	๘๓
อิพฺภาวาทอ	”	๓๔๕	”	๓๓๘
อฺจุจาสยฌฌนมหาสยณํ	”	๓๓	”	๘
อฺจุเจททวาทา	”	๔๘	”	๔๓

ปทานุกรกโม

๓๓๕

อุทฺธมาตนิกา	ปพฺเพ	๔๖	อฺงฺเก	๔๐
อุปาตฺกตฺตเทสฺนา	„	๓๓๘	„	๓๓๒
อุเปกฺขาเจโตวิมฺตฺติ	„	๓๘๔	„	๓๓๐
อุภยํสฺภาวโิต สฺมาชิ	„	๒๔๘	„	๓๘๘
เฮกจฺจตฺตฺตติกา	„	๓๓	„	๒๒
เฮกจฺจตฺตฺตติกา	„	„	„	„
เฮกภคฺคฺติโก	„	๖	„	๖
เฮกํสฺภาวโิต สฺมาชิ	„	๒๔๔	„	๓๘๕
เฮกํตฺติกา ชฺมฺมา	„	๒๘๘	„	๒๓๖
กรุณาเจโตวิมฺตฺติ	„	๓๘๔	„	๓๓๐
กตฺยาณกิตฺติสฺทฺโท	„	๘๒	„	๖๓
กุตฺตสฺมาทานํ	„	๒๖๕	„	๒๐๘
กฺุหนตฺปนํ	„	๓๘	„	๓๓
ชฺิทฺทฺทาปโิตสฺติกา	„	๓๒	„	๒๕
คฺมฺภํชฺมฺมา	„	๒๖	„	๓๖
จฺคฺคฺปปาทณฺณาณํ	„ ๓๓๗. ๓๓๕		„ ๓๐๘. ๒๖๘	
จฺคฺคฺปปาทณฺณาณฺพฺมา	„ ๓๓๗		„ ๓๐๘	
จฺฐสฺสํ	„ ๓		„ ๕	
เจโตปริยณฺณาณํ	„ ๓๓๕. ๓๓๓		„ ๓๐๕. ๒๖๗	
เจโตปริยณฺณาณฺพฺมา	„ ๓๓๕		„ ๓๐๕	

โจทนายหา สตุฎาโร	ปพฺพ	๓๖๐	อังกเ	๒๘๐
ชนปทกตุยานุอุปมา	»	๓๐๐, ๓๗๕	»	๒๓๘, ๓๐๒
ฐตฺตปฺปมาทฏฺฐานานุโยโค	»	๓๒	»	๘
ณานุปมา	»	๓๒๕	»	๒๖๐
ฉาณทตฺตสนฺ	»	๓๓๓	»	๓๐๓
ฉาณทตฺตสนฺอุปมา	»	»	»	»
คโปชิกุญฺจวาทา	»	๒๗๓	»	๒๓๘
คโปปฏกมา	»	๒๖๖	»	๒๓๐
คิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	»	๒๗๕	»	๒๒๓
คิรฺจฺจนกถา	»	๓๕, ๒๗๖	»	๓๐, ๒๒๓
คิรฺจฺจนวิษฺฐา	»	๓๘	»	๓๓
คิรฺทตฺตฺตฺตฺต	»	๓๕๘	»	๒๘๒
ทิจฺฐสมฺมุมนิพฺพานวาทา	»	๕๐	»	๕๖
ทิจฺฐพฺรปทตฺตสนฺ	»	๒๕๕	»	๓๘๕
ทิจฺฐพตฺทตฺตสนฺ	»	๒๕๖	»	๓๘๖
ทิจฺฐพโสคณฺฉาณ	»	๓๓๕, ๓๓๒	»	๓๐๕, ๒๖๖
ทิจฺฐพโสคณฺฉาณอุปมา	»	๓๓๕	»	๓๐๕
ทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	»	๓๗	»	๓๓
น โจทนายโร สตุฎา	»	๓๖๓	»	๒๘๓
นาคิโต พุทฺธฺตฺตฺตฺต	»	๒๕๐	»	๓๘๒

ปทานุกรกโม

๓๓๗

นิกคณฺชวาโท	ปพฺพ	๘๘	อฺงเก	๗๕
นิตฺเตนฺนีชฺปมา	”	๓๐๓. ๓๗๕	”	๒๕๐. ๓๐๓
ปกฺกชวาโท	”	๘๗	”	๗๓
ปณฺจนีวรณฺชปมา	”	๓๒๖. ๓๒๕	”	๘๖. ๒๕๗
ปณฺจนาปริชฺโต ตีตฺถ	”	๓๘๓	”	๓๕๘
ปณฺจนาจาทา	”	๒๗๓	”	๒๓๘
ปจฺจเมณ วยสฺสา	”	๒๐๓	”	๓๖๗
ปริยายภคฺตโกชนาหุโยโก	”	๒๖๘	”	๒๓๓
ปาณาติปาโต	”	๓	”	๕
ปาปกํ ทิฏฺฐิจิตฺตํ	”	๓๕๒	”	๒๘๔
ปาปกทิฏฺฐิจิตฺตวิเวจฺนํ	”	๓๕๕	”	๒๘๗
บีสุณา วาจา	”	๔	”	๕
ปฺพพุกคิธโย	”	๓๖๘	”	๒๘๘
ปฺพพนฺตกปฺปิกา	”	๒๗	”	๓๖
ปฺพเพนิวาสนุสฺสตี	”	”	”	๓๗
ปฺพเพนิวาสนุสฺสตีขณฺณาณํ	”	๓๓๖. ๓๓๕	”	๓๐๗. ๒๖๘
ปฺพเพนิวาสนุสฺสตีขณฺณาณฺชปมา	”	๓๓๖	”	๓๐๗
ปฺพรณวาโท	”	๘๔	”	๖๘
ผรุสฺสา วาจา	”	๔	”	๖
พฺยาคตปณฺหา	”	๒๘๓	”	๒๓๓

พฺรหฺมโลกคามินี ปฏิปทา	ปพฺพ	๓๘๒	อังก	๓๐๘
พีชคามภูตคามตมารมฺภ	„	๘	„	๗
มกฺขติวาท	„	๘๕	„	๖๘
มคฺคามคคกถา	„	๓๖๖	„	๒๘๕
มชฺฌิมสํถ์	„	๘	„	๗
มณฺฑนวิภูตฺตชานานุโยโค	„	๓๔	„	๘
มนโปกทิสก	„	๓๓	„	๒๖
มนมยทฺธิชฺฌญาณิ	„	๓๓๒, ๓๓๐	„	๓๐๒, ๒๖๔
มนมยทฺธิชฺฌญาณุปมา	„	๓๓๒	„	๓๐๒
มหาพฺรหฺมา	„	๓๔๕	„	๒๘๐
มหาภฺตปริเยสโก	„	๓๔๓	„	๒๗๗
มหายญฺเอย อุกฺกุชฺโฏ	„	๒๐๐	„	๓๖๒
มหาสํถ์	„	๓๘	„	๓๓
มิจฺฉนํชิว	„	„	„	„
มุกฺทิตาเจโตวิมฺุตฺติ	„	๓๘๔	„	๓๓๐
มุตฺตาวาท	„	๔	„	๕
เมตฺตจิตฺตภาวนา	„	๒๖๘	„	๒๓๖
เมตฺตตาเจโตวิมฺุตฺติ	„	๓๘๓	„	๓๓๐
มฺพฺชฌานนํคตฺตมฺพฺชฌนํ	„	๒๗๘	„	๒๒๖
วาเสฏฺฐชานานุโยโค	„	๓๖๘	„	๒๘๗

ปทานุกรกโม

๓๑๘

วิภูคาทิกถา	ปพฺพ ๓๖. ๓๖๘	ปิฎก ๓๐. ๒๘๗
วิษุชาจรณสัมปทา	” ๓๖๒	” ๓๒๘
วินีวรณตา จิตฺตสุตฺต	” ๓๒๕. ๓๒๔	” ๘๕. ๒๕๗
วิปัสสนาฌาน	” ๓๒๘	” ๒๖๓
วิมุตติวาทา	” ๒๗๓	” ๒๓๘
วิสุทฺถสุตฺต	” ๓๓	” ๘
สถฺยวีสถา	” ๓๔๘	” ๓๒๐
สณฺขยวาโท	” ๘๘	” ๗๖
สติกสัมปชฌณ	” ๓๒๓	” ๘๔
สนฺตฺตฺตฺติ	” ๓๒๔	” ”
สนฺตฺตฺตฺตฺติ สํมณฺณผล	” ๓๐๐	” ๗๘
สนฺนิธิ	” ๓๐	” ๘
สนฺนิธิการกปริโภโค	” ”	” ๗
สมฺมปฺปตาโป	” ๔	” ๖
สมฺมาธิภาวนานํ สจฺฉิกิริยาเหตุ	” ๒๕๐	” ๓๘๘
สฺสฺสฺสฺสวาทา	” ๒๗	” ๓๖
สํมุตฺตฺติกา วาณิชา	” ๓๔๘	” ๒๘๒
สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส	” ๓๘๓	” ๓๕๘
สฺสฺสฺสฺสฺส	” ๓๓๘	” ๒๕๓
สฺสฺสฺสฺสฺสฺส	” ๓๐๓	” ๘๓

๓๒๐

ปทานุกรกโม

ดีดวาทา

ดีหนาท

ปพฺพ ๒๗๓

ขิงเก ๒๓๘

„ ๒๗๒

„ ๒๓๘

ศัพท์บัญญัติ อักษรณนามานี

อังกุโก มาณวโก	ปพฺพ ๓๘๒	อังกุ ๓๕๗
อังกุรัส อิติ	” ๓๖๘	” ๓๓๔
อเจโต กตฺสโป	” ๒๖๐	” ๒๐๕
อชาตศตฺตุ ราชา มาคโช	” ๘๓	” ๖๓
อชิต เกตฺกมฺพโต ศตฺถา	” ”	” ๖๒
อชฺชโก อิติ	” ๓๖๘	” ๓๓๔
อชฺชวียา พุราหฺมณา	” ๓๖๘	” ๒๘๗
อมฺพชฺช มาณว	” ๓๔๓	” ๓๓๕
อานนฺโท พุทฺธชฺชโก ปจฺฉิม	” ๘๐	” ๕๘
อินฺโท เทวราชา	” ๓๗๖	” ๓๐๕
อิสฺสาน เทวราชา	” ”	” ”
อชฺชกาโก ราชา	” ๓๔๘	” ๓๒๐
อชฺชกามุชฺช ราชกฺุมาร	” ”	” ๓๒๓
อชฺชภทฺโท กุมาร	” ๘๒	” ๖๕
โอยฺชฺชชฺช อิติ	” ๒๔๓	” ๓๘๓
กฺุชฺชทฺโท พุราหฺมณ	” ๓๘๘	” ๓๖๒
กณฺหน อิติ	” ๓๕๓	” ๓๒๕
กณฺหน นาม ปุทฺโท	” ๓๔๘	” ๓๒๓

กรกณฺฑุ ราชกฺุมารโ	ปพฺพเพ ๓๔๘	อฺงฺเก ๓๒๓
กตฺตโป อธิ	” ๓๖๘	” ๓๓๔
เกอฺฏโฏ คหปคิปฺคฺโต	” ๓๓๘	” ๒๗๓
เกอฺฏโฏ มจฺจคฺคาหโก	” ๘๐	” ๕๘
ชคฺโต ปรีชโน	” ๓๘๐	” ๓๔๓
จกฺกจฺจติ ชมฺมวราชา	” ๓๔๓	” ๓๑๖
จิตฺโต หคฺคิถฺตารฺปคฺโต	” ๒๘๖	” ๒๓๔
เจตโก ภิกฺขุ	” ๓๓๗	” ๒๕๓
ณฺโฑกา พุราหฺมณา	” ๓๖๘	” ๒๘๗
ชนปทกฺถยานฺ อธิถฺถิ	” ๓๐๐	” ๒๓๘
ชานุโสณิ พุราหฺมณมหาธาโต	” ๓๖๖	” ๒๘๕
ชาติโย ทารุปคฺคิกนฺเตวธาถิ	” ๒๕๕	” ๒๐๓
ชฺวโก โทมวรกฺจโจ เวชฺโช	” ๘๓	” ๖๓
คถาคโต	” ๒	” ๕
คารุโกชฺ พุราหฺมณมหาธาโต	” ๓๖๖	” ๒๘๕
คางคฺคิธา เทวา	” ๓๔๓	” ๒๗๘
คิตฺติวริยา พุราหฺมณา	” ๓๖๘	” ๒๘๗
คิรฺทสฺสิ สกฺุณ	” ๓๔๘	” ๒๘๒
โตเทโย พุราหฺมณมหาธาโต	” ๓๖๖	” ๒๘๕
ทิสฺสา นาม ทาสิ	” ๓๔๘	” ๓๒๓

สัพพัญญูญาณ อสงคารณนามานี

๓๒๓

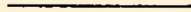
นาคิโต พุทฺธบุชฺชาโก ภิกฺขุ	ปพฺเพ	๒๔๐	อจฺเก	๓๘๒
นิกฺคณฺโง นามฺบุตฺโต สฺตฺถา	„	๘๓	„	๖๓
นมฺมานรตฺ์ เทวา	„	๓๔๓	„	๒๗๘
ปกฺโข กจฺจายโน สฺตฺถา	„	๘๓	„	๖๒
ปชาปติ เทวราชา	„	๓๗๖	„	๓๐๕
ปรนินมิตฺตวสฺสคฺตฺ์ เทวา	„	๓๔๓	„	๒๗๘
ปเสนฺทิ โกสฺตรราชา	„	๑๖๘	„	๑๓๓
บุคฺคฺชโน น อริโย	„	๒	„	๕
บุโรหิตฺ พุราหฺมโน	„	๒๐๕	„	๑๗๓
บุโรณ กสฺสโป สฺตฺถา	„	๘๓	„	๖๓
ไปกฺขรสาติ พุราหฺมโน	„	๓๔๒	„	๑๑๔
ไปญฺสปาโท ปริพฺพาชโก	„	๒๗๕	„	๒๒๓
พุรฺหฺมกายิกา เทวา	„	๓๔๔	„	๒๗๘
พุรฺหฺมทฺตฺโต มาณโว	„	๓	„	๓
พุรฺหฺมา มหาพุรฺหฺมา	„	๓๔๕, ๓๗๖	„	๒๘๐, ๓๐๕
พุทฺธิธา พุราหฺมณา	„	๓๖๘	„	๒๘๗
พิมฺพิสาโร ราชา มาคโธ	„	๑๗๘	„	๑๔๒
ภควา สฺตฺถา เทวมนุสฺสํ	„	๓	„	๓
ภคฺ อีสึ	„	๑๖๘	„	๑๓๔
ภารทฺวาโธ อีสึ	„	„	„	„

ภารทฺวาโห มาณโว	ปพฺเพ ๓๖๖	อฺงเก ๒๘๕
มกฺขติ โคธํโต สฺตถา	” ๘๓	” ๖๒
มณฺฑิโย ปรีพฺพาชโก	” ๒๕๕	” ๒๐๓
มทฺทฐึ อุกฺกากรณฺโณ ชีตา	” ๓๕๓	” ๓๒๕
มหาราชานอ จตฺตาโร	” ๓๔๓	” ๒๗๗
มหาวิสิโต ราชา	” ๒๐๕	” ๓๗๓
มหินฺโท เทโว	” ๓๗๖	” ๓๐๕
ยมตฺตํ อิติ	” ๓๖๘	” ๓๓๔
โรตีโก นหามิโต	” ๓๕๓	” ๒๘๕
ตฺตฺกิกา สกฺกิกา	” ๓๔๗	” ๓๒๐
โตหิจฺโจ พฺราหฺมณ	” ๓๕๓	” ๒๘๔
วงฺกํ พฺราหฺมณมหาธํโต	” ๓๖๖	” ๒๘๕
วชิรปาณิ ยกฺโข	” ๓๕๒	” ๓๒๔
วรุโณ เทจราชา	” ๓๗๖	” ๓๐๕
วสฺวตฺติ เทวปฺตฺโต	” ๓๔๔	” ๒๗๘
วามโก อิติ	” ๓๖๘	” ๓๓๔
วามเทโว อิติ	” ”	” ”
วาเสฏฺโฐ อิติ	” ๓๖๘	” ๓๓๔
วาเสฏฺโฐ มาณโว	” ๓๖๖	” ๒๘๕
เวสฺสํมิตฺโต อิติ	” ๓๖๘	” ๓๓๔

ศัพท์วิจารณ์กาน้ำ อักษรารณนามานี

๓๒๕

ศัพท์โก เทวานมินโท	ปพฺพเพ ๓๕๓	ขงฺเก ๒๗๘
ศัพท์ยา ภคจโต ฌาตกา	„ ๓๕๕	„ ๓๓๘
ศัพท์ชโย เวตฏฐปฺคฺโต ศตฺถา	„ ๘๓	„ ๖๓
ศัพท์นุฎมาโร พุฑฺหา	„ ๓๖๐	„ ๓๒๘
ศัพท์นุคฺสฺโต เทวปฺคฺโต	„ ๓๕๓	„ ๒๗๘
ศัพท์มโน โคตโม	„ ๓	„ ๕
ศัพท์นิปุโร ราชกฺมาโร	„ ๓๕๘	„ ๓๒๓
ศัพท์โห สมณฺฑเทโส	„ ๒๕๒	„ ๓๘๓
ศัพท์นุชฺคฺโต ติจฺฉวิปฺคฺโต	„ ๒๕๓	„ ๓๘๕
ศัพท์บุปฺปโย ปริพฺพชาโก	„ ๓	„ ๓
ศัพท์โก มาณโว โคเทยฺยปฺคฺโต	„ ๓๓๕	„ ๒๕๐
ศัพท์นิมฺมิโต เทวปฺคฺโต	„ ๓๕๓	„ ๒๗๘
ศัพท์ยาม เทวปฺคฺโต	„ „	„ ๒๗๘
ศัพท์ณทณฺโห พุฑฺหาหมโน	„ ๓๗๘	„ ๓๕๒
ศัพท์โม เทโว	„ ๓๗๖	„ ๓๐๕
ศัพท์ทินฺนิก ราชกฺมาโร	„ ๓๕๘	„ ๓๒๓

อัญญาณกาน์ อสาธารณนามานี

องฺโค ชนปโท	ปพฺเพ ๑๗๘	องฺเก ๑๔๒
อจิรวคฺคํ นทํ	„ ๓๖๕	„ ๒๘๕
อมฺพตฺถุจิกา ราชฺยุยานํ	„ ๓	„ ๓
อมฺพวณํ อารามโ	„ ๓๖๕	„ ๒๘๕
อมฺพวณํ ชีวถสฺส อารามโ	„ ๘๓	„ ๖๓
อิจฺจนงฺกตวณฺตณฺโท อารามโ	„ ๑๔๓	„ ๑๓๔
อิจฺจนงฺกตํ โถสฺถานํ พฺราหฺมณคฺคาโม	„ „	„ „
อุกฺกฏฺจํ นครํ	„ ๑๔๒	„ „
อุชฺฌว นครํ อุชฺฌวตฺติมิ	„ ๒๖๐	„ ๒๐๕
กณฺณกถโต มิคทาโย	„ „	„ „
กณฺหายนโคตฺโต	„ ๑๔๘	„ ๓๒๐
กบิํถวตฺถุ นครํ	„ ๑๔๖	„ ๑๓๘
กวสฺสโกสฺถํ เทว ชนปทา	„ ๓๕๗	„ ๒๘๘
กฺฐาคารสฺถาตา สงฺฆารามโ	„ ๒๓๘	„ ๑๘๒
โกตฺถสฺถาตา ตฺติถิยสฺถาตา	„ ๒๗๘	„ ๒๒๔
โกสฺมพิ นครํ	„ ๒๕๕	„ ๒๐๐
โกสฺโต ชนปโท	„ ๑๔๓	„ ๑๓๔
ฆานมฺคตํ มาคฆานํ พฺราหฺมณคฺคาโม	„ ๑๘๘	„ ๑๖๒

อัญญาณกาน์ อักษรณนามานี

๓๒๗

คคฺควา โปกฺขรณั	ปพฺเพ ๓๗๘	องฺเก ๓๔๒
คณฺฐาวี วิชฺชา อิทฺธิวธิ	” ๓๓๘	” ๒๗๕
โฆสฺติการาโม สงฺฆาราโม	” ๒๕๕	” ๒๐๐
จมุปา นครี	” ๓๗๘	” ๓๔๒
เชตวนั อนาคตมีณฺฐิกการาโม	” ๒๗๕	” ๒๒๓
นาพนฺธา นครี	” ๓	” ๓
ปาวาริกมุพวนั ปาวาริกสุตฺ อมุพวนั	” ๓๓๘	” ๒๗๓
มคฺโร ชนปโท	” ๓๘๘	” ๓๖๒
มณิกา วิชฺชา อาเทศนา	” ๓๔๐	” ๒๗๖
มณฺฐตมาโส สมนฺธิสนฺนฐฺจานั	” ๓	” ๒
มนสาถคั โกสฺถานั พุร่าหฺมณคฺคาโม	” ๓๖๕	” ๒๘๕
มถฺติการาโม ปรีพฺพาสการาโม	” ๒๗๕	” ๒๒๓
มหาวณั หิมวณฺเตกาพทฺธิ ชาศวณั	” ๒๓๘	” ๓๘๒
มหาสาถวณฺสนฺโท	” ๓๔๘	” ๓๒๓
ราชคหี นครี	” ๓	” ๓
ราชาคารกั วัฒนฺโย อคารี	” ”	” ”
เวสธาตึ นครี	” ๒๓๘	” ๓๘๒
สาถวตีกา คาโม	” ๓๕๓	” ๒๘๔
สาถวคฺถึ นครี	” ๒๗๕	” ๒๒๓

คาถานํ ปรํมปาทา

ขตุคิโย เตจฺจโศ ชเนตถํมํ	ปรพฺเพ ๓๕๘. ๓๒๓	องฺเก ๓๒๘
กตฺถ อไป ๑ ปรํวี ๑	” ๓๕๘	” ๒๘๓
วิญฺญาณํ อนิทถํสํ	” ๓๕๐	” ”

ปทตฺตปฺปเกโท

ทุกิ

อริจฺจตฺตมฺปฺปนฺนทตฺต	ปพฺพ	๔๓	อํงเก	๓๘
คคิ	„	๓๕๖	„	๒๘๘
คคิโย	„	๓๔๓	„	๓๓๖

คิกิ

อริโย ชมฺมกฺขณฺโช	„	๓๓๗	„	๒๕๒
อตฺตปฺปปฏิทาโก	„	๓๐๒	„	๒๔๓
อาสฺวา	„	๓๓๖	„	๒๗๓
อิพฺภาวาโท	„	๓๔๕	„	๓๓๘
โจทฺนารหา สตฺถาโร	„	๓๖๐	„	๒๘๐
ปาฏิหาริยิ	„	๓๓๘	„	๒๗๓
ยณฺณตฺตมฺปทา	„	๒๐๕	„	๓๗๓
วิธา	„	๒๓๐	„	๓๗๕
สํถิ	„	๓	„	๕

จตุกกิ

อตฺตโลกทตฺต	„	๒๗	„	๓๖
อนฺตานนฺททตฺต	„	๓๕	„	๒๘
อนฺมตฺติปกฺขา	„	๒๐๗	„	๓๗๓

ปทศุถปฏเทโท

จตุกกั

	ปพฺพ	๓๘	องฺเก	๓๓
อมราวิกฺเขปวคฺคฺ				
อวยสํจํ	”	๒๘๓	”	๒๓๓
อริยา	”	๒๕๐	”	๓๘๘
อาสว	”	๓๓๖	”	๒๗๓
เจโตวิมุคฺติ	”	๓๘๓	”	๓๓๐
ฌานั	”	๓๒๕	”	๒๕๘
บุโรหิตสฺสํ องฺคั	”	๒๐๘	”	๓๗๕
มหาภูตา	”	๓๔๓	”	๒๗๗
มหาราชาน	”	”	”	”
ยามสํวรสํวโต	”	๘๘	”	๗๕
วิชฺชาจรณสํมุตฺถาย อปายมุขานิ	”	๓๖๓	”	๓๓๐
สํมุกฺกัสนิคา ชมฺมเทสนา	”	๓๗๖	”	๓๔๐

ปณฺจกั

อนุปฺพุพฺกถา	”	”	”	”
นักรณั	”	๓๒๕	”	๘๕
ปรมทิวฺชชมฺมนิพฺพาน	”	๕๐	”	๔๖
พฺุราหุมนปฺปณฺณคฺติ	”	๓๘๖	”	๓๕๓
พฺุชั	”	๘	”	๗

ປທດຸດປຸປເກໂທ

໓໓໓

ສຕຸຕຸກິ

ອຸຈຸເນທວຕຸຕຸ	ປພຸເພ	໔໒	ບິງເກ	໔໓
ກາຍາ	„	໒໗	„	໒໓
ວຕນີ	„	໓໔໓	„	໓໒໒

ອງຸຈຸກິ

ອສ໌ເນເນີອຕຸຕວຕຸຕຸ	„	໔໗	„	໔໓
ເນາເນີ	„	໓໓໓, ໓໒໒	„	໓໐໓, ໒໒໓
ເນວສ໌ເນເນີນາສ໌ເນເນີອຕຸຕວຕຸຕຸ	„	໔໒	„	໔໒
ມາວາວິທິຕຸວນຸໂຍ ອງຸກິ	„	໒໐໒	„	໓໗໔

ທສ໌ກິ

ອນຸຕຸຕຸກາທິກາ ທິງຸຈິ	„	໒໒໒	„	໒໓໒
ວິປຸປຸສິຕຸວາກາກາ	„	໒໓໓	„	໓໗໒

ໂສ໌ພສ໌ກິ

ຈິຕຸຕຸປຸປສາທນາກາກາ	„	໒໒໓	„	໓໗໒
ປຸວິກຸຊາກາ	„	໒໐໕	„	໓໗໓
ສ໌ເນເນີອຕຸຕວຕຸຕຸ	„	໔໒	„	໔໐

ອງຸຈຸວາສ໌ກິ

ອຸມຸຕຸຕຸປຸທວຕຸຕຸ	„	໒໒, ໔໔	„	໓໒, ໓໒
------------------	---	--------	---	--------

ຈຕຸຈຕຸຕຸຕຸວາສ໌ກິ

ອຸມຸຕຸຕຸປຸທວຕຸຕຸ	„	໔໕	„	໔໐
------------------	---	----	---	----

๓๓๒

ปทศุถบุปเกโท

ทวาศฐจิกิ

อธิมุติปทศุถ

ปพเพ ๕๐ องเก ๔๙

ไสชนปศุคฺ

อสุทฺธปาไซ	สุทฺธปาไซ	
ขตุตถสณฺหิตนฺติ ๑	ขตุตถสณฺหิตนฺติ ๑	องฺเก ๖
ลํวญฺญวិวิญฺญานี	ลํวญฺญวិวิญฺญานี	” ๒๑
อเนกวิหิตาน	อเนกวิหิตานี	” ๓๘
เอตถมฺพโต	เอตถมฺพโต	” ๖๒
ภวิสฺสติ	ภวิสฺสติ	” ๘๐
ปฺพเพณีสํานุสฺสตีณาณาย	ปฺพเพณีสํานุสฺสตีณาณาย	” ๑๐๘
ยถารมฺมํ	ยถารมฺมํ	” ๑๓๓
ธมฺมจกฺขุ	ธมฺมจกฺขุ	” ”
หตุตถนิกฺกสินฺปุริ	หตุตถนิกฺกสินฺปุริ	” ๑๒๑
อัย อภินฺญา	อัย อภินฺญา	” ๑๖๓
อฺปสงฺกมิตฺ	อฺปสงฺกมิตฺ	” ๑๖๗
อฆานีปปี	อฆานีปปี	” ๑๗๕
เวทหานํ	เวทหานํ	” ”
โมทคํ ภว	โมทคํ ภว	” ๑๗๒
น อจฺฉิตฺ	น อจฺฉิตฺ	” ๑๗๔
อิตฺถตฺตยาต	อิตฺถตฺตยาต	” ๑๗๘
ภคฺวาต ๑	ภคฺวาต	” ๑๘๒
นียฺรปานํ	นียฺรปานํ	” ๑๘๗

๓๓๔	ไฉนปตฺตํ	
อสุทฺธปาไซ	สุทฺธปาไซ	
ทสฺสําย ๑ เป ๑	ทสฺสํนาย ๑ เป ๑	อิงเก ๓๘๘
เอกํตํ	เอกํตํ	” ๒๓๕
อิธ มาณว	อิธ มาณว	” ๒๕๖
จตุตฺตํ	จตุตฺตํ	” ๒๕๗
ปริปฺพต	ปริปฺพต	” ๒๖๐
วคฺคฺคฺกิตฺเต	วคฺคฺคฺกิตฺเต	” ๒๖๕
ปรมิชฺชติ	ปรมิชฺชติ	” ๒๗๔
อิเมป	อิเมป	” ”
อมาหํ	อมาหํ	” ”
”	”	” ๒๗๕
นิเวสฺน	นิเวสฺน	” ๒๗๖
อหํ โถหิจฺจ	อหํ โถหิจฺจ	” ๒๗๗
ปฺรณํ	ปฺรณํ	” ๒๗๘
องฺคิรโต	องฺคิรโต	” ”
”	”	” ๒๘๘
”	”	” ๓๐๓
นฺมฺมานวตํ	นฺมฺมานวตํ	” ๓๒๓
อริยตฺตํ	อริยตฺตํ	” ๓๓๐

